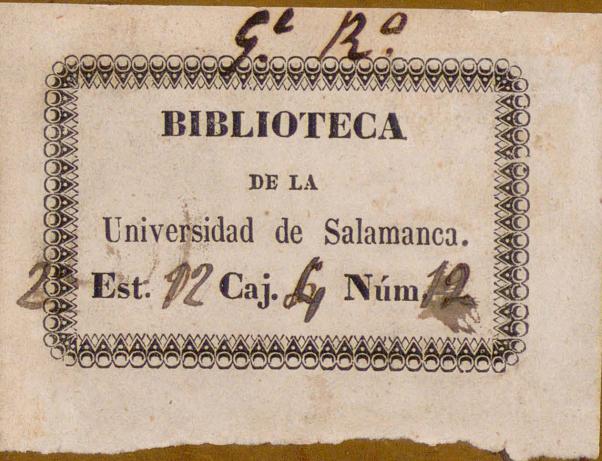

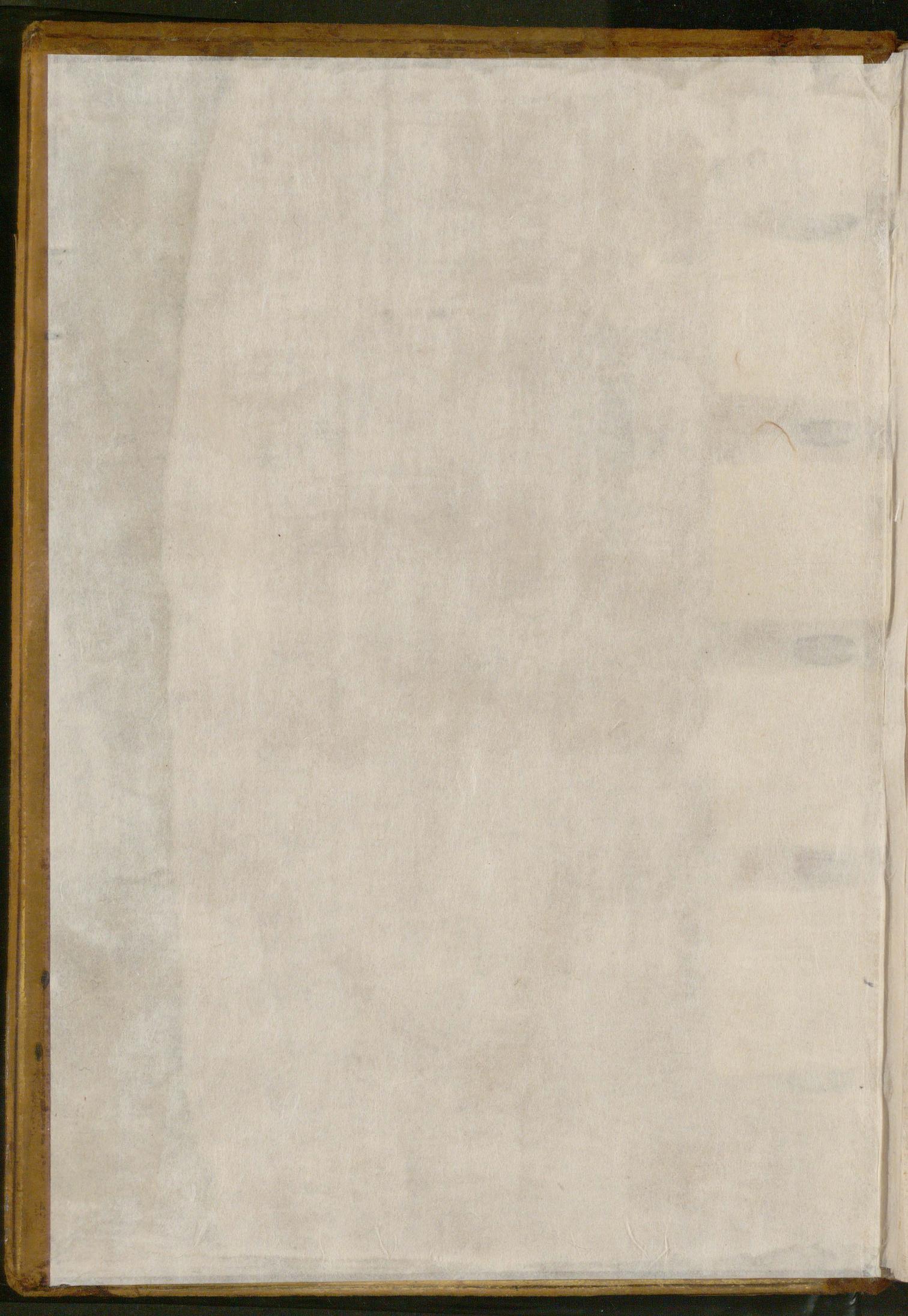
I
0015

Practiced
Gymnastics.

H. H. Muller.

Pract. fr. in
in lib. multic. x

Journe de
la rore

W A

... ~~RE~~ ~~E~~ ~~E~~ ~~E~~ ~~E~~ ~~E~~ ~~E~~ ~~E~~

2 - 12 - 2 - 12

~~John W. Frost Jr.~~

~~Gaforn~~

00155

MS CTE

C clauicorgano
clavecímbalo
clavicordio
Organo q̄llamá el real
Ducenel
Espíritu apetido Museta
Daldosa.
Vine la darto
Rabel
Bandurria
Pifaro
Ducaina
Chirimia
Sacabuche
Tronpa de paris
pito
Pito de agua rm̄ señor.
Tabletas

b1595695 f

SEGMENTVM ex terdesima particula a meris mathematicis pertinet. Theodo
doro interpre. problematus Aristoteles.

- 1 Curtam in laborando q̄s in fucendo solatio tibiam adhibere solemus. An ut labo
rantes minus angamus. fuentes magis oblectemus .29.
- 2 Cur idem voce eadem longius sentiri cum alijs cantans: aut beriferans quaj soli
potest. An q̄ viribus universis agere quipiam. l. premere. l. impellere. non tantu
m̄ plur. est quanto singularius numerus est. sed quemadmodum linea bipedalis nō du
plur. s̄ quadruplum quidam describit. Si composita omnia plus valent. quaj
eadem elusa. Ego cum universo agit ore vocis potentia constans vnaq̄ reddit.
similq̄ aera ppellit. ut pdire multiplex valeat. Quippe cum uox que amulch p̄fici
sit. multiplex sit. q̄ que asingulata.
- 3 Cur maxime in cantando parhipatem. vox rumpi nō minus soleat. q̄ in netesu
precisq; quamq; cum intervallo ampliori. An q̄ eius cantus et perdisperitus est et
cantandi primordius obtinet. Difficile aut p̄p intentioē pressuramq; sonis
est. q̄bus in rebus minoruz urget. Corrumphi autē queq; maxime solent. quotiens
labore artus opprimuntur. .31.
- 4 Sed in har difficile parhipate facile cantat' cum nō nisi dicti disceptant. An q̄
parhipate remissior est atq; et levius a constitutioē ascendit. hic eadē rā est
quam obrem ad vnaq; cantari videant. que ad hanc parantemq; cantant. Agens
est. n. cum intentioē conditioē aptissima moribus. pro voluntate et instituto.
At consonantia ut existat que nā causa sit. .32.
- 5 Cur suadens cantilenam quā nouimus audire solemus. q̄ cum quā ignoramus. .33.
Vtrum qz rūz quod cantatur agnoscimus tunc melius patet. qui clausi calcam
quod spectat assequit' id autē contemplatu saue est. An q̄ discere lecubilis est.
q̄ rō est. l. in capienda doctrina. l. in vtenda agnoscendap̄ versat. addo et
q̄ res solita suauior q̄ insulta auribus accidit.
- 6 Cur mutatio et varietas in cantando tragum sit. An rōc ineq̄htatis hor
debet affir nāq; tristia quod ineq̄uale est: accomodatq; magnitudini cala
mitatis aut meroris. contra quod equale atq; continē est. minus id flebile
auribus accidit. .34.
- 7 Cur veteres cuj septen fidibus contentus disponerent bipatē nō nec reliquerat. .35.
an falso id dicitur earum enī vtrāq; seruarunt. sed tritum adimere sollebant. An nō
fi. q̄ graniorz sonuz potest acutioris. dixit necem reliquerunt. ergo bipate magis an
tiphamuz q̄ nec reddebat. nam vt arutuz vim desiderat pleniorē: sic graue exprimi
fanlung potest.
- 8 Cur graue sonuz valeat acute. an q̄ maius qd graue est. Quippe tum ut graue obtu
so. sic arutum acuto angulo simile habeatur. .36.
- 9 Cur solitarias cantilenas suavius audire solemus si ad tibiam aut ad hyram vnaq; co
tantur cuj tamē ad fides cantuēq; idem modo utroq; peragat. Nam si idem ita am
plus sit plus ad plures tibias atq; etas suavius esse oportet. an quoniam cudentis in a

Sequendo quod spectat est cum ad vniā l. hyram l. tubam cantatur ad plures vero sua
vitas suarū nō potest. nū cantilenā offiserit toraq; pene deliat?

M. Fabij Quintiliām de Musice et eius
laudibus in h. primo oratorie institutioīs.

Atq; ego vel iudicio ueterū poteram esse contentus. Nā q̄ ignorat Musicē:
ut de hac primis loquar: tantū illis iam antiquis temporibus nō studij modo
verum et uenerationis habuisse: ut idem Musici et rates et sapientes indu-
rentur? Mittam alios: Orpheus et linus: quorū utrumq; dijs genitū: alterum
vero q̄ rudes quoq; atq; agrestes animos admiratione mulceret: nō feras
modo: sed saxa etiā filiasq; duxisse: posteritatis memorie traditū est. Et
Timagenes auctor est diuīz m litteris studiorū antigissimā musicen extitisse.
Et testimoniū sunt clarissimi poete apud quos inter regalia cōiuia laudes
herouī: ac deorū ad citharam canebantur. Iopas ille vergiliū Nonc canit
errantē lunā sohsq; labores: et cetera: Quibus certe palam cōfirmat
auctor eminentissimus musicen: cuius dīninarū cē rerū cognitioē esse
cōiunctā. Quod si datur erit et oratori necessaria: si qđē ut diximus:
hec quoq; pars que ab oratoribus relata a philosophis est occupata: nostri
operis fuit: ac sime diuīz talis sciencia nō potē ēē perfecta eloquētia. Atq;
claros noīc sapientie viros nemo dubitauerit studiosos musicen finisse:
cuius pitthagoras atq; eū secuti acceptā sime dubio antiquis opinionē: vul-
garijst mundū ipm eius rōne ēē cōpositum: quā postea sit hyra imi-
tata: nec illa modo contentissimū concordia: quam vocat harmonia:
sonū quoq; his motibus dederunt. Nā Plato cū m alijs qbusdā: cū pre-
cipue m timēo: ne intelligi qđē nisi ab ijs qui hanc quoq; partē disci-
pline diligenter percepérint pot. Quid de phīs loquor? quorum
sons ipē Socrates iam senex institui hyra nō erubescerbat? Duces
maximos et fidibus et tibijs cecimisse traditū est. Exercitus lacede-
moniorū musicis accensos modis. Quid aut̄ aliud m nostris leiom-
bus cornua actube faciunt: quorū concentus: quanto est bēhemē-

nō sīt perosi: durauerit: nō est committendū: ut illa dubia faciā defen-
sionis sollicitudine. Quāvis autē satis iam ex ipīs q̄bus sum modo
vīs exemplis: credam esse manifestū: que mihi et quatenus mīsi-
ce placeat: apertius tamē profitendum puto: non hanc a me pre-
cipi: que nūc ī scēnis effēminata: et impudicis modis fracta: nō
ex parte minima: si qđ ī nobis virilis roboris manebat excidit.
Sed qua laudes fortis canebant̄ quaq; et ipsi fortis canebāt. Nam
psalteria et spadicis etiā uirginibus probis recusanda: sed cog-
nitione ratiōnis: que ad monendos leniendos q̄ affectus: pluri-
mū ualent. Nam et Pythagoram accepimus concitatos ad vīm pu-
dīcē domui afferendam iuuenes iussa mutare ī spondeis mo-
dos tibicina composuisse. Et Chrysippus ē nutricū: que adhibe-
tur infantibus: allegationi suum quoddam carmē assignat. Et
etiam nō ineruditē ad declamandū facta materia: ī qua ponitur
tibicē qui sacrificanti phrygium cecinerat: acto illo ī īsamiaz:
et per precipitia delato accusari: quod causa mortis extiterit:
que si dui debent ab oratore: nec dici citra sciam miseres possit:
quomō nō hanc quoq; arte necessariā esse operi nostro belim-
g consentient?.

M. Fabij Quintiliā. li. secundo
oratorie institutionis.

Vtrum plus conferat eloquentia: an ars: an natura.
Scio queri ēt naturane plus ad eloquentiā cōferat an doctrina. quod
ad propositū qđē mīi operis nihil pertinet. Nec n. cōsumatus orator
nisi ex utroq; fieri pōt. Plurimū tamē referre arbitror: quā ec̄ questi-
onē ī hoc loco uelimus. Nā si pti utrilibet oīo alterā detrahās: nata
ēt sīne doctrina multū ualebit: doctrina esse sīne natura nō poterit.
Sim ex pari coeāt: ī mediocribus qđē utriusq; maius adhuc nature

crederem eē momētū. cōsumatos aut̄ plus doctrīne debere q̄ nature
putabo. Sicut terre nullā fertilitatem habenti nihil optimus agricō
la p̄fuerit. Et terra uberi utile aliqd̄ ē nullo collente nascet. Et in
solo fecundo plus cultor q̄ ipsa per se bonitas soli efficiet. Et si Praxi-
teles signū aliquod ex morali lapide conatus ēt exculpere: pariū
marmor malle rude. At si illud idē artifex expohisset: plus in ma-
ribus finisset q̄ in marmore. Demq̄ natura materie ars doctrīne
ē. Hec fingit: illa uero fingitur: nihil ars sine materia Materie
ēt sine arte preciū est. Ars summa materia optima melior.

Auli Gelii noctium atticarum ex quarto libro
13. cap.

Qd̄ incitationes quedā tibiarū certo modo facte ischiacis mede-
ri possunt. Cap. 13.

Creditum hoc a plerisq; est: et memorie mādatū: ischiaci quū
maxime doleant: tū si modulis lemibus tibicen incinat: minui
dolores. Ego nuprime in hbro Theophrasti scriptuz inueni: ui-
perarū mortibus tibicinē scite: modulateq; adhibitum mederi.
Refert et Democriti libz: qui inscribitur τεπιλοιμωνήλ
ογικών ανδρῶν: idest de pestibus: aut rationaliuz regula.
In quo docet plurimis hominuz morbis medicinam fuisse in-
citiones tibiaruz: Tanta prorsus est affinitas corporibus
hominū: mentibusq;: et propterea quoq; uitios: aut mede-
lis animorum: et corporum.

A puleius. in li. de mundo refert. Orphe
nū de ioue illa dixisse.

Iuppiter opotens est primus: et ultimus idem.

Iuppiter est caput: et medium. iouis oia munus.

Iuppiter est fundamen humi: ac stillantis olimpi.

Iuppiter et mas est: et nescia fœmina mortis.

Spiritus est cunctis: ualidi uis iuppiter ignis.

Et pelagi radix: sol luria est iuppiter ipse.

Omnipotens rex est: rei ois iuppiter ortus.

Que carmina Orpheus cheli sua eburno plectro ca
nebat.

franciso negro en su arte de gramatica e scrijo
lo siguiente de musica:

Harmonia est Musice pars: q̄ celi copagē et hui terrarū orbē,
oiaq; in eis contenta certa ratione: et quasi metro disponit.
Sine qua instrumenta oia quibus stimur, ipi quoq; vocis
corentus nulli sunt.

Harmonia ergo q̄ ad poetā pertinet, in duas partes diui
sa est. In instrumentalem. s. et vocalem:

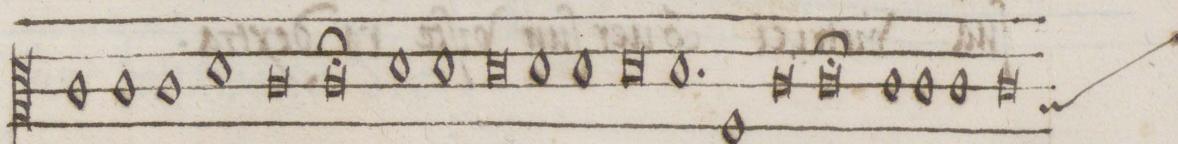
Instrumentalis harmonia, in cythara, barbito, lyra, testudine:
Est similibus uersatur. Dicit. n. Vate habile poteris instru-
mentis habere: quo modulante carmina condas: ad pris-
corum imitationem poetarum: qui sine melo nullus versus
componebant.

Carmina. n. aranendo ideo dicta sunt, quod nisi decantata fue-
rint: diuinorum nomina: in turpissimum fedissimum conseruantur.

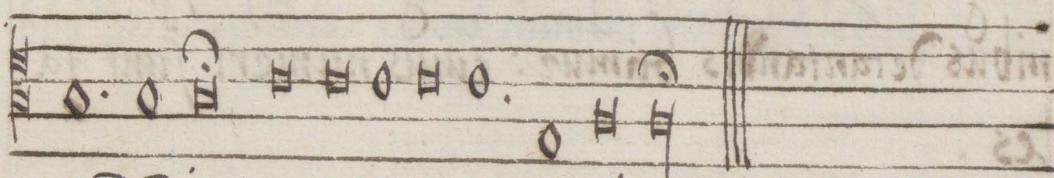
Vocalis harmonia in bore consistit: qua composita carmi-
na decantantur.

Huius species sunt quatuor. scilicet heroica grauis: heroica
bellaria: elegiaca: Sapphica: et lyrica:

Heroica grauis harmonia est, qua beatimur in illis carni-
ibus decantandis: que grauia facta deorum hominum in parte
describunt, cuius numeri sunt tales.

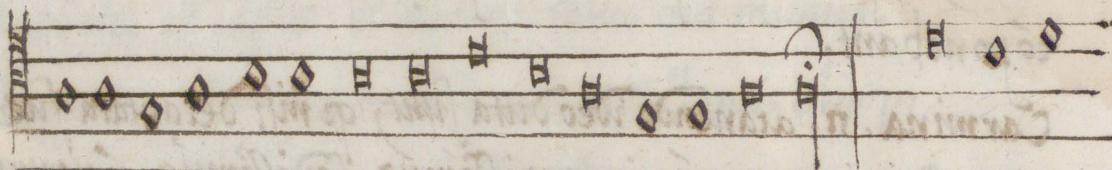

O regina nouam, cui condere impiter urbem, iusticia

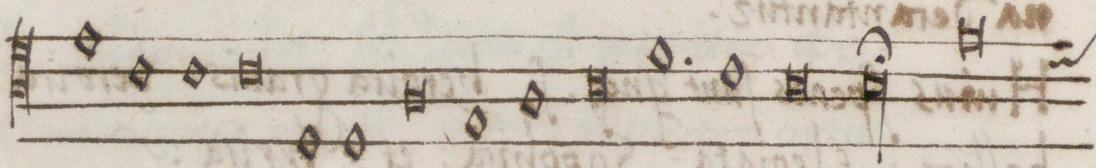

q; dedit gentes frenare superbas:

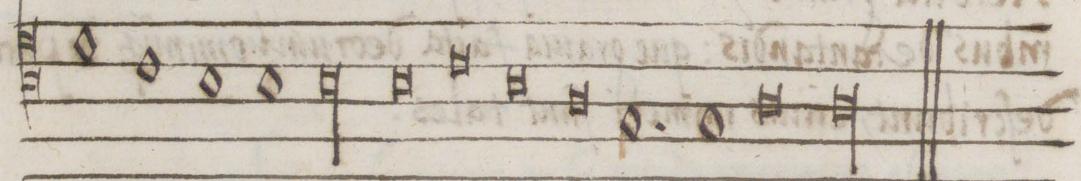
Heroica bellaria harmonia est qua cantunt in illis carminibus
decantandis: que bellaria facta deorum hominumq; describunt:
cuius numeri sunt tales:

bella per hematios plusq; cui h a capos in sqz da

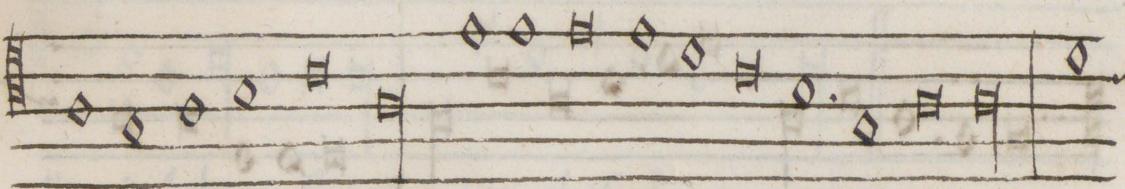

tū ce le ri canimus populuz qz potenter: in

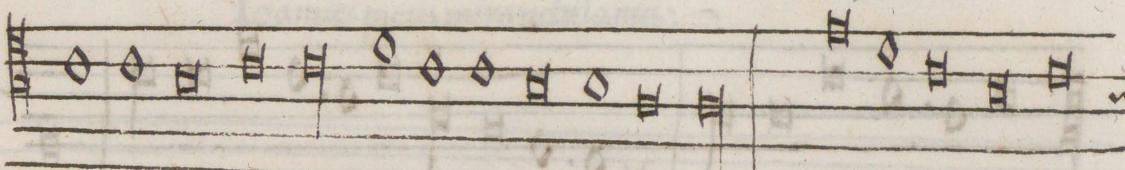

sua victrici cōuer sun vise ra dextra.

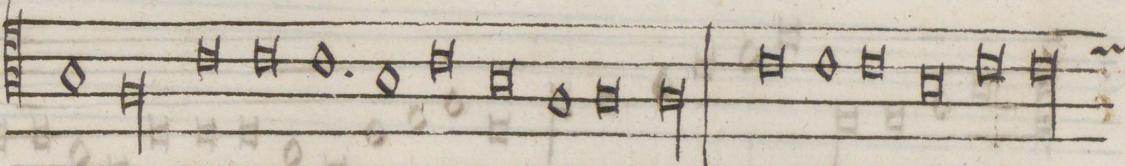
Elegiaca harmonia est qua in elegiacis misericordiis carminib; decantandis cantur: cuius numeri sunt tales.

Tempo ra la bunt' tacitis q̄ se nesci mis annis et

fugiunt freno nō remorante dies, q̄s pera lux o

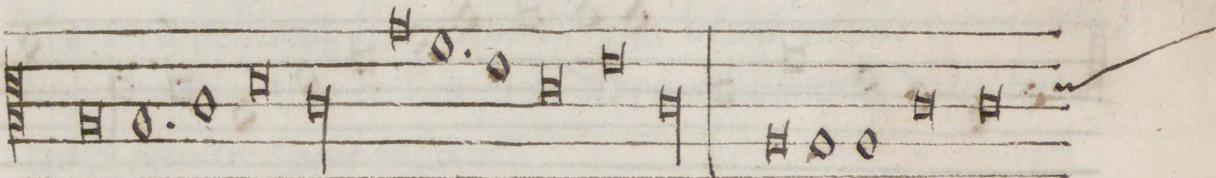

ritur: linguis a mīmisq̄ fa uete. nūc dīrēda bona

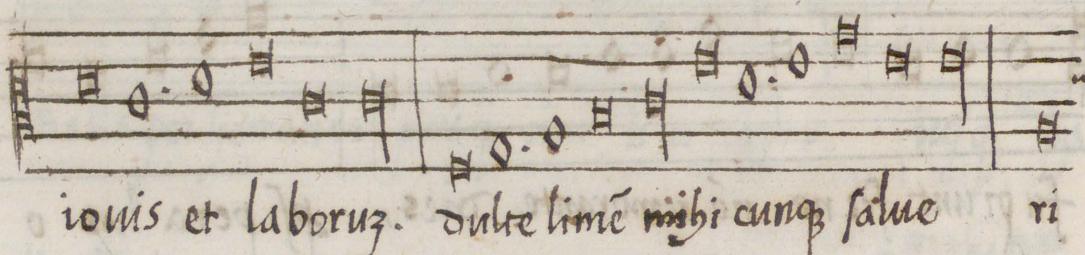

sunt bona verba die.

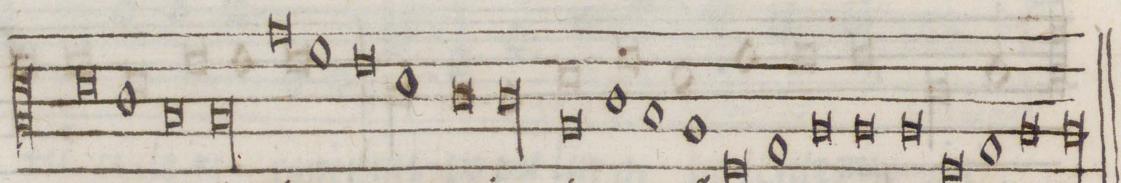
Sapphira harmonia est, qua btimur in sapphicis carminib
us decantandis: cīius numeri sunt tales.

O deus p̄ebi dapibus supremi grata testudo

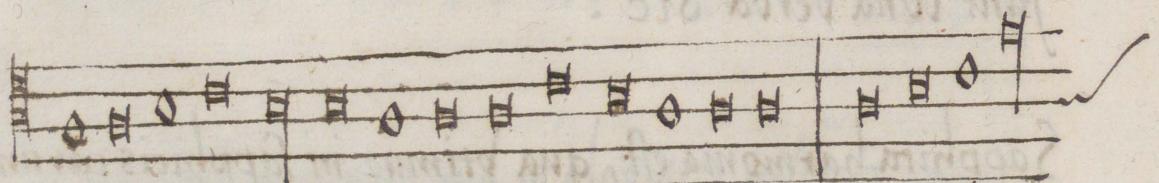

ionis et laboruz. dulce limē mihi cunq; salue ri

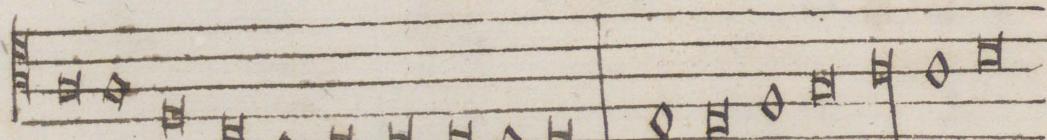

te uocanti rite uocanti rite uocāti rite uocanti.

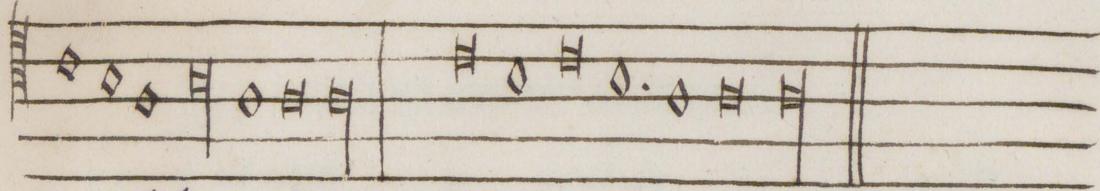
Lirica harmonia est, qua in reteris btimur carminibus, tam
liricis q̄ dactylinis: necnō et in illis solutis orōribus que
in graui figura cōpositae sunt, cuius harmonie numeri sunt
tales:

Iandabūt alij clarā rhodō aut mytilenē. aut ephesiz

bi marisq; corinthi memia. vel ba co thebas a po

Uline delphos insignes. aut thesa la tempe.

Ioannes picus mirandulanus:

Alme deus summa, qui magestate uerendus,
Vere unus in triplo, numine numen habes.
Cui fr' excelsi flamantia mena mundi,
Angeli seruit turba beata chorii.
Natura sive aliter, sapia sive p'sas,
Nota suas mundo prodere possit opes.
Maior in erratis bonitatis gloria nris
Uleg, pre cmetis fulget amandus amor
Qui potuit rego dñz deducere ab alto
Inq' oru'rem sumi tollere membra dei
Ut male rottractas patrio de scwinc sordes
Ablueret lateris sanguis et linda tui:

F. 11. b. 2. 2. F. 11. b. 2. 2.

Sicut et dicit tu enim in ergo null

Tunc inquit I

A
rendat eum mihi communis pugnae meae
velutina nimis astutissima sibi quisque
rebus mundis adiret vixit multa
deindeq; cum aequali cuncta sicut autem
erat in aliis aristis nomen eius et postea
nunquam alio nomine nisi ex parte
etinde omnia que etiam in aliis
victoribus et allies iurius iurorum que
et aliorum quos et curiosus erat etiam et
quod ut habet in singulari frustis invenit

Eu erit
Iosephini
Miserere sanctam
Puritate
pi
De Ptolemaeis
De Ptolemaeis
biobono in
ii
Musice utriusqz cantus practica excellentis Frachini Ha fori Laudensis libris quatuor modu latissima.

REGISTRVM HVIVS OPERIS.

Prima	Et tu breuis	Est enim
Musicae:	In hoc	solas mini
Secunda alba	ad totum	Minimax autem
a	cc	Brevis enim
Franchini	Punctus	hh
in acutum:	nis ornata	De Propor. sesquino.
de syllabicis	Si autem	proprietate quantitatis
ligaturae	De diminutio	De Propor. subsesqui.
b	dd	proportio su.
Tertia	metrica	ii
De consonantia	guram	Cateras
pulse	nient	De Propor. subsupertri.
in tertio	tratenor	De Propor. subsupqua.
c	ee	De Propor. duplases.
Eouac	distabil	kk
tui sancto	In hoc	De Propor. subdu.
grauem ut	syllabam	De Propor. subtri.
aa	cum canta	De Propor. subqua.
Liber secundus	ff	perbipartiens
pus diuisum	uium	ii
De considera.	De Propor. quadru.	De Propor. subttri.
De diminu.	De Propor. sextupla.	subsequuta
bb	Quod si	termini
Quod cum	gg	

b159s6957

Descriptio Musice actionis Franchini Gafori Laudensis

LIBER PRIMVS.

De Introductorio ad musicam exercitationem necessario.
De syllabicis sonorum nominibus & eorum distatiis
De clavibus & prouinciatione notularum
De proprietatibus & mutationibus uocalium syllabarum:
De consonantia diatessaron eiusq; speciebus.
De consonantia diapentes eiusq; speciebus.
De consonantia diapason eiusq; speciebus.
De diversis tonorum accidentibus ac formatione primi toni.
De formatione secundi toni.
De formatione tertii toni
De formula quarti toni.
De compositione quinti toni.
De formula sexti toni.
De formula septimi toni:
De progressione octaui toni

Caput primum
Caput secundum
Caput tertium.
Caput quartum.
Caput quintum.
Caput sextum.
Caput septimum.
Caput octauum.
Caput nonum:
Caput decimum.
Caput undecimum.
Caput duodecimum
Caput tertiodicimum.
Caput quartodicimum.
Caput quintodicimum.

LIBER SECUNDVS.

Mēsurā tuis in uoce Poetæ & Musici brevē & lōgā posuerūt.
De uariis antiquorum figuris & earum mensura.
De consideratione quinq; essentialium figurarū
De diminutioribus figuris.
De ligaturis figurarum.
De pausis.
De modo.
De tempore
De prolatione:
De partibus figurarum.
De imperfectionibus figurarum.
De punto.
De alteratione:
De diminutione.
De sincopa.

Caput primum.
Caput secundum.
Caput tertium.
Caput quartum.
Caput quintum.
Caput sextum.
Caput septimum
Caput octauum.
Caput nonum.
Caput decimum.
Caput undecimum.
Caput duodecimum
Caput tertiodicimum.
Caput quartodicimum.
Caput quintodicimum.

LIBER TERTIVS.

De contrapuncto eiusq; elementariis uocibus.	Caput primum.
De natura & denominatione specierum contrapuncti.	Caput secundum.
De octo regulis contrapuncti.	Caput tertium.
Quare & ubi in contrapuncto admittendae sint discordantiae.	Caput quartum.
De consentanea suavitate quarta.	Caput quintum.
Quare quarta inter mediū sonum; acutiore concordat discor- datq; inter medium & grauiorem.	Caput sextum;
De conformitate & diuersitate tertiae & sextae.	Caput septimum.
De denominatione extremonrum sonorum in concordantiis.	Caput octauum.
Altera intensione ac remissione specierum: diuersa contrapu- cti disponuntur elementa.	Caput nonum.
De diuersitate figuraionis sonorū in contrapuncto.	caput decimum.
De compositione diuersarum partium contrapuncti.	caput undecimum.
de consimilibus perfectis concordantiis in contrapuncto con- sequenter tollerandis.	caput duodecimum.
de fictis musicis contrapuncto.	caput tertiumdecimum.
de falso contrapuncto.	caput quartūdecimum.
de regimine & modestia modulantis.	caput quintūdecimum.
de diffinitione & distinctione proportionis.	caput primum.
de quinq; generibus proportionū maioris & minoris inæquitatis.	caput secundum.
de genere multiplici eiusq; speciebus.	caput tertium.
de genere submultiplici eiusq; speciebus.	caput quartum.
de genere superparticulari eiusq; speciebus:	caput quintum.
de genere subsuperparticulari eiusq; speciebus.	caput sextum.
de genere superpartienti eiusq; speciebus.	caput septimum.
de genere subsuperpartienti eiusq; speciebus	caput octauum.
de genere multiplici superparticulari eiusq; speciebus.	caput nonum.
de genere submultiplici superparticulari eiusq; speciebus.	caput decimum.
de genere multiplici superpartiente eiusq; speciebus.	caput undecimum.
de genere submultiplici superpartiente eiusq; speciebus:	caput duodecimum.
de coniunctione plurium dissimilium proportionum	caput tertiuūdecimum.
de proportionibus musicas consonantias nutrientibus.	caput quartūdecimum
de productioē multipliciū proportionū ex multiplicibus supparticularibus.	caput xv.

Finis.

ILLVSTRISSIMO & Excellētissimo Principi dño. D. Lodouico Mariae Sfortia An-
glo Duci Mediolanēsiū iuicissimo Franchinus Gaforus Musicæ professor Salutem.

Vantæ musicæ artis professio Illustrissime princeps apud priscos nō authori-
tatis modo sed etiam uenerationis extiterit facile edocemur & summorū phi-
losophorum exemplo qui se admodum senes ad hanc disciplinā uelut in ea
summam studiorum suorum manum imposituri contulerunt: & seuerissimarum rerum
publicarum instituto: quæ cum summa diligentia quicquid moribus publice officeret
circuncidi curassent: hanc tamen artē non modo non elecerint: sed etiam uelut morum
parentem Altricemq; summo studio excoluerunt: & ut claudam semel oīum gentium
omniumq; nationum cōsentienti stabiliq; cōfirmatur iudicio apud quas nihil unquam
fuit cura maiore celebratum. Quæ enim alia disciplina tanto mortalium assensu tātaq;
omnis uel ætatis uel sexus conspiratione recepta est: ut nullius conditionis ullus sic
adhuc repertus qui molestias suas uel rudi saltrem modulatione cōsolari non studeat.
Nihil. n. æque animos ad diuersissimos affectus breui momento traducere: non opti-
morum modo testimonio: sed oculata(ut aiunt) fide cōuincitur: adeo ut eius professores
antiquitas non Musicos modo: sed & uates & sapientes appellare non dubitarit.
Huc accedit Poetarum authoritas: qui Linum Orpheūq; diis genitos: quoniam quo-
rūdam hominum duram agrestemq; uitam ad mitiorem cultū reduxerint: silvas faxaq;
duxisse finixerunt. Sed ne forte Poetarum dictis parua adhibeat fides uelut in maius
oīa familiari sibi figura extollētiū: reperti sunt et sapiētiae professores: q; asserere nō dubi-
tarint nō sensibilia modo sed et quæ citra sefum utcūq; uiuūt modulatiōibus musicis
permulceri. Atq; hac quidam causa eminentissimum authorem Virgilium non hyper-
bole poetica in buccolicis dixisse ad Sylen: cantum & duras motasse cacumina quercus
arbitrati sunt. Et. n. si Platonī credimus qui Mundi animam musica modulatione con-
stare dixit. non video pfecto cur dubitari possit cætera quoq; qualicūq; anima degen-
tia quam eis cœlitus datam liquet: non affici lœtariq; naturæ lux congruentia quum
similitudinem sibi amicam esse iam palā constet. His ego rōnibus Illustrissime Princeps
tum etiam natura ad id impellente: cui non facile obsūtissimus motus cum animum iam
ab ineunte ætate ad hanc usq; disciplinam appulisset: quæ præsertim & moribus con-
feret: ut peritissimis placet & a professione mea non abhorret recepta iamdiu opini-
one Religiosorum hoc potissimum munus esse ne mihi soli studia prodeissent mea:
librum etiam edidi antiquissimorum rationem secutus de huius artis speculatione: quā
græci Theoricam uocant quo & ratio studiorum meorum constaret: & laborū fructus
latius spargerentur. Quod opus inclite princeps nomini tuo diaui: cunctanter id qui-
dem ac timide: ne tibi grauissimis curis maximarūq; rerum ponderibus occupato in te-
pestiuis nugis obstreperem. Cæterū posteaq; perspexi quanto fauore quantaq; benigni

tate opusculum nostrum: alioquin rude atq; incultum sis prosequutus: additum mihi ea
liberalitate etiam currenti calcar: studiumq; meū non mediocriter accensum est: ut alte-
ram quoq; huius disciplinæ partem securus iam stomachi tui aggrederer. Musica enim
non ut cæteræ Matheœos disciplinæ speculationi tantum uacat: sed exit in actum: mo-
ralitatq; ut prædictum est coniungitur. Neq; enim satis officio meo fecisse videbar
si in inquisitione tantum sublisterem ad paucorum id utilitatem spectare ratus: nisi
profectui etiam publico nostra industria delindaret. Hæc nāq; musicæ pars non solum
sui cognitione prodest: sed lōgius promotis radicibus reliqua etiam studia coadiuat
quod grauissimorum uirorum testimonio comprobatum est: qui se nihil aliud ex Mu-
sicæ q; litteras didicisse professi sunt. Hanc enim artem Fabius Quintilianus antiquissi-
mam omnium in litteris studiorum authore Tīmagene confirmat. Cæterum cum de
Musica loquor: non hanc Theatralē atq; effōminatam intelligo quæ mores publi-
cos corrumpt potius q; informet: sed illam modestam atq; uirilem antiquis heroib⁹
celebratam: quæ Mensis Regum Conuivialibusq; xpulis admota: recubantium concer-
tatione circulata inter eos cythara clarissimorum uirorum egregia facinora decantabat:
quod maximum profecto ad uirtutis studia incitamentum fuit: uerum hæc etiam altius
euecta: cælo quoq; inseritur: ac solis labores: errantēq; lunam: ac Titania astra celeberri-
morum uatum testimonio enarrat: & quasi non contenta implesse meritis spacia terra-
rum cælos penetrat: diuinarumq; rerum mysteriis iniungitur. Hoc igitur opus princeps
oculatissime tuo ductu tuisq; auspiciis proxima foetura apud me natum: ut Plini secun-
di uerbis utar: atq; impressum tuo nomini. qua debo ueneratione dicaui. Ad quem. n;
labores meos referam cōmodius: q; ad quem non cuncta modo Italia: sed remotissimæ
quoq; gentes: ius arbitriumq; non consiliorum solum sed etiam gestorum suorum ue-
lut ad honorarium arbitrum referre solent? Nec ueritus sum nec tibi hoc munusculum
nostrū maximas res obeunti molestum accederet: cum sciam te ita maximis moderari so-
litum: ut minima quoq; non spernas: foelicitateq; ingenii ita cuncta digerere ut inoffen-
so tenore peragantur. Quanquā tibi non inter minima habeantur: quæ ad profectum
studiorū spectent. Testimonio sunt præclara gymnasia disciplinarū quidem omnium
sed præcipue græcæ latīnæq; facundix: quæ tibi maxima cura p Imperii tui urbes institu-
ta sunt. Quis enim aliis fortis fortunæq; tuæ ad oreola suorum ingenia maiori iussu ad
uirtutem incitat tuetur souet. Cæterum quantum ad me spectat non postulo: ut scripta
mea ad comparationem magnorum autorum sumantur: nec ut auctoratis scriptoribus
annumerer: quorum doctrinæ si quid in nostris boni fuerit libetissime acceptum refero
satis mihi superq; erit: si tantū adnitar: hactenusq; industriam nostrā cōmēdari uolo ut
studiosorū profectui concinna compendiosq; breuitate consuluisse dicar: ut quæ so-
rent sparsim per auctorum uolumina requirenda in uno opere: conuenienti rerum or-
dine congesta reperiantur. Elaborauimus nāq; ut res oēs suis principiis exorsæ p seriē
ad calcē p ducerent: ne qua lector in diffīcili aliogn arte cōfusionē circuagat: scripto-

Fabius Qui
tilianus

risq; magis inopia quam rerum obscuritate laboret Hoc nobis tñ assumimus:
hinc industria nostræ cōmendationem petendam censemus. Summe igitur huma-
nissime Princeps munuscum nostrum qua in cæteris soles clementia patereq; nomi-
nis tui saltem prefatione subniti sic recipi merebitur:quāq; cōmendationē merito suo
sibi præstare non potest:dicatura consequetur:cum alioquin nos ut omnia uel fortu-
nae nostræ uel ingenii bona tibi accepta referrimus sic quicquid studio industriaq; esse
cerimus nomini tuo tempus in omne dicatum consecratumq; esse uolumus.

Carmen Lucini Conagi.

in Opere
autem

Et iuuat: & uellem meritas tibi reddere laudes:

Sed quis pro meritis te Ludouice feret?

Aurea das nobis: & felicissima princeps

Sæcula: nulla ducū gloria tanta fuit.

Atq; alia ut taceam rerum monumenta tuarum.

Quæ superat hominū colloquia atq; fidem.

Quando artes ullo tantū uiguere sub ævo?

Aut sic ingenii pallas amica fuit?

Cernimus Isæos: Euclidas: Pythagorasq;

Phœbigenas: & qui sydera celsa petant.

Nec tibi chrysippi desunt: doctiq; solones:

Et tua parthasias dant tibi sacerla manus

Prodiit & stigia per te de sede reuulsa

Musica: nec notos attulit ipsa modos.

Ecce suas Franchinus opes: sua munera profert

Pieria: quo non clarior arte uiget.

Has pete tu lector: nil non laudabile certes.

Hinc exerceri discis: & inde loqui.

Quicquid agas isto canrans cognoscere libro.

Et poteris recto promere quæq; sono.

At tu si modo sit grati tibi muneris auctor:

Ad dominum pro se fer pia uota deum.

magt. n. Excellentissimus franchinus in coctancos et humis etatis primus et admirabilis genit. Muspus: quod quis theorio sine usu intellegant: et habeant harmoniam suam longe auctius et perfectius quam praxis: tamen non est credenda: quod huius praxis sit orpheus et alii per et festo ut theorin. Itaque rochidet franchinus in hoc libro in quo de sola practica: usu: actione et exercitatione musicis in tendit tractare: quod practici habent aliquam suam: quod est notatum dignum!.

FRANCHINI GAFORI LAVDENSIS. MUSICAIE ACTIONIS. LIBER PRIMVS.

De introductorio ad Musicam exercitationem necessario.

Caput Primum.

T si harmonicam scientiam plerique cessante usu (quod theorici est) longe auctius quam qui ipsa sunt exercitatione prosequuntur hos tamen ad tantum harmoniam usum nulla creditur scientia peruenire non potuisse: Quid enim praestantissimos veteres illos primo theoreticæ conscriptos commemoremus: quum Orpheum: Amphionem: Linum thebeum: Arionem & Timotheum ac reliquos ipsa posteritas celebrarit: quorum concentus (usu inquam) alter feras: sphaera alter & sylvas: Aquatiles belugas alter: agrestesque animos & rudes demulxere: hos & disciplinae ipsius institutis & ipsa actione constat celeberrimos extitisse. Nec temere Pythagoricos ipsos & Platonicos atque Parhypateticos in medium adduxero: quorum iussu discipulandis adolescentibus & naturalis & artificiosæ uocis usus plurimum commendatur: quod ea quidem ratione assertum est: quum Aristoxenus musicus atque Philosophus teste Marco Tullio primo tusculanarum questionum: ipsius corporis intensionem quandam uelut in cantu & fidibus: quæ harmonia dicitur: sic ex totius corporis natura & figura uarios modos fieri tanquam in cantu sonos affirmauerit. Sunt & qui uanas posuere potentias nisi redigantur ad actus: qua re exercitationem melodice uocis sentiunt harmonicæ considerationi plurimum contulisse: non quod uariam ei multitudinem sed ipsam adhibeat perfectionem. Est igitur musicæ actio motus sonorum consonantias ac melodiam efficiens. Quos quidem sonos frustra ratione & scientia colligitus: nisi ipsa fuerint exercitatione comprehensi. Hinc eorum intensiones remissionesque ac consonantias non animo tantum atque ratione sed auditus & pronunciationis consuetudine pernotescere necesse est. Sed neque inficiabor hanc ipsam musicæ actio nem Grammaticæ plurimum esse discordem: quum in hac dum breui uel producta syllaba sit utendum: omnino eorum: qui nos ante iuerunt auctoritate id facimus: Musicum uero rationabili uocum dimensioni inseruire necesse est: nec illam uel illam syllabam ante pronunciare quam sibi per uocis ac temporis mensuram licere sciat: quod & si conuenientius primo secundi huius operis descriptum est: Diuus tamen noscitur Augustinus secundo sua musicæ argumentis efficacibus comprobasse. Verum sonoras uoces genera quatuor consequuntur. Primū genus est eorum qui circa prosam uersantur: suum

Orpheus
Amphion
Linus
Arion
Timotheus
Aristoxenus
Philosophus
Tullius

Musica differt
Grammaticæ
Augustinus.
Quattuor genera musicorum.

Oratores Lectores Ambrosiáni Gregoriani potius uerbis q̄ melodia exprimentes conceptum: ut Oratores & lectores: & qui etiam in diuinis antiphonas modulantur & psalmos: quod (licet improprie) Ambrosiani nostri atq; Gregoriani clerici cantum planum uocant: quoniam simpliciter & de plano singulas notulas æqua breuis temporis mensura pronunciant. Non enim concinitatis noscitur seruare naturam: sed q̄ certi ipsorum modorum (quos & tonos uocat) limites & termini atq; uocum congressiones & transitus: secundum s. naturalem diatonici generis dispositionem obseruari pernoscuntur: cantilenarum ac totius modulaminis exordia in ipso ut plurimum comprobantur. Inde soniferam lectionem quasi lectionem sustinentem sonos uel ipsis sonis substitutam: ipsum planum cantum appello. Veteres autem ut uigesimalia problemate partis harmonicae asserit Aristoteles: primas huiuscmodi uocum animaduersiones: quas instituendis ad musicam adolescentibus præponebant leges uocabant. Secundū genus est eorum qui non modo mētis cōceptū sed & syllabas ipsas breues & longas (quod poetarum est) metrica consideratione pronunciant: de quo quidem primo secundi gratiore licentia sermo fiet. Tertium genus est eorum qui alterutra inuicem sonoritate certis interuallorum dimensionibus melodiam ac dulcem efficiunt cantilenam: quod tertio præsentis operis uolumine pernotatur: hos proprie musicos & cantores uocant. Quartum genus histrionicae & mimicae arti dicari solent: & his qui ad uocis imitationem gestibus corporis cōmouentur ut saltatiōibus & choræis: quibus Theophrastus probatam in uoce & corporis motum musicam ascripsit: Sed cum ceremoniis nostris hæc obscenitas non cōueniat ad ea quæ diuinas laudes concernunt animum conuertimus. Constat itaq; Guidonem Aretinū ipsius frugiferæ musicæ introductoriu descriptissimam septem litteris atq; sex syllabis chordas omnes denominantibus ad instar quindecim chordarum naturalis & perfecti diatonici systematis perornatum. Confert quidem plurimum humanæ uocis actioni lyrae aut cytharae uel monochordi percussas concordes chordulas imitari: quarum alias graues: alias acutas: reliquas Græci medias dicebant. Verum ecclesiastici nostri Guidonis huiusmodi traditionem quam manum uocant: in graue: acutum & superacutum distinguunt: ut uiginti ac duarum chordularum lineis & interuallis seu spaciis alternatim inscriptarum: cōnumeratis scilicet ipsius finemenon tetrachordi causa & imitatione duabus coniunctis: octo priores: quasi silentio & taciturnitati proximas: appellat graves. octo tero his superductas acutas uocat: ac reliquas sex superacutas. Extat tamē in ipsis octo grauibus chordis & ipsum acumen: atq; grauitas in acutis. Inde est q̄ ex singulo earum aceruo consonantia profluit: quam acuti grauisq; soni mixturam esse suauiter & uniformiter auribus accidentem Boetius diffinire solebat. Vocabum igitur septem litteris p lineas & spatia deductis ordo sic sumitur: nāq; grauissimo introductorii loco quem linea quadam signant græcam litteram ascriperūt inde & syllabam ut. Viciniori autem spacio litteram A & syllabam re. Secundæ lineæ in acutum consequenti: litteram h quadratam ex geminata conuersim coniuncta: & syllabam mi. Sed subsequenti

Aristoteles

**Qui sunt
musici &
cantores
Theophras-
tus
Guido**

Græci

in acutum interuallum litteram C & syllabam sa posuerunt. Interuallum enim seu spaciū Interuallū intelligo uacuum marginem duabus lineis acumine & grauitate contiguis interiectum. Atq; consimili progressionē litteras ipsas & septem exacordorum sillabas chordulis annotarunt: sed quamplura de his locus hic expeteret: quā cum quinto Theoricā lucide deductā sint ipsa duximus breuitate pertransire silentio. Sitq; diatonicum Guidonis introductorium litteris & syllabis per linæas & spacia descriptis hac parigraphia dispositum.

a ii

Verte solium

Diatomatum Guidonis Introductorium Pythagorea
dimensione dispositum

• Netheyperboleon
 • Paranetehyperboleon
 • Trifehyperboleon
 • Nectediezeugmenon
 • Parafediezeugmenon
 • Tritediezeugmenon
 • Paramese
 • Mese

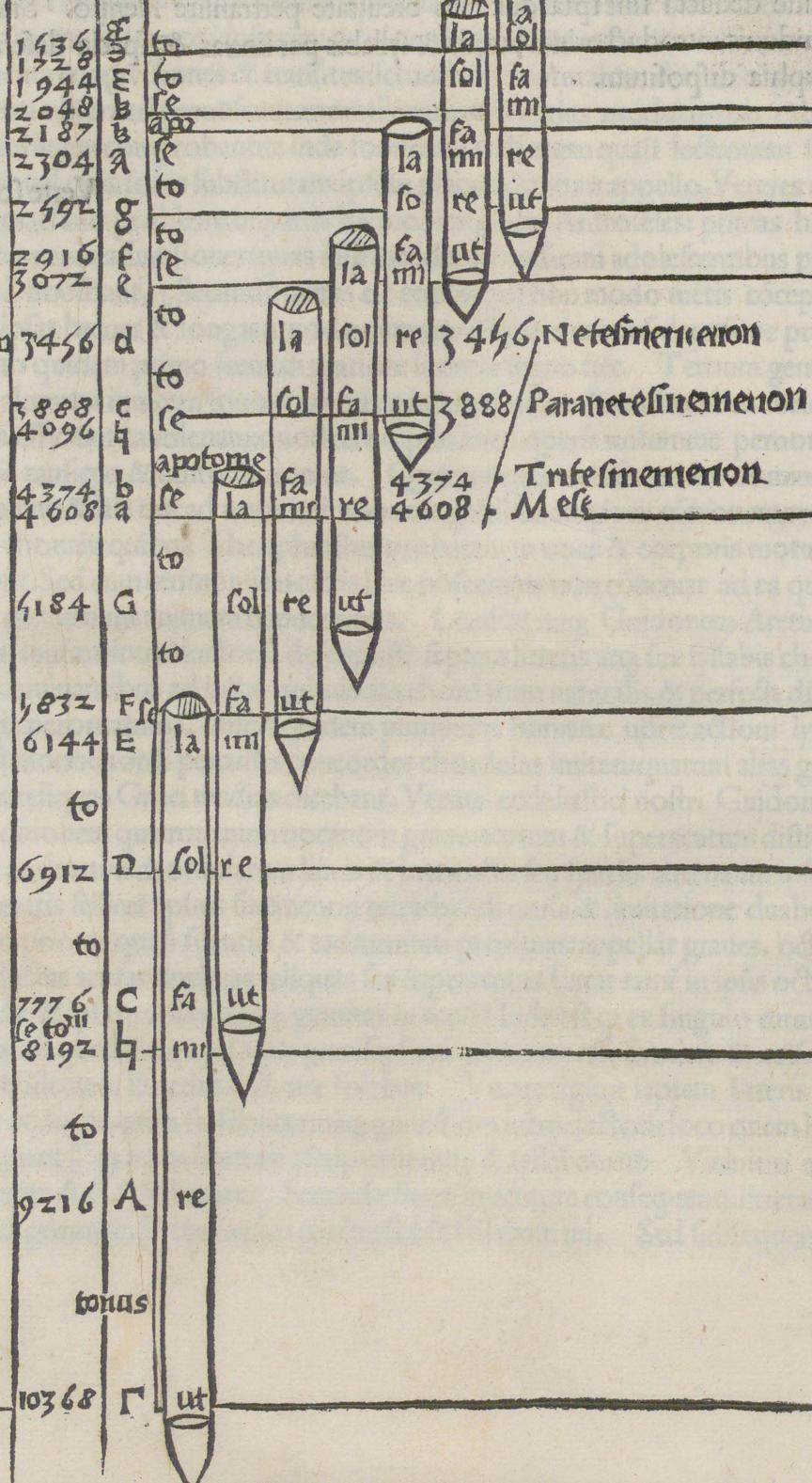
Lychanostyfon

• Parhypatemeson
 • Hypatemeson

Lychanostypon

• Parhypatehypaton
 • Hypatehypaton

Proslambanomene

De syllabicis sonorum nominibus & earum distantiis.

Caput Secundum

Septem tantum essentiales chordas septenis litteris a Gregorio descriptas sexto aneidos hoc carmine Maronis auctoritas celebrauit. Necno traytius longa cum ueste sacerdos Obloquitur numeris septem discrimina vocum Inde & introductorium ipsum Guido septem cōmixtis perficit exachordis exachor. dum enim est compræhensio sex chordarum diatonica dimensione dispositarum: quārum nomina sunt: ut re mi fa sol la. Sunt enim ut re graues dum græcis assentior sol la acutæ: & mi fa mediæ. Ecclesiasticorum uero mos est: ut re graues dum græcis assentior sol la acutæ: & mi fa mediæ. Ecclesiasticorum uero mos est: ut re graues vocare: mi fa acutæ: & sol la superacutas. Has quidem Guido ipsæ ita dispositi: ut singula pfecti ac dia tonici systematis interualla duabus tantum huiusmodi syllabis diffiniret. Nāq; inter ut & re sequi octaua dimensione toni clauditur interuallū. Inter re & mi similiter. Sed inter mi & fa minoris semitonii distantia est. Inter fa & sol atq; inter sol & la extensus est tonus. Qua re altior est re quam ut tono: & tono item grauior ut q; re. Re a mi tono uincitur acumine: subestq; ei tono in grauitatem. Fa q; sol grauior est tono: ac sol tono fa superuadit in acutum. La a sol toni interuallo ipsa grauitate deuincitur: sed la epog doa distantia sol superat in acutum. Verum fa acutior noscitur q; mi: solo minoris semitonii spacio. Inde eodem interuallo mi q; fa grauiorem esse necesse est. Constat igitur in singulo exachordo quattor tonos diuersis notulis circūspectos minus ac naturale semitonium medio concludere loco: quod ipsa necessitate factum existimari licet. Nam quum tres considerare uolueris secundum tetrachordorū uarietatem diatessaron formas: nusquam in solo exachordo eas poteris diatonice comperire: nisi quatuor ipsi toni medium semitonium concluderint. quod facile per hæc quæ dicimus potest quisq; ex seipso conueniri. Atq; iccirco singula in systemate perfecto diatonice ac naturaliter disposita semitonia duabus ipsis syllabis mi & fa intercidere perno scuntur: tanta fuit ad cōmixtorum septem exachordorum dispositionem ipsius Guidonis animaduersio. Nāq; uniuscuiusq; exachordi principium uel primo præcedentis exachordi tetrachordo coniunxit: uel ipsum ab eo toni disiunctum instituit interuallo. Qua ex re in eptachordo: duorum exachordorum prima comprobantur tetrachorda. At ubi primum secundi exachordi tetrachordum terminatur: tertium exachordum b molle dictum: qd & coniunctum dici potest: summit exordium superductum quidem: ut & tritoni asperitas fiat in modulatione suauior: & nonnullorum tonorum compositio possit per uariatas consonantiarum species commixte atq; item acquisite procedere. Quartū uero exachordum a primo secundi exachordi tetrachordo toni interuallo disiungitur in

Gregorius
Virgilius
Guido

graues. mediæ. et
acute:

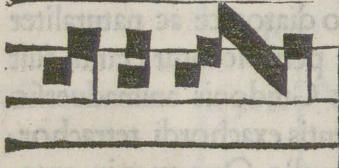
Graues. acutæ et
superacutas:

In laudem
Guidonis

acutum. Quintum autem exachordum primo quarti exachordi coniungitur tetrachordum. Verum primo quinti huius exachordi tetrachordo sextum connexum est exachordum. quod s̄inemenon seu coniunctum potest appellari. Septimum exachordum a primo quinti exachordi tetrachordo toni distantia disiungitur in acutum.

Est enim tonus legitimus sesquioctauæ dimensionis spaciū duobus sonis circumscrip̄tum. Hic duas propinquas sola sectione sustinet partes: quarum altera minor: altera maior: Hanc apotomen seu semitonium maius illam minus semitonium uocant: Abstracto quidem ab ipso tono minore semitonio relinquitur apotome: quo difficillime discors transitus procedit in uocibus. secus ipso minore semitonio: nāq; cōcors & suave tonis ipsis & consonantiis pr̄stat temperamentum ut in harmonia instrumentalī notissime comprobabo. quum potissime in diatonicā introductione ante uel post uel inter duos tonos naturaliter noscatur esse deductum. Hinc semitonium ipsum liceat diffiniri interuallum quod duabus sesquioctauis appositum sesquitertiam dicit proportionem seu spaciū quod duobus tonis coniunctum sonoris terminis extremis diatessaron perficit consonantiam. Interuallum autem seu spaciū hoc modo potest intelligi distantiam esse acuti atq; grauis soni. Sonorus autem mentis cōceptus certis notulis declaratur: quarum extensiōnem intensionemq; ac remissionem linearum ac spaciōrum uarietate dispositas ipsa uoce consequi necesse est atq; iccirco notulae ipsae uocis signa dicuntur. Voces autem q̄ scribi non possint: usu & exercitatione mandantur memoriae ne pereant: profluunt nāq; in pr̄teritum tempus pronunciationes earum. Fit igitur notularū triplex descriptio simplex cōposita & mediocris. Simplex notula est quæ alteri notulae non coniungitur: & quadrato corpore figuratur hoc mō ■ qñq; itē cū uir gula in latere eius dextro descendēte describitur in modo longæ mensurabilis ut hic. ■

Composita notula est quæ alteri notulae cōsūtur quæ tunc diuersam cōsequitur descriptionem. Nam quam ligatura ascendit: secundā scilicet notulam habens altiorēm: prima nullam expedit uirgulam ascendentem descendētē: cuius lateri eius ut hic.

Quū autem descendit ligatura secundā. s. notulam habens grauiorem: primā tunc ascribitur uirgula descendens in latere sinistro: siue obliqua fuerit siue quadrata hoc modo. ■

Quam quidem principiis ligaturarum congruentiam uerum auctoritas proprietatem instituit uocitandam. Est igitur proprietas conueniens principiis ligaturarum descriptio a musicis auctoribus instituta: Ultimis autem cōmissura notulisq; omniū rerū perfectio teste Philosophi fini attribuatur: perfectionē ascriplerūt. Hæc n. tribus modis denotat: Aut enim ultima

quid sit proprietas in
punctuationes rāt
plani.

Philoso phus.

ligaturæ notula ē sūb penultima quadro corpore descripta ut hic.

Aut supra penultimam directe ut hic.

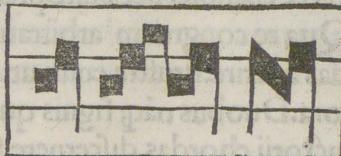
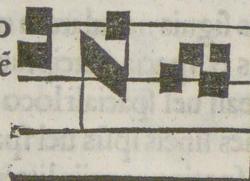
Aut supra penultimam indirecte recto

scilicet gradu: quadrato corpore & descē

dēte uirgula

in latere dex

tro hoc mō.

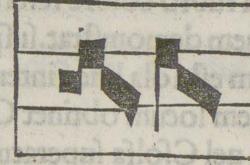
Est itaq; perfectio congrua ultimis ligatura
rum notulis figuratio. Huiusmodi autem posi
tionibus dissentientes a uetus statis auctoritate
recedunt. Quo sit ut qui ultimam ligaturæ no
tulam obliquo corpore describunt ut hic.

In errorem ducantur: conceduntur tamen duæ tan
tum in corpore obliquo notulæ hoc modo.

Verum corpus obli
quum ascendens ut hic.

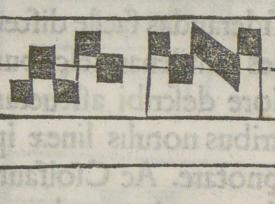

Umus perhorrescit.

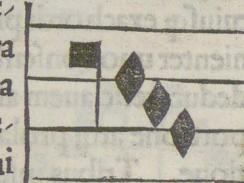

Mediis autē ligaturarū notulis quæ s. inter extremas iungun
tur nulla figuraionis ascripta ē diuersitas: nāq; ut quadratæ sim
plices figurantur uel obliquæ hoc modo.

Omnis insup ligatura q̄q multas cōplexa ē notulas unicam sub
trahit syllabam pronūciandam. Oēs igitur musicæ huiusmodi
progressionis notulæ: & si diuersis figuraionibus describuntur
æquali temporis mensura debent pronunciari. Mediocris
notula est quæ nec simplicium nec compositarum figurarum formam summit: sed in
sui simplicitate obliquo corpori certa similitudie cōparat neq; sola describit: sed duæ
saltē aut plures in forma mēsurabilis semibreuis descēdētes plerūq; pnotātur hoc mō.

Cæteris autem æquales sunt in pronunciatione & temporis mē
sura: licet nonnulli eas duplo strictius cæteris cōmēsūrēt: quod nō ra
tione sed cantoris arbitrio duximus concedendum. Pleriq; enim pla
ni cantus notularum pronunciationem & mensaram proprio impe
riō consequi uoluerūt. Inde non absit Persii dictum. Velle suum cui
q; est: nec uoto uiuitur uno. Sunt & qui notulas huiusmodi pla
ni cantus æquæ describunt & cōmensurant figuris mensurabilis considerationis ut lon
gas breues ac semibreues: ut constat in Symbolo cardineo: & nonnullis prosis atq; hym
nis: quod Galli potissime ad ornatiorem modulorum pronunciationem ipsa diuersita
te concipiendam celeberrime prosequūtur.

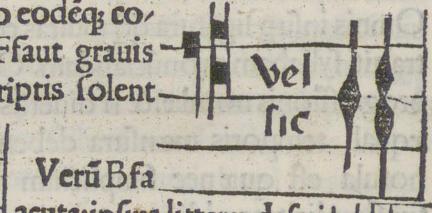
Persius

De Clavibus & pronuntiatione notularum Caput Tertium.

Musici
Aristoteles

Post hæc: quibus signis notularum nomina & grauitates atq; acutina & extē siones per lineas & spacia percipiuntur necesse est aperire. Omnis enim litera siue sedes lineali vel spaciali loco in introductorio disposita clavis uocatur: quoniam notulae omnes lineis ipsis vel spatiis claudūtur. Sed neq; necessarium fuise constat lineas omnis & spatia propriis litteris & clavibus declarare propter similitudinem contiguae descriptionis conculationem. Qua re congruum arbitrati sunt Musici paucioribus signis omnes introductorii chordas aperire. Frustra enim ut Aristoteli placet id sit per plura quod fieri potest per pauciora. Duobus nāq; signis quæ claves dicuntur & graues & acutas atq; superacutas introductorii chordas discernere solent. Ac prius quidē signum (ut ueterum primordia subsequar) est sola inter quatuor aut quinq; linea rubro colore reserta: quæ cum linealem possidet in introductorio locum: Ffaut grauem demonstrat. si spaciali loco descripta sit: Ffaut declarat acutam. Secundum si gnum est sola linea inter quatuor aut quinq; lineas glauco colore reserta: hanc quum linea locum obtinet Csfaut ascribunt: si spaciali loco descripta sit: vel Cfaut grauem vel Csfaut superacutam indicabit quod & Ambrosianis pernotationibus frequentatur: Adde quod ueteres obseruabant solam chordam cælesti colore signatam ac spaciali loco descriptam: Bfa acutam intelligi: lineali uero Bfa superacutam. Atq; ita catervas omnes uoces & notulas consequentes in graue & in acutum per lineas & spacia considerandas facile discernebant. Recentiores autem Gregoriani & qui rursus mensurabiles cantilenas describunt quoniam lineas omnes uno eodemque colore describi assuerant: clavem ipsam linealem Ffaut grauius tribus notulis lineæ ipsius capitii hoc ordine in scriptis solent pronotare. Ac Csfaut lineæ capitii duas seorsim notulas quadras ascribunt hoc modo.

Atq; hoc ordine clavis describis ubi unius, cuiusq; exachordi primum tetrachordum terminatur in acutum. Neq; iuconvenienter uno consensu musici ei notulae quæ ad grauem sibi propinquorem semitonium deduceret: clavem ascriberunt. Nāq; semitonium ipsum magis artificiosum & ipsa proportione atq; prolatu natura & arte difficilius est tono: hinc magis indiget demonstratione. Tribus insuper modis uoces quas notulae declarant pronuntiari solet. Primo modo solfizando id est syllabus ac nomina uocum ex primendo scilicet ut re mi fa sol la: ut hic.

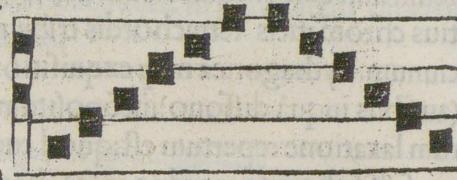

Verū Bfa
acuta: ipsius litteræ. descriptione declaratur ut hic.

Quem quidem pronūciationis modū tanq̄ legem initiādis pueris prāponēdā tradūt
Secundo modo: sonos ac uoces tantū emittē-
do: omissis penitus litteris ac syllabis & dictiōi
bus: qđ exercitatus cātor facile psequif̄ hoc mō.

Tertio mō: quascunq̄ dictiōes ut antiphonas
& respōsoria: & ipsarum uerba cantilenarum no-
tulis ipsis subscripta pronunciando: Ad quem
tanquam ad finem electi modulaminis
clericī deducuntur ut hic

At syllabarum pronunciationem no-
tulae ipsae hoc ordine declarant. Cum
enim re sit tono acutior q̄ ut: eius soni-
tus ipsius toni interuallo extollēdus ē
& ut econuerso a re toni interuallo deprimentis hoc modo
Item sonitus notulae mi a re tono extolli-
tur: & re a mi eiusdem toni interuallo deprimi-
tur: quod his notulis consideratur:

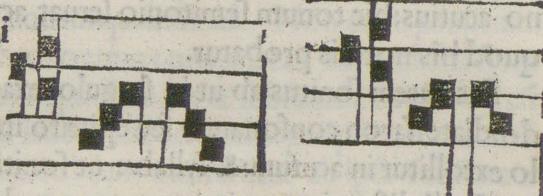
Fa sonitus a mi minoris semitonii inten-
dit interuallo: & mi a fa eiusdem semito-
nii interuallo remittitur in graue: ut hic.

Sol autem syllaba sonitum intendit super fa toni in-
teruallo & fa a sol eiusdem toni interuallo remittitur in
grauitatem quod hæ notulae declarant:

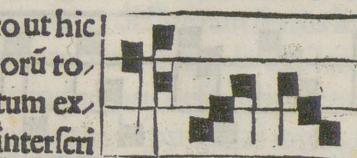
Sonitus itē syllabæ la eo
qui est sol toni interuallo acu-
tior est: & sol a la: eodē ē to-
dispositione notularum fa

Rursus mi ab ut ditom in-
teruallo tēditur in acutū & ut
a mi eodē distātia deprimit i graue: qđ duobus modis eue-
nit. s. cōposite & simplr: cōposite quū duorū tonorū inter-
ualla circūscribuntur duobus extremis terminis medio &
communi termino interscripto ut hic
Incomposite autē quum duorū to-
norū distantia duobus tantum ex-
tremis terminis nullo medio interscri-
pto conclauditur quod his notulis dilucide percipitur. Hūc Boetius
& Ptholomeus enarmonicis tetrachordis ascripserūt natura cōcinnum.

Salve rex glo ri e chri ste

no depresso: quod harum
cile percipitur.

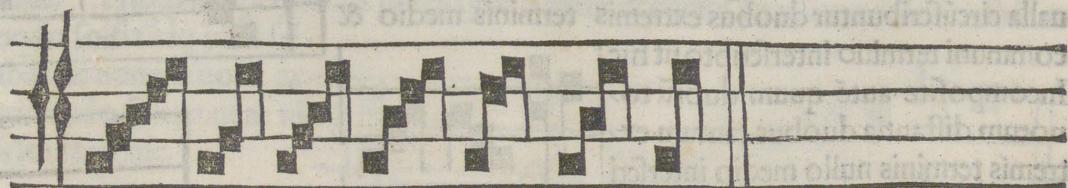
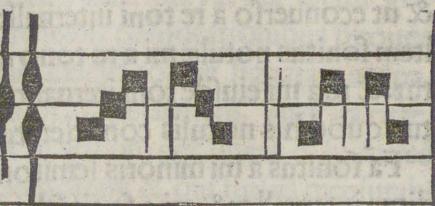
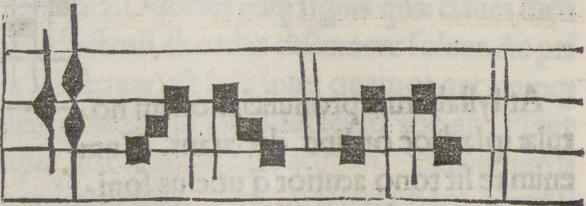
Boetius
Ptholo-
meus

Quid sit
ditonus.
Semidito-
nus.
Pythago-
ras.
Chromati-
cum
Enarmoni-
cum.

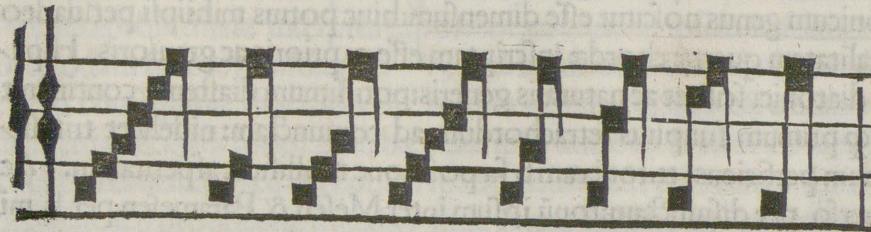
Est enim ditonus duorum tonorum acerius. Semiditonu s uero toni at minoris semitonii cōmixtio: a semum dictus quasi imperfectus vel diminutus ditonus. hūc Boe tius chromaticis tetrachordis trihemitonium incōpositum proponit natura quidē cō- cinnum. Pythagorica nāq; exquisitione in singulo diatonicō ac naturali tetrachordō (aurib; inquā dissono) incōpositum quoddam natura consonum mediarum. s. chorda rum laxatione repertum est: quod cum dupli cōsideratione depræhensum sit: dito no. s. & trihemitonio: duo ipsa Chromaticum & Enharmonicum genera naturali dia- no sunt interiecta: at latius in harmonia instrumentalī hāc ipsa contractabimus. Igif fa sonitus a re semiditoni interuallo recedit in acutum: & re similiter a fa laxatur in gra ue. duobus itē modis: cōposite inquā & incōposite ut his descriptiōibus po test ex seipso quisq; percipere. Sol au tem sonitus q; mi semiditoni rursus interuallo acutior est: & mi q; sol grauior atq; item composite & incōposite cōsi deratur. Distat autem hic ab eo qui in ter re & fa deductus est. Ille enim semitonium to no acutius: hic tonum semitonio seruat acutio r quod his notulis probatur.

Fas autem sonitus ab ut in singulo exachor do: diateffaron consonantia seu epirito interuallo extollitur in acutum: & syllabæ ut sonitus a fa consimili distantia premitur in graue: quod quatuor modis evenit. Aut enim tribus di stinctis interuallis: a quatuor notulis circūuentis: duobus. s. tonis ac semitonio disponi tur & procedit: Aut duobus interuallis: toni. s. & semiditoni. Aut duobus rursus inter uallis ditoni & semitonii. Aut unico & incomposito extremorū sonorum in teruallo: quod his deducitur exemplis.

Sonitus uero sol ab ut diapētes in teruallo sustinetur in acutum: tribus. s. tonis & semitonio: quod uariatis notu lis per diuersa tenditur interualla ut his deductionibus consideratur.

Sonitus autem la ab ut diapentes ac toni distantia deducitur in acutū: tonis quatuor ac minore semitonio: quod tam ex graui in acutū: ex acumine in grauitatem diuersis potest interuallis sustineri: ut his monstratur exemplis.

De Proprietatibus & Mutationibus uocalium syllabarum.

Caput: Quartum.

Proprietas in notulis uocalibus secundum Marchetum paduanum est deri-
uatio plurium uocum ab uno & eodem principio. Tinctoris autem pprie Marchetus
tate dicit singularem deducēdarū uocum qualitatem. Non enim proprium
& proprietas idem sunt: nam proprium est concretum: proprietas uero abstractum
ueluti Album & Albedo. Est enim proprium quādam res & substantia coniuncta cū
qualitate siue maiis dicere cum accidente & hoc est concretum: proprietas uero est
quādam passio siue qualitas seu accidens: quod dum abstrahitur ab ipsa substantia
cui inhāret dicitur abstractum ueluti est proprietas aut albedo. Verū proprietatem
huiusmodi modulatiōis dicimus esse singularem uniuscuiusq; exachordi in introducto
rio dispositi deductionem. Deductio est sex ipsarum syllabarum diatonica ac natu-
ralis progressio: ut ascendendo: hoc ordine: ut re mi fa sol la . descendēdo uero:
la sol fa mi re ut . Hæc enim septem exachorda uocant proprietates seu qualitates
quarum tres ȳ quadræ uel ȳ dure: duas naturæ ac duas b rotundæ: uel molli ascri-
bunt. Quæ autem ȳ quadrales dicuntur sub littera G exordium sortiuntur. Nati-
rales autem in littera C Sed B mollasses: in littera F principium possidere noscūtur
quod ex ordine introductory liquido percipitur. Primam igitur exacordi figuram
grauissima chorda scilicet Γ græca littera producit: quam linea ȳ duralis qualitatis
noscitur sustinere. Secūdam exacordi figuram tertia litterarii nota quartam chordam
in spacio disponens producere cognoscitur: hanc naturalem proprietatem seu quali-
tatem uocant. Tertiā autem exacordi figuram sextus litterarii character septimam
chordam attingēs recto ordine produxit: hanc b mollem qualitatem nominant.
Ac iteratas huiōi pprietates Introductorii descriptiōe pnotescere cōstat. Mihi insup
nequaq; placet Anselmi ratio qua naturæ pprietatē inter. s. ȳ quadrā & b rotundam In Anslemū.

Seu melius dixero inter h[abitu] durā & b mollem mediā collocavit quasi ipsa natura proprietas suauior secundum scilicet chromaticum genus sit disposita: Asperior autē h[abitu] quadræ in Diatonicō: Longeq[ue] suauior b mollis in Enarmonico deductæ sint. Nam unumquodq[ue] exacordum siue h[abitu] duræ qualitatis: siue naturalis: siue etiam b mollaris secundum Diatonicum genus noscitur esse dimensum: hinc potius mihi ipsi persuadeo ipsam naturæ qualitatem quartæ chordæ inscriptam esse q[uod] prioris ac grauioris Hipaton tetrachordi diatonici scilicet ac naturalis generis: potissimum dialema contineret b mollem uero q[uod] primum sui ipsius tetrachordum ad coniunctam: uidelicet tritessimum nemenon chordam perficiens: tritoniam b sa positione mollificet aperitatem. Ac h[abitu] duram e conuerso per disiunctam: tonū ipsum inter Mesen & Paramesen per h[abitu] mi reddat asperiorem. Quod si hanc chordam medium chordotoni terminum insti-tuero: primus uaristrorum ductus circinus: grauiori sibi ipsi consimili atq[ue] aequaliter scilicet h[abitu] mi per diapason dupla mutuabit habitudine: quare cum mi ipsa sit tertia exachordi ipsius chorda ac tertium obtineat introductorii locum in prima & grauissima chorda scilicet Γ ut exordiū propriæ qualitatis suscipiat necesse est. At q[ua]bus proprietibus qualitatibus syllabæ oēs uocales ascribūtur: his tribus figuris facile pcipitur.

La in e	La in a	La in d
sol in d	sol in g	sol in c
Ois fa in c	Ois fa in f	Ois fa in b
mi in h[abitu] p	mi in e p	mi in a p
re in a	re in d	b molle
ut in g	ut in c	re ing
		ut inf

Mutatio
quid
Bacchus
Gregorius
Matrianus
Briennius

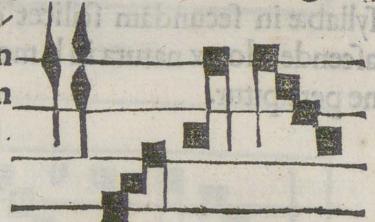
Boetius
Aristoteles

Multimodas insuper sonorum mutationes clerici protestantur. Est enim Mutatio apud Baccheum alteratio subiectorū seu alicuius similis in dissimilem locum transpositio. Hinc in moralibus Mutari Gregorius inquit est ex alio in aliud ire & in semet ipsum stabilem non esse: unaquæq[ue] enim res quasi tot passibus ad aliam tendit: quot mutabilitatis sue motibus subiacet. Verum huiusmodi mutationem Martianus transitum appellat: quem uocis uariationem in alteram soni figuram interpretatur. Briennius autem mutationem dixit esse subiecti systematis ac uocis characteris alienationem. Fit autem mutatio secundum genus: quum scilicet in tetrachordo diatonico lychanos uel etiam parnetes chorda remittitur semitonio in graue: transeundo in chromaticam figuram: uel tono transeundo in enarmonicam: quæ nusq[ue] accidit ex grauitate in acumen uariari ut Boetius noster in quarto explicuit. Id quoq[ue] & Aristoteles

ipse in musicis pblematibus inteligi uoluit:quum diceret: Quod sapit naturam acutum
plerūq; pertransit in grauem:quod autem sapit naturam grauis non permutatur in acutum. Est & alia mutationis consideratio in uoce ac sono:nam quum sunt in motu & sunt tantū uoces & soni ipsi de genere creduntur entium successuorum ut uigesimo-septimo problemate interpres exposuit:qua re uocis ipsius ac soni generatio consistit in quodam fieri & transmutari. Verum huiusmodi introductorio disinitam a Marcheto consequitur mutationem. Is enim inquit. Mutatio est uariatio nominis uocis in alterū in eodem sono. Syllabæ enim ipsæ uocibus & chordis suis. s. notulis ascriptæ si in una eademq; linea uel eodem spatio consistunt: dicuntur quantitate pares: sed qualitate seu proprietate diversæ. Inde quum mutatio sit qualitas unius exachordi in alterius qualitatatem transfertur st̄te eadem uocis quantitate:ut testatur Anselmus tertio libro musicæ: hinc mutationem uoco alternam uocis in uocem delationem uniformi extensione depræhensam. Voces autem ipsas exachordorum syllabas intelligo. Nō igitur uox mutatur in uocē per intēsionem aut remissionem: sed syllaba in syllabam & proprietas seu qualitas in qualitatem. Quo fit ut quum syllabas tantū modulato transitu exprimimus ipsa quadret mutatio. Litterarii autem characteres in introductorio obseruati neq; proferuntur neq; mutantur. Syllaba item quæ uel lineam uel spaciū sola occupat mutationi non congruit. Qua re in Fut: In Are: In Huius: & in Ela: nusquam sit mutatio: quod quum fieri necessitate contingeret: exachordum conglutinatorum pristinum ordinem iterabis. In C saut duæ alternatim eveniunt mutationes: prima mutando præcedentem syllabam in sequentem scilicet fa in ut: diciturq; ascendens mutatio ex H quadra in naturam: ut harum exponi notularum descriptio.

Petrus ap.
ponensis
Marchetus

Anselmus

Secunda mutatio sit quum modulando mutamus sequentem syllabam in præcedentem scilicet ut in fa: quæ quidem dicitur descendens ex natura in H quadram ut hic patet:

Constat enim tribus de causis mutationem fieri oportere. Primo ut supra & infra unumquodq; exachordum uoces ipsæ modulato transitu possint in acutum intēdi atq; remitti in grauitatem. Secundo: ad concipiendum suauioris modulationis tran-

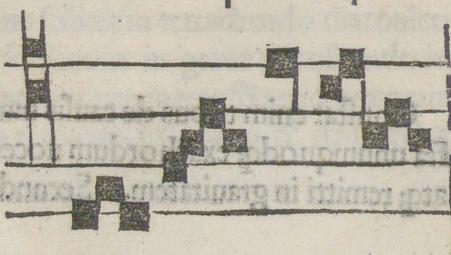
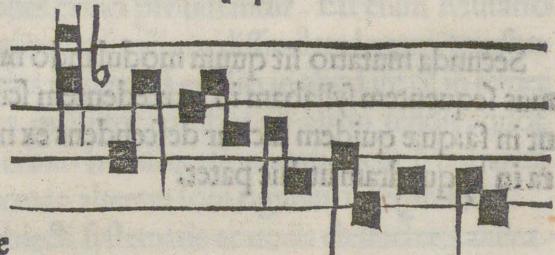
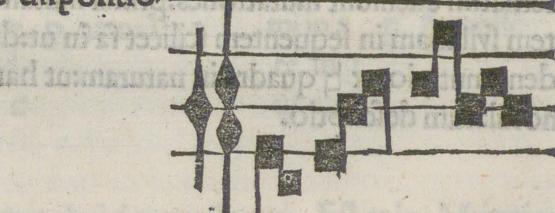
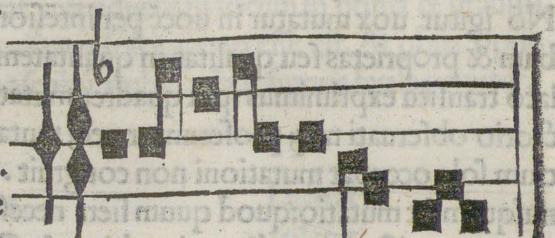
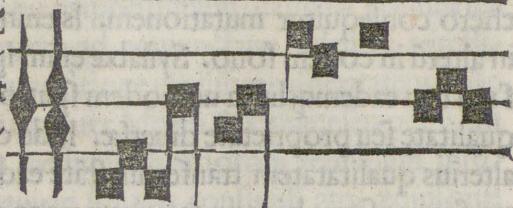
sum. plerūq; enim non minus melitum & suauem cantum reddit uariata uocum qualitas q; permutata quantitas modulati soni. solet quandoq; b molles qualitas in locum \natural quadræ deducta (quod Ambrosiani saepius obseruant) modulationem reddere suationem. Tertio ad faciliorem consonantium figurarum scilicet diatessaron ac diapentes transitum in tonorum permixtione dispositum. In D sol re: item & in Elami dux cōsimiles fiunt mutationes. In F fuit autē dux consurgunt mutationes: prima intensiois gratia fit mutando naturæ qualitatem in b mollem: seu primam syllabam in secundam scilicet fa in ut: quod præsens indicat notularū descriptio.

Secunda remissionem conspicit ex b molli in naturam mutat: secunda syllaba in primam scilicet ut in fa: ut hac notularum dispositione potest facile compræhendi.

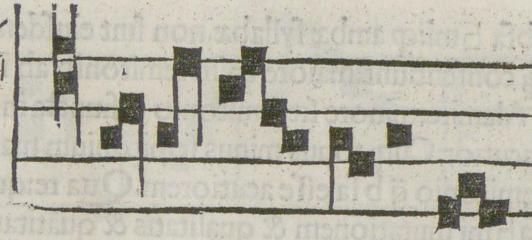
Ex G solreut sex prodeunt mutationes. Prima fit ex modulato transitu primæ syllabæ in secundam scilicet ex sol in re ascendendo ex natura in b mollem: ut hac dispositione percipitur.

Secunda fit econuerso: mutando secundam syllabam in primam scilicet re in sol descendendo ex b molli in naturam: ut hic patet.

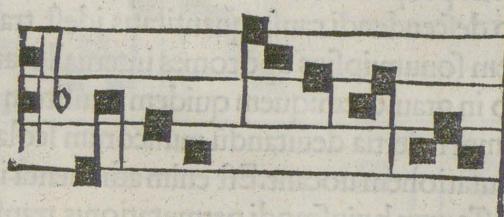
Tertia mutatio fit conuersione primæ syllabæ in tertiam querendæ intensiois causa scilicet sol in ut: ex natura in \natural quadræ quod hoc percipitur exemplo.

Quarta fit econuerso querens scilicet remissionem: mutata ut in sol ex $\text{F}^{\#}$ quadra in naturam. ut hic patet.

Quinta mutatio fit quum modulando mutatur secunda syllaba in tertiam scilicet re in ut ascendendi gratia: ex b molli in $\text{F}^{\#}$ quadram ut hic.

Sexta fit mutando tertia syllabā in secundam. s. ut in re descensus gratia ex dura in b mollem: ut hoc declaratur exēplo.

Fit plerūq; hec sexta mutatio uidelicet tertia syllabā in secundā. s. ut in re: re spiciens ascensum in primo disiunctiōis gradu: tunc ipsam irregularēm seu indirectam mutatiōnem uoco: quod hoc sane pernotatur exēplo.

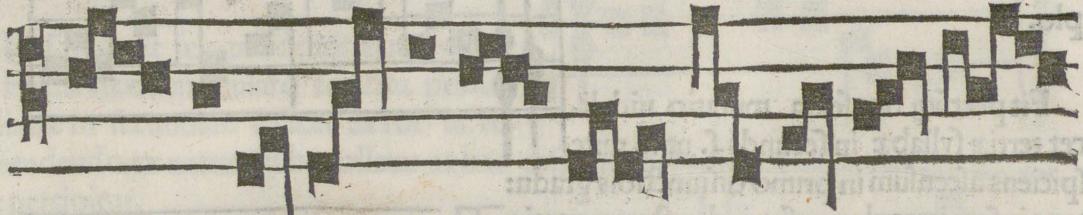
Est .n. directa & regularis mutatio quæ præcedenti & sequēti unisona opponit mutatiōi ut. s. gratia exempli: quum' prima fit ascēndendi causa: secunda descendendi: tercia ascēndendi: quarta descendendi: quinta ascēndendi: sexta descendendi. Indirecta autē & irregularis mutatio dicitur quum' præcedenti aut sequēti unisona mutationi p̄similem ducit proprietatis seu qualitatis motum: ut sexta huiusmodi ascēdens: quæ quinta præcedenti ad alcensum ductæ persimilis efficitur in motu. Est enim Ascēdens mutatio quum' mutato unisona uocis nomine primus uocis modus tendit in acumen. Descēdens uero quum' primus uocis motus remittitur in grauitatem. In A la mi re sex sunt mutatiōes eisq; ut in G sol re ut deductæ sunt cōsimiles. Ac sexta rursus irregulariter & indirecte procedit id est quinta præcedenti ex b molli in $\text{F}^{\#}$ duram ascēdenti persimilis ut hic:

Directa mutatio
Indirecta mutatio

**Marchetus
Anselmus**

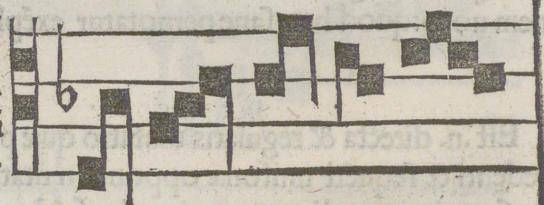
In b fa $\text{F}^{\#}$ mi: quā amba syllabæ non sint eiusdem soni: nullam posse fieri mutationem pleriq; consentiunt: maiore enim semitonio ab inuicem sunt disiunctæ: nam cū b fa a mi de Alamire: minore sit semitonio disiuncta in acutū ac $\text{F}^{\#}$ mi q̄ re eiusdem alamire sit tono acutior: Cūq; tonus minus semitonium maiore semitonio uincat: constat $\text{F}^{\#}$ mi maiore semitonio q̄ b fa esse acutorem. Qua re: quū necessitate coacti ipsam deducimus in b fa $\text{F}^{\#}$ mi mutationem & qualitatis & quātitatis conueniet mutatio: qualitatis inquā idest proprietatis b mollis in $\text{F}^{\#}$ duram: mutando fa in mi: ascensus gratia: uel econuerso descendendi causa: quantitatis idest transeundo per fa ad mi ex grauiore ad acutiorum sonum: ipsius apotomes interuallo: aut econuerso: per mi in fa descendendo ex acuto in grauiorem: quem quidem transitum quoniam difficilis & admodum dissonus est omni solertia deuitandum musicorum scola precepit: hunc Marchetus & Anselmus per mutationem uocant. Est enim adiuuenta irregularis & indirecta mutatio ad euitandum dissonum huiusmodi permutationis transitum: quem urgente notularum dispositione fieri necesse est: ut hoc constat exemplo.

**Quid sit
pmutatio.**

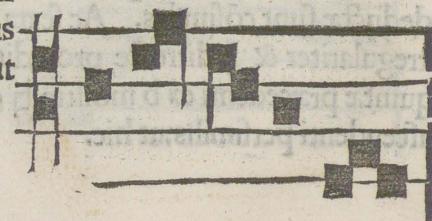
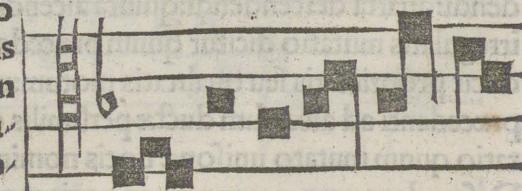
Est igitur pmutatio mutua qualitatis & quantitatis inuicem uariatio.

In C sol fa ut: sex ducūtur mutationes. Prima quum modulando mutamus primā syllabam in secundam. s. sol in fa: ascendendo deb molli in $\text{F}^{\#}$ duram ut hic.

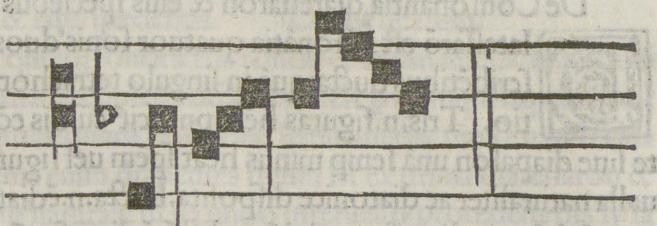

Fit insuper hæc prima mutatio aliquando Indirecte & irregulariter scilicet descendens in primo transitu mobili ad diffugiendam in b fa $\text{F}^{\#}$ mi dissonam & incongruatam permutationem: ut hac notularum dispositione probatur.

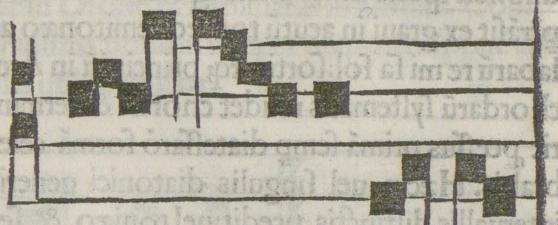
Secunda mutatio it quum modulando mutatur secunda syllaba in primam scilicet fa in sol: descensus causa: ex $\text{F}^{\#}$ quadra in b mollem: ut hoc constat exemplof.

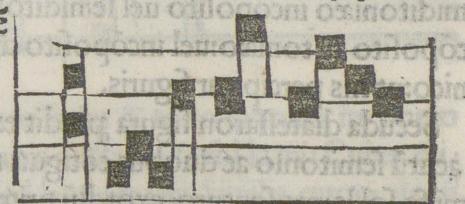
Tertia mutatio fit quum modu
lando mutamus primam syllabam
in tertiam: uidelicet sol in ut ascen
dendo ex b molli ad naturam: ut
hoc exemplo percipitur.

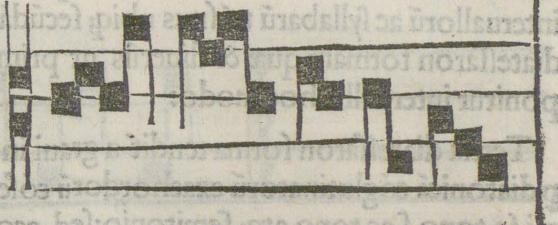
Quarta mutatio fit quum modulando
mutamus ut in sol: descendendo de natu
ra in b molle ut hic patet.

Quinta mutatio fit quum modulando mu
tamus secundam syllabam in tertiam. s. fa in ut ascé
dendo ex b quadra in naturam ut hic constat

Sexta & ultima mutatio fit quum modulando
mutatur tertia syllaba in secundam uidelicet ut in
fa descendendo ex natura in b quadram:
ut hoc percipitur exemplo.

Cōplures quoq; possunt indirecte & ir
regulariter fieri mutationes: ut quisq; ex se
ipso facile potest considerare.

In Dla solre: sex consimiles ducunt mutationes. Ac duæ in Elami. Atq; in Ffaut: Nec
non & in cæteris consimiles mutationum motus concernentibus: singula. s. singulis cō
similibus referendo. Mutationum insuper pluralitatem assertunt fugiendam: quū mo
dulationis progressum unica mutatione constituerit esse congrue dispositum. Ac tardi
us longiusq; quoad fieri possit mutationem prosequendam esse ferūt. Euenit quā
doq; disiunctus mutationis transgressus: quum modulando sit transitus ultra ordinem
exachordi: puta ascendendo uel descendendo per septem aut octo uoces uel etiam per
plures: quod in mensuratis cantilenis frequentius obseruatur. Possent item & p cō
iunctas cōplures fieri mutationes si tonorū interuallis disponerentur syllabæ exachor
dorum: tonos ipsos in duo inæqualia partientes semitonio. At cum uel chromatico uel
permixto generi id sane competit: præsens hæc cura refellit: diatonicam tantum Guido
nis referens institutionem.

De Consonantia diatessaron & eius speciebus

Caput Quintum.

Diatessarō est cōsonātia quatuor sonis duos tonos & minus semitoniū circū scribētibus ducta:quā in singulo tetrachordo naturalis expostulat modula-
tio. Tris.n.figuras hēre pnoscīt cū oīs cōsonātia siue diatessarō siue diapē-
te siue diapason unā semp minus hēat spēm uel figurā q̄ sint eius uoces.totidēq; inter-
ualla naturaliter ac diatonice disposita.Dicta.n.ēdiatessaron p̄ quatuor.Genere quidē
uno:sed specie diuersa:tres igif ut dictū ē diuersas spēs seu figuras cōprahēdit. Prima
ptrālit ex graui in acutū toniāo semitonāo ac toniāo interuallis harū circūscriptiōe syl-
labarū re mi fa sol:sortiturq; principiū in Are:ubi prima & acquisita pfecti quindecim
chordarū systematis residet chorda & terminat in Dsolre. Quocūq; isup similis ptrāsie-
rit pcessus primā semp diatessarō formā cele-
brabis. Hec.n. uel singulis diatonici generis
interuallis distinctis pcedit:uel toniāo & se-
miditonāo incōpolito uel semiditonāo in
cōposito & toniāo:uel incōposito diatessaro-
nico:ut his percipitur figuris.

Secūda diatessaron figura pcedit ex graui in
acutū semitonio ac duobus cōtiguis tonis disticte & cōposite dispositis.his.s.syllabis:
mi fa sol la:proseqturq; exordiū primæ uidelicet in mi secūdū diatonicam primi ex-
chordi dimēsiōe.descēditq; econuerso ex graui in
acutū:duobus.s.tonis ac semitonio:atq; cōsimilis
interuallorū ac syllabarū trāitus ubiq; secūdā pstat
diatessaron formam quā & diuersis ut prima dis-
ponitur interuallis hoc modo:

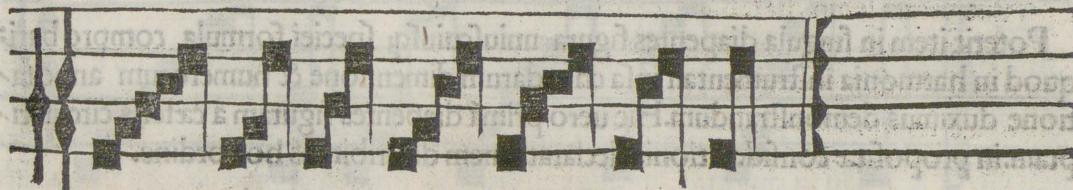
Tertia diatessaron forma tendit a graui in acutū
p diatonicā cōglutinatorū exachordorū cōsequētiā a Cfautad Ffaut:his syllabis ut re
mi fa.tono.s.ac tono atq; semitonio:sed econuerso ex acuto in graue semitonio.s.&
duobus tonis. Atq; iccirco cōsimilis & syllabarū & interuallorū cōsideratio tertia semp
affert diatessaron formā:quā & diuer-
sis.interuallis ptēdi: subiectæ descri-
ptiones declarat hoc modo.

Possunt tñ tres ip̄sae diatessarō figu-
rae in singula specie cōsiderari uariata
mediarū chordarū dimēsiōe:ut in har-
monia instrumētali æq̄ sima parti-
tiōe & numerorū annotatiōe no-
tissime demostrabo.Verū hic ipsis
tñ syllabis ut comprehēdi possit
qd dicimus d̄mostremus hoc mō.

De Consonantia diapentes & eius speciebus.

Caput Sextum:

Dlapente est consonantia quinq^u sonorū tris tonos & unum minus semitoniu quatuor diatonicis interuallis cōplectētiū dicta, n. est p quinq^u. Atq^z quatuor hēt spēs seu diuersas figurās: quarū positionē semitonius transitus hincin de uagus noscitur declarare. Prima enim diapentes figura fit ex prima diatessaron & tono in acutū: retinetq^z semitonium naturale in secundo interuallo procedens his syllabis re mi fa sol la: cuius exordium summitur in D solre & terminatur in alamire. Consimilis autem interuallorum & notularum transitus primam semper diapentes specie col locabit. Sed & diuersis cōtrahitur interuallis ut hic constat.

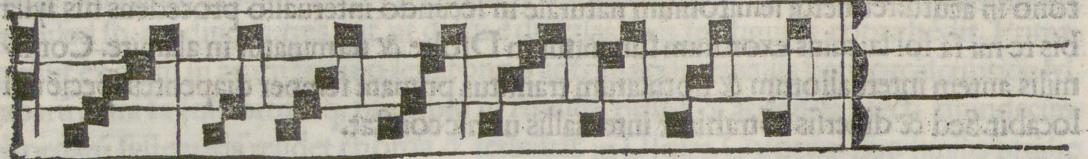
Secūda diapētes figura cōponitur ex secūda diatessaron & tono in acutū: in primo & grauiori interuallo semitoniu cōtinēs his. s. syllabis ducta: mi fa sol la mi: Cuius initium disponitur in Elami grauem atq^z terminatur ad L mi acutam. Similis queq^z uocū & interuallorum dispositio secundam semper diapentes speciem noscitur comprobare: quam & diuersis interuallis concipi hēc declarat positio.

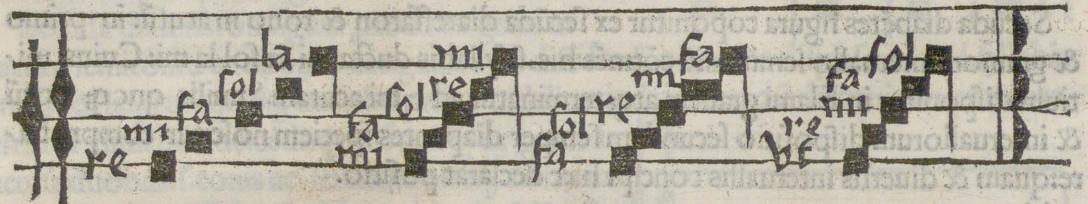
Tertia diapentes figura formatur ex tritono ac semitonio in acutum: in quarto. s. in interuallo consutū habens semitoniu: & procedit his syllabis: fa sol la mi fa. oritur autem in F faut grauem tendens ad C sol faut in acutum. cui omnis consimilium uocū & interuallorum processus semper consimilem offert diapentes speciem: qua & per diuersa potest interualla diatonice protendi ut hic patet.

Quarta diapentes figura disponit p tertia diatessaron & tonū in acutū pcedens a Gsolreut ad Dlasolre: his syllabis: ut re mi fa sol. obtinetq; semitoniu in tertio interuallo. Vbicūq; autem similis vocum & interuallorū fuerit successio: quarta semper diapentes species eveniet: quam & diuersis interuallis plerūq; disponunt hoc modo.

Poterit item in singula diapentes figura uniuscuiusq; speciei formula comprobari: quod in harmonia instrumentalis ipsa chordarum dimensione & numerorum annotatione duximus demonstrandum. Hic uero primā diapentes figuram a ceteris circumscribam: in proposita considerationis declarationem describimus hoc ordine.

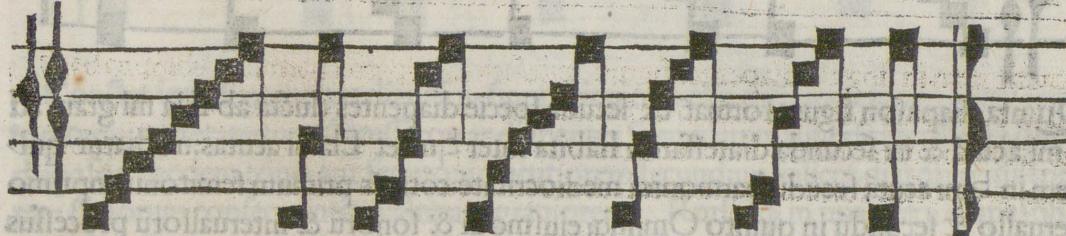
De Consonantia diapason & eius speciebus.

Caput Septimum.

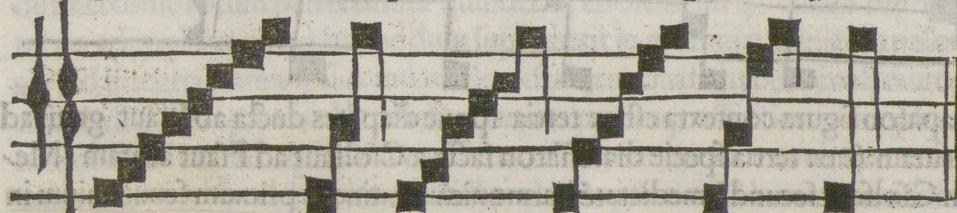
Diapason ē consonantia octo sonorū secundū diatonicū genus dispositorū quinq; tonis & duobus minoribus semitonis ducta: fit enim ex diatessaron & diapentes cōmixtione: medio ac cōmuni existēte coniunctionis termino quem quidē cōmunē dixero quū finis diatessaron fuerit & diapetes principiū: aut econuerso. Dicta n. est diapason per oē: quasi oībus discretis sonis melopeiam: seu modulationis effectionem sustinēs. Oēs discretos sonos septē tantū esse cōstat: octauum uero hæc suscipit primo quidem sono ipsa iteratione per simile: qua re æquisonā uocat sane inq; a Ptolomeo dictū Diapason consonantia talē uocis efficere coniunctionem nt una ea demq; uox uideatur simul esse prolata. Quot n. sunt diapason species: tot Baccheus asserit consonantiarū formas quibus totius extat modulaminis plenitudo. Verum alia secundum Arythmeticam medietatē consistit: quū s. diatessaron ac diapentes extremæ tantum ac media cōmuniis chorda simul percutiuntur ita s. ut grauior cum media diatessaron: media uero cum acuta diapente ten obseruent: quod collateralibus inest tonis. Alia secundum mediocritatē harmonicā copulatur. fit n. hæc quū extremæ tantum ac media chordæ simul pcusse diapente inter graue & mediā: ac mediā inter & acutā: diatessaron obseruant: quod ducibus seu autenticis obuenit tonis. Atq; ita tres ipsæ chordæ simul

Ptole
meus.
Baccheus.

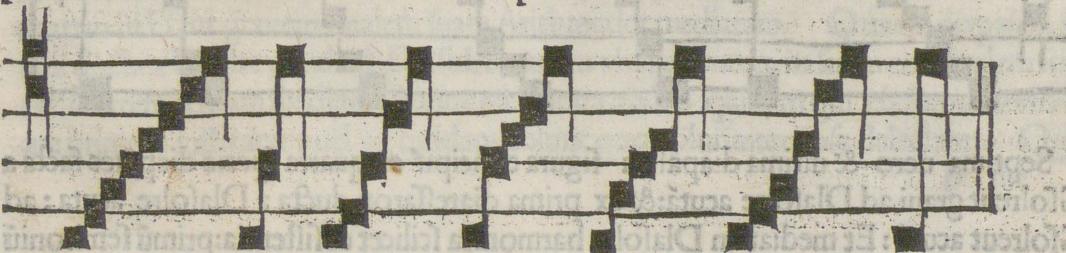
pulse harmonicam probant cōsistētiā:huius ratio est proportionata in chordotonō cōuenientia extremonū & differentiarum ad inuicē:quod in harmonia instrumentali lucidius exponetur. Septē itaq; figurā seu species continet diapason cōsonatiā quārum Prima formatur ex prima specie diateffaron ducta ab Are ad D solre:& ex prima specie diapentes facta a D sol re ad A la mi re acutam:mediatur aut in D sol re Arythmetica dispositione:cōtinet n. quinq; tonos & duo minora semitonias:horum primū in secundo:secundum in quinto transitu seu interuallo diatonice ducto collocatur. Confimilis quoq; uocum & interuallorum transitus primā semper diapason figurā declarat:quā diuersis potest interuallis extendi ut hic constat.

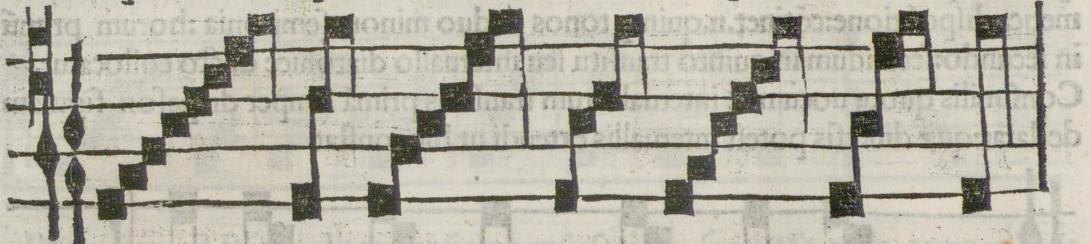
Secūda figura diapason format̄ ex secunda specie diateffaron facta a A^{mi} graui ad E^{la} mi grauem:& ex secūda specie diapētes ducta ab Elami graui ad E^{mi} acutā:media tur.n.in Elami graue secūdum.s.mediocritatē.arythmetica:rursus cōsimilis nocū inter uallorūq; pcessus:ubiq; secudā deducet diapason formā primū semitoniū in primo:secudū i q̄rto sustinētē iteruallo:quā & diuersis iteruallis p̄trahēdā p̄n̄s idicat dispositio.

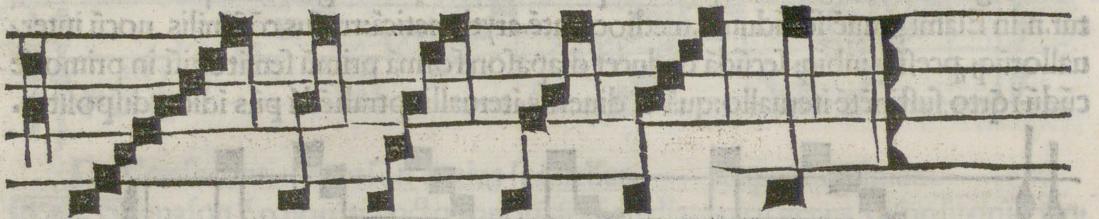
Tertia figura diapason formatur ex tertia specie diateffaron facta inter Csaut & Ffaut graues & tertia specie diapētes deducta ab Ffaut graui ad Csolsaut acutā:mediatur.n.i Ffaut graue arythmetica consideratiōe primū semitoniū in tertio secundū in septimo continēs interuallo. Atq; similis uocum & Interuallorum dispositio tertia probat dia pason formam multimodis interuallis explanabilem:ut hic constat.

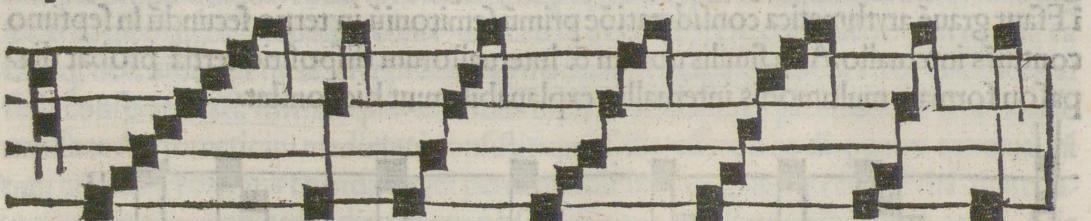
Quarta diapason figura cōponitur ex prima specie diapentes ducta a D sol re ad A la mi. re acutā & ex prima diatessaron facta ab A latmire ad D lasolre: mediaſ aut̄ harmo-
nica in Alamire primū tenēs semitoniu in tertio interuallo & secundū in sexto. Conſi-
milis autem & sonorum & interuallorum deductio quartam ſemper efficit diapason
formam: quæ & diuersis potest interuallis ſuſtineri: ut hic patet.

Quinta diapason figura formaf ex ſecunda ſpecie diapentes ducta ab E la mi graui ad
E mi acutā & ex ſecunda diatessaron habita inter E mi et Elami acutas: mediatur qui-
dem in E mi acutā ſecundū harmonicā mediocritatē: cōtinēs primum ſemitoniū in primo
iteruallo & ſecundū in quinto Omnisq; eiusmodi & ſonorū & interuallorū processus
quintā ſemp p̄ſicet diapason ſpecie: quæ & diuera poterit interualla cōtinere. ut hic.

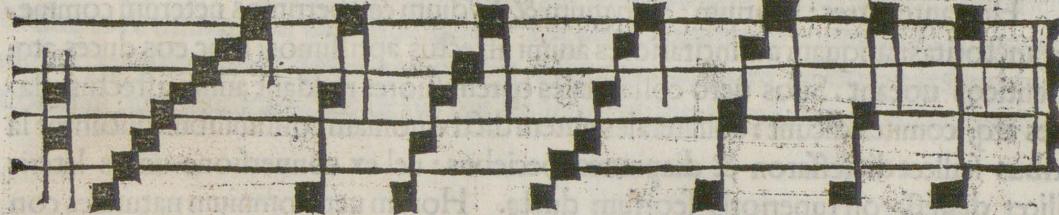

Sexta diapason figura contexta eſt ex tertia ſpecie diapētes ducta ab Fſaut graui ad
C ſolſaut acutam: & ex tertia ſpecie diatessaron facta a C ſolſaut ad Fſaut acutam. Me-
diatur n. in C ſolſaut ſecundū medietatē harmonicā: continens primum ſemitonium in
quarto interuallo: & ſecundum in septimo. huiusmodi autem ſonorū & interuallorū
conſideratio ſextam ſemper & ubiq; diapason formulaſ comprobabit: quæ multimo-
dis potest interuallis uariari: ut hic.

Septima uero & ultima diapason figura concipiſ ex quaṛa ſpecie diapētes facta a
G ſolreut graui ad D laſolre acutā: & ex prima diatessaron ducta a D laſolre acuta: ad
G ſolreut acutā: Et mediaſ in D laſolre harmonica ſc̄ilicet cōſiſtentia: primū ſemitoniū

in tertio: & secundum in sexto possidens interuallo. Consimilis quoq; & sonorum & interuallorum deductio septimam semper producet diapason figuram. cuius interualla disformiter uariantur. ut hic patet.

Constat itaq; septem has diapason figuras inticem esse differentes: tum locali semitoniorum uarietate: tum diatessaron ac diapentes formularum diversitate: Altera quoq; diapason speciem tono aut semitonio acutiorum secundum scilicet diatonicę distributam sonorum consequentiam: alteram grauiorem. Rursumq; in unaquaq; diapason figura stantibus extremis sonis possunt reliquæ eius formulæ comperiri uariatis scilicet interuallorum dimensionibus: quod sane deducetur in harmonia instrumentalı. Has autem diapason formulas antiqui constitutiones dixerunt quasi plenum quodammodo modulationis corpus ex consonantiarum coniunctione consistens unaquaq; species conduceret. Ptholomeus autem q; ipsas & modos appellarent propriis nominibus distinctos: ut totum perfectissimi quindecim chordarum systematis hisce modulacionibus adimpleret octauum modum superduxit in acutum: a prima diapason non specie sed integro primæ ipsius interuallo distantem: quam hypermixolydium quasi supra mixolydium nuncupauit. Verum hos omnes eorumq; affectiones in ipso harmonicō instrumento exacte explicabimus. Placet tamen eorum hic nomina recensere. Prima enim diapason speciem quam duximus ab Are graui ad Alamire acutam: in D sol re sci licet mediata: Hypodorum uocabant: quasi subiectum Dorio seu placalem uel subiugalem dorii propter eius tetrachordum in graue reflexum a media chorda quam clerici finalem uocant. Secunda Hypophrigius uocitata est quasi sub Phrygio: quæ deducta est a h̄ mi graui ad h̄ mi acutam mediata in propriam finalem scilicet Elami grauem.

Tertiam speciem diapason Hypolydium dixerunt quasi sub lydio quoniā uaristorum subuertit acutum lydii tetrachordum. hanc deduximus a C fuit graui ad C sol fuit acutam in F fuit grauem finalem suam Arithmetice mediataam. Quarta diapason species ducta a D solre graui ad D la solre acutam: harmoniceq; in suam confinalem scilicet Alamire acutam mediata Dorius est uocata ab his quidem qui eiusmodi melodiā primum instituere: uel ut quidam uolunt quos plurimum ipsa delectaret. Quin

Antiq mu
sici
Ptholome
us

Hypodo
rius
Hypophri
gius
Hypoldi
us

Dorius

b iii

Phrygius

tam diapason speciem quam duximus ab Elami grati ad Elami acutam harmonice mediatam in Lydi acutam eius confinalem. Phrygium appellabant cuius modulationem & inuenisse & usos ea plurimum Phryges ferunt. Sextam diapason speciem quam inter Ffaut grauem & Ffaut acutam disposuimus harmonice mediatam in Csolfaut confinalem suam Lydium nominarunt: qd gens ipsa eius sit plurimum modulatione delectata. Hos autem tres: Dorium: Phrygium & Lydium celeberrimos ueterum commendat auctoritas: tanquam ad incitationes animi affectus aptissimos. hinc eos duces atq; autenticos uocant. Suos uero collaterales qd remissiores reddant animi affectus: placales atq; comites dicunt: collaterales autem dicti quoniam consimilibus ducuntur lateribus scilicet diatessaron & diapentes speciebus: uel ex conuersione unius lateris scilicet diatessaron superioris seorsum ducta. Horum uero omnium naturales conuenientias atq; ipsorum auctores in harmonia jnstrumentali latius explicabo. Septima diapason species inter Gsolreut grauem & Gsolreut acutam ducta: & in Dla sol re harmonice mediata mixolidius quasi mixtus lydius nuncupata est. Plerunq; enim alterna lydia & mixolidia modulationis commutatione redditur cōcentus suauior: quod potissime Ambrosiani nostri in ecclesiasticis obseruant modis quum quintum ipsum & septimum commutatione Lyd duræ qualitatis in b mollem tanquā diapentes uel diatessaron specie commixtos modulari solent. Hypermixolydium ut dictum est Ptholomeus eam diapason figuram: quæ septem ipsis ihuicem differentibus superesset instituit. uocitandam: ductam quidem a Mese ad Netenhyperboleon: ac Arythmetice mediata in paranetendiezeugmenon. At octo ipsos modos quos & tonos uocant quasi ex tonis eorumq; partibus scilicet semitonii ductos: Alii tropos propter accidentalem unius in alterum conuersionem toni uel semitonii intensione seu remissione deductam: uel propter alternam diapentes diatessaronq; specierum commixtionem: quatuor maneriebus ecclesiastica distinxit auctoritas. Nāq; primam maneriem dixerunt Protum: secundam Deuterum: tertiam tritum: quartam Tetrardum singulis ipsis diapason & diatessaron conferentes. Ita ut Protus Dorii atq; Hypodorii limes obseruaret & terminos: ut in compluribus ecclesiasticis modulationibus peruidemus: utputa in quadragesimali salutatione uirginis. Salve regina. Deuterus Phrygii & Hypophrygii. Tritus lydii & Hypolidii. Tetrardus Mixolidii & collegam: quem reflexo sub diapente tetrachordo reliquorum similitudine hypomixolydium possumus nominare. Posteritas autem has ipsas maneries diuisit ita ut ab antiquitatis auctoritate ordinem non diuerteret. Nāq; Protum qui dorius est primum posuere: Hypodorum secundum: Deuterum tertium dicunt: qui & Phrygii est: Hypophrygium quartum: Tritum quintū scilicet lydium: Sextum hypolydium: Tetrardū Mixolydium uidelicet septimum in ordine. Octauo non admittitur proprium nomen: nisi forte aliorum ut diximus imitatione hypomixolydium appellauero. Hos itaq; binos ac

Ambrosia
ni

binos ecclesiastica ipsa dinumerauit posteritas. Ita ut cum unitas sit prima impar: primi combinati impares dicantur & autentici seu duces: secundi a binario pari pares & collaterales seu comites: quorum celeberrimum ordinē sic deducunt Primus impar & autenticus: Secundus par eius placalis: Tertius impar autenticus: Quartus par eius placalis. Quintus impar autenticus: Sextus par eius placalis: Septimus impar auteticus Octauus & ultimus par eius subiugalis. Est enim huiusmodi tonus apd Guidonem regula per ascensum & descensum omnes descriptas ac etiam pernotabiles modulationes in fine dijudicans. Sed de his eorūq; accidentibus singillatim est dicendum.

Quid sit
tonus secū
dū Guido
nem

De Diuersis tonorum accidentibus: & de formatione primi toni.

Caput Octauum.

Primi toni modulatio formatur ex prima specie diapentes inter D sol re & A la mi re: disposita & prima diatesaron ab A la mi re ad D la sol re acutam hæc enim est quarta in ordine diapason forma in qua dorium locauimus. Finitur quidem regulariter in D sol re: ubi uidelicet sua diapente sumpsit exordium.

Ac reliquorum tonorum modulationes regulariter propriæ diapentes initia suis pariter terminationibus ascriperunt: propterea quidem q[uod] uox humana in acutum ducta amplius defatigatur quam in graue: namq[ue] ex acuto in grauitate remissa fit quieti propinquior: quatuor ipsas finales tonorum chordas in grauium uocum ordine elligendas duxerunt (eas inquam) quibus congrue subsisteret coiunctum in graue unius cuiusq[ue] collateralis toni tetrachordum. Ecclesiastici autem Romanam & Ambrosianam sectantes institutionem: uocem unam sub finali cuiuscunq[ue] autenticæ modulationis toni intervallo deponuit quasi inter octo priores diapason uoces & hanc nonam: sed quoctaua inuicem habitudine tonus resultet: quod & si naturaliter ac dia-tonice tribus ipsis ducibus, primo s. & tertio ac septimo conuenit: quinto tamen tono dissonum probat diatonicus sonorum transitus namq[ue] sub ipsius finali chorda s. E fa-ut graui semitonium illico naturaliter decidit in graue qua re nonnulli assertunt notu-sam ipsam inter D sol re & E la mi graues esse relaxandam: maiore scilicet sub E la mi semitonio: ut inde ipsa a finali tono distet in grauitatem. Nos autem diatonice procedentes: naturalem uocum in introductorio dispositionem minime subuenten-dam esse existimamus: cum potissimum octo ipsæ diapason consonantæ uoces dupla-

Clerici Ro
mani
Ambro
siani:

distentæ sint dimensione quinque: scilicet sesquioctauis atq; duobus minoribus se
mitonis: iccirco non necessariam puto huiuscæ uocis substitutionem tanquam mo-
dulationi diapasonicæ congruentem: sed potius superfluam: ecclesiastica tamen au-
toritate probandam. Primi igitur toni modulationes plerūq; principia propria con-
sequuntur in Caut quidem tanquam superflue: In Dsolre: In Ffaut: In Gsolreut: gra-
ues: & in Alamire acutam tanquam naturales & perfectæ. Commixtæ autem in Elami
grauem: Sed mixtæ atq; item superflue in Are & Lmi graves. Commixtus tonus di-
citur si autenticus est: quum in eo species alterius q; sui collateralis disponuntur. Sin au-
tem fuerit placalis: dicetur commixtus quum alterius q; sui ducis & imparis consonan-
tes continet formas. Mixtus tonus dicitur si autenticus est: quum uel totum grauiss
sui placalis attigerit tetrachordum: uel duas saltem eius chordas. Imperfectus tonus
siue autenticus siue placalis est qui non implet propriam diapason figuram deficiens
uel ex parte diapentes uel ex parte diatessaron uel ex parte utriusq; hunc proprie dñm
natum dicunt. Plusquaperfectum uero seu superfluum putant tonum: quum (si auten-
ticus fuerit) ultra diapason: notulam unam aut duas diatonice ductas tenerit in acu-
tum. Quum autem placalis fuerit tunc in graue. Sunt & qui irregulares dicunt singu-
lorum tonorum modulationes quum in suam confinalem chordam terminauerint: Sunt
enim quatuor confinales chordæ: secundum scilicet octo tonorum combinationem.
Est enim chorda confinalis in quacunq; manerie vox illa in qua diapentes formula ter-
minatur in acutum: hinc distat confinalis cuiuscunq; toni a sua finali integro diapentes
intervallo. Namq; primus tonus & secundus regulariter terminatur in Dsolre. Irregulariter
ter uero in Alamire. Tertius & quartus regulariter in Elami grauem Irregulariter in
Lmi acutam. Quintus & sextus regulariter in Ffaut grauem: Irregulariter in Csolaut
acutam. Septimus & octavius regulariter in Gsolreut grauem terminantur. Irregulari-
ter in Dlasolre acutam: quamquam Antiphonis & gradualibus: ceterisq; Gregorianis
modulationibus raro concederint confinalem: dicunt enim eos semper regulariter ter-
minare: Ambrosiani autem s̄p̄ius septimum hunc tonum in sua confinali conter-
minant: octauum raro. Poteſt insuper uuquisq; tonus in introductorio concipi
ubicunq; eius latera seu species noscuntur extendi: quem extra naturalem ac primari-
am eius dispositionem ductum: possumus fictum uel acquisitum appellare. Est etiam
consideranda distinctio in tonorum huiusmodi modulationibus quam Guido uolu-
it intelligi: quantum in quolibet cantu continuatim quoad usq; vox quieverit pronun-
ciatur. Hæc enim per neumas sane declaratur. Neuma enim est uocum seu notularum
unica respiratione congrue pronunciandarum aggregatio. Neuma græce: latine nutus
solet interpretari. Describunt enim notatores in Antiphonis & nocturnis responsoriis
atq; gradualibus ipsam certa linea in modū paſſæ cantilenas terminantis omnia linea-
rum interualla compleſtente: diuidentem distinctiones: qua quidem innuant uocis

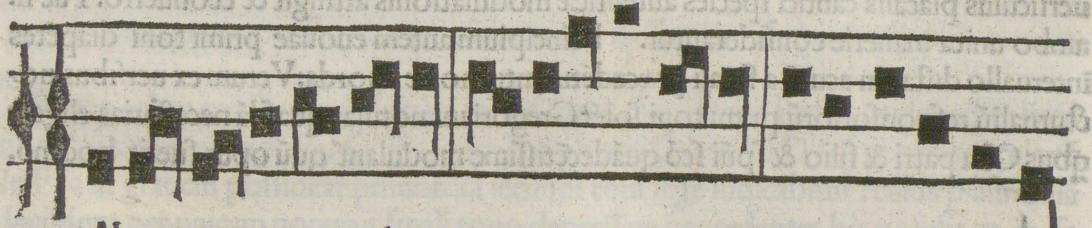
Confinalis chorda.

Gregoria-
ni.

Ambrosia-
ni.

Distinctio
Guido
Neuma

ip̄ius respirationem. neq; respirandum est ante ultimam cuiusvis dictionis syllabam: ni
si coplures fuerint notulae soli syllabae superpositae: tunc enim necessitate urgente poterit cantor post non ultimam dictionis syllabam respirare. Debent insuper distinctio-
nes ipsae secundum Guidonem fieri & terminari ubi s̄xpe & condecentius tonus ille in
quo fuerint poterit regulariter sortiri primordia. Est item mirabile (ut Guidonis ipsi
us non abutar sententia). Quod in nocturnis responsoriis somnolentorum more gra-
uiter & dissolute summus ille pontifex sanctissimus Gregorius ad uigilandum nos ui-
detur exhortari. Et in Antiphonis plane atq; suauiter sonat. In introitibus uero quasi
uoce preconis ad diuinum clamat & euocat officium. In Alleluia & uersibus quos Am-
brosiani melodix a scribent suauiter uidetur diuiuo iubilo gaudere. Sed in Tracti-
bus & gradualibus plane & protense atq; humili uoce incedere pernoscitur. In offe-
rendis autem & Communionibus quantum in huiusc modulationis affectionibus
prenaluerit patefecit. Est enim in eis omnimoda huius institutionis eleuatio: deposi-
tio: extensio: duplicatio: suavis delectatio cognoscentibus: laboris refrigerium discenti-
bus: mira & ab aliorum modulantiū institutis longe distans dispositio: nec modo hac
ipsa arte musica introduxit: sed & musicæ disciplinæ auctoritatem & augmenta noscit
contulisse. Diuum uero Ambrosium solam modulationis dulcedinem mirabiliter exqui-
sisse Guidonis ip̄ius uerba testantur. Alios quoq; quāplurimos prout a domino acce-
perunt diuersa munera eius gazophilatio contulisse. Ecclesiasticam itaq; primi toni mo-
dulationem hoc declarat exemplar.

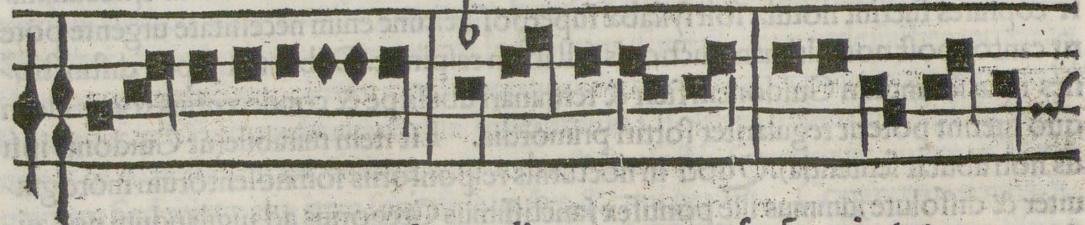

Al me pa ter am bro si no stras preces audi christe exaudi nos

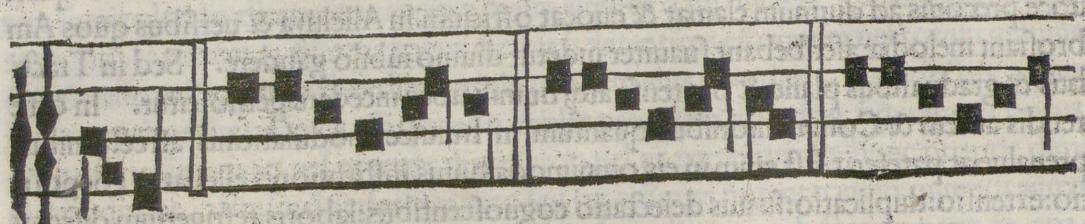
Quum autem post antiphona denunciationem psalmodiam Gregorianam primi
toni uolueris educere (sic enim sit) nāq; antiphona primi toni psalmodiam requirit eius
dem: ac in reliquis eodem modo: psalmi ip̄ius modulationem incipes in tertiam no-
tulam supra finalem antiphona procedendo his syllabis fa sol la. Mediantur item di-
uersimode psalmodiae ipsae atq; terminantur multifariam. secundum scilicet annotatio-
nem suorum Seculorum Amen uel suorum euouae. Nihil enim representat Euouae: ni
si Seculorum Amen: sunt enim omnes eius uocales causa breuitatis in unum collecte.
Procedit igitur Gregoriana primi toni psalmodia hoc modo.

Guidonis
sententia
Gregorius

Ambrosius

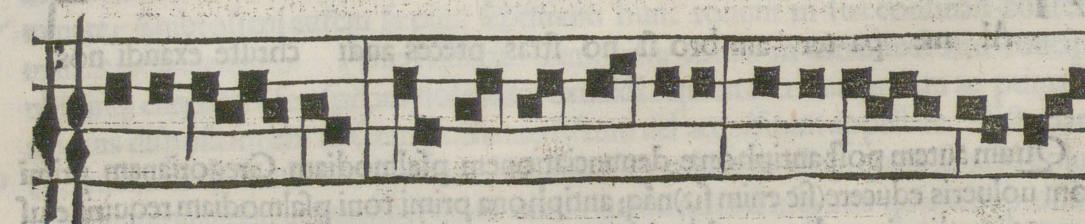

Primus tonus sic incipit sic me di a tur et sic fi ni tur

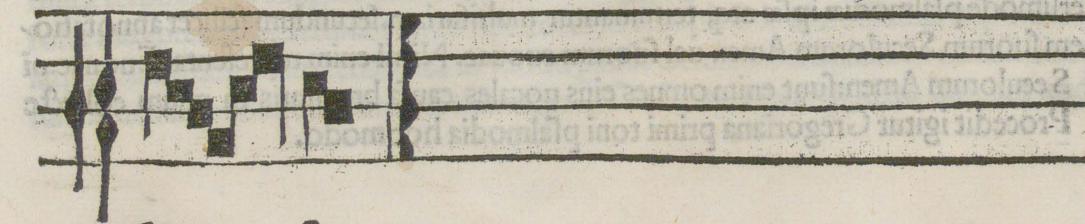

Seculo rum a men Euouae Euouac

Cui n. tono gradualium: & Alleluya atq; res pōs oriorū cantica tribuuntur: eidem & eorum uersus sunt ascribendi. Inde sicut se habet principiū Euouae ad finem antiphonā. Ita principiū uersuum ad præcedentem suorū canticorum terminationē. Quod quū canticum fuerit autentici toni: eius uersiculus eidem deseruiet: & econuerso: quanq; sepe uersiculus placalis cantici species autentice modulationis attingit & econuerso. Tūc n. ambo unica manerie considerantur. Principium autem euouae primi toni diapētes interuallo distat in acutū a finali præcedētis antiphonā chorda: Verum ex uersibus nocturnaliū responsoriū primi toni solēt Gregoriani notulas quasdā necessarias eligere qbus Glā patri & filio & spūi scō quādecētissime modulant quū opus fuerit hoc mō.

Glori a pa tri et fi li o et spi ri wi

fan do.

onatidinobom in De Formatione secundi toni. si in illo in collis. oib.
obom in de me Caput Nonn. omis in quod omis in de me

Secundi toni modulatio formatur ex prima diapentes figura cōmuni: quā & primo cōpetit & ex prima specie diatessaron facta ab A re ad D solre. Hęc n. est ipsa diapason figura: quā in ordine primā posuimus inter A re & A la mi re acutā Hypodorio qdem ascriptam. Speciem cōmūnem uoco illā qnā in quois autentico & eius placali immobilis existit: iisdem s. chordis considerata. Qua re cōstat diatessaron in autentico & eius collateralī nō esse speciem cōmūnem: ut Marchetus asserit quippe quā in autentico acutiore in placali locum obtinet grauiorem: hic n. diatessaron sub diapente. Illic supra diapenten noscitur collocata. Quippe n. chordæ secundo tono principia cōtulerunt A re C fa ut D sol re E la mi & F fa ut graues. In sui aut excessu seu superfluitate (licet raro) In I ut eius principium posuere. In D sol re uero regulariter p̄priam obtinuit terminationē: cuius formulā hęc pbat descriptio.

Specem cōmūnem qd sit.

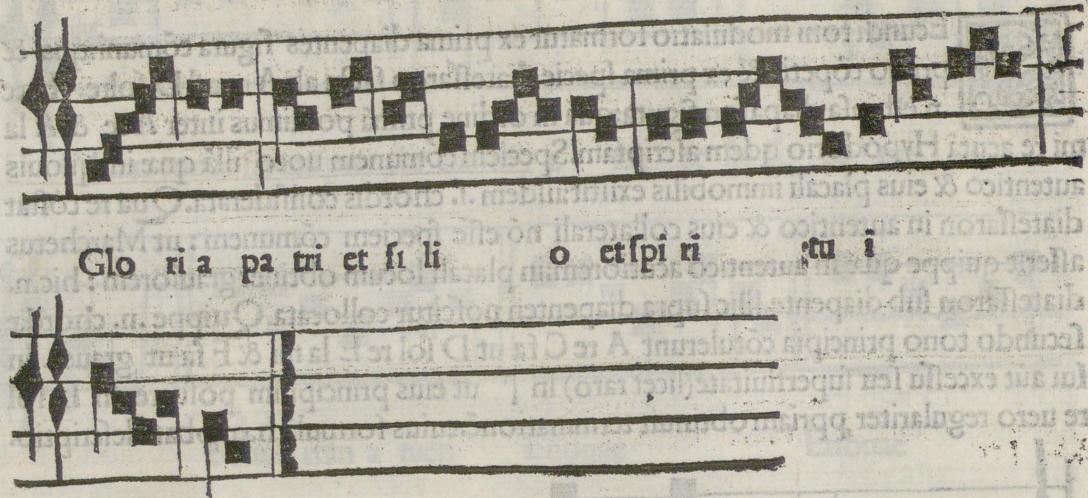
Marchetus.

The image shows two staves of musical notation for the Second Tone. The notation is in square neumes on four-line staves. The first staff begins with a sharp sign (F#) and consists of a series of vertical stems with square neumes. The second staff begins with a sharp sign (F#) and consists of a series of vertical stems with square neumes. The notation represents the melodic line of the Second Tone according to the described modality.

Secundus tonus sic incipit sic me di a tur & sic fini tur Euouae.

Solent etiam uersiculi nocturnalium responsiorum huius secundi toni unica uoce toni intervallo sub finali chorda cantici pr̄cedentis depresso propria modulatione

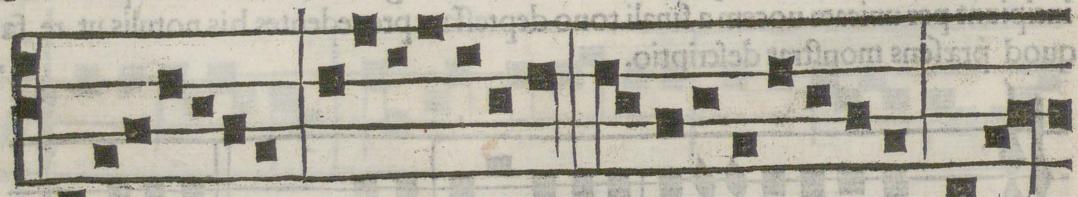
procedere: hisce s. notulis ut re mi fa. Excipi item solent ab eorum modulationibus notulae quibus Gloria patri & filio & spiritui sancto congrue modulantur hoc modo.

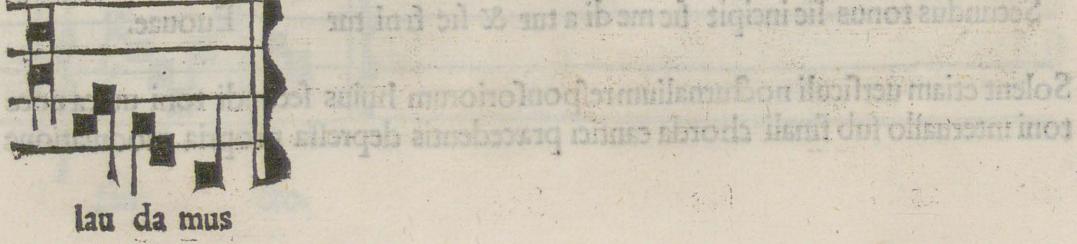
san tho.

De Formula tertii toni. Caput Decimum:

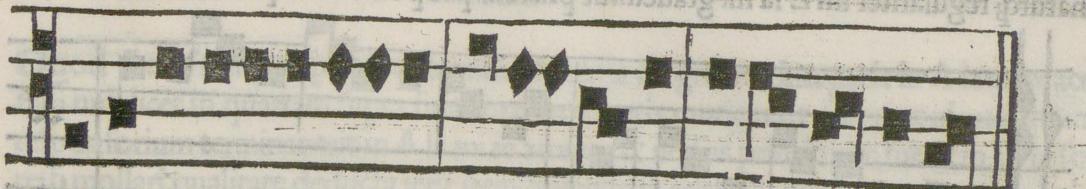
Terti toni modulatio formatur ex secunda specie diapentes ducta ab Elami graui ad h̄ mi acutam: & ex secunda specie diatessaron facta a h̄ mi acuta ad Elami acutam: h̄ec enim est quinta diapason figura quam Phrygium nuncipauimus. huic autem tono quattuor accidunt principia: Elami: Ffaut: Gsolreut 'graues: & Csolfaut acuta. cuius finalis chorda est Elami grauis: Eius autem compositioni com petit h̄ec formula.

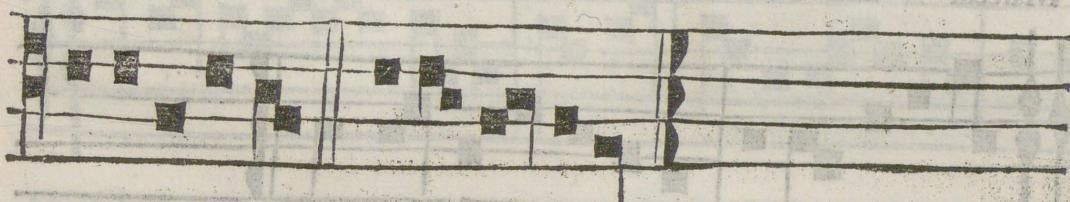
Baptizat augustinū sacerdos ambrosius ambo statim modulantur te deum

Euouae aut̄ tertii toni incipit in C sol fa ut. s. in sextam supra finalem antiphonæ se-
cundum Grogorianos ubi tetrachodum in principio psalmodia sumptum terminatur Gregoria-
Ambrosiani autē suauius procedentes principium Euouae huius tertii toni in quintā ni.
supra finalem antiphonæ chordam in qua s. sua diapentes figura terminatur tanquam Ambrosia
harmonica medietate suauorem sicuti in reliquis autenticis disponuere. Incipitur uero ni.
Gregoriana huiusmodi psalmodia in tertia supra finem antiphonæ: pcedens his no-
tulis ut re fa : cuius mediatio & terninationes hoc describuntur harmento.

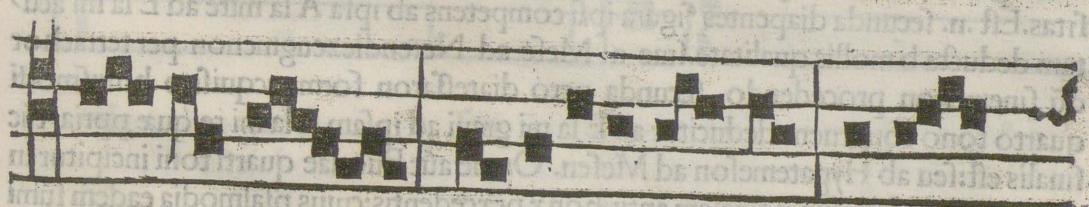
Tertius tonus sic incipit sic medi a tur et sic si ni tur

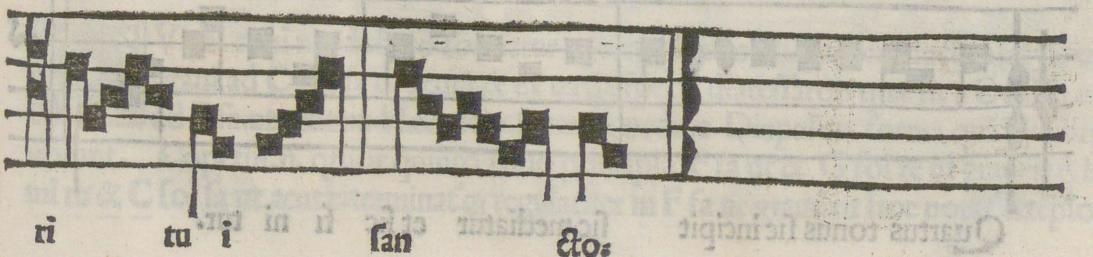
Euouae

Euouae

Similiter & responsiorum uersibus inest congrua progressio modulandi Gloria pa-
tri & filio & spiritui sancto: his notulis excepta.

Gloria patri et filio et spiritui sancto

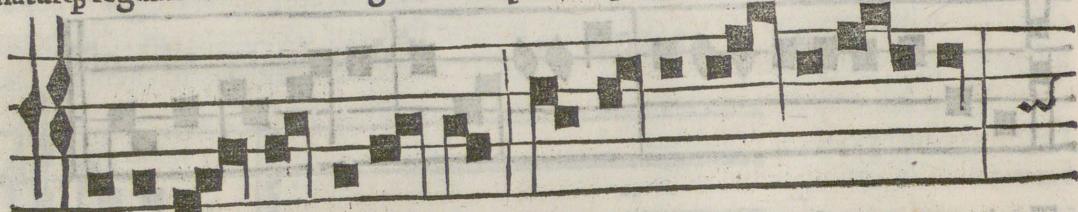

ri tu i san a et o

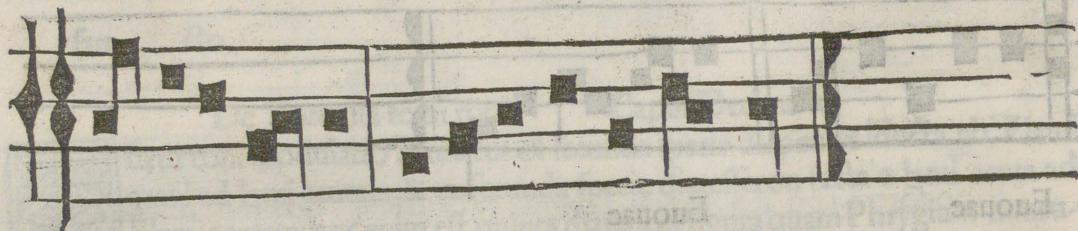
De Formula quarti toni. Caput undecimum.

Varti toni modulatio formatur ex secunda specie diapentes quam & tertio ascripsimus: & ex secunda figura diatessaron ducta a \natural mi graui ad E la mi grauem. Est. n. secuda in ordine diapason species ducta a \natural mi graui ad \natural mi acutam: quam hipophrygium uocant. Sex autem assumpsit quartus tonus principia uide licet C fa ut D sol re E la mi F fa ut G sol re ut graues: atq; A la mi re acutam terminatur regulariter in E la mi grauem: ut praesens proponit exemplar.

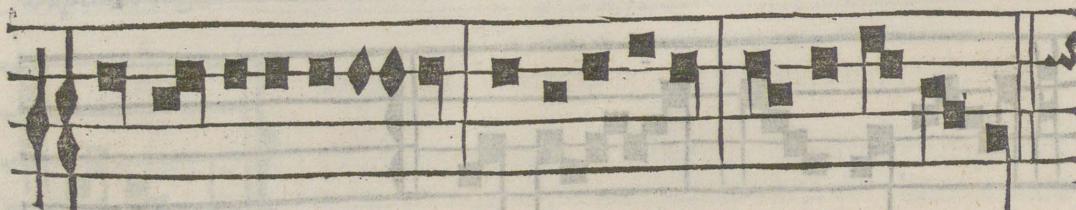
Marcelli nus sacerdos et Petrus e xor ci ita

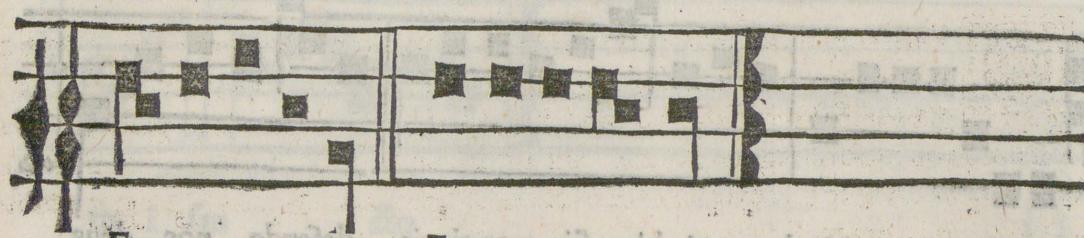
martires christi intercedant pro nobis.

*S' pes acq' sita est q' per
Cromaticum genus acq'rit.*

Plerumq; terminatur hic quartus tonus in A la mire acutam procedens per species acquitatis. Est. n. secunda diapentes figura ipsi competens ab ipsa A la mire ad E la mi acutam deducta b mollis qualitate. siue a Mese ad Netendiezeugmenon per tetrachor dū sinemenon procedendo. secunda uero diatessaron forma acquisito huiusmodi quarto tono congruens deducitur ab E la mi graui ad ipsam A la mi re: quæ ppria tūc finalis est: seu ab Hypatemeson ad Mesen. Omne autem Euouae quarti toni incipitur in quartam chordam supra finalem antiphonæ præcedentis: cuius psalmodia eadem sumuntur uoce: procedendo his notalis la sol la: ut hac descriptione percipitur.

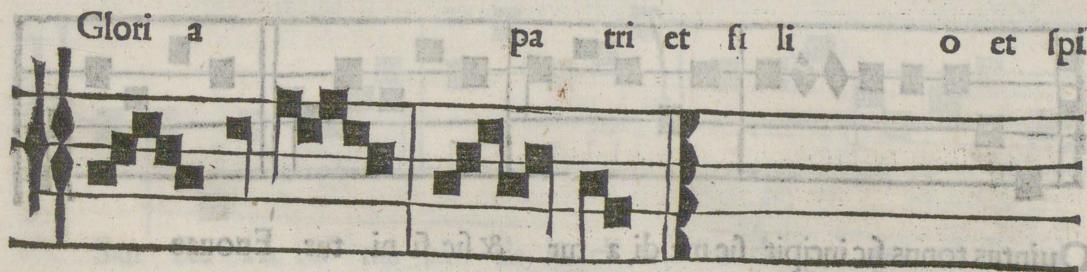
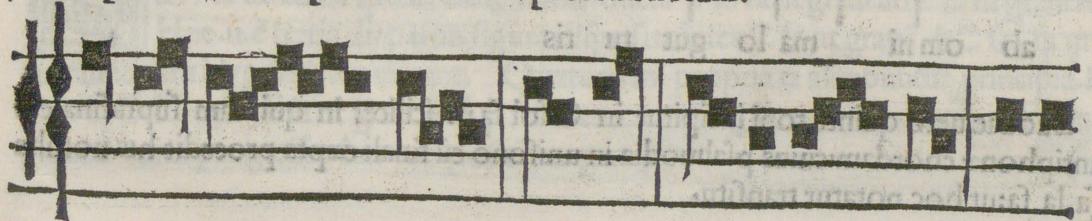

Quartus tonus sic incipit sic mediatur et sic si ni tur.

Euouae Euouae

Quod si uersiculus responsorii terminati in E la mi grauem incepert in A la mi re acutam uidelicet in quartam supra finalem praecedentis cantici: erit quarti toni: uel quum responsorium terminauerit in A la mi re acutam & uersus principium fuerit in D la sol re: b mollari qualitate deducta: erit item quarti toni acqsliti: Cuius naturalis modulatio Gloria patri & filio & spiritui sancto his procedit notulis.

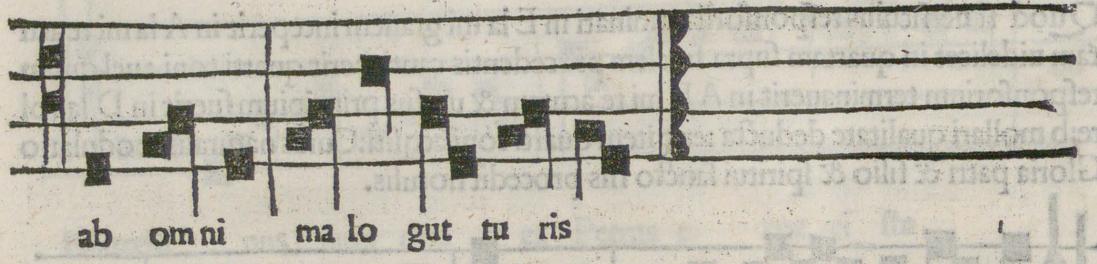

De Compositione quinti toni Caput Duodecimum.

Vinti toni modulatio formatur ex tertia specie diapentes ducta ab F fa ut graui ad C sol fa ut acutam & ex tertia specie diatessaron quæ fit a C sol fa ut ad F fa ut acutam. Hæc est. n. sexta in ordine Diapason forma quæ Lydium uocant. Cöpet ut. n. q̄tuor quinto tono principia F fa ut & G sol re ut graues: A la mi re & C sol fa ut acutæ terminat q̄ regulariter in F fa ut graue: ut hoc notat̄ exéplio.

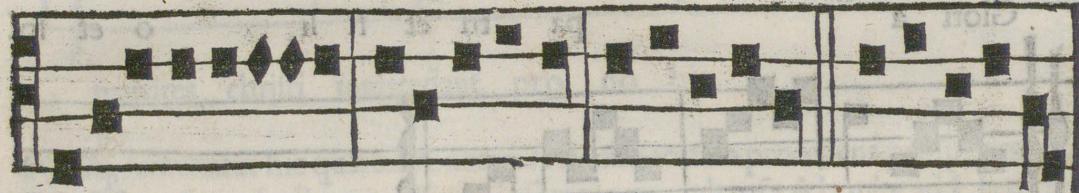

Precibus & me ritis be a ti bla sū mar ti ris defende nos deus

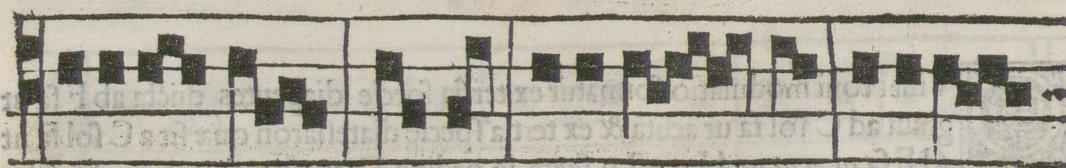
ab om ni ma lo gut tu ris

Euouae uero quinti toni incipitur in C sol fa ut scilicet in quintam suprasinalem antiphonæ chordam: cuius psalmodia in unisono cū finali cæpta procedit his notulis sa la fa: ut hoc notatur transitu.

Quintus tonus sic incipit sic me di a tur & sic si ni tur Euouae

Atq; item uersiculi principium habentes in C sol fa ut quorum responsoria termina nauerint in F fa ut grauem quanto ascribuntur tono: horum modulatio Gloria patri & filio & spiritui sancto sic procedit.

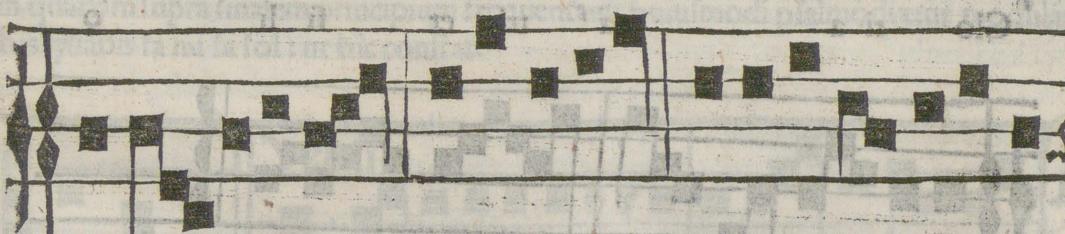
Gloria pa tri et si li o et spi ri

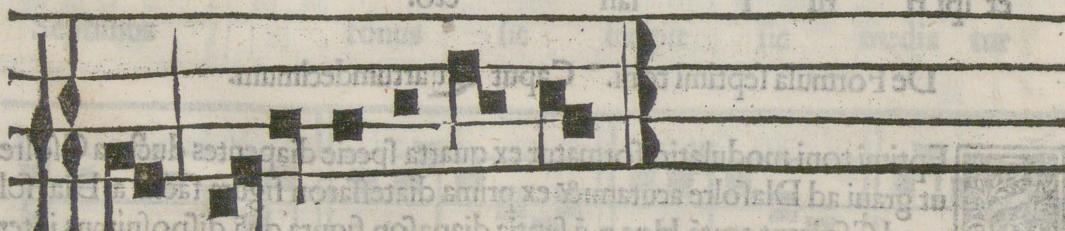
tu i san do

De Formula sexti toni. Caput Tertium decimum.

Sexti toni modulatio formatur ex tertia specie diapetes quae & quanto ascripta est: & ex tertia specie diatessaron ducta a C fa ut graui ad F fa ut grauem Hac n. ē tertia diapason figura disposita inter: C fa ut graue & C sol fa ut acutam: quam Hypolydum vocant. Quatuor n. propria ei ascribuntur principia. sc. C fa ut D sol re & E fa ut g̃ues & A p̃ mi re acuta: atq; regulariter terminatur in F fa ut grauem: cuius progressio hac compositione percipitur.

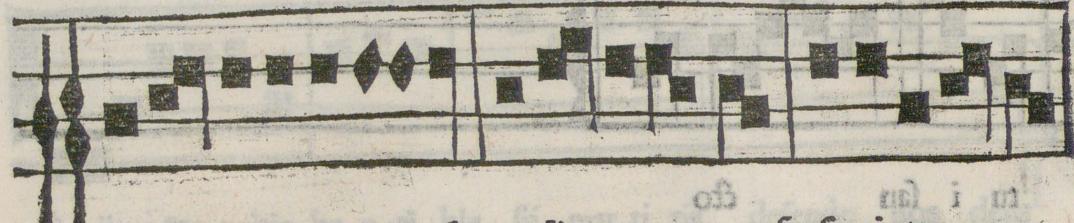

San cte He ras me mar tir in cli te fun de pre ces ad do mi

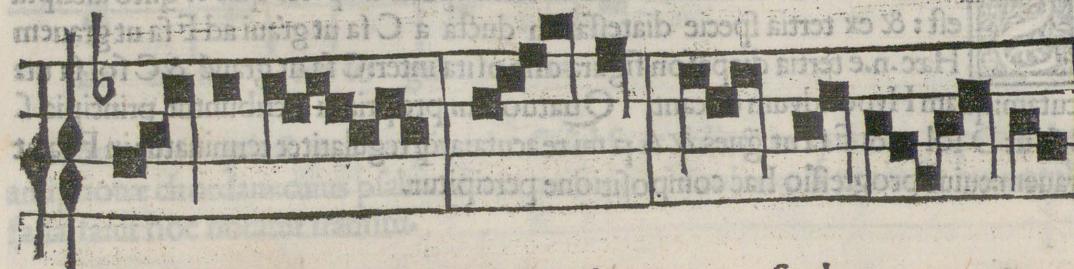
num no stra pro fa lu te.
Quum autem antiphona terminauerit in F fa ut grauem: Cuius Euouae principiu
teneat in tertiam supra finalem. I. in A la mi re acutam sexto tono describenda est.

Cuius psalmodia incipit in unisono procedens his syllabis fa sol la: ut hic.

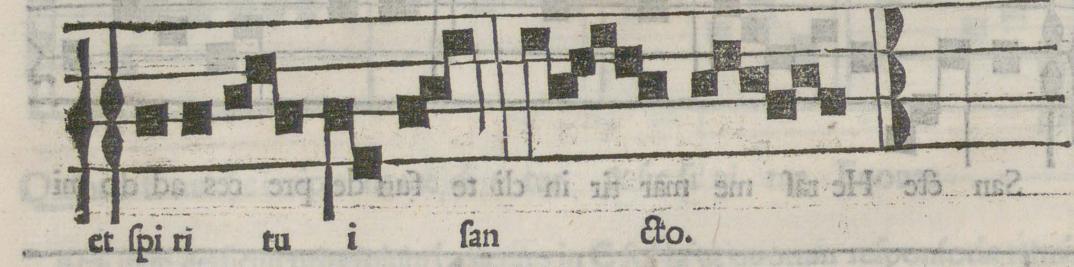

Sex tus tonus sic incipit sic me di a tur et sic si ni tur

Similiter & versiculi responsiorum sexti toni incipiuntur in Alamire: quæ tertia ē chorda supra finalem cantici præcedentis ex his item excipiuntur notulae aptissimæ ad modulandum Gloria patri & filio & spiritui sancto. hoc modo:

Glo ri a pa tri et fi li o

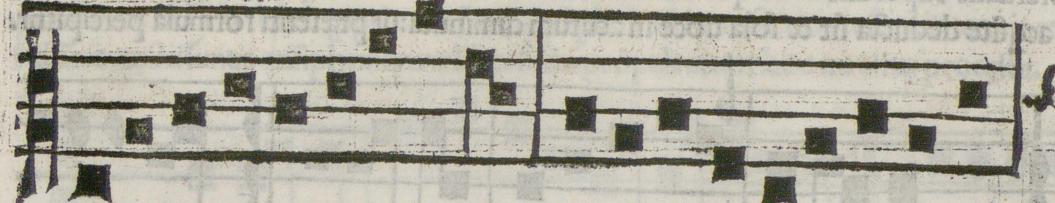

et spi ri tu i san ct o.

De Formula septimi toni. Caput Quartumdecimum.

Soptimi toni modulatio formatur ex quarta specie diapentes ducta a Gsolre ut graui ad Dla solre acutam: & ex prima diatessaron figura facta a Dla sol re ad Gsolre ut acutā. Hæc n. ē septia diapason figura quæ disposuimus inter Gsolre ut graue & Gsolre ut acutā: mixolydius nūcupata. Hæc n. septimus tonus qnq; ppria principia. s. Gsolre ut graue: Alamire: mi: C solfaut: & Dla sol re acutas: unūquoq; s. Ffaut graue ecclesiastica depositiōē cōcessum: atq; terminat̄ regulariter in Gsolre ut

grauem: ut hac notatur dispositione.

Pro tha si um & Ger ua si um eadem si des et pas si o

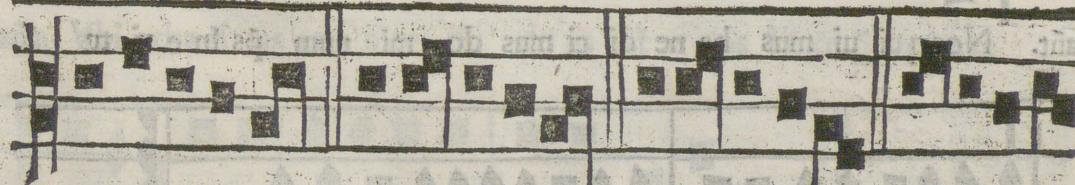

ue re se cit es se ger ma nos.

Euouae igitur incipiens in D la sol re :cuius antiphona terminanerit in G sol re ut
grauem : septimo solet ascribi tono:cuius psalmodiam ueteres in quintā supra finalem
antiphonā chordam incipiebant procedentes his notulis sol fa sol . Posteritas autem
in quartam supra finalem principium frequentauit huiusmodi psalmodiā:ut modulās
his syllabis fa mi fa sol : ut hic constat.

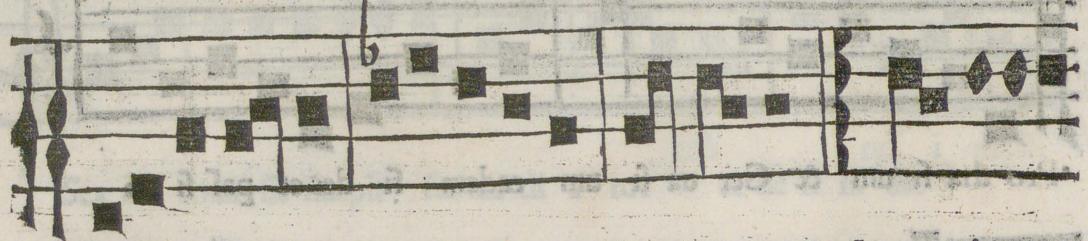
Septimus tonus sic incipit sic media tur

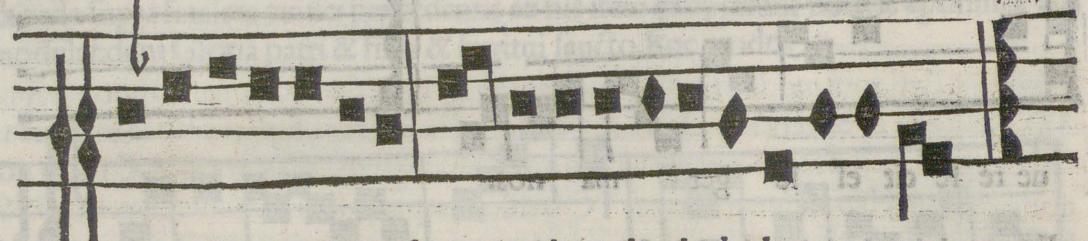
et sic si ni tur Euoua Euoua Euoua

Sunt insuper & alias huius septimæ psalmodiæ terminationes quas in ipso antiphonā

Gregoria nario comperies pernotatas. Extat & altera septimi toni psalmodia quā Gregoriani obseruant super aīt Nos qui uitimus benedicimus dominum in confinali terminata cū acqsite deducta sit & sola uoce in acutum diminuta: ut præsenti formula percipitur.

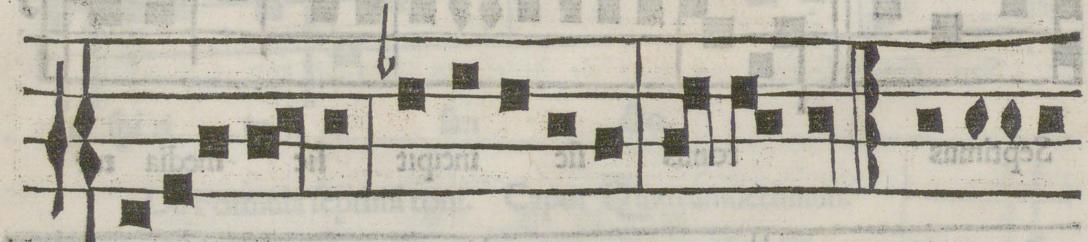
aīt Nos q ui ui mus be ne di ci mus do mi num. ps In e xi tu

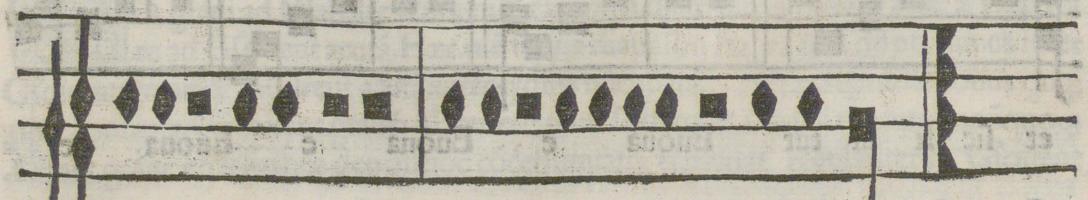
yf ra el de e gyp to n domus iacob po pu lo barba ro.

Ambrosia ni.

Hac n psalmodia in principio persimilem retinet quarto tono modulationem in medio sexto quia antiphona cōmiseretur ei ppriam diatessaron speciem s. tertīa comp̄hendens: In fine tertio. Verū Ambrosiani & si aīt ipsam iisde notulis & clavib⁹ prosequuntur. alteram tamen huius psalmodiæ modulationē celebrat: nāq̄ incipiūt in confinali ipsius aīt chorda s. in G sol re ut graui: ubi sua diapentes figura terminatur in acutum: sicuti & in cæteris obseruant autenticis: hoc modo.

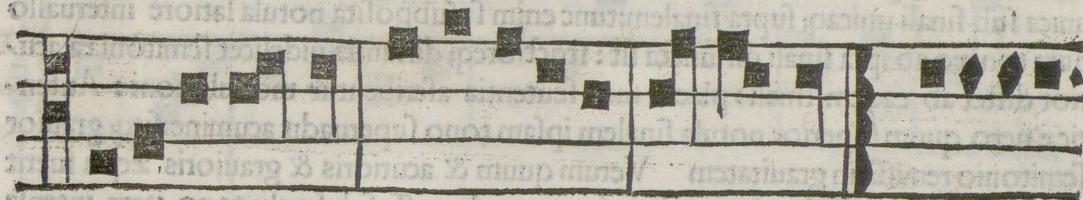

aīt. Nos q ui ui mus be ne di ci mus do mi num ps In e xi tu

yf ra el ex gyp to domus iacob de populo barba ro:

Hanc tū primitus antiphonā a diuō Ambrosio p̄ptiis septimi toni clauib⁹ duc̄tā ubi
& septimā diapason figuram & ipsum mixolydium demonstrat uidelicet in G sol re ut
grauem & in D la sol re ppria confinali(qđ plurimū in austēticis instituit) terminatam
fuisse: uetusissimus antiphonarum liber mihi propalauit: ut hoc notatur processu.

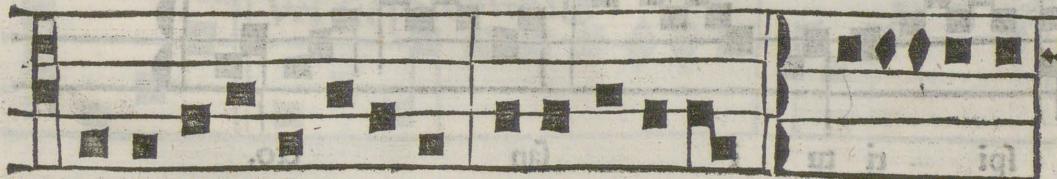
ānt Nos qui ui mus be ne di ci mus do mi num ps In e xi tu

yf ra el ex e gyp to domus iacob de popu lo bar ba ro.

Idem quoq; iudicium proponimus super Antiphonam nomini tuo da gloriam do-
mine: quam nos Ambrosiani super ipsum psalmum In exitu ysrael ex egipto in uespis
dominicalibus alternatim modulamur.

Plerunq; insuper antiphonas breuiores quarum notulae a finali uoce ditono tantum
ascēdūt Ambrosiani nostri autēticco ascribūt tono qđ hac aāt psalmodia disponitur.

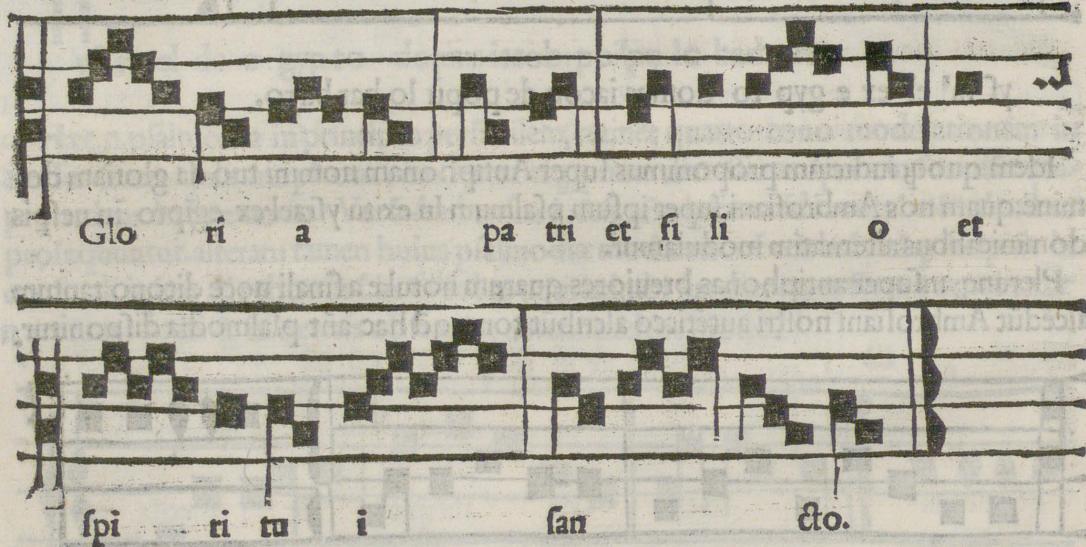

ānt Vbi cha ri tas et a mor ibi de us est ps Ec ce q bo num

et q io cū dum ha bi ta re fra tres in u num.

Secus uero existimant quum notulae tantum a finali uoce trihemitoniam suscepint intensionem: tunc enim cantica ipsa placali consideratione sustentantur. Sunt & nonnulla cantica: puta uersiculi breuium Responsiorum & ipsa quoque Responsoria quorum notulae aequo excessu a finali uoce intensa pariter & remissa disponuntur: puta unica sub finali unicaque supra finalem: tunc enim si subposita notula latiore interualllo puta tonico ab ipsa finali disiuncta sit: strictioreque distantia uidelicet semitonica acutior distet ab eadem finali: placali mea seuentia ascribentur modulationi: Autentica uero quum superior notula finalem ipsam tono superuadit acumine: sitque grauior semitonio remissa in grauitatem. Verum quum & acutioris & grauioris aequa fuerit ab ipsa finali uoce distantia: puta grauior tono depressa sub finali: tono item intensa acutior supra finalem canticum ipsum seu modulationem propriæ manerici sentio ascribendum: quasi utriusque toni placalis s. & autentici sit particeps: hunc proprie promiscuum tonum possumus appellare. Ex uersibus autem nocturnalium Responsiorum septimi toni notulae excipiuntur quibus Gloria patri & filio & spiritui sancto Gregoriani condecenter modulantur hoc modo.

De Compositione octaui toni. Caput Quintumdecimum.

Ctaui toni. modulatio formatur ex quarta specie diapentes quæ & septimo ascripta est & ex prima diatessaron ducta a D sol re graui ad G sol re ut grauem: hunc enim quoniam grauius primi toni tethracordum occupat eius naturæ participes ferunt: Nullum uero in modoru diapasonicoru ordine nomine sortiri nisi forte per consequente subuersione ut septio capite diximus hypomixolydiu vocauerimus.

Habet insuper quinq^up principia . scilicet D sol re F fa ut G sol re ut graues A la mi re & C sol fa ut acutas atq^{ue} terminatur regulariter in G sol re ut grauem : ut hanc monstrat dispositio

O uir go uit gi nū ma ri a stel la maris suc
cur re no bis mi se tis.

Constat . n . ex deductis tonorum principiis canticis placalibus in quintam supra finalem suam: ubi . I . sua diapentes forma terminatur non esse ab ecclesiasticis ascripta principia Euouae autem octauæ psalmodiæ incipit in C sol fa ut: intensem quidem diatessaron. interitulo supra finalem antiphonæ uocem: cuius psalmodia incipitur in ipsa finali procedens his notulis: ut re fa: uel ut re ut fa in solemnis: ut hic constat.

Vel sic solemnis
Octatus tothus sic incipit sic media
car et sic finitur Euouae

Ex p̄missis itaq; facile percipitur nullā psalmodiam in acutiore uoce q̄ quæ princi-
pio sui seculorum amen noscitur competere esse initiandam. Velociore tamen temporis
mensura seriales & minores proferūt psalmodias tardiore solempniores. Consequit
itaq; psalmodia sūx antiphonæ tonum: nāq; Anti græce pro atq; contra interpretatur
latine: In cōpositione item æqualitatem significare dicūt: Inde Antiphonā quasi æqua-
lem cum psalmodia modulationem. siue unius etiudemq; toni symphoniam in ipso
cantico & eius psalmo dispositam: Verum ex uericalis nocturnalium respōsoriorū
huius octaui toni: Gregoriani congruam Gloria patri & filio & spiritui sancto modu-
lationem excipiunt hoc modo.

Ambrosia ni.
Augustinus.

Solent quoq; Cantores ecclesiastici in canticis: ut sunt Alleluya & Versus: ac in eo ge-
nere plurima: circa unam eandemq; uocalem continuato & perenni transitu modulari:
Id Ambrosiani cōmuni nomine melodiam appellant: diuinam. s. trinitatem & angelicā
hármoniam(ut ipsi aiunt) mente & animo interea percurrentes. ii item ut plurimum psal-
modiam cuiuscunq; toni in ea incipiunt chorda inquam principium eius Euouae fue-
rit pernotatum: ipsamq; eadem uoce prosequuntur nullius differentie intermissione ad
ipsum usq; Euouae: cuius pernotationem finis ipsius psalmodiā cōsequitur. Est enim fi-
nis teste Augastino ad quem cuncta referuntur: cuius causa fiunt reliqua. Quādoq; itē
in nōnullis psalmodiis (potissimum primi toni) principia & mediationes gregoriani ri-
tus ipsi Ambrosiani solēniter modulantur. Verum psalmodiarum huiusmodi termi-
nationes quas Ambrosianæ modulationes frequentius comitantur his descriptiōibus
in lucem prodeunt.

Euouae primi toni.

Euouae secundi toni.

Euouae tertii toni.

Euouae quarti toni.

Euouae quinti toni.

Euouae sexti toni.

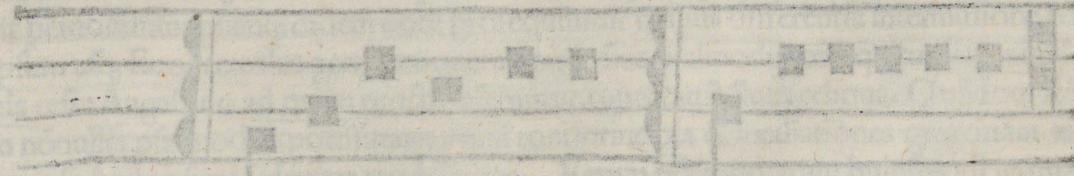
Euouae septimi toni.

Euouae octaui toni.

Sunt insuper nonnullæ modulationes paucioribus notulis descriptæ: huius causa: solempni diminutione imperfectæ redduntur: has si suum Euouae non consequitur difficile an autētico an placali tono ascribendæ sint poterit quis iudicare. Quocirca certis iudicibus chordis nonnulli discretionem huiusmodi concessere. Primæ nāq; maneriei qua primus ac secundus tonus cōcludunt F fa ut grauem ascribunt. Secūdæ quæ tertium & quartū regit tonum G sol re ut grauem. Tertiæ cui quintus & sextus tonus insunt A la mi re acutam. Quartæ uero quæ septimum tonum continet & octauum h̄ mi acutam. Ita scilicet ut unaquæq; iudicibus chorda a finali propriæ maneriei distet in acutum per tertiam inclusiue uocem diatonica dispositione. Atq; iccirco iudiciales chordæ primæ & secundæ maneriei a finalibus suis semiditonii interuallo recidunt in acutū. Tertiæ uero & quartæ maneriei iudiciales chordæ ditoni distantia a propriis finalibus in acutum seiuētæ sunt. Id enim expedit naturalis & diatonica chordularum dispositio. Qua re quum in cuiusvis maneriei modulatione plures fuerint numero notulae supra ipsam iudicialem chordam scilicet in acutum dispositæ: q; quæ in graue subductæ sunt: autenticae ascribitur ipsa modulatio considerationi. Secus autem si inferiores maiorem impleuerint numerum: tunc enim placalem existimant huiusmodi modulationem: uerum notulas iudicibus ipsis chordis inscriptas: neutris cōnumerandas instituerunt. Plerūq; tamen: & si in prolixioribus modulatibus qui scilicet compluribus notulis descripti sunt ueritas ipsa huiusmodi iudicio sāpius plucescit: in his quos notularum paucitas exprimit: ut in Antiphona, Vbi charitas & amor propositum est: huiusmodi iudicium cōmentitum est. Cōplurimorum uero consensu: repetita plures a finali in acutum sua diapentes figura uno potissimum interuallo autenticam declarabit modulationem: uerum quartæ tantum chordæ ab eius finali in acutū huiusmodi iteratione canticum placalem putat: Modulationes autem Gloria patri & filio super psalmodias introitum Gregorianorum & super psallendas Ambrosianorum: unicuiq; ex seipso breuitatis causa relinquimus perquirendas.

FINIS.

Franchini Gafori Laudensis Liber primus musicae actionis explicit fœliciter.

LIBER SECUNDVS.

Mensuram temporis in uoce Poetæ & Musici breuem & longam posuere.

Caput Primum.

Vsicam uocis actionem quam superiori uolumine secundū aequā temporis mensuram in singulis notulis constat esse dispositam: diuersis pro temporis quantitate figuris. Poetæ atq; Musici sa-
no prosequentes iudicio omne uocis tempus: breue longumue
posuere: omnis inde syllabas uel breues uel longas consideran-
tes. Quare unius temporis mensuram breui syllabæ ascripserūt:
longæ uero duorum temporum quantitatem. Dualitas enim pri-
ma est unitatem subsequenter bis numerans: quo fit ut ante bre-
uis syllaba q̄ lōga reperta sit: ut Diomedes grāmaticus inquit: nāq; prius unum q̄ duo.
Breuem profecto putant syllabam esse uel natura uel propter sequentem uocalem. lon-
gamq; exacte cognoscunt uel natura uel positione uel ipsa etiam auctoritate. Ponūt &
syllabas quasdam esse cōmunes: puta quum suapte natura breuis est consequaturq; li-
quida mutam: tunc syllaba ipsa indifferenter ponitur modo. s. breuis modo longa ut
tenebre & patris quod & multis tum apud græcos tum apud latinos poetas exemplis
colligitur. Atq; ita omne carminis genus diuersorum pedum admixtioe lyræ cytharæue
sonitu construxerunt: quod primo quidem theoricæ dictum in harmonia instrumenta
li: quum primos modorum auctores deduxero latius explicabitur. Verum omnium car-
minum genera diuersis pedibus noscuntur esse disposita: Pedes uero diuersis temporis-
bus. Nāq; dactilus (ut nōnullorum quantitates cōmemorem) tris syllabas continet pri-
mam quidem longam at reliquas breues ut armiger & principis. Inde & quattuor tem-
poribus sustinetur. Spondeus item quattuor habet tempora duabus syllabis lōgis dis-
posita ut foelix & æstas. Iambus celer pes dictus tria habet tempora duabus syllabis du-
cta: prima inquam breui & ultima longa ut pias. Trocheum constat iambo esse cōtra-
rium q̄ tribus item temporibus duas concludat syllabas primam longam & ultimā bre-
uem ut musa. Anapestus a græcis antidactylus dictus: q̄ tris ducat syllabas: duas qui-
dem breues & ultimam longam ut pietas & Erato contrarius est dactylo. Pyrrichius
duabus syllabis breuibus constat ut miser & pater. Tribracho tres syllabæ breues ascribū-
tur ut dominus. Amphibracho autem tres syllabas tribuunt: primam breuem: secun-
dam longam & tertiam breuem ut carina. Creticus uel Amphimacrus tris syllabas cō-
præhendit primam longam: secundam breuem & tertiam longam ut insulæ. Bacchi-
us ex tribus syllabis constat prima breui & duabus reliquis longis ut Achates & Vli-
xes. Proceleumaticus (lyrico ut plurimum congruens carmini) quatuor habet syllabas
breues ut auicula. Dispondeum octo temporibus construxerunt quatuor. s. syllabis

longis ut oratores. Coriambus quatuor syllabis constat: prima longa: duabusq; sequentibus breibus & quarta longa ut Armipotens. Bilambum quatuor syllabis ducunt: prima uidelicet breui: secunda longa: tertia breui & quarta longa ut propinquitas: Epitritos quos & hippios Diomedes uocat quatuor ponunt. Ac primum quidem quatuor syllabis: prima breui ac reliquis tribus longis septem tempora comprehendentibus constat esse dispositum ut sacerdotes. Secundus epitritus quatuor item habet syllabus: secundam breuem: reliquas tres longas: ut conditores. Tertio epitrito quatuor syllabæ disponuntur: tertia breuis ac tres reliqua longæ: ut demostenes.

Quartum epitritum quatuor syllabis formant quarta scilicet breui ac reliquis tribus longis: ut Fesceninus. Horum autem ac reliquorum quosdam simplices ut spondeus & Iambus quosdam compositos sentiunt ut dispondeus & biaibus. Atq; omnium quidem motum & naturam Diomedes ipse: & Aristides primo sua musicæ satiusq; Augustinus in secundo contractasse noscuntur. Verum figuræ quosdam ueluti propria & congrua nomina: quibus concepta inde mensuratorum temporum diuersitate omnem considerent cantilenam (nec secus q; omne pluribus pedibus carmen) musici ipsi uocum quantitatibus ascriperunt. Rectam autem breuis temporis mensuram Physici & quis pulsuum motibus accommodandam esse consentiunt: Arsim & thesim quas Dia stolen & Sistolen uocant in uniuscuiusq; pulsus mensura & qualiter cōprobantes: Constat tamē febricitantium pulsus inæquali dia stoles & sistoles proportione accessionem seu alterationem suscipere quod ipsis physicis curæ est. Dia stole grāce dilatatio seu elleuatio interpretatur latine: Sistole uero contractio. Poetae autem Arsim & thesim. i. sublationem & positionem habent in pedibus: quorum esse passiones sunt: utunturq; iis in pronunciatione ut gratiore sono carmen aures feriat animosq; demulceat: Quas & si in pedibus utcunq; uersum faciant reperire est: tamen apta & concinna dictionum coniunctio illas apprime palam facit: & decoram enunciationem iuuat. Fit autem uerborū annexio secundum uaria carminum genera alio & alio modo prolationi congruens: ita ut textura ipsa uersuum numeros qui incitati quidam sunt cursus: & dictionum certo ordine iuncturæ rythmumq; suauem & sponte sua fluentem aperiat. Rythmus ut Quintiliano placet temporum spatio constat: tempus q; sit motus statusq; dimensio morulam ipsam pronunciandi accipio. Verum Beda in eo tractatu quem de figuris & metris composuit Rythmum interpretatus est modulatam compositionem non metrica ratione sed numero syllabarum ad aurium iudicium examinatam: ut sunt carmina uulgarium poetarum. uidetur autem rythmus metris esse consimilis. Et quidem per se sine metro esse non potest. Est enim metrum ratio cum modulatione Rythmus modulatio sine ratione. Plarūq; tamen casu quodam inuenies etiam rationem in rythmo non artifici moderatione seruata: sed sono & ipsa modulatione ducente: quē uulgares poetæ necesse rustice: docti faciunt docte. Graci uero Rythmum ex arsi & thesi atq; tempore quod uacuum nōnulli uocabant constare asserunt. hunc Aristoxenus dixit eē tem-

Diomedes
Aristides
Augustinus.
Physici
Arsis
Thesis
Dia stole
Sistole
Poetae

Rythmus
Quintilia
nus
Beda
Tēpus in
rythmo

Graci
Aristoxe
nus:

pus. diuisum in unoquoq; eorum quæ numerose componi possunt. Secundum uero Ni
chomacum Rythmus est ordinata temporum compositio. Destructura autem huiusmo-
diq; contextu non nostrum est regulas & canones ad omnia praefinire. Ipsis nāq; poe-
tis relinquimus sua propria: quos tamen ut in poemate hanc asequantur elegantiā au-
ritos maxime optarim: Liceat tamen exēplum nobis subiicere: ne plura hic desiderentur
& ex exemplis per exempla meditantes coniectura faciliore transītum habeant ad reli-
qua. Amittit exametrum heroicum decori plurimum quotiēs pes secundus partem
orationis finit: minus uero offendit si in tertio terminet loco per monosyllabā dictio-
nem. Honestius & grate in primo quarto quintoue loco per orationis partem claudit
prohibetq; carmen illepidum sieri & intercisa oratiōe succussare ut illud. Dono duci-
te: doq; uolentibus hoc magnis diis: habet & hic spondeum in quinto: qui magis au-
res ledit. Confert nonnihil ad hanc etiam rationem pedum uarietas ut alternis da-
ctylis spondei temperentur. Prodest etiam aduertere q; carmen heroum in trisyllabam
desinens fortius insurgere uideatur in monosyllabam: nisi enclitica sit uox illa refrangi-
tur. Male in plurisyllabam definit: gratius in bisyllabam. frequentior uocalium concursa-
tio maximeq; eiusdem uocalis eiusdēq; litteræ & syllabæ assiduitas uitanda est & fugi-
enda. Dissonantia & sibilatio offendunt siquidem aures & enunciationem haruoni-
cam impediunt uel iniustiorē reddunt. Hoc idem in omni carminum differentia consi-
derandum est: Nam quantum intersit in duobus his pentametris cuius est discernere:
Icareosq; canes herculeasq; feras & sunt famuli tres mulae duæ equi totidem. Et saphi-
cos hos: Ad fori curris geminum sedile. Non tua hāc spectacula cede Musis: Et hos
Asclepiadeos Odi diuicias uulgas & arceo. Nec mouit corybantes Semeles puer. Ex
Annotatis igitur Arsim & Thesim si concinata sit dictionum connexio liquet uim su-
am comodius ostendere posse ut sine anfractu aliquo carmen fere seipsum enuntiet
sustineat & effundat.

De Variis antiquorum figuris & earum mensura: Caput Secundum.

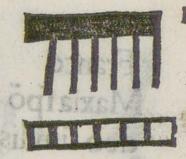
SOnorum mensuram diuersis figuris pronunciatione & diuisiōe musici pro-
mulgarunt: Est enim duplex una quæ in ipsius soni continuata quantitate co-
sistit quam tempori ascribunt: hanc unicuiq; figuræ ab ipsis auctoribus con-
stat esse institutam: tum ratione: tum instituentis arbitrio: quod & ipsis Pythagoricis
rationi ipsi docentis auctoritatē æque ducentibus: mos fuit. Altera quæ in sonorum in-
teruallis distantiis: secundum proportionabilem dimensionem sola ratione disponi-
tur ut in musicis instrumentis. Est igitur mensura temporis dispositio quātitatis uni-
uscuiusq; figuræ (duobus quidem modis consideranda) primo quum mensuramus essen-
tialē singulæ notulæ mensuram iuxta primariam musicorum dispositionem (Figuras. n.
& notulas indifferenter ponimus) secundo quum figurarum quantitates accidentaliter

a connumeramus: quod & dupli consideratione procedit: tum quidem secundum hu-
iis figurabilis descriptionis accidentia: puta alterationem: imperfectionem: diminutio-
nem: diuisionem: & huiusmodi: tum ipsis accidentibus diuersarum proportionum quo
b quomodo cōmensurabilium: quæ quarto huius operis uolumine plene describuntur.
Quare hanc figurabilem seu mensurabilem disciplinam essentia & accidentibus con-
stat esse deductam. nāq; figuræ & pausæ essentiam ipsam propriis quantitatibus usur-
pant: modo. s. tempore atq; prolatione: Quæ uero præter tria hæc ipsis figuris obueni-
unt accidētibus ascribuntur: Ipsa enim accidentia neq; necessaria neq; per se esse possunt
ut primo posteriorum Aristoteles inquit. Omnis enim mensurabilis descriptio uel
notulis: uel pausis quæ omittas & mēsurabiles uoces monstrant: uel signo uel canone
pernotatur. Verum uarias in rythmo figuras disposuere Graci hoc ordine: Breuem
scilicet unius téporis hoc modo signabant a Longam uero minorem quam bitempo
ream dicebant sic b Longam trium temporum sic c Longam quatuor temporū sic
d Longam quinq; temporum sic e Arsim autem intelligebant apposito unicuiq; fi-
guræ puncto hoc modo f g h Thesim uero unaquæq; sine puncto notula declara-
bat. Consonas uero intensiones puta diatessaronicas: diapenticas: diapasonicas: diato-
nicas: semidiatonicas & reliquas harmonicis cantilenis accommodatas certis descriptio-
nibus exprimebant: quas ritibus nostris absurdas atq; alienas breuitatis gratia duximus
h ommittendas. Musici autem nostri notulam breuem unius. s. temporis: quadrata ple-
nam figurabant hoc modo i Longam uero duorum. s. temporum: quadratam cū vir-
gula in latere dextro descendente uel ascendeante tantæ. s. longitudinis: quantæ fuerint
j quatuor ipsis quadrati latera hoc modo k Nōnulli tamen nimia ipsius lōgitudinis
diffimitate: uirgulam ipsam a quadrata notula deriuantem trium tantū quadrati ipsi-
us laterum longitudini æquabant ut hic l Alii duabus tantū ipsius quadrati costis
uirgulam ipsam æqua lōgitudine disponebant hoc modo m Longam uero trium té-
porum quadrangulam pariformiter describebant: tertia quadrati corporis parte euacula
ta ut hic n uel sic o Quatuor autem temporum longam signabat plenam quadran-
gulam duplicato in extensione quadrato hoc modo p Hanc duplēm longam uoca-
bant. Triplicem postremo longam: tripla quadrati extensione sex scilicet temporum
m consideratione ponebant hoc modo q Fuere etiam nōnulli unica figura cōplures
longas complectentes singulis uirgilis declaratas hoc modo r Posteri tamen huius-
modi pernotationis ordinem subuertentes: notulas ipsas uacuas cōscriptere: uno in-
de corpore plures breues quadratas conducentes hoc modo s Vniformiter quoq; lō-
gas breuibus: breues longis: unica figura cōsribebant hoc modo t Verum cum figu-
p rarum huiusmodi descriptiones ab usu recesserint: libuit de eis parumper sermonē ha-
bere: quo cuiq; recentiores Neotericorum habitus facilius innotescant.

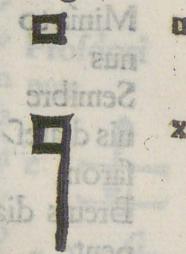
Musici

De consideratione quinq; essentialium figurarum. Caput Tertium.

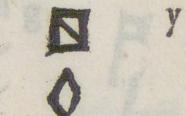
Figura est representatio rectæ atq; omissæ uocis: rectam enim uocem dicimus quæ certa est mensura cantabilis seu pronunciabilis. Omissam uero quæ ipa taciturnitate certa téporis mensura consideratur. Rectæ quidem uocis figuræ sunt ipsæ notulæ. Omissa uero uox pausis declaratur. Verum notularum: alia breuis: alia longa: naturaliter nāq; correptio & productio sonis ipsis ueluti & syllabis ines se noscuntur: qua re Musici breuem primo notulam quadrato corpore tradiderūt hoc modo u Quam cum ipsi unius inesset temporis mensura tempus uocant. Longam quoq; quadratam cum uirgula in latere dextro sursum uel deorsum ab ipso quadrato deriuante signarunt quam quatuor ipsis quadrati lateribus æqualem quantitate ducebant. Inde & dupla breuis uocabatur ut hic Cantilenarum uero scriptores comensurablem huiusmodi uirgulae quantitatem plerūq; irrationaliter disponunt. Cum autem in metrorum dispositione poetæ ipsi longis syllabis modum quasi maiore in uocis quantitate terminum imponerent: quem nullatenus altera excederet temporis mensura: longam ipsam notulam musici modum appellarunt. Breuem inde quadratā duas in partes æquas diametraliter partientes mulici semibreuem erectis sursum atq; deorsum angulis conduxerunt: quam prolationem uocant: dimidiā ei breuis quantitatē ascribentes hoc modo y Neoterici postremo rectæ semibreui temporis unius mensurā ascriperunt: diastolen & fistolen uniuscuiusq; semibreuis sono cocludentes. Cūq; Diastolæ & Sistolæ seu Arsis & Thesis quæ contraria sunt ac minimæ quidem in pulsu: solius temporis mensura considerentur: semibreuem ipsam integra temporis mensura dispositam: duas in partes æquas distinxere: quasi altera Diastoles in mensura pulsus tanquam in sono: altera Sistoles quantitatē contineat. Huic enim minimam uocis plenitudinem ascriperunt ipsam inde minimam nuncupantes: cuius figuram describunt semibreuem: apposita alteri angularium sumitatum uirgula: plerūq; acutiori: hoc modo z Breuis autem notula q̄ primum solo tempore: & longa duobus temporibus constet: in ipso soni mensurabilis tempore propriissima dicuntur elementa: quarum magnitudines concinnis toni distantias sunt æquales. Tonus enim ut Aristides & Anselmus uis posuere in quatuor concinnas dieses enarmonias diuiditur. Atq; ita longa notula in quatuor semibreues. Et breuis in quatuor minimas resoluuntur. Minimæ igitur quantitas quartam partem breuis occupat quasi ex uno quatuor angulari ipsius breuis quadrata profluens: uel ut quibusdam placet ex uno ipsis breuis quadrata latere. Cum igitur unumquodq; minimo sui generis perficiatur: ut ipsa unitate: qua: cum (minima sit) omnis numerus suscipit incrementum: fitq; item in ipsam omnium numerorum resolutionis. Atq; ipso item punto omnis linea concrescit: decrescitq; omnis linea quantitas in ipsis usq; puncti terminationem: constat minimam ipsam notulam omnem musici temporis mensuram perficere: quam quoniam in ipsa prolatione consistit ut poetæ pars

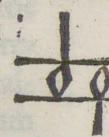
Vox recta
Vox omis-
siva
Brevis
Longa

Poeta
Musici

Semibre-
Minima
Aristides
Anselmus

^{mpus et}
Francō
Maxia spō
deo similis

Dactylo si
milis ^{XO}
Anapesto
Proceleu-
matico
Minia to-
nus
Semibre-
uis diates-
saron
Breuis dia-
pente
Lōga dia-
pasōn
Maxia bis-
diapason.

Semibre-
uis
Minia

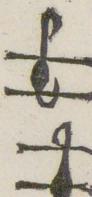
Ancilias
Ancilius

potissima semibrevis: prolationis partem dixerunt. Inde minimum tempus musicum ut Franconis utar sententia non dicitur quodcunq; minimum: sed quod est minimum in plenitudine uocis: quod & Aristides primo suæ musicæ his uerbis uidetur asserere Tēpus est indiuiduum & minimum quod & signum uocatur: minimum autem uocat quātum ad nos quod primum est sensu comprehensibile: uerum signum appellat eo q; ē indiuiduum: nam & ipsi Geometræ q; apud eos indiuiduum est signum nuncuparunt hoc autem indiuiduum locum obtinet unitatis. Deniq; duplē longam superduxe re musici in tenoribus motettorum quatuor brevia tempora continentem Spondeo quidem q; duabus longis constet non absimilem: quam q; reliquas temporum quantitate & corpore figuras excellat: maximam appellant hoc modo descriptam a Hanc quoniam ei inest maior q; cæteris temporalis sonorum modulatio maiorem modum uocant. Ipsa autem additione: pro flambanomenos chordæ comparatur quæ cæteris perfecti systematis chordis sonum efficit grauiorem ipsa temporis tarditate ob ampliorē chordæ longitudinem. Ac reliquæ pariter figuræ cæteris possunt chordis facile cōparari. Verum quum quatuor ipsa breuitum tempora uariis conductat modis: diuersis quatuor temporum pédibus maximam ipsam correspondere arbitrantur: nam quum in ipsa unam longam & duas breues consideraueris Dactylo eam per similem efficies. si uero duas breues & unam longam Anapesto. si quatuor breues proceleumatico consentiet. Est igitur huiusmodi figurarum processus hoc ordine. Minima. Semibrevis. Breuis. Longa & Maxima. Alii autem a maxima in minimam ordinem retrogradum ponunt. Has enim si ad theoricum consonantiarum ordinem conferamus. Minima toni locum obtinebit. Semibrevis diates saron. Breuis diapentes. Longa diapason. Maxima disdiapason.

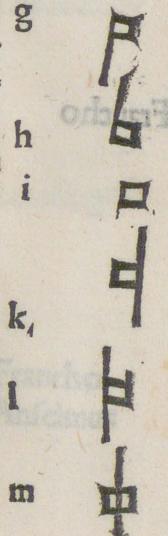
De diminutioribus Figuris. Caput Quartum.

Minimam figuram certis anfractibus diminutam ad elegantiores ornatamq; melodiam tanquam tonum in partes posteritas inde disposita: Nāq; minimam ipsam duas in partes æquas secundum temporis mensuram distinxerūt: quas Prosdocimo teste semiminimas maiores uocat. Tinctoris uero minimas in dupla proportione considerat: descriptas quidem ut minimas retorta dextrorum virgulæ sumitate hoc modo a Vel ut minimas sed pleno corpore hoc modo b Rursus uacuum huiusmodi virgulæ sumitatē retortam duas in partes æquas distinguunt: quas semiminimas minores nominant: pleno tamē corpore scriptas hoc modo c Vel uacuo retorta dextrorum binarii numeri charactere virgula ut hic d Tinctoris autem minimas in quadrupla proportione ductas uocat Pleriq; autem (quod nobis magis placet) primos huiusmodi anfractus: propinquas s. minimæ partes: semiminimas quasi seientas & separatas minimas sunt interpretati. Rursus primarias huiusmodi semiminimarum partes: a diminutiore temporis & quantitatis mensura semiminimas appellantur. Atq; ita seminima minimam consequetur sicut semitonium maius tonum. Semiminima uero minimam ipsam respiciet ueluti ipsum tonum semitonium minus. Tertiam uero diminutissimam minimam particulam quam Tinctoris minimam in octupla proportione uoluit nuncupari: Alii semiminimatam minimam: Nonnulli autem coma: Nos diesim quæ minima est in toni divisione concinna particula duximus uocitandam. hanc pleriq; describunt seminimam plenam retorta s. dextrorum virgulæ sumitate: angulo insuper deorsum retorto ut hic e Verum q; mira admodum deformitate aliarum huiusmodi diminutionum descriptionibus dissentiat: plenam signamus retorta sinistrosum virgulæ sumitate hoc modo f Est enim latus dextrum auctius atq; perfectius sinistro in huius modi notularum consideratione. Sunt & qui uarias ipsis notulis descriptiones tradidere. Francho enim & Philippus de caserta: necnon & Ioannes da muris: atq; Anselmus parmensis in tertia sua musicæ dieta: Longam plicam ascendentem atq; breuem utrinq; caudatas ducunt. Rursus breuem alteram maiorem: alteram minorem: alteram medium Anselmus posuit: breuem maiorem figurabat quadratam descendente virgula in latere sinistro hoc modo g Breue minorē quadratā ascendente virgula in sinistro hoc modo h Breuem uero medium quadratam sine virgula hoc modo i Item semibreuem maiorem descriptis quadratam cum duabus virgulis ascidente scilicet altera altera descendente in latere dextro hoc modo k Minorem semibreuem quadratam cum duabus virgulis in latere sinistro ut hic l Medium autem semibreuem quadratā virgula per rectum quadratæ medium sursum deorsumq; traducta signauit hoc modo m Consimili quoq; consideratione uarietas duxit & reliquas. Quarum descriptiones q ab usu recesserint: reiciendas potius q approbadas eē Neoterici arbitrii sunt.

Prosdocimus

Francho
Philippus
Anselmus

aa iiiii

De Ligaturis figurarum. Caput Quintum.

Ligatura est simplicium figurarum per tractus debitos ordinata coniunctio. Ligabiles notulae sunt quatuor: Semibrevis: Brevis: Longa: & Maxima. Sicut. non notula simplex ligabilis potest ligari: ita & ligata seu coniuncta solui potest atque disiungi: & in simplicis figuraionem: praeter semibreuem cuius primaria ac simplex figura composite nescitur aliena: & eas ite praeter quae unico uidelicet obliquo corpore conscribunt: quarum descriptio figurabili simplicitati minime conuenit. Ligaturarum igitur Alia unico corpore disponitur ut hic

Alia pluribus & diuersis hoc modo Ligaturarum quoq: Alia ascendens: Alia descendet.

Ligatura ascendens dicitur quae secunda notula superest prima ut hic
Nec resert si in huiusmodi ligatura plures fuerint notulae descendentes: cum ascensus & descensus in ligaturis penes primum gradum mobilem inter secundam & primam notulam ductum consideretur. Descendens ligatura dicitur quum prima notula super-

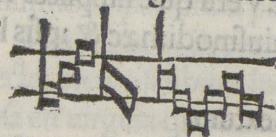
est secunda hoc modo Ligaturarum principia. Alia cum proprietate dicuntur: Alia sine proprietate: Alia cum opposita proprietate. Omnis enim ligatura ascendens: cuius prima notula nullam habuerit uirgulam ascendentem vel descendente cum proprietate dicitur ut hic Item omnis ligatura descendens cuius prima notula uirgulam habuebit descendente lateri scilicet sinistro adherentem cum proprietate dicitur ut hic:

Ois uero ligatura cum proprietate primam notulam reddit breue. Errat ictus qui primam obliqui corporis notam in ligatura ascendentem longam ponit hoc modo:

Francho Est autem proprietas secundum Franchonem ordinata constitutio & positio principiis ligaturarum in cantu plano a primis auctoribus attributa. Quare ois in cantu plano ligatura solam proprietatem possidet. Sine proprietate autem ligatura & cum opposita proprietate notulis cantus plani nusquam conuenit: quippe quae essentiam inter a ligatura cum proprietate differentes: figurae & noie & qualitate diuersas efficiunt: quod in cantu plano nullatenus admittitur cuius notulas aequas tamen mensura musici disposuerunt. Ois ligatura descendens: cuius prima notula uirgulam habuerit a latere dextro descendente sine proprietate dicta est ut hic. Omnem item ligaturarum descendenter cuius prima notula nullam habuerit uirgulam si ne proprietate dixerunt ut hic. Verum ligatura ois sine proprietate

Francho

primam dicit notulam longam. Omnis autem ligatura tam ascendens q̄ descendens cuius prima notula habuerit uirgulam ascēdētēm in latere sinistro dicitur cum opposita proprietate ut hic te primā semp no ut seip sam: sed ex cōræ incongrua est: duæ autem aptissimæ coniunguntur: Constat quidem ex deductis: Lō gam & breuem atq; semibreuem: ligaturarum tantum principiis aptissime competere: Maxima autem q̄ longo semper atq; quadrangulo corpore æqualiter describatur nulla unquam quantitatis diuersitate uariatur: principiis nāq; & mediis atq; terminationibus ligaturarum noscitur conuenire ut hic.

Et ligatura omnis cum opposita proprietata reddit semibreuem atq; secūdam nō sequēti: nam sola semibreuis notula ligatu

Vltimis autem ligaturarum figuris perfectio atq; imperfectio cōuenire noscuntur. Nā omnis tā ascendēs q̄ descēdens ligatura ultimam habens notulam quadrā directe supra penultimam hoc modo — Vel indirecte descendente uirgula in eius latere dextro — ut hic — penultima quadrato corpore hoc modo —

Cum perfectione declaratur; ac ultimam ipsam huiusmodi ligaturis musici longam posuerunt. Verum omnis tam ascendens q̄ descendens ligatura habens ultimam notulam supra penultimam in corpore obliquo hoc modo — Vel in quadro sine uirgula indirecte ut hic —

Vel sub penultima in corpore obliquo hoc modo — dicitur sine perfectione. cuius quidem ligaturæ ultimam semper notulam musici ipsi breue instituerunt.

Hinc constat longam & breuem non modo in principio sed etiam in sine ligaturæ posse constitui. Semibreuis uero minime: nisi in ligatura oppositæ proprietatis: quū. s. duæ tantum semibreues fuerint coniunctæ. tunc enim prima & ultima semibreues dicuntur ut hic —

Mediis autem ligaturarum notulis nulla ineſt essentialis dif-

ferentia cum omnes in quantitate conueniant: hinc unicū no-
men sortiantur necesse est. Sunt enim ut Franchoni & Anselmo cunctisq; musicis placet Francho
oēs mediae breues. Quare falso arbitrantur qui lōgā notulā mediā cōclaudūt: puta hoc Anselmus
modo — Longa quidē solū principio atq; fini ligaturarū applaudit. Semibreuis
principio ac medio quū. s. pluresq; duæ fuerit in oppositæ p̄prietatis ligatura
cōiunctæ. Principio & fini: si tm̄ duæ. Breuis uero ut p̄dictis cōsiderationibus

deductum est in ligaturarū principio:medio:atq; fine:cōgruum obtinuit locū. Minimā autē figurā musici nusquā ligare cōsueuerunt. Verū quæ simplices figurae patiuntur accidentia:puta alterationē:imperfectionē & huiusmodi:hæc & ipsis ligatis solēt intimari.

De pausis. Caput Sextum.

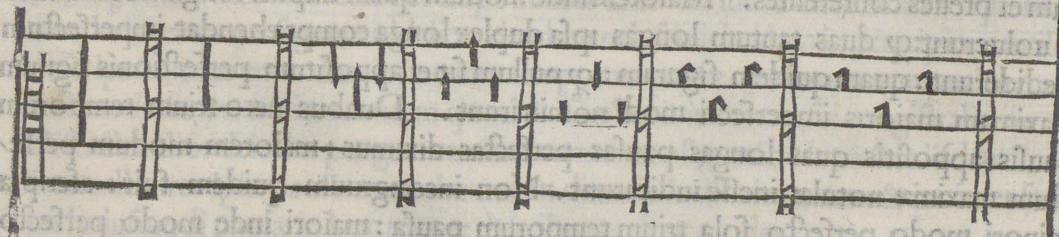
PAUSA quā græci quietē uocant est figura artificiosam a cantu desistentiam mōstrans:quæ cātoribus innuit a cātu se cōtinere. Hāc musici & ad oportunam quietem atq; reflectionē uocis post laboriosam elationē:& ad cantus suati-tatē instituerunt. Nāq; quēadmodum fastiditū auditorē sāpius ioco quodā diuini uerbi concionator oratorue lenit gratiorem & attentiorem reddēs:sic cantilenarū auditores cantor moras quasdā uocibus intermīscens ad reliquas cantilenæ partes p̄fstat attētiores. Est enim figura pausæ linea seu uirgula quēdam per spatiū uel spatia seu spatiū partem protracta nulli notulæ addita sed a notulis penitus disiuncta. Quatuor enim pausas in cātilenīs ueteres posuere:quæ quoniam ommissas & mēsurabiles declarāt uoces notularum ipsarum noia sunt sortitæ. Earū nāq; Alia Brevis:Alia Longa: Alia Semi brevis:Alia Minima. Pausa brevis est uirgula deducta in descriptione cantilenæ a linea ad lineam propinquorem:interuallum seu inter medium spatiū complectens.

Pausa longa duarum scilicet brevium est uirgula duo integra trium linearum cōplectens interualla. Est & pausa trium temporum:quæ quatuor lineas propriis extremitatibus attingens tria integra occupat spatia.hanc longam perfectā dicunt q̄ tria æqua lia propria taciturnitate pertranseat tempora:quæ & breves nominantur. Ternarius nāq; numerus in figurarum huiusmodi quantitatibus perfectus existimatur:tum ratio ne prioritatis:nāq; primum parem binarium quem scemineum putant atq; imparem pri-mum scilicet seipsum monstrat:qui & masculus dicitur.horum alterna coniugatione cæteri numeri procreantur:tum ratione omnium diuersarum partium suarum quæ ipsum efficiunt:nam unitas aliquota & binarius aliquanta ipsum ducunt:tum ratione concordia in ipsis tribus prioribus naturaliter consequentibus dispositæ ut inquit Augustinus primo suæ musicæ:nāq; ternarius ex uno & duobus perficitur quibus nullus naturaliter intercidit numerus:quod in reliquis non evenit:nam duo & tria non reddit quatuor precise: & tria & quatuor non efficiunt precise quinarium naturaliter eos sublequentem:atq; in reliquis eodem modo.tum ratione ternariæ æqualitatis:in ipso nāq; ternario principium:medium:& finis æquæ disponuntur:qua re in summo deo diuinam profitemur trinitatem.tum etiam ratione mutuae aggregatiōis:nā si ipsum ternariū binario multiplices uel binarium ternario:senarius illico consurget:quæ propriis partibus aliquotis perfectum prædicant Mathematici.Maior autem q̄ trium temporum pausa non cōmensuratur cæteris cantilenæ notulis:sed concētus declarat terminationē. Quod quum duabus uel tribus huiusmodi perfectarū longarū pausis opus fuerit iux-

Numerus
ternarius
perfictus est

Augustinus

ta compositoris dispositionem: sex. I. uel nouem temporum taciturnitate cōmensurādis: Mathema
 duæ uel tres trium huiusmodi spatiorum pausæ describendæ sunt: atq; item plures pro
 tici
 instituentis arbitrio. Pausa quoq; Breuis tres plerūq; semibreues ipsa taciturnitate
 pertransit: quam perfectæ breui ascribunt ipsi musici: tempus tunc perfectum nuncupā
 tes. Semibreuis pausa est uirgula quæ alicui linea adherens ad medium propinquio-
 ris spatii descendit. Sunt & qui eam uoluere tertiam unitus temporis partem continere
 si modo tertiam tantum spatii partem compræhendat: atq; duas insuper temporis par-
 tes quum duas ipsius interualli tertias partes, continuerit: quibus Neoterici dissentīt.
 Arbitrantur enim ii duas cōtiguas semibreues pausas rectius duas tertias ipsius perse-
 ctæ breuis continere: quod & recentiores frequentant. Minimæ pausa est uirgula li-
 neæ apposita ascendens ad medium interualli uicinioris. Interuallum sine spatiū uoco
 distantiam uel uacuum incompositum duarum linearum. Hæc enim pausa dimidiām se-
 mibreuis mensurabilem obtinet quantitatem. Plerūq; tertiam ipsius semibreuis partem:
 quum s. perfecta prolatio semibreuem ipsam custodierit. Quod si duas tunc ipsius par-
 tes tertias pausare curaueris: duas minimas pausas contiguas describendas esse consenti-
 unt. His quidem facile consideratur semibreuem notulam eiusq; pausam tris in minimas
 (quod perfectæ ascribitur prolationi) esse resolvibilem. Atq; item duabus ipsis semibre-
 uiū pausis contigue dispositis: breues ipsas ternariæ cōsentientes esse diuisione (quod
 perfecti temporis est) catoribus ipsis innotuit. Semiminimæ pausam ueteribus musicis
 ignotam recentiores describunt ut minimam. s. a scendentem retorta dextrorum sumita-
 te. hæc enim dimidiām minimæ consequitur respirationem. Semiminimæ autem pau-
 sam a nullo usquam auctore deductam. figurari decet ascendentem ueluti minimam: re-
 torta sinistrorum sumitate. hæc enim dimidiām obtinet semiminimæ pausæ respirabilem
 quantitatem. Constat quidem in figurarum consideratiōe sinistrum latus a dextro de-
 uinci: nam quum quadratæ breui notulæ uirgulam in dextro latere descendentem uel
 ascendentem apposueris. longam illico præfiguratam conspicies: q; si sinistro eius late-
 ri adhereat descendens uirgula aut ascendens: breuis aut semibreuis ipsa notula resulta-
 bit. Sunt igitur ipsarum pausarum descriptiones hoc modo.

Longa Longa Breuis Breuis
 perfecta perfecta

De modo. Caput Septimum.

Modus est regula uel ordo dispositæ quantitatis in longa secundum diuisio-
nem totius in propinquas partes. Nonnulli autem dicunt modum esse men-
suram breuum in longis & longarum in maximis. Est enim (quem admodū
& in cæteris rebus) in notulis: secundum temporis mensuram & ipsarum numerum no-
tularum semper obseruandus modus: quem a moderata modulatione dictum putant.
Alii a modificando: q̄ uariata temporum consideratione diuersos modorum motus
efficiat. Tempora enim notulas breues intelligo. Prædictum quidem fuit longa poe-
ticis ad structionibus duabus breibus esse æqualem: qua re cum dualitas sit par nume-
rus ac foemineus ut Pythagoras censuit: binariam ipsam notularum considerationem
imperfectam existimant. perfectam uero ternariam ac masculinam: mares enim ipsa perfe-
ctione foeminas excellunt. Est igitur imperfectus modus quum in ipsa longa duo té-
pora seu duæ tantum breues consistunt: quod antiqui cantilenarum scriptores duobus
punctis quadrangulæ figuræ infixis declarabant hoc modo a Perfectus autem in lo-
ga modus: quum scilicet tris breues contineret: tribus punctis in quadrato deductis si-
gnabatur hoc modo b Hanc autem longæ considerationem: modum minorem uo-
cant recentiores: respectu modi in maxima consistentis. Veteres autem illi unicum. s. &
maximæ & longæ posuere modum ac si unus sine altero perfectione computata con-
stitui non posset. Hos sequuti musici: pausam trium temporum pro perfecto minore
modo in longa existente instituerunt (facilitatis & cōmoditatis gratia) notulis prepo-
nendam: quasi tres breues unica longa contineri noscantur. Imperfectum uero ipsius lo-
ge modum sola longæ ipsius notulæ descriptione in qua consistit demonstrari dicunt:
Omnis nāq; notula longa alicuius minoris modi est: quam præcedēte perfectionis si-
gno (pausa. s. trium temporum) minori modo perfecto ascribunt. Deficiēte autem signo
quasi ex priuatione ad habitum consideratio fiat (est enim dignior habitus atq; perfe-
ctior priuatione) longam ipsam minoris atq; imperfecti modi esse uoluerunt: duas tan-
tam ei breues conferentes. Maiores inde modum quem dupli longæ notulæ inel-
se uoluerunt: q̄ duas tantum longas ipsa duplex longa comprehendat imperfectum
crediderunt: quam quidem figuram: q̄ nullum sit ei appositum perfectionis signum
maximam maioris imperfecti modi nominarunt. Duabus uero trium temporum
pausis appositis quas longas pausas perfectas diximus: maiores modum perfe-
ctum maximæ notulæ inesse iudicarunt. Non incongruum quidem fuit: a scripta
minori modo perfecto sola trium temporum pausa: maiori inde modo perfecto
ad eius cognitionem duas huiusmodi pausas proponere. duæ nāq; maiores sunt quāti-
tate & tēporis mensura q̄ una: qua re: maiorē modum q̄ sola ipsa indicent necesse est.

Pytha-
goras
Modus
imperfectus

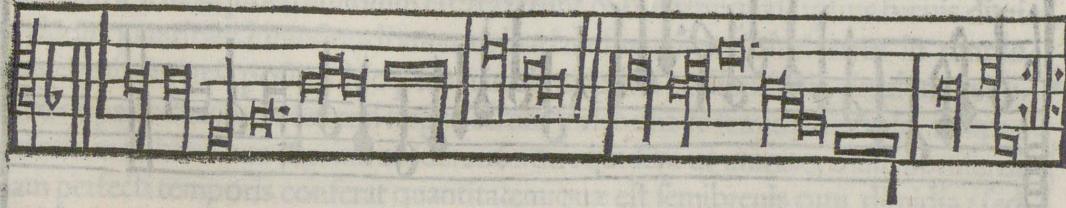
a

b

Modus
maior

Verum maxima ipsa tris habens longas: si longa huiusmodi tris duxerit breues: nouem
breues sive tempora continebit: quare Musici omnes consentiunt nouem ad plus tem-
pora huiusmodi teste Anselmo unica figura posse contineri. quæ & solo hiatu potest
haud facile propria uoce cantor excedere. Constat quoque ternariam longarum disposi-
tionem nouenariæ ipsorum temporum consistentiæ certissima perfectionis cōparatiōe
esse commixtam: nāque ternarius primum in paritatis latus est: qui in seipsum ductus qua-
dratum suum imparem probat. s. nouenarium. hunc si ternario seccueris: tris in ternari-
os illico conuertetur: hinc non immerito ternariam huiusmodi considerationem Auso-
nius ad Symachum in crippo ternarii incredibili cōmendatione descripsit. Eloy igitur Ausonius
in modis doctissimus in missa sua dixerunt discipuli duabus ipsis longarum perfecta. Eloy
rum pausis modum maiorem perfectum declarauit atque unica insuper trium temporum
pausa minoris modi perfectionem ostendit. Quod & Donstable in tenore Veni san-
cte spiritus disposuit hoc modo. Donstable

Musici
Anselmus

TENOR

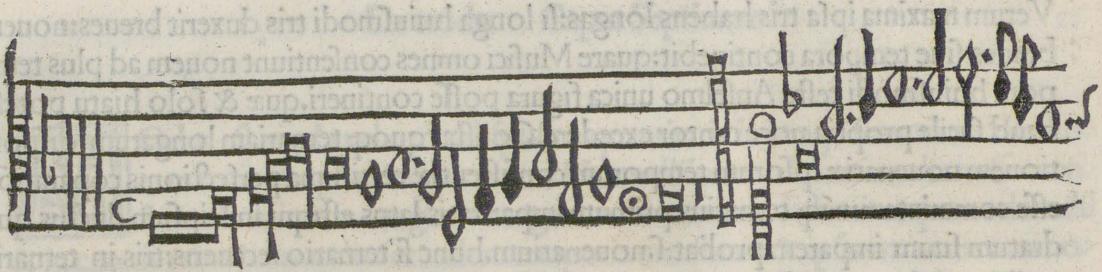
Veni sancte spiritus.

Solent a plerique pausæ huius longæ essentialiter & indicialiter inter cantilenæ notu-
las pernotari. Essentialiter dico: quum tot breues ommittendas notulis alterius partis
(puta supremæ) cōmensurent: quot fuerint ipsarum incōposita inter lineas interualla:
Indcialiter uero que modum maiorem indicent perfectum duæ ipsæ: perfectum quoque
minorem unica. quod expresse comprobatur in præscripto tenore: Veni sancte spiritus.
Plerūque autem incōmensurabiles disponuntur uidelicet indicialiter tantum: quum. s. an-
tecedunt temporis signum uidelicet circulum uel semicirculum in principio cantilenæ
descriptum: tunc enim duæ ipsæ trium temporum pausæ modum tantum maiorem per-
fectum declarant. tercia minorem quod & Tinctoris in tenore sui magistralis moteti.
Difficiles alios delectat pangere cantus decenter consignauit. Nec refert iisdem linearū
interuallis tres ipsæ pausæ contrahantur an diuersis: Indiciales autem & incōmensurabi-
les huiusmodi pausæ in hoc tenore describuntur hoc modo.

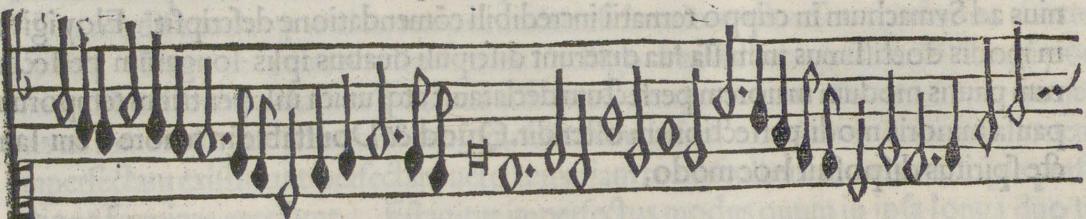
Tinctoris

T
Tinctoris

CANTVS

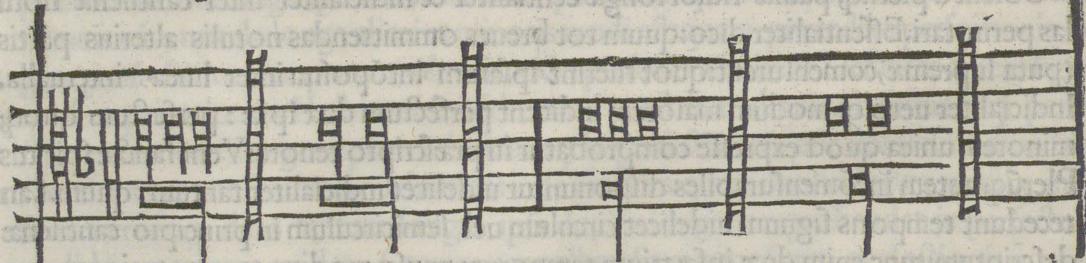
TENOR

TENOR

Omnium autem maximarum & longarum in quocunq; modo considerandas quantitates hac descriptione notissime quisq; facile percipiet.

Modus maior
perfectus

Modus maior
imperfectus

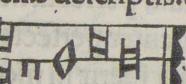
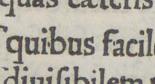
Modus minor
perfectus

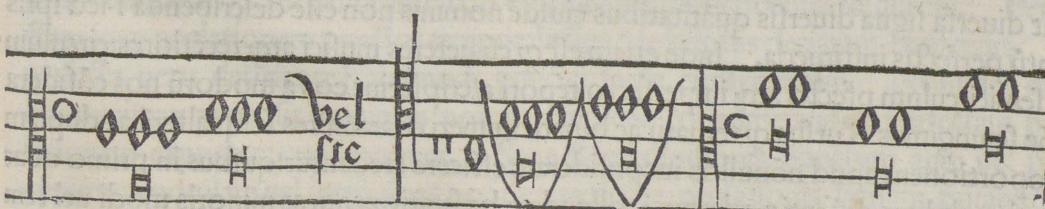
Modus minor
imperfectus

Tempus
perfectū

De Tempore Caput Octauum.

SEmpus quātitatē breuib; notulis ascriptā musici itelligi uoluerūt. Est. n. duplex pfectū. s. & iperfectū. Perfectū tēpus breui notulæ tris semibreues ascribit: qđ declaratur p circulū in principio cātilenæ descriptū. Putāt. n. musici apōpositiōe circuli ternariā pfectā i p̄ius breuis diuisionē declarari: qm̄ i ipa circūferētia prin-

cipium medium & finis æqualiter consistunt: uel (quod mihi magis placet) quia senario
 numero qui perfectus est sphaærica & circularis illa circuferentia: secundum ipsius distan-
 tiam a medio punto (quem centrum appellant) naturaliter noscitur esse producta. Si
 enim centrum a circuferentia solo distet digito. Ipsa tunc circuferentia sex digitorum
 mensurabitur quantitate: hinc Mathematici circinum ipsum sextum uocant. Sunt & Quare co-
 qui perfectam ac ternariam in breuibus notulis diuisionem probant duabus semibre-
 uiis notularum pausis principio cantilenæ descriptis: quas cæteris quidem subsequen-
 tibus figuris connumerant hoc modo quibus facile pœcipi potest pau-
 sam unius breuis tris in partes æquas diuisibilem perfecto tēpori in, mathemati-
 cæ: cuius duæ ipsæ sunt eius partes tertiae. q̄ quum duas semibreuiū pausas temporis
 imperfecti disponere contigerit solam breuis pausam plæriq; asserunt rectius conueni-
 re addo nisi altera duarum ipsarum semibreuium pausarum, precedentis: altera subsequē-
 ti fuerit cōnumeranda. Nōnulli item tribus notulis breuibus plenis: huiusmodi. s. ple-
 nitudine accidentaliter imperfectis: perfectam temporis diuisionem in cantilenis percipi-
 piunt. Imperfectum uero tēpus breuem figuram in duas semibreues distinguat: nam
 semibreuem a semis: quod dimidium est: traxerunt & brenem: quasi ipsius breuis dimi-
 diam ducat quantitatē. Huiusmodi autem binariam breuum resolutionem in cantile-
 nis semicirculi declarat positio. Neq; semicirculum ipsum ut dimidium circulum existi-
 mes: sed imperfectum: nam semum imperfectum sonat. qua re semicirculo ipso tempus
 imperfectum in breuibus exprimi uoluerunt: non equidem ut unicuiq; breui notula dimidiā
 perfecti temporis conferat quantitatē: quæ est semibreuis cum dimidia: sed
 ut duas tertias ipsius perfecti temporis partes tanquā imperfectam temporis diuisionem:
 quod sane posset mathematice considerari: quum semicirculus ipse duas precise
 tertias partes circularis circuferentia custodiret. Id enim disposita triangulari æquilate-
 ra figura in ipsa circuli circuferentia æquissime demonstratur hoc modo. a Hoc
 quidem scriptores & cantilenarum notatores aduertere non solent: cum semicirculum
 ipsum uel æquum uel plus uel minus dimidio circuli in quantitate describant. Perfe-
 cti itaq; tēporis & imperfecti demonstratiōes hoc notissime disponuntur exēplo.

TEMPVS PER-
FECTVM.

TEMPTS IMPER-
FECTVM.

Tempus im-
perfectum

Errant insuper qui semibreuem imperfecti temporis: q̄ dimidium breuis compræhendat maiorem uocant.eam uero quæ tertiam breuis perfectæ cōtinet partē:putant minorem:cū unaqua&q; semibreuis eadē prolatione cōputata altera semibreui sit semp & qualis.nec obstat q̄ una dimidiā:altera tertia breuis notula possideat partē:cū breues ipsæ dissimili sint quātitate dispositæ.Cōplures uero ternarii atq; binarii numeri characteribus perfectas atq; imperfectas huiusmodi notularum quātitates exprimi asseuerat præcedentem quantitatē circulo:quum perfecta numero sitate disposita sit:uel semicirculo si imperfecta:ac reliquas subsequenter perfectas ternarii numeri charactere:Imperfectas binarii cōsiderantes:ut si cantilena fuerit in modo maiori perfecto:& minori perfecto & tempore perfecto cōposita:his noscatur signis.O 33. Si autem in modo maiori perfecto:& minori imperfecto ac tempore perfecto hoc ordine.O 23. In modo autem maiore perfecto:& minore perfecto ac tēpore imperfecto his signis.O 32. Verum quum cantilenam deducunt in modo maiore imperfecto:& minore perfecto ac tēpore imperfecto hæc signa notulis præponunt.C 32. Si autem in modo maiore imperfecto:& minore imperfecto & tēpore perfecto hæc signa describunt.C 23. Atq; ita diuersimode singula signa singulis figurarū quātitatibus referēdo.Quod quū duo tantū signa præponūt modū ipsum minorē & tēpus intelligi uoluerūt:ut modū minorē pfectum & tēpus perfectū hoc modo.O 3. Et modum minorē perfectū atq; tempus imperfectum hoc modo.O 2. Sunt insuper & qui non modo ipso ternarii uel binarii numeri charactere tēpus perfectum uel imperfectum declarant:sed & sesqualterā quoq; uel duplam in semibreuibus considerant proportionem.Rursus modum minorē imperfectum & tempus imperfectum his duobus monstrant signis.C 2. Modum uero minorem imperfectum & tēpus perfectum hoc modo.C 3. Nos autem hæc prædictarum quātitatum signa duximus reprobanda.Cum apud Philosophum Frustra sit per plura quod fieri potest per pauciora.Nam si unico signo diuibus:s. triū tēporū pausis perfectus modus maior ab imperfecto discernitur:imperfectus uero nullo signo: sed sola ipsius figura probatur.Atq; eadē consideratiōe minor ipse perfectus modus unico signo:sola uidelicet triū tēporū pauſa(utpote habitu quodam)percipitur.Imperfectus nullo(tanq priuatione)sed sola propria figura descriptione consideratur:Constat diuersa signa diuersis quātitatibus eiusdē nominis non esse describenda : sed ipsis tantū perfectis instituēda. Inde etiam est q̄ cū ueteres musici atq; recētiores:circulum & semicirculum pfecto atq; imperfecto tēpori ascriperint eos a mōdorū nos cōsideratiōe seiuungimus.Rursus q̄ ternarii ac binarii numeri characteres sesqualterā ac duplam proportionem apud nōnullos inconsiderate efficere credantur:quibus in primo quartirationabiliter dissentio ad omnē tollendam hæsitationem: eas minoris modi uel temporis quātitatibus:alienas existimo. Verum musici quantitates ipsas perfectas in figuris ipsis certa & cōtinua quātitate descriptis:Geometrica cōueniētia significari uoluerūt. Sūt.n.prime ac potissimā:cōsideratiōes apud geometras pūctus:circulus:& linea.

Philoso
phus.

Musici
Geome
træ.

Quod cum punctus minimum quoddam sit & continuae quantitatis initium uelut unitas in numeris: & sonus in musicis: circulusq; ac linea puncti ipsius aggregatione corespondunt: uim quandam perfectionis in continuis noscitur pernotare: nam unumquodq; (ut tertio capite deductū est) perficitur minimo sui generis. Hinc musici ipsi ad minorum figurarum perfectam quantitatem describerant: quam plationem uocant: ipsum signo utriusq; temporis inscribendum instituerunt. Ipso autē circulo q; perfecta figura sit: perfectum (ut diximus) tempus brevibus ascriperunt. Inde & perfectum minorē modum in longis ipsa triū interuallorū pausa cōputandum tradidere. Demum perfectā maximarum quantitatē: q; maior in ipsis modis consistat: duabus ipsis trium spaciōrum pausis mathematice declararunt.

De Prolatione Caput nonum.

Prolatio est essentialis quantitas semibreuibus ascripta diuisiohem monstrans totius in partes propinquas. Consimilem enim ceteris essentialibus quantitatibus retinet partitionem. Alia nāq; ternariam in semibreui recipit sectionem diuidens ipsam in tres minimas: quam perfectam uocant: Alia binariam duas tantum unicuiq; semibreui minimas ascribens hanc imperfectam dicunt. Sunt & qui ternariam ac perfectam huiusmodi prolationem appellant maiorem: Minoremq; binariam: quod mihi non placet. cum penes unicam figuram. s. semibruem utraq; prolatio consideretur: non enim semibreuis semibreui dissimilis est: ut est maxima longe: quibus & maior & minor modus singulatim inesse noscitur. Placuit tamen antiquorum nonnullis prolationis huiusmodi considerationem & semibreuibus & minimis ascribere: maiorem nanq; prolationem semibreui bus diuisibilibus in minimas: minorem minimis in se miminimas: nā & minimam tris in partes æquas figurabiles describebant ut monstrat Anselmus: qua re: ea quæ semibreui bus inesset maiorem dicebat prolationem minorē uero minimis ascriperunt. Moderni autem ternariam ipsius minimam diuisiōnem omiserunt minimam ipsam eiusq; anfractus binaria tantum ascribentes diuisiōni. Perfectam itaq; prolationem punctus temporali signo inscriptus deciarare consuevit. In perfecta uero deficiente huiusmodi punto facile consideratur. Nonnulli duabus minimarum pausis contiguis notulis cantilene connumerandis perfectam prolationem exprimere consueverunt. Sunt & qui diuisiōnis punctum ante uel post minimam notulam uel inter duas positum: perfecta prolationis signum putant: cum minimam notulam cui apponitur propinquiori semibreui applicet ternaria diuisione cōputandam perfectione plationis cōputata: quod & si ternariam punctus huiusmodi indicet minimarū cōputationē. plerūq; tñ in prolatione pfecta disponitur numerus ternarius i minimis: ubi ipso diuisiōis pucto ad huiusmodi cognitionē nō opus fuerit:

Prolatio
perfecta
Prolatio
ipperfecta.

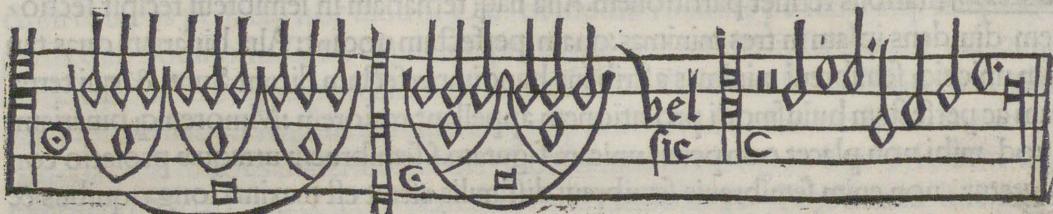
Anselmus

bb

puta: quum tres semibreues seu tres minimas in canticis disponuerit: omnis enim semi
 breuis tris minimas continet in prolatione perfecta: atque tres ipsae minimae simul com-
 putantur: nec ibi quidem competit divisionis punctus: quare si potissimum ac solum
 esset perfectae prolationis signum non admitteretur semibrevis perfecta: sicut est simili-
 lis ante sibi similem: quod esset inconveniens. Constat igitur punctum signo tempo-
 ris interpositum perfectae prolationi ab auctoribus ascriptum fuisse: inde & prolatione
 sine tempore. Atque modum maiorem sine minore: & minorem: item sine tempore
 in cantilenis constitui non posse notissime comprehendi potest. Perfectionem itaque
 utriusque modi atque prolationis signa ipsa tanquam habitus quidam probant. Imperfe-
 ctionem vero ipsae secum figurae deferunt deficientibus signis. Secus utrumque tempus
 natus Perfectum circulo: Imperfectum semicirculo: ut utrobius posset per punctum
 perfecta notari Prolatio: declarari solent. At Prolationes huiusmodi his demon-
 strantur exemplis.

Prolatio perfecta in
tempore perfecto.

Prolatio perfecta
in tempore imperfecto.

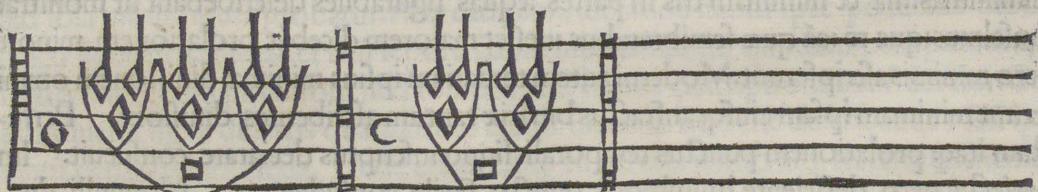

Prolatio imperfecta

in tempore perfecto:

Prolatio imperfecta

in tempore imperfecto.

Departibus figurarum Caput decimum

Figurarum Alia dicitur pars propinqua. Alia remota. Alia remotior. Alia remo-
 tissima. Pars propinqua est illa in quam immediate resoluitur suum totum.
 et longa respectu maxima: & brevis respectu longa: & Semibrevis respe-
 ctu longa.

etu breuis: atq; minima respectu semibreuis. Pars remota est illa inter quam & suum totum unica media naturali ordine intercidit: ut Breuis respectu maximæ quas inter sola longa residet: Atq; semibreuis respectu longæ: quibus sola breuis interponitur. Et minima respectu breuis quæ solū semibreuem intercipiunt. Pars remotior est illa inter quam & suum totum duæ notulae maiores naturali ordine disponuntur ut Semibreuis respectu maximæ quæ (extremitate concepta) longam & breuem medias circuicunt: Pars remotissima est illa inter quam & suum totum tres figuræ maiores naturaliter resident ut minima respectu longæ: quibus longa breuis & semibreuis naturaliter intercluduntur. Idem quoq; iudicium deducitur de anfractibus minimæ respectu singularum figurarum. Ex huiusmodi nāq; consideratione constat maximam figuram semper esse totalem: ac diesim semper partialem: sex uero reliquas scilicet longam: breuem: semibreuem: minimam: semiminimam: & semiminimam totales & partiales. quod cum tres illi anfractus a minima diminuti ternariam non recipiant sectionem: ultra minimam nullam proponemus minorem figuram imperfectibili cōsiderationi: nāq; minima ipsa apud neotericos ternariam claudit diuisionem. Quare quinq; tantū prioribus figuris accidentia ipsa musicæ figurabilis ascripta sunt.

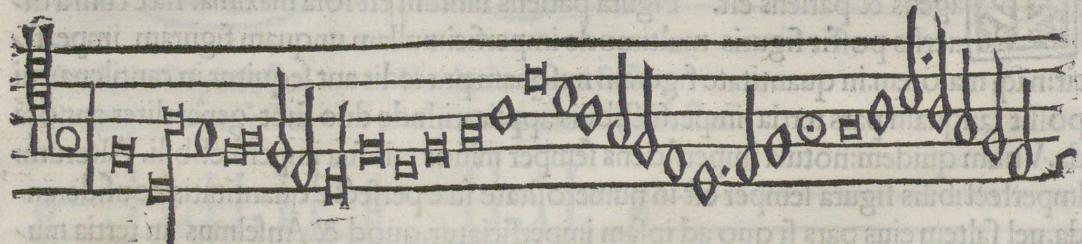
De imperfectionibus figurarum. Caput undecimum:

Imperfectibilium figurarum. Alia patiens tantum. Alia tantum agens. Alia agens & patiens est. Figura patiens tantum est sola maxima: hæc cum a diversis possit figuris multimode imperfecti: nullam unquam figuram imperfecti: nāq; maiorem. in quantitate figuram nusquam præcedit aut sequitur in cantilena: cui possit tanquam pars tertia imperfectibilis applicari. Inde duo sunt generaliter annotada. Vnum quidem: notula imperfectiens semper minor erit sua imperfectibili. Alterum: Imperfectibilis figura semper est in numerositate sua perfectæ quantitatis consideranda. uel saltem eius pars si quo ad ipsam imperfectiatur. quod & Anselmus in tertia musica sua dieta his uerbis afferuit. Quantitas autem detractionis est pars tertia mensura Secundum quam ea notat figura a qua detrahitur. sicut idem mensuræ diuisionem in tercio. Est igitur Imperfectio reductio quædam tertiae partis ad plus ad suum totum: Anselmus. secundum ternariam eius positionem prius in ipso consideratam. Verum dispositis in cantilena figuris secundum propriam binariæ ac imperfectæ quantitatibus rationem: eas plerūq; certo augmentationis puncto perornant: quo dimidia uniuscuiusq; figuræ quætitas supex crescit: hinc ternariâ sectione acquirunt: ipsi æquipolentes pfectio. Figura aut agens tantū est unica uidelicet minima: quæ & si alias: puta semibreues. in platioe pfecta ipersificiat qm ternariâ ppriæ quætitatis resolutione ipsa nō patet ab altera nunq; pot imperfici. Figura aut agens & patiens est quæ imperficiere potest & imperfecti.

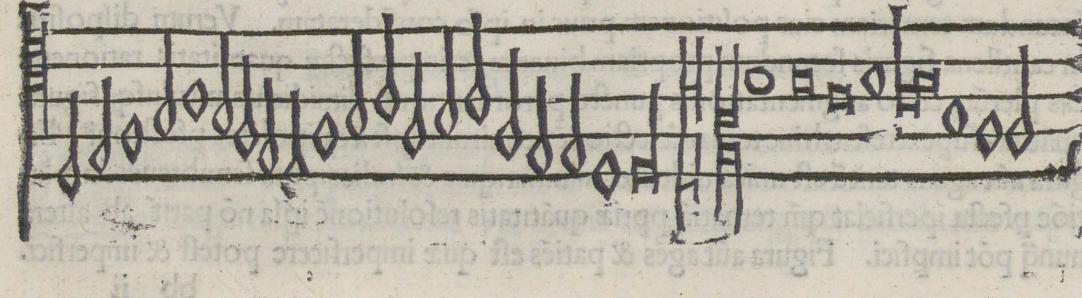
Sunt enim tres: Longa: Brevis: & Semibrevis: potest enim unaquæq; & maiorem imperficiere & a minore imperfecti. Omnis enim figura imperfectibilis potest uel a parte ante: uel a parte post tantum: uel ab utraq; imperfecti. Quocirca figura habés tertiam partem tris in partes æquas indissolubilem (puta semibrevis perfectæ prolationis cuius tertia pars est ipsa minima ternariam non implens diuisionem) potest ab una tantum imperfecti parte. Omnis insuper notula quæ imperfectitur applicatione suæ tertiae partis abstractæ dicitur imperfecti quo ad totum. Quod cum imperfectitur per reductionem abstractæ tertiae partis suæ partis propinquæ dicitur imperfecti quo ad partem propinquam a parte sua remota. Atq; eodem modo figura potest imperfecti a parte remotiore quo ad partem remotam. Et a parte remotissima quo ad partem remotiorem: ut maxima figura a minima in prolatione perfecta. Generaliter item musici posuere notulam omnem ante sibi similem (perfectione quantitatis disposita) semper esse perfectam: nec ullo unquam casu reductione partis eius abstractæ imperfecti posse: qua re ante maiorem uel minorem figuram imperfectibilis ipsa notula necessario disponetur. Tria quidem sunt quæ imperfectibilem figuram imperfectam esse demonstrant. Numeralis imperfectio. Punctualis diuisio: & Notularum plenitudo. Quo ad primum igitur. Quotiescunq; notulae minores ante uel post maiorem describuntur: diminuta aut superflua ternaria notularum numerositate: tunc maior ipsa imperfectitur a propinquiori minore (nisi hæc ad alias prius reduceretur) uel a propinquioribus remotis partibus: uel remotioribus: uel a propinqua & remota: atq; ita diuersimode: ut hoc constat tenore:

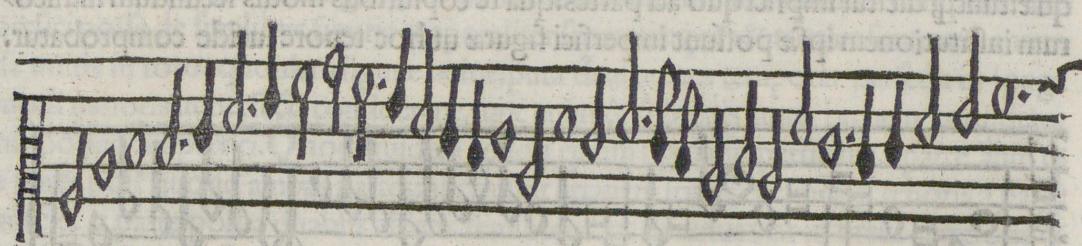
Tria sunt
signa imp-
fectionis
Prima imp-
fectiois co-
gnitio.

TENOR

CANTVS

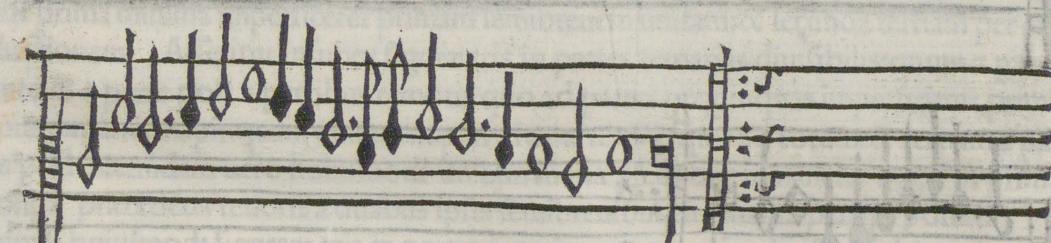
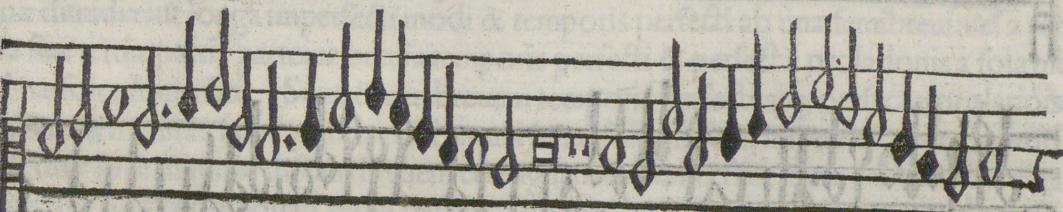

TENOR

CANTUS

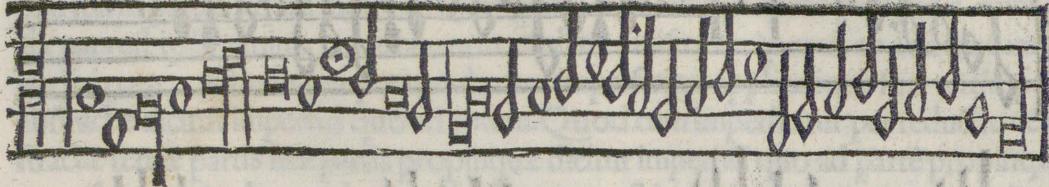

In hoc (ut percipitur) tenore: prima breuis imperfect longam sequentem a parte ante quo ad totum: quia pars eius tertia est & propinquua. Prima uero semibreuis imperfect breuem precedentem a parte post: quo ad totum. Duæ autem ipsæ minimaæ inter breuem & longam posita breuem ipsam a parte post imperfectiunt: quo ad totum: quæ & si eius partes remotaæ sint: cum propinquæ eius parti æquiualeant: solius propinquæ partis effectum producere noscuntur. Longa ambas ipsas minimas sequens imperfectitur: quo ad totum a parte post a prima breui. Prima breuis sub signo proprie*tis* prof*ectis* & prof*ectis* plation*is* imperf*ici*s a parte post: quo ad totum. s. a parte pp*rinqu*a: & quo ad partem. s. a parte remota: quæ ipsius partis propinquæ ē tertia pars. Rursus imperf*ic*ibilis figura pot imp*ef*ici a parte ante & a pte post simul: quū. s. ante ipsam fuerit sola tertia pars suæ pp*rinqu*a pritis: & post ipam similiter sequaf ps tertia alterius pritis pp*rin*

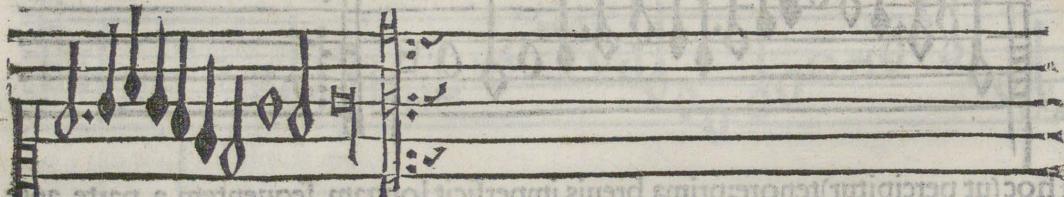
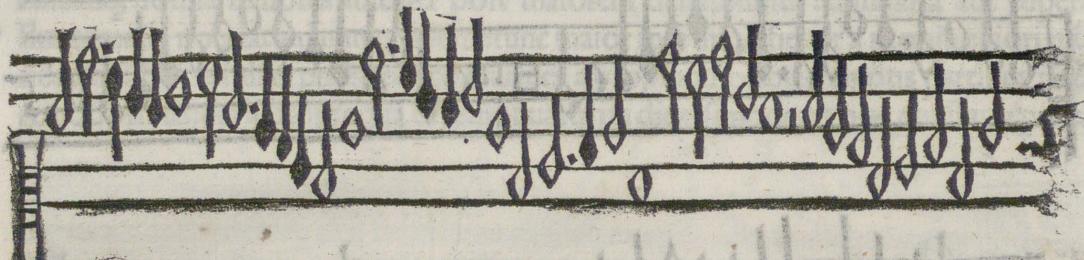
bb iii

quæ:tuncq; dicitur impfici quo ad partes:qua re cōpluribus modis secundum musico-
rum institutionem ipsæ possunt imperfici figuræ ut hoc tenore lucide comprobatur:

TENOR.

CANTVS

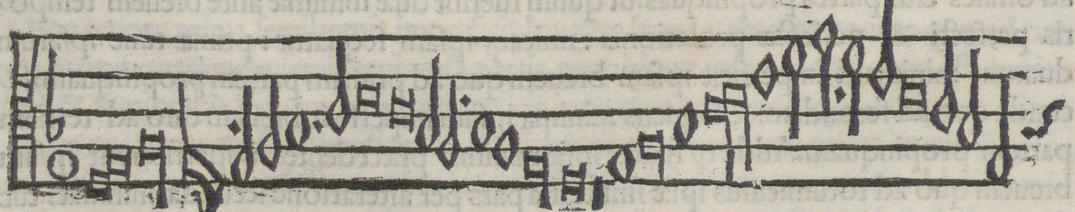
In hoc tenore prima semibrevis imperfecta longam sequentem a parte ante quo ad par-
tem propinquam:nam semibrevis ipsa partis propinquæ ipsius longæ pars est tertia.
Item & semibrevis sequens ipsam imperfecta longam a parte post quo ad ipsius longæ
partem propinquam.Consimili etiam consideratione pernotatur prima brevis sub si-
gno perfecti tuis atq; pfectæ prolationis descripta:nāq; a partibus remotis uidelicet mi-
nimis quo ad duas partes propinquas a parte ante & a parte post impfici declaratur.
Prima durū longarū cōiunctarū nō imperfecta:qm̄ similis ante sibi similem non potest
imperfici. Secunda longa imperfecta a parte post quo ad totū.s.a parte propinqua:
quæ est brevis:& brevis ipsa imperfecta a semibreui subsequenti quo

ad totum. Est interim intelligendum similem notulam ante sibi similem nunquam imperfecti posse de similibus figuris corporaliter separatis: quæ: & totales sunt: non autem de unitis in toto: quoniam figuræ unitæ: puta duæ breues temporis perfecti in longa modi minoris imperfecti consideratae. tunc enim & si breuis ante breuem considetur possunt imperfecti. Quod quidem accidit quum figura imperfectitur a parte ante & a parte post quo ad ambas partes: ut constat etiam in longa præpositi tenoris a parte ante & a parte post a duabus ablatis semibreuibus diminuta. Et in breui temporis & prolationis perfectæ a duabus ipsis circuictis minimis imperfecta. Verum si similis ante sibi similem unico corpore considerata imperfecti non posset: nulla unquam esset imperfectibilis figura a parte ante quo ad partem propinquam seu: etiam remotam: quod facile potest ex seipso unusquisq; considerare. Non est insuper admittendum solam minimam posse aliam figuram imperfectere nisi in dispositione perfectæ prolationis, quanquam Gulielmus de Mascandio breuem temporis perfecti: & imperfectæ prolationis a sola minima imperfectam posuit: quod absurdum est: nāq; notula uel a tertia sui parte: ut longa minoris ac perfecti modi ab una breui uel a tertia parte partis suæ dimidiæ: ut longa imperfecti modi & temporis perfecti ab una semibreui: uel a tercia sua tertiae partis parte: ut breuis temporis perfecti & perfectæ prolationis a sola minima: solet imperfecti. Sunt & qui breuem temporis perfecti atq; perfectæ prolationis a duabus minimis simul præcedentibus uel simul sequentibus imperfecti uelint: quod nisi dnæ ipsæ minimæ dictam breuem contiguam imperfecticerent quo ad totum: cuius ipsæ sint pars propinqua. s. tertia per alterationem secundæ: ut accidit in secundo tempore de alteratione: & coplurimis cantilenis: non admittitur. uel (quod parum est in usu) nisi prima minima imperfecteret primam semibreuem unitam: & secunda tertiam per reductionem. Afferit insuper figuræ tris in partes ternarias diuisibilis: quum a parte ante & a parte post a partibus remotis quo ad partes propinquas imperfectitur: primâ tunc partem propinquam unitam imperfecti a parte ante quo ad totum: & tertiam a parte post. Secundam uero huiusmodi unitam in sua pfectione remanere: quod in prima longa præcedētis tenoris a duabus ipsis semibreuibus circuuenta percipi potest. Verum si huiusmodi figuram tris in partes propinquas ternarias diuisibile duæ eius partes remotæ præcesserint: unaq; eam pars remota consequatur: tunc dicit imperfecti quo ad omnes eius partes propinquas: ut quum fuerint duæ minimæ ante breuem temporis perfecti & perfectæ prolationis: unicaq; ipsam sequatur: prima tunc ipsarum duarum minimarum imperfectit ipsam breuem quo ad primam partem propinquam: secunda quo ad secundam: & sequens minima ipsam imperfectit breuem quo ad tertiam partem propinquam. Adde q; si duæ ipsæ minimæ præcedentes imperfecticerent ipsam breuem quo ad totum: cuius ipsæ sint tertia pars per alterationem secundæ minimæ: tūc sequens minima imperfectet ipsam quo ad tertiam partem propinquam a parte post: & secunda pars propinqua perfecta est. Atq; ita breuis ipsa integra nouem minimas cō

Gulielmus

tinens. huiusmodi detractione: quattuor propriæ quantitatis minimas relinquit. Cō simili item consideratione cōplures consentiunt notulam maiorem tertia sui parte di minui: quam quo ad totum imperfectam dicunt: inde & tertia parte partis propinquæ quo scilicet ad partem: rursus & tertia parte alterius partis propinquæ quo ad ipsam partem: In super ipsam imperfectam quo ad partes remotas: ita ut pars maior & aucti or quantitatis ipsius figuræ q̄ dimidia ab ipsa figura per huiusmodi imperfectionem retracta sit: ut si a longa modi minoris perfecti: & temporis perfecti atq; perfectæ pro lationis quæ uiginti ac septem continet minimas abstraxero breuem perfectam scilicet tertiam eius partem nouem minimas dēducent. Inde semibreuem tertiam. s. partis propinquæ partem tribus minimis ductam. Rursus & alteram semibreuem alterius partis propinquæ partem tertiam tris minimas complectentem: Item & minimas quattuor ab ipsis quattuor relictis semibreibus: ita ut ex uiginti ac septem minimis quas longa ipsa integra iure contineret decem ac nouem reducibili abstractione ablatae sint. Verum uariæ huiusmodi imperfectionis consideratio parum in lucem prodiit & usum quam potius euitandam esse duximus q̄ probandum: quoniam imperfectio est abstractione partis tertiae uel minoris applicandæ ad suum totum: ad implendā ternariam quā titatis diuisionem: Id enim natura fert ut quum tertiam partem alicuius totius aferimur: binaria relinquatur partium consideratio. qua re omnis figura in sua perfecta quantitate secundum. s. ternariam propinquarum partium aggregationem disposita: si tertiaæ suæ partis abstractione imperfectitur imperfecta existat necesse est: binariaq; inhæreat diuisioni tanquam imperfectæ eius quantitati substituta. Figura autem imperfecta in duas tantum perfectas partes propinquas diuisibilis: a parte ante & a parte post quo ad ambas partes dicitur imperfecti: quum scilicet unica eius pars remota ipsam præcesserit: unicaq; ipsam fuerit subsecuta. Atq; item quum ambæ ipsæ partes remotæ ipsam imperfectientes simul præcesserint simulque fuerint subsecutæ: siue simplices & disiunctæ: siue ligatae existant: prima primam imperfectibilem imperfectit partem: secunda secundam: quod pleriq; asseuerant in notationibus cantilenarum: ut & præsenti re nore notissime percipitur.

TENOR

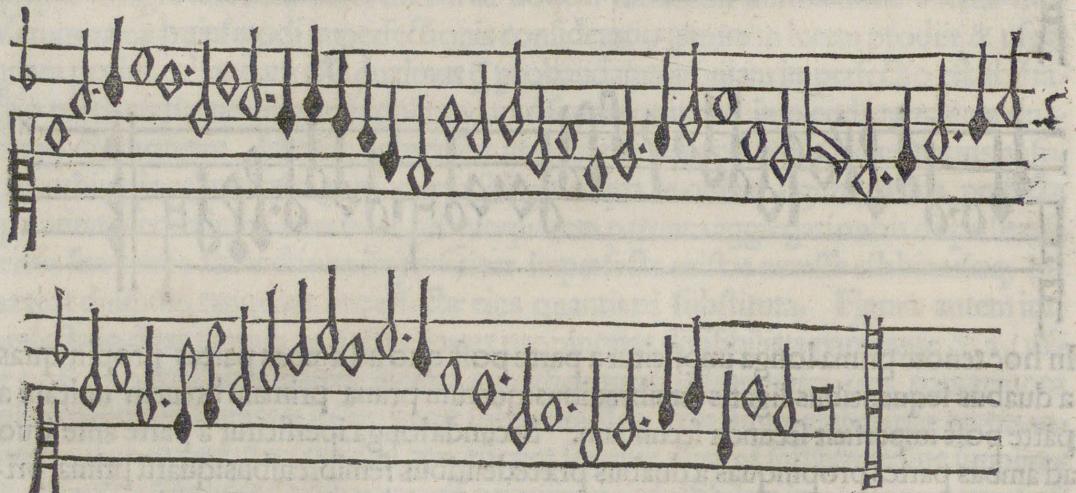
In hoc tenore prima longa impficitur a parte post quo ad ambas partes propin quas a duabus sequentibus ligatis semibreuiibus: quarum prima primam breuem unitam a parte post imperfectit secunda secundam. Secunda longa iperficitur a parte ante quo ad ambas partes propinquas a duabus præcedentibus semibreuiibus: quarū prima primam breuem unitam a parte ante. secunda secundam imperfectit. Tertia longa imperfectit a parte ante & a parte post quo ad ambas partes propinquas. nāq; precedens se mibreuis primam breuem unitam a parte ante imperfectit. sequens uero semibreuis secundam breuem unitam a parte post imperficiere denotatur. Quarta longa est perfecta quo ad ambas partes propinquas: quoniam est ante sibi similem non unitam: licet sit minoris modi imperfecti. Quinta longa impficitur a parte post quo ad ambas partes propinquas coniunctas: a semibreui & a duabus consequentibus minimis. nam. prima semibreuis primam breuem coniunctam a parte post imperfectit. Dux autem minima (quantitas semibreuis) secundam breuem unitam similiter a parte post imperficiunt. Verum prima breuis: sequens imperfecti temporis & perfectæ prolationis signum imperfectitur a parte ante & a parte post quo ad ambas partes propinquas unitas: quarū primam a parte ante secundam a parte post imperfecti constat. Sequens autem breuis a parte post tantum quo ad ambas partes imperfectitur aduabus minimis sequentibus quarum pruna primam partem unitam secundam imperfectit a parte post.

Secūda im
perfectiōis cognitio Quo ad secundum. Quotiescāq; punctus diuisionis alicui notulae siue pro se ipsa tantum: siue pro se & alia uel aliis apponitur. Ipsiā tunc notula imperfectit maiorem præcedentem uel sequentem si possit imperfici: ut hoc monstratur tenore.

TENOR

CANTVS

In hoc tenore: tercia breuis imperfectitur a parte post quo ad totum: quod monstrat punctus diuisionis primæ semibreui postpositus. Quarta breuis imperfectitur a pte ante quo ad totū quod lucide indicat pūctus diuisiōis antepositus duabus minimis ipsam precedētibus. Punctus uero diuisionis inter duas semibreues ultimis breuibus interiectas descriptus quintam ipsam breuē a parte post: & sextam a parte ante declarat imperfecti. Si autem maior illa figura præcedens uel sequens ipsam minorem cui appositus fuerit punctus non fuerti imperfectibilis: tunc ipsa minor reducetur siue transferetur ad priorem notulam ubi regulariter ternaria possit numerositate coniungi. Idem quoq; quam minor notula sine pūcto maiorem præcesserit: quæ imperfecti nō possit. tunc enim minor ipsa ad priorem transferetur locū ternaria cōumeratione perficiendum: ut præsentī tenore percipitur.

de quatuor minimis: duabus semibreuibus perfectæ prolationis interpositis: & de qua
tuor breuibus inter duas longas modi minoris perfecti descriptis. Si autem breuem
temporis perfecti & imperfectæ prolationis immediate consequantur sola minima
& unica semibreuis: tunc breuis illa non poterit imperfici a tertia sui parte propinqua
eam immediate sequente quo ad totum: quoniam pars ipsa propinqua sequens scilicet
quantitas semibreuis est distincta in dissimiles partes non copulatiuas: in minimam
uidelicet & in dimidiā sequentis semibreuis partem: ut presens tenor ostendit.

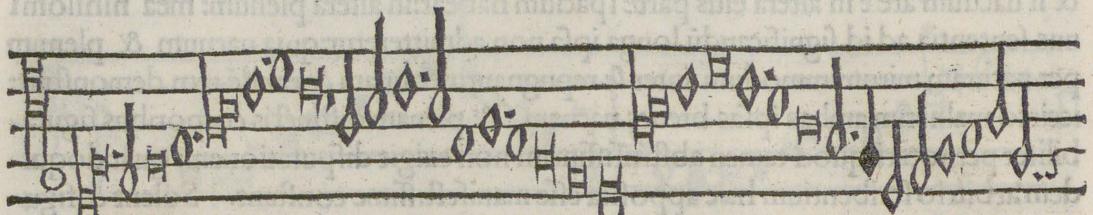
TENOR

CANTVS

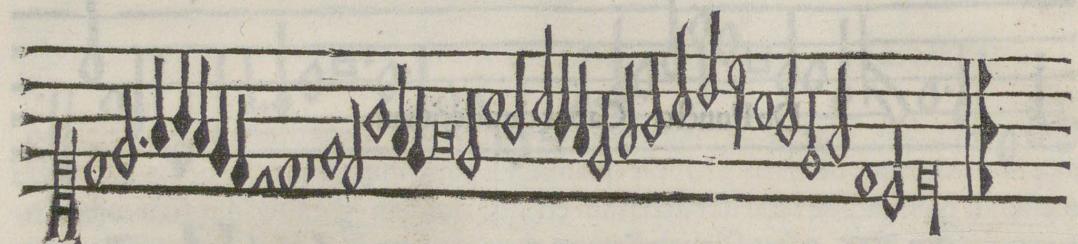
Quo ad tertium. Quotienscunq; in ternaria ac perfecta quantitatis aceruatione no-
tula impletur: tunc de tertia propriæ quantitatis parte imperficitur: cui: pars ipsa tercia
consimili plenitudine succedat necessum est: qua quidem plenitudine sola reductio-
comprobatur. Nec refert si immediate an meq; pars ipsa tercia reducibilis maiore
rem: tanq; suum totum precedat aut sequatur: dummodo perficienda numerositatis
gratia ad ipsam reducatur maiorem. Solet namq; ad maiorem partem tanquam ad
suum totum minor semper pars ipsa deduci: quod presenti tenore percipitur.

Volue folium.

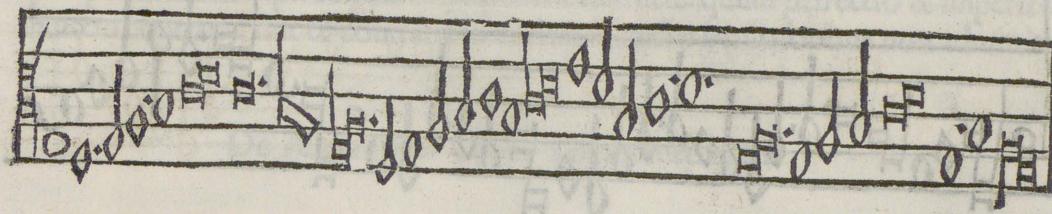
TENOR

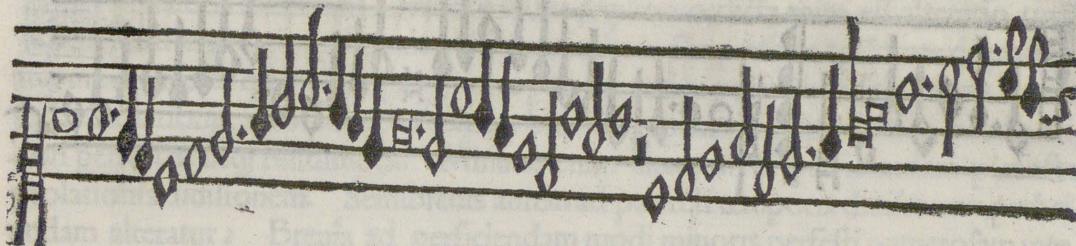
CANTVS

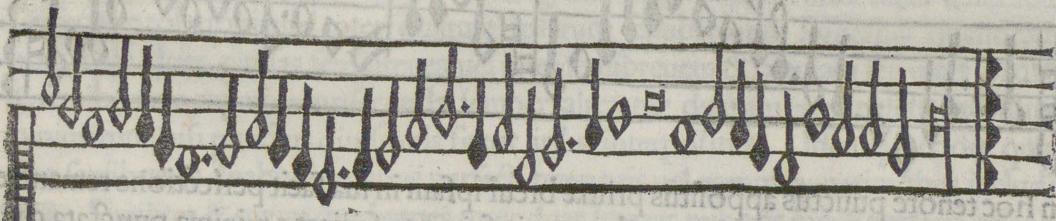
In hoc tenore: punctus post primam semibreuem sequentem primam breuem appositus: semibreuem ipsam breui ipsi ad perficiendam temporis aceruationem indicat applicandam. Punctus, vero ante semibreuem immediate precedentem secundam breuem; ipsam eidem conumerari facit ad ternariam temporis diuisionem perficiendam. Verum punctus ante eam semibreuem quæ immediate precedit tres breues consequenter positas appositus: semibreuem ipsam ad ultimam illarum breuum monstrat esse transferendam; ipsiq; ad perficiendam ternariam temporis diuisionem conumerandam. Non enim primæ breui neq; secundæ semibreuis ipsa potest applicari: nam similis ante sibi similem non potest imperfici. Punctus autem inter duas semibreues duabus breuib; interpositas descriptus: primam semibreuem primæ breui: secundam secundæ in diuisione comprobat applicari. Aduertendum quoq; est q; punctus transportationis notulam cui apponitur: non ad anteriores notulas sed ad posteriores: ad priorem scilicet quem possit acquirere locum transferendam instituit: Sunt & qui notulam huiusmodi transportandam duobus utriusq; punctis circuue niuntut hoc tenore percipitur.

TENOR

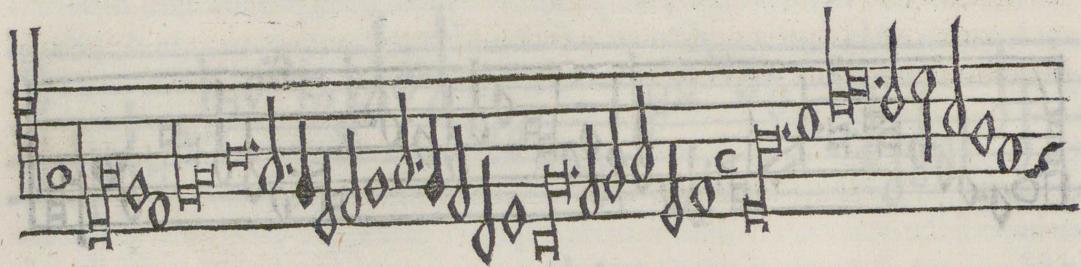
CANTVS

Punctus itaq; diuisionis notulis tantum in suis perfectis quantitatibus deductis apponitur. hinc quum longæ notulae fuerit appositus: maiorem perficiet modum: sibretui minorem: si semibreui tempus: si minimæ prolatione: maxima autem nō adheret pūctus talis: cum nulla maior describatur figura cui maxima ipsa conducatur tanquam pars tertia. Punctus autem perfectionis est qui postpositus alicui notulae ipsam perficitur: tris in partes æquas diuisibilem reddens. Hic item duobus modis consideratur.

Primo quum alicui notulae in sua quantitate perfecta disposita apponitur: tunc enim & si a minore eam præcedente uel sequente posset imperfici in propria facit perfractio remanere. atq; iccirco perfectionis nuncupatur punctus. Secundo: quum postponitur alicui notulae qua secundum imperfectam suam quantitatem disposita sit: tunc enim notula ipsam recto propriæ quantitatis dimidio noscitur augere: qua re, augmentatiois punctum uocant: qui cum notulam ipsam ternaria diuisione perornet perfectæ eam æquisaciens figuræ: perfectionem quandam sibi uendicare præsumpsit: hinc & perfecti onis punctum uocant: quod præsenti tenore discernitur.

TENOR

CANTVS

In hoc tenore puerus appositus primæ breui ipsam in sua facit perfectione remanere quæ nisi perficeretur a puncto posset a tertia sui parte. scilicet a minima punctata cum subsequente seminima impfici. Idemq; facit punctus appositus tertiae breui. Punctus autem appositus secundæ breui sub signo temporis imperfecti ipsi augmentū præstat dimidi propriæ quantitatis: tris in partes æquas eam resolubilem monstrans. Atq; idem efficit punctus appositus tertiae semibreui sub eodem signo: ipsam enim adauget integrum suæ quantitatis dimidio. ternariæ eam subiiciens divisioni: qua re semibreui perfectæ prolationis dicitur æquipolere. Hoc idem & maximis & longis apposito huiusmodi punto evenire continget: quæ in sua perfecta quantitate dispositæ propriam perfectionem obtinebunt: in imperfecta uero augmentum suscipient. Consideratur plerunq; unus atq; idem & divisionis & augmentationis punctus: puta quum postpositus fuerit semibreui immediate subsequenti breuem temporis perfecti imperfctibilem: indeq; statim consequantur minima sola ac duas semibreues quoismodo tunc enim punctus ipse & semibreuem breui commensurat: & dimidio suæ quantitatis eam adauger. Inde & divisionis & augmentationis punctus huiusmodi communiter uocatur. Solam itaq; præpositus notulis punctus divisionem: postpositus uero & divisionem & perfectionem poterit pernotare. Sed neq; notula puncto perfectio-

nis ornata (quod nonnullorum pace dixerim) imperfectionem tertiarę aut quartę cunctis partis iuxta sibi ipsi conducentia poterit sustinere; quum perfectio & imperfectio in unicem contraria sint & contraria in eodem subiecto Philosophus non admittit.

Philoso
phus

De Alteratione. Caput Terciumdecimum.

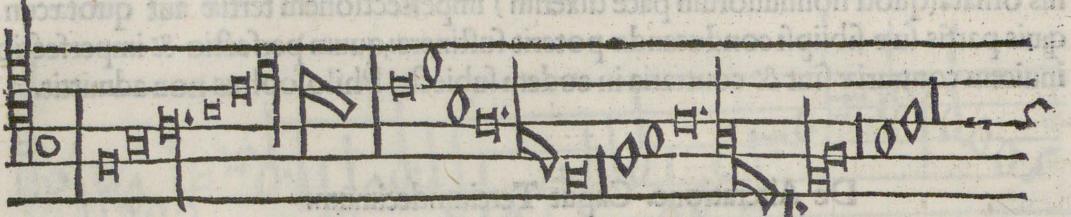
Alteratio in figuris mensurabilibus dicitur apud Ioannem de Muris proprii ualoris secundum notulae formam duplicatio: dicta enim est alteratio quasi alterius actio. Euenit quidem notulis in sua perfecta qualitate dispositis: atque in imperfecta quum sunt propinquæ partes sui totius perfecti: ut semibrevis imperfectæ prolationis in tempore perfecto: & brevis temporis in imperfecti in modo minori perfecto: sicque huiusmodi. Minima enim alteratur ad perficiendam perfectæ prolationis diuisionem. Semibrevis autem ad perfecti temporis diuisionem perficiendam alteratur: Brevis ad perficiendam modi minoris perfecti numerosam integratatem alteratur. Longa ad modi maioris perfecti ternariam considerationem implendam solet alterari. Quotienscunque duas tantum minimæ inter duas semibreves perfectæ prolationis: uel inter duarum ipsarum semibreuum figuratas quantitates: puta inter duas pausas semibreues: uel inter semibreuem & pausam seu inter pausam & semibreuem reperiuntur: secunda semper alteratur duarum æquivalens quantitatibz minimarum: nisi punctus diuisionis fuerit ipsis interpositus: Idemque accidit quum duas semibreues duabus breuibus perfecti temporis uel earum quantitatibus includuntur. Similiter & quum due breues inter duas longas minoris modi perfecti uel inter earum quantitates descriptas reperiuntur. Itemque quum duas longæ inter duas maximas modi maioris perfecti uel inter earum figuratas quantitates descriptæ sunt: secunda semper alteratur: nisi (quod predictum est) punctus diuisionis interiectus sit: ut praesertim pernotescit tenore.

Ioannes de
Muris

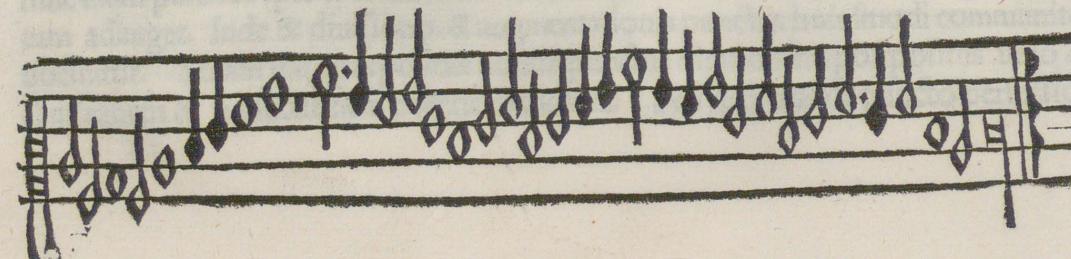
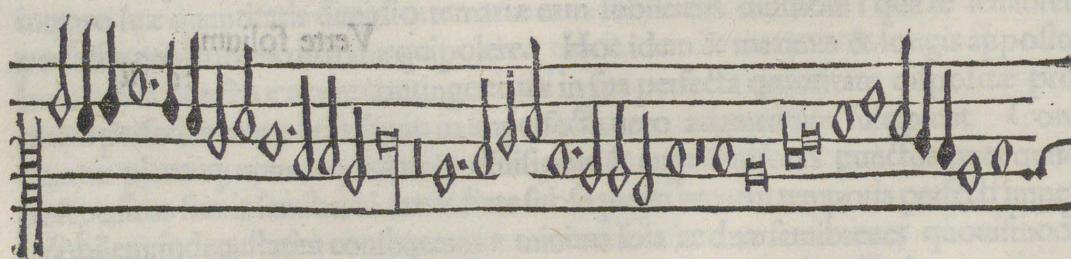
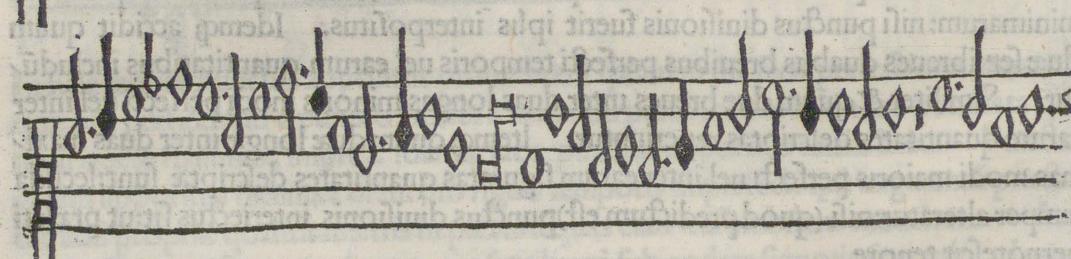
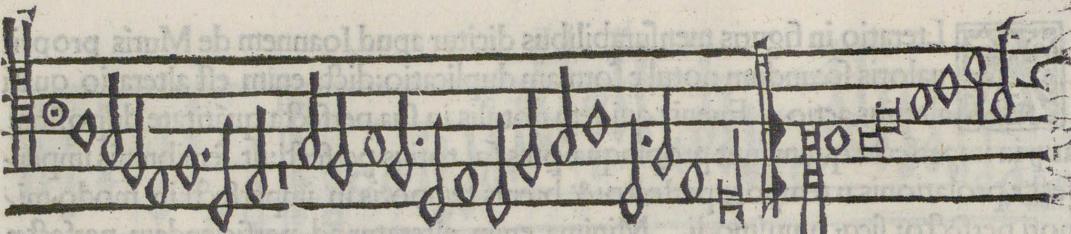
Verte folium.

cc ii

TENOR

CANTVS

Si autem pausa alicuius figuræ & figura similis ponantur inter duas maiores ut præmissum est: tunc aut pausa præcedit figuram aut figura pausam. Si pausa præcedit figuram; ipsa figura alteratur. Si autem figura pausam præcesserit nō eueniet alteratio cum secunda semper alteretur & non prima & pausa nequaq; possit alterari. Fuere tamen qui & pausas alterationi ascriperunt quos communis musicorum scola repræhendit. Duo insuper potissima sunt quæ non primæ duarum notularum: sed secundæ alterationem concessere. Primum q; distincto duabus æquis quantitatibus chordæ sonoræ interualllo: maior semper erit in secunda parte proportio q; in prima: tanq; respe ctu finis: cui maiorem & perfectiorem ascribere solent partem. Id clare comprobat Arithmetica medietas continua diapason interuallum in chordotonu duabus æquis differentiis scindens: prima nanq; & grauior pars diatessaron epitritam: secunda dia penten hemioliam cōtinebit. Secundum est q; prima duarum huiusmodi notularum puta semibreuum ad hoc ut duplum propriæ quætitatis assumeret: in alteram posset formam transmutari: nam quadrata figura possit denotari. Inde breuis diceretur cuī ad ternariam diuisionem implendam secunda tunc semibreuis adhæreret: qua re decen tius quadraret breuis figura a sequente semibreui imperfecta q; ipsa prima semibreuis alterata. Secunda autem huiusmodi semibreuis alteratur: quia ad hoc ut dupla sui ipsius quantitate concrescat alteram non potest summere formam: nāq; si quadratam breuis suscipiat descriptionem: non duarum modo: sed trium semibreuum quantita tibus æquabitur cum similem tunc ante sibi similem quæ imperfici non potest euenire contingat: quod cantor quisq; ex seipso potest facile contueri. Est item aduertendū q; quum dux similes notulae simplices seu ligate imperficiunt aliquam maiorem figuram quo ad ambas partes in quas solas sit ipsa resolubilis: non ascribuntur alterationi id est secunda illarum non alteratur. Quod si dux ipsæ minores imperficiunt ipsam maiorem quo ad totū resolubile tris in partes perfectas seu ternarias: cuius sint tertia pars: secunda illarum tunc alterabitur: ut hoc monstratur exemplo.

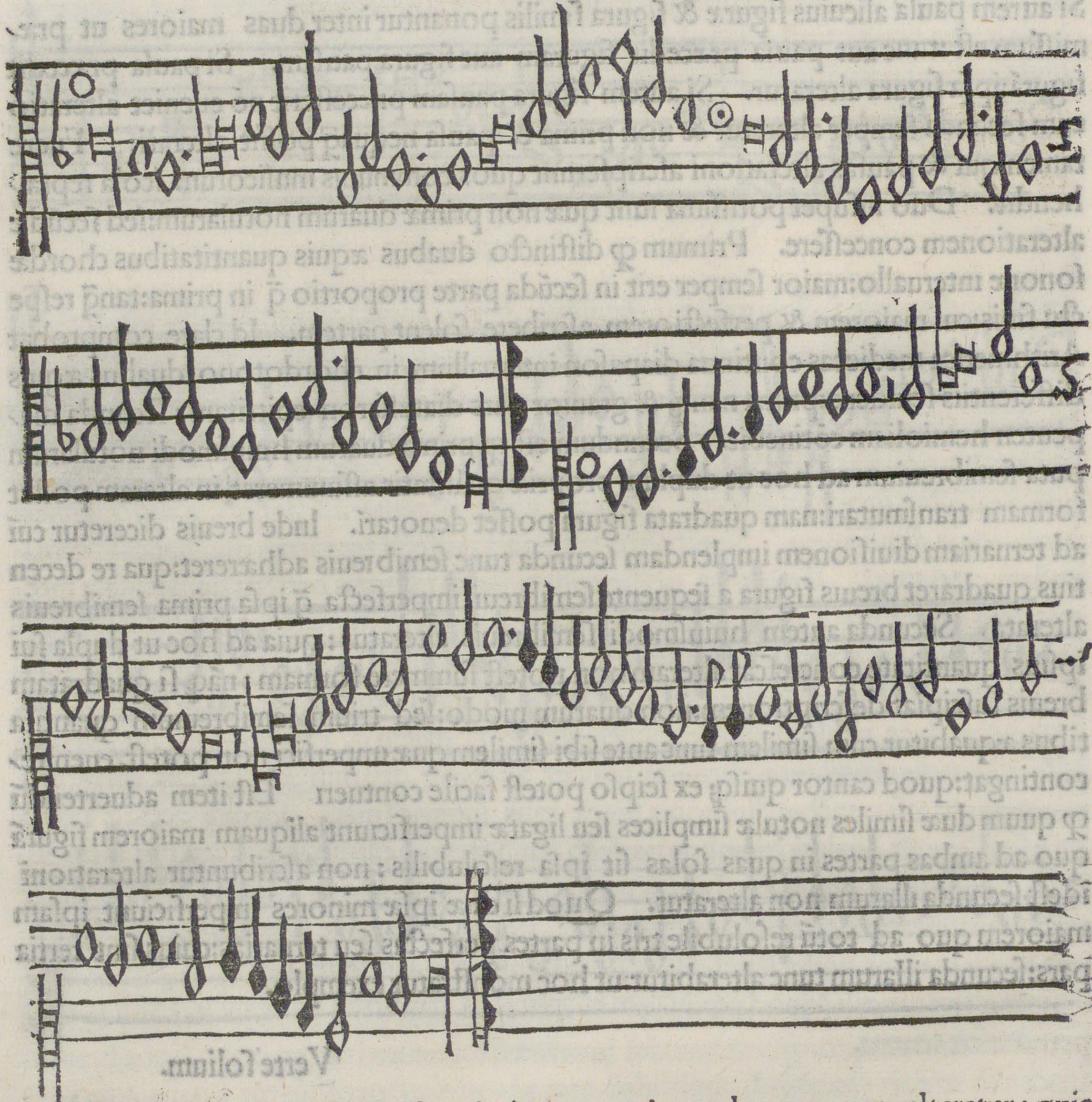
Arithme
tica
Medietas

Verte solium.

cc iii

aberratio
solus
mores

TENOR

In presenti tenore secunda semibrevis sequens primam longam non alteratur: quia ambae ipsae semibrues non imperficiunt ipsam longam quo ad totum tanquam pars propinqua: cum ipsa sit in modo minori imperfecto: sed quo ad ambas partes. Secunda illarum duarum semibreuum ante duas breues ligatas descripta alteratur: eo quod secunda sit inter distinctum ualorem unius breuis & breuem. Secunda illarum duarum minimarum primam breuem sub signo temporis perfecti & perfectae plationis immediate consequentium alteratur: quia ambae ipsae minimae imperficiunt ipsam breuem: quo ad totum: scilicet de tertia eius ternaria parte: quae propinqua vocitatur. Postremo notulam alterata a parte ante imperfici ut Ioannes de muris afferit: duximus impugnandum: cum nullo pacto tris unq̄ in ptes sit diuisibiles ac simile a simili imperfici posse nusquam creditum sit:

Ioannes de
murus

De Diminutione Caput Quartumdecimum.

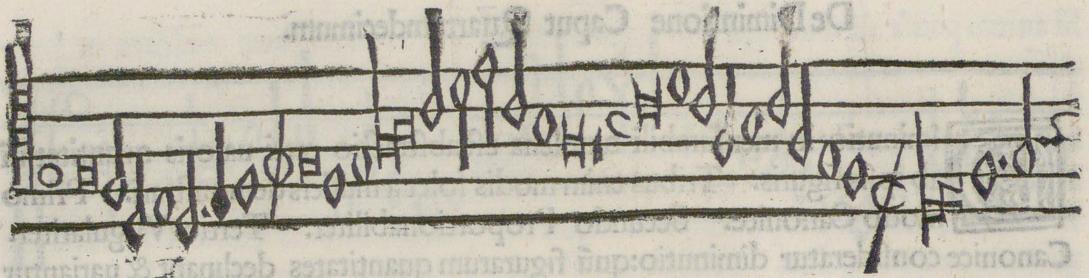
Diminutio in mensurabili cantilena est abstractio certi ualoris quantitatiū ab ipsis figuris. Tribus enim modis solet a musicis demonstrari. Primo modo Canonice. Secundo Proportionabiliter. Tertio Virgulariter. Canonice consideratur diminutio: quū figurarum quantitates declinant & uariantur in mensura secundum canonis ac regulæ inscriptam sententiam. Puta hac descriptiōe Maxima sit longa. Longa breuis & huiusmodi. Tunc maxima ipsa ponitur pro longa Longa pro breui: Breuis pro semibreui: Semibreuis pro minima. Atq; item hoc modo Diminutio a contrario sensu plerumq; accipi solet: hoc scilicet canone: Breuis sit maxima. Semibreuis longa: Minima breuis: sicq; diuersimode: quod arbitrariæ musi- torum dispositioni conceditur: qua re impropte sumpta est huiusmodi diminutio: cū potius augmenti q̄ diminutionis producat effectum: Hinc huiusmodi diminutionē dicimus uariationem mensurabilis quantitatis: secundum primariam notularum institu- tionem. Vel sic Diminutio est propriæ ac primariæ quantitatis secundum notulæ for- man uariatio. Proportionabiliter sumpta diminutio: est quæ propriis numerorum characteribus certam proportionem probatibus constituitur. Hac enim figuræ ip- sis minuit secundum dispositiæ proportionis considerationem. Rursus impropte summitur hæc diminutio: quū scilicet minoris inæqualitatis proportio custodit: tūc enim licet figuræ augmentum suscipiant quātitatis. Diminutio tamen a contrario sensu: nec secus: q̄ lucum Grammatici: q̄ luce careat: ac piscinam q̄ piscibus sit priuata: solet nuncupari. Proportionabili autem huiusmodi diminutionis quartum figurabilis considerationis librum ascribimus. Virgulariter disposita diminutio est: quæ in hac mensurabili figurarum descriptione per uirgulam signum temporis scindentem decla- ratur: hæc propriæ temporali competit mensuræ: non ipsis figuris: nāq; tali, signo ipsa minuitur mensura: nō notularum numerus. Breuis enim temporis perfecti siue dimini- te siue integre deducatur: tres semper continet semibreues integra perfectione seruata. Eodem quoq; modo duas semper semibreues possidere pernoscitur breuis temporis imperfecti: etiam ipsi diminutioni subiecta: quod præsenti notatur exemplo:

Grammatici

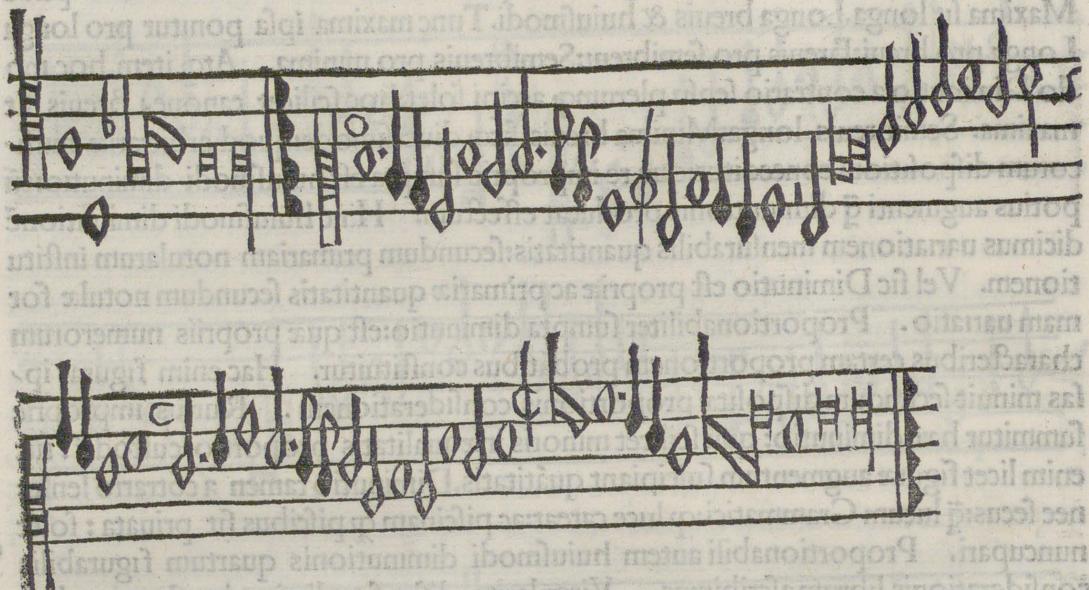
Volue folium.

cc. iiiii.

TENOR

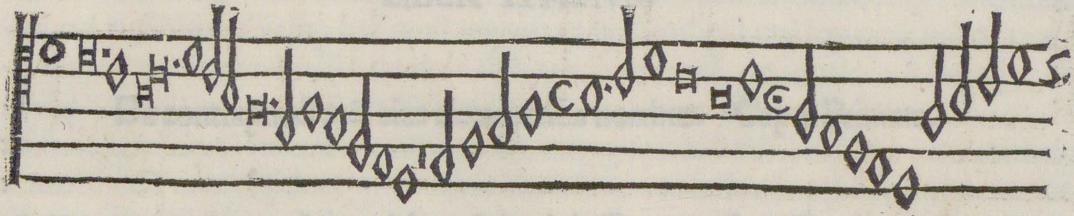

CANTVS

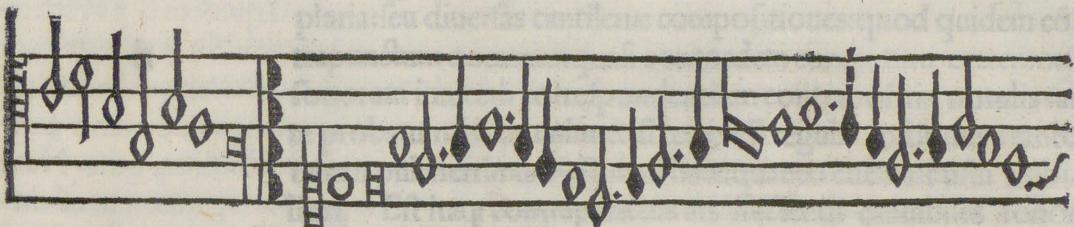

Verum cum dupla proportio ceteris & divisione & pronuntiatione sit proportio
nibus notior atq; facilima: mensuræ huiusmodi uirgulariter considerata diminutio: in
duplo uelocior: duplæ s. æquipolēs pportioni: solet a catoribus frequētius obseruari
De Sincopa Caput Quintumdecimum & ultimum.

Sincopa in tantilena mensurabili est reductio notule ultra maiorem uel ma
iores suas ad aliam uel ad alias quibus conueniat in connumeratione. Euenit
enim sincopa in tantilenis quotienscunq; per plures figuræ proceditur sub
diminuta connumerandarum notularum numerositate: siue binaria siue ternaria fuerit
earum quantitatua dispositio: ut hoc tenore potest notissime compræhendi.

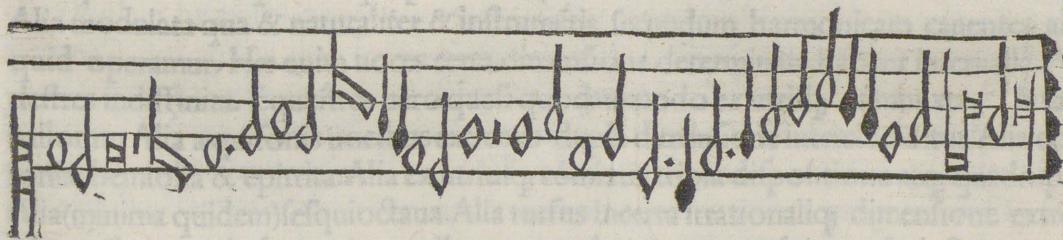

TENOR

CANTVS

proportionabili diuertiture a tempore extitit. Non multa & non rara
& internalis atq; temporibus. Verum ad alia voces quae cantus legamus
& loquuntur. Alia conuenit qui poetica carmina legerunt. Atque oratione enuntiantur.
Atq; I. Invenimus naturam instrumentorum in harmonia instrumentorum.

Conuenere autem auctores minimam notulam ultra pausam breuem per sincopam no
esse transferendam: sed ultra pausam semibreuem tantu (etiam raro) similiter notulam
semibreuem ultra pausam breuem raro: nunquam ultra pausam longæ debere reduci.
Atq; reliquas consimili ordine consueuerunt esse considerandas. His tamen multi ex re
centioribus cantilenarum compositoribus dissentient. Non modo enim semibreue no
tulam ultra pausam breuem per sincopam ducunt: immo (quod distantius est) ultra pau
sam longæ semibreuem ipsam per sincopam statuunt transferendam: cæteras consimili
bus translationibus disponentes. Quod si nonnulla quæ forte & ecclesiastica & men
surabili institutioni necessaria existimes uidentur omessa: Id industria factum putes. Le
ctorum enim diligentia: fretus eos siquidem existimo nihil quod ad huiusmodi institu
tionem pertineat ignoraturos: si hæc ipsa studiose euoluerint uolumina. Difficile ē nō
reliqua esse nota: quibus omnia aut plæraq; optime cognita fuerint.

Franchini Gasori Laudensis Liber secundus Musicæ actionis explicit feliciter.

LIBER TERTIVS.

De contrapuncto & eius elementariis uocibus. Caput Primum.

Armonici modulaminis Genus auctore Baccheo est mos unius quid subindicans: diuersas in se habens ideas idest exemplaria: seu diuersas cantilenæ compositiones: quod quidem contrapunctum uocamus: quasi concordem concentum extremorum sonorum inuicem correspondentium contrapositis notulis: arte probatum. Hunc enim & si certis est regulis institutus: tanto tamen pulcherrimum aestimari licet: quanto euenerit usui nobiliori. Est itaq; contrapunctus ars flectendi cantabiles sonos proportionabili dimensione & temporis mensura: Nāq; melodia ex uocibus constat & interuallis atq; temporibus. Vocab autem Alia pedestris qua. s. orationes legimus & loquimur. Alia equestris qua poetica carmina secundum Arsim & thesim enuntiamus. Alia modulata qua & naturaliter & instrumētis secundum harmonicam canentes aliquid operamur. Hæ enim uoces certa dimensione determinata habent interualla. Pedestres indiffinita. Equestres uero quasi quodammodo ex utrisq; commixta. Inter uallorum Alia æquisonis uocibus extremis dupla dimensione intercluduntur. Alia consonis hemiola & epitrīta. Alia ex utriusq; cōmixtis tripla dispositione atq; quadrupla. Alia (minima quidem) sesquioctaua. Alia rursus incerta irrationaliæ dimensione extremis uocibus concluduntur interualla: quorum longiorem in harmonia instrumentalis prosequemur enarrationem: De his item Guido sic scribit. Ditonus & Semiditonius atq; semitonium: & si uoces ad canendum coniungunt: nullam tamen recipiunt diuisiōnem. Irrationalia igitur & incerta dicimus huiusmodi interualla: quæ in chordotonō atribus primis multiplicibus seuincta sunt: & a prioribus duabus super particularibus segregata: cum omnem potissime melodiam confyderationem uel multiplicitatē uel superparticularitatē ipsi ascriperint Pythagorici. Hæc enim sunt huic arti conuenientia Tricordi scilicet incompositi: ac incompositi exachordi interualla: ex quorum extremitatibus concordantiae proueniunt: quas (non abs re) surdas possumus appellare. Coniunctionum igitur sonorum qui certa auribus conueniunt concordantia tres sunt differentiæ. Alii enim sic inuicem sunt cōpositi ut auribus tantum deprehendantur accōdati ut Tritechordum incōpositum atq; incōpositū exachordum. Alii non solum audiui conueniunt sed similem quoq; sibiipsis sensum perficiunt ut diapente incomposita atq; incōposita diapasondiapente. Alii uero in tātu deuenere ut unicū uideant auribus sonū efficere: quanq; sunt inæqualis toni ut incōposita diapason atq; disdiapason. Ve-

Contrapunctus.

Melodia constat.

Vocab Alia

Pedestris.

Alia Equestris.

Alia Modulata.

Briennius rum Sonos qui solum auribus conueniunt Briennius emeles idest concinnos uocat.
Boetius Symphonos uero qui iam similitudinis participes sunt. Sed qui iidem uidetur homo-
Ptholomeo phonos uel Antiphonos. Boetius autem Ptholomeo cōsentiens priores huiusmo-
us di coniunctos sonos q̄ recte aurium iudicio ad melodiam aptentur emeles uocat. Sym-
phonos uero quasi iam similitudine participes ex super particulari exquisitos conside-
ratione: consonos appellat: sed eos qui iidem uidentur in multiplicitate consistentes:
Concordā æquisonos nominauit. Horum quidem omnium posteritas ipsa in cōtrapuncti arte di-
tiarum. stinctionem ita deduxit ut Antiphonas seu æquisonas uoces: perfectas dixerit contra-
Alia: perse puncti species. Emeles imperfectas: atq; Consonas medias: quod quidem & a Frácho-
ctæ: ne assertum est: & a Guidone constat esse hac sententia declaratum: Nullus sonus cum
Aliæ imper- suo quinto perfecte concordat. Nullaq; uox cum altera præter octauam perfectam ef-
fectæ ficit concordantiam. Finita insuper est Ars ipsa contrapuncti: quanquā cantilenæ uari-
Aliæ me- antur. Non enim arbitria & uaria sunt eius mandata: sed communia atq; nota. Nam
diæ. & si cantilenarum modos & diuersitates ad infinitum uariari contingat: non tamē dif-
Frácho. fert Ars contrapuncti a cæteris artibus quarum sunt finita mandata & communia: ac
Guido paucis limitata cum ad infinitum partialia & singularia procedant ut Anselmus afferit.
Anselmus Quare in hac arte quanto figura fuerint magis distinctæ: auctiorq; fuerit earum nume-
Effectus & rus: ipsis non confusus additamentis: quibus tamen apte quaq; uoces ad melodiā di-
proprietas spositæ ualeant debitissimis temporibus decantari: eo habilius atq; utilius ipsi Cantores
cōtrapuncti memoria commendarent: Tradit itaq; contrapuncti facultas coniunctos sonos con-
Quid sit cordes per proportionabilem interuallorum mensuram. Interualla uero cū sint quidā
iteruallum taciti transitus a sono ad sonum non sunt audibilia ut Baccheus inquit sed intelligibi-
Baccheus. lia. Omnem igitur ordinatum arte concentum: quāquā uocis suauitas deest: septimo
Plato. legum diuus Plato longe meliorem pūtat q̄ quum est sine ordine.

De Natura & denominatione specierum contrapuncti: Caput secundum.

Pecies seu elementa contrapuncti in instrumentorum fidibus atq; uocali cō
centu grauium acutorumq; sonorum cōmī xtionem qua harmonica consur-
git melodia proportionabiliter consequantur necesse est. Quod & si uniso
no qui simplex & solius existit naturæ minime contingat: tamen q; cæteris concordan-
tiis (nāq; deriuantur ab ipso) plurimum conferat augmenti: uelut & numeris unitas: ac li-
nex punctus: musici ipsum unitatis loco obseruantes concordantiis concorditer ascri-
pserunt. Imposuere autem ipsis nomina a sonorum uniuscuiusq; secundum diatonicum
genus dispositorum numerositate. ut ditonum q; tribus sonis constet tertiam dicant:
Diapente quinq; uocibus ductam: quintam nominēt: Diapente cum tono sex sonis
sextam appellant. Diapason octo sonis probatam octauam uocent atq; reliquas eodē
modo. At concordantiarum huiusmodi Aliæ simplices & primariæ: quæ scilicet iter
septem essentialiores & discretos sonos concipiuntur ut Vnisonus: tertia: quinta: & se-
xta. Aliæ replicatae & secundariae ut octaua: decima: duodecima: & tertiadecima: ha. n.
æquisonæ sunt præcedētibus dupla dimensione conceptæ: nāq; octaua æquisonat uni-
sono: decima tertia: duodecima quinta: tertiadecima sexta. Aliæ triplicatae & tertariae
ut quindecima: decimaleptima: decimanona & uigesima: Quintadecima enim æqui-
sonat unisono & octaua: decimaseptima tertia & decimæ: decimanona quinta & duo-
decimæ. Vigesima sexta & tertia decimæ. Harum item concordantiarum: Aliæ media
chordam sustinent consonam. Aliæ minime. Earum uero quæ medianam chordam susti-
nent consonam. Aliæ strictiore interuallo atq; distantia ab extremitatibus disiuncta ha-
bent: Aliæ longiore distantem. At quanto auctius & uariabile fuerit medium ipsarum
extremitatum: interuallum: tanto huiusmodi cōmixtio naturam percipiet harmoniæ.
Quod si sola chorda fuerit media (quanq; uariabilis) puta in ea specie quam tertiam uo-
cant cui quidem secunda uox sola medium præbet: ob sui simplicitatem ab harmoniæ
suavitatis natura longe disiuncta est: quam quidem primam in ordine coniunctarum
ac concordantium uocum ponunt: quasi ab unis enī simplicitate prima concorditer di-
scendens ueluti binarius numerus primus ab ipsa unitate. Quæ uero uocum cōmixtio-
nes nullam continent medianam chordam diatonice dispositam a contrapuncti lege rece-
dunt: ut tonus & semitonium. Tertia itaq; dupliciter disponitur ditono. s. & semidito-
no: quæ licet (quum ditonalis est) semitonii subtractione in semiditoniam formā trā-
mutetur: (quū uero semiditoniam est) superpositione semitonii in ditoniā cōuertatur:
propriam tamē cōcordatiā atq; naturā eius denominationē non dicitur p̄mutare: ue-
rum quæ ditoniā est: tertiam maiore uocant a maiore eius interuallo: quæ uero se-
miditoniam tertiam minorem. Atq; iccirco huiusmodi uarietate & incerta eius dimēsiōe.

Vnisonus

Tertia

tertiam ipsam uagantem. & imperfectam contrapuncti speciem duxerunt appelladām.
At tertiam ipsam minorem quam semiditoniam uel trihemitoniam afferunt distan-
tiam conuenire. Antiquorum diligentia(naturaduce) ex permutatione generis diatonici
in chromaticum incōposito maiore interuallo a singulo tetrachordo concordem exco-
pit: qua re ipsam nōnulli chromaticam uocant. Ditoniāam uero tertiam incōpositam
enarmonicā dicunt: q̄ rariſſimum atq; incōpositū enarmonici tetrachordi interuallū
circūueniat: ut tertio capite primi præactū est: sed in harmonia instrumentalī hāc la-
tius explanabo. Ex uariatione igitur huiusmodi tertiae: quæ uel semitonii subtractione
uel additione fit: certam constat generis in genus fieri permutationem.

Quinta

Quinta au-
tem quam diapente integra tribus. s. tonis ac minore semitonio ducta ſequaltera dimē-
ſione producit: medianam obtinet concordē chordam cum extremis. Componitur enim
ex duabus primis ſimplicibus. s. terția minore atq; terția maiore concordi medietate ser-
uata. Inde ſuauiorem ducit extremitatum concordiam quālī quā certa imitatione har-
monicā adhāreat medietati. Huius quidem medietatis chorda ſi in acutum exachordi
interuallo ſuerit intensa: acutio rem inter ipſas extremitates harmonica medietate con-
claudet: diapason compositam perficiens æquifonantiam. Atq; iccirco q̄ maius & po-
tissimum huius harmonicā consistētia interuallū diapēte ipſa cōtineat quintā ipſi ſe-
cundū diatonicū genus diſpōitū ſequaltera dimēſio gratiore atq; ſuauiorē cōfert har-
monici modalaminis formā.

Sexta

Sexta a ſex chordis diatonice diſpōitū dicta: qm̄ certā
in chordotonō dimēſionē nō acquirit imperfectā ē. Chordotonus. n. eſt chorda tenēs
oēs cōfonatias musicis proportionibus diſpōitas. Rursus ſextā ipſam quattuor tonis
ac minore ſemitonio ductā maioris ſemitonii ſubtractiōe uariari contingit atq; minui:
q̄q̄ propriam ſonoritatem & denominationē non amittit: diciturq; altera maior: altera
minor. Sexta maior fit ex diapente & tono: Minor uero ex diapente & ſemitonio. In-
de huiusmodi uariatione ſextā ipſam uagantē ueluti & terciā poſſumus appellare. Ha-
bet enī ſexta ſolā chordā mediā & cōcinnam: quæ ſi tercia eſt ad grauiorē & diatessaron
ſubſonat ad acutā. Diatessaron. n. cōfonatia & ſi ſimplex ducta diſſona ſit: cōiūcta tamē
concordi cōmixtiōni concordem efficit cū extremis medietatem: quālī harmonicā me-
diatis proxima ſit & particeps. Plarūq; autem ſexta huiusmodi mediata: quū ſeili-
cet media ad grauiorem terciā ditoniāam ſonuerit: medianam ipſam chordam aliquātu-
lo poſtulat relaxari (quod instrumentorum edocemur experimento) tunc. n. certa ſoni
cōtinuatiōe quarta ipſa ad quintā participationem aliquāto ſauuis flectit: & tercia ipa
maior aliquāto dirimitur ſubuersa in minoris ac ſuauioris terciā ſemiditonias conti-
nuatiōem. Nō igis incōgruum ē terciā & ſextā iperfectas & uagas cōcordatias nomi-
nare cū unius & eiudē quodāmodo ſint cōſideratiōis & pgressiōis particeps. Octa-
ua qua æqſonatē diapason quinq; tonis ac duobus minoribus ſemitoniis dupla chor-
dotoni dimēſioe cōſtat: eē deductā pfecta ē cōtrapuncti species: & prima quidem har-

Octava

monica medietate consistens: Nāq; qua proportione lōgior eius chorda grauiorem sonum emittens breuiorem quā acutissimum sonum efficit & æquisonum custodierit: eadem item interuallum seu differentia longioris & media quod diapente est: ad differentiam idest interuallum mediæ & acutioris quā diatessaron implet: nosci tureste deductum. Rursus maius interuallum quod maioribus numeris circūscriptum sit: maiorem obtinet consonantiam scilicet diapente. Minor autem distantia paucioribus numeris ducta minorem scilicet diatessaron continet consonantiam: quod quidem harmonicae medietatis proprium est: ut in harmonia instrumentalis mathematice declarabo. Constat igitur medium esse constitutum harmonia ut Petrus de hebano interpres testatur. xii. problemate partis harmonicae. qua re cum prima sit ac minor dia pason æquisonantia quā harmonice mediata est. Aristoteles ipse decimoctauo problemate solam assert perfekte consonare. Ad hāc inter grauissimam & mediā chordam: medium quandam & concordem scilicet tertiam maiorem & minorem uicissim suscipit: quod cum quintæ conueniat in ipsius consideratione prætactum est. Est itaq; octaua harmonice mediata prima ac simplex illa harmonia qua musicus omnis concentus gratiore atq; suauiore modulatione perfulget. Decima autem qd ad tertiam octauam est: ipsius tertia sapit naturam: est nāq; imperfecta & uaga: cum subtractione semitonii minor sit: additione maior: non enim recipit medium chordam sonoram inter ipsam & octauam: quoniam prima species est ab ipsa discedens ueluti simplex tertia ab unisono. Tres enim medias sustinet sonoritates concordes decima ipsa scilicet tertiam: quintam & octauam: Quæ & si harmonicam consistentiam inter scilicet primā grauiorem: & quintam atq; octauam concludunt: admixtione tamen uagantium imperfectarum scilicet tertiae ad grauiorem: & sextæ inter quintam & decimam ipsam acutiorum dispositi: ipsam obtundunt & reddunt insuauorem. Nam unumquodq; bene atq; recte dispositum: quum quid diffiforme & incongruum suscepit propriæ naturæ patietur alterationem. Duodecima uero quintæ æquisonans octo tonis constat ac tribus minoribus semitonii: fit enim ex diapason ac diapente: quæ cum solam octauam chordam medium seruauerit: duplam scilicet & sesqualteram sustinens dimensionem: harmonicae acquiescat medietati tripla & extremonum & differentiarum consideratione deductæ: quod quidem probatur his numeris 12 4 si enim 12 numerum grauissimæ ac longiori chordæ quæ est Γ ut ascripsero: ac numerum senarium eius octauæ scilicet Gsolreut: Inde ipsi duodecimæ quaternarium. s. Dla solre extremi ad se inuicem termini atq; ipsæ inuicem differentiæ una eademq; proportione seruantur: nam quemadmodum duodecim ad quattuor triplam efficiunt proportionem: Ita differentia duodenarii ad senarium quæ est senarius differentia senarii ad quaternarium quæ binarius est tripla comparatione custodit. Est item & maior proportio in maioribus numeris: Inde & maior consonatia: & in minoribus minor: qd (ut prædictimus) harmonicae medietatis propriū est: Sustinet insup & quintā chordam inter primam

Petrus ap
ponensis
Aristoteles

Decima

Duodecima

Quaternarium

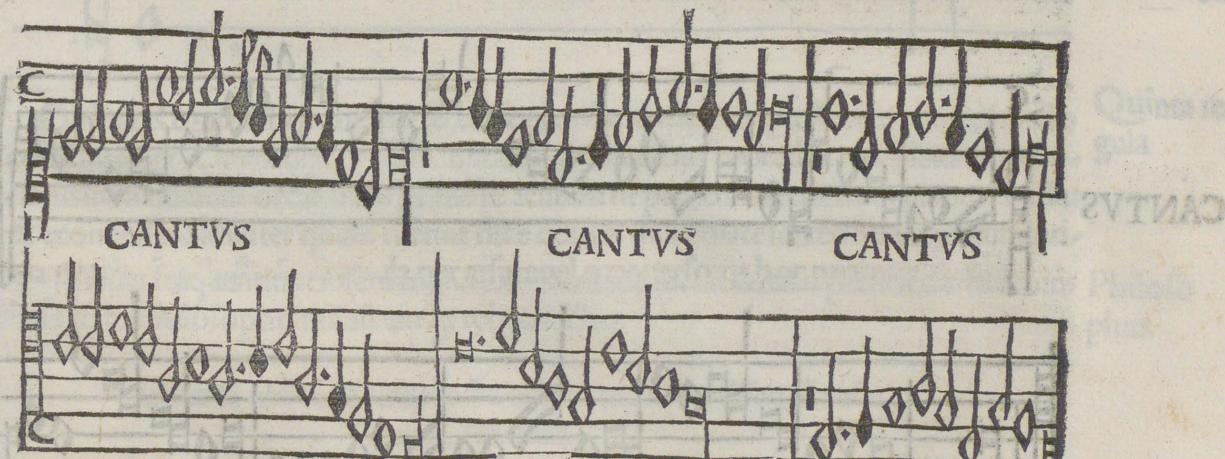
V

& octauam harmonica medietate dispositam: ad quam duodecima ipsa octaua est.
Quod si tertiam ipsi interpolueris chordam atq; ipsius tertiae octauam: quæ scilicet
ad primam decimam est: quoniam surdæ. & irrationales sunt: suauitas ipsius harmonicae
consistentia suspendetur. Tertiadecima sextæ naturam imitatur quippe quæ octa-
uo loco ab ipsa distat in acutum: est enim imperfecta & uaria: minor quidem semito-
nii subtractione: ac maior additione: Mediatur autem concorditer a tercia: sexta: octa-
ua: & decima: harmonicae consistentia suauitate inficiens. Quintadecima disdiapa-
son æquisonans decem tonos & quattuor minora semitonias continet. Omnem insu-
per harmonici modulaminis uim atq; naturam sibi ipsi conseruauir: nāq; septem har-
monicae consistentia scilicet diapalon species sustinet & gubernat: qua re quindecim
essentialium chordarum dispositionem perfectissimo systemati ascripsit antiquitas.
Hæc iccirco continua solius chordæ medietate disposita ob corpoream ipsam magni-
tudinem quam duab' atq; æquis æquisonantis diapason dimensionibus sortita est Geo-
metricæ proportionalitati noscitur adiacere. Quia enim proportione maior numerus
medium seruat: ea ipsa & medius ad minorem accedit. Ac rursus differentia maioris &
medii ad mediis atq; minoris differentiam pari consideratione relata est: quod Geo-
metricæ proportionalitatis proprium est: ut quum lōgiorem chordotoni chordam cu-
ius grauiſſimus sonus est uidelicet $\sqrt{16}$ pernotauero: eiusq; octauæ scilicet
Golreut numerum 8 ascripsero: atq; item suæ quintædecimæ quæ est Golreut acuta
quaternarium apposuero. Hac enim consideratione 16 ad 8 duplam efficit propor-
tionem diapason æquisonantiam instituentem. & 8 ad 4. similiter duplam. Rursus maio-
rum differentia scilicet 8 ad minorum differentiam quæ est 4 duplam pariter pro-
bat habitudinem: Atq; ita per proportionatos huiusmodi chordarum terminos so-
ni ipsi intelligendi sunt: per differentias autem ipsa chordarum interualla: nam sicut
se habent inuicem termini in dupla: Ita grauius & auctius interuallum ad minus &
acutius. Sustinet item quintam chordam & duodecimam harmonice mediatas
atq; suauiter consonas. Verum interposita tercia ac decima chorda suauissima hu-
iusmodi harmonia auribus accedet obumbrata atq; infecta. Decimaseptima ter-
tia & decima æquisonans: quintadecima est ad tertiam: & octauam ad decimam. Est
enim uaga & imperfecta: tertia ipsius sonoritatem consequens: ac tercia: quinta: octa-
ua: decima: duodecima: & quintadecima concorditer mediatur. Decimanona ad
quintam disdiapason: ac diapason ad duodecimam æquisonat: sustinet enim ter-
tiam: quintam: octauam: decimam: duodecimam: quindecimam: & decimase-
ptimam concorditer mediatas. Vigesima autem æquisonat diapason ad tertiamde-
cimam: & disdiapason ad sextam: ac plurimas quidem sustinet medias cōcorditer chor-
das scilicet tertiam: sextam: octauam: decimam: tertiamdecimam: quintamdecimam:
& decimamseptimam: uerum quæ quintadecimam excedunt quoniam corpoream geo-

metricæ mediocritatis magnitudinem superiadunt: surdæ quodammodo sunt & debiles propriæ sonoritatis natura aliquantulo destituta. Reliquæ autem sonorum conjunctiones insuauiter aurum sensum ledunt: quum simul extremæ feriuntur chordæ: puta secunda & quarta simplex: & septima: ac quæ ipsis simplicioribus æquisonant: Inde ab ipsis contrapuncti elementis disiunctæ sunt: quippe quæ in cantilenis (nisi telocissimo mensuræ temporalis transitu) nullum consequuntur stabilem locum.

De octo mandatis siue regulis Contrapuncti. Caput Tertium.

Vibus uero modis ipsa cantilenarum elementa sese inuicem consequantur octo regulis musici distinxerunt. Prima enim regula est q̄ principia unius cuiusq; cantilenæ sumantur per concordantias perfectas uidelicet uel in uno numerum: uel in octauam uel in quintadecimam: seu etiam in quintam ac duodecimam: quas & si perfectæ minime sint: ipsa tamē suauiore sonoritate perfectis ascribūt. Verum hoc primum mandatum non necessarium est: sed arbitrarium: nāq; perfectionem in cunctis rebus non principiis sed terminationibus attribuunt. Inde & imperfectis concordantiis cantilenarum exordia pleriq; instituerunt: ut his exemplaribus comprobatur:

Prima enim huiuscæ cantilenæ compositio per tertiam summit exordium. Secunda per sextam. Tertia per decimam: quæ & si imperfecta sunt concentus elementa: congrue tamen atq; concorditer noscuntur huiusmodi principiis conuenire. Secunda regula est q̄ duas perfectæ species eiusdem generis non possunt consequenter & immediate simul ascendendo uel descendendo in cantilena constitui: puta duo unisoni: uel duas octa

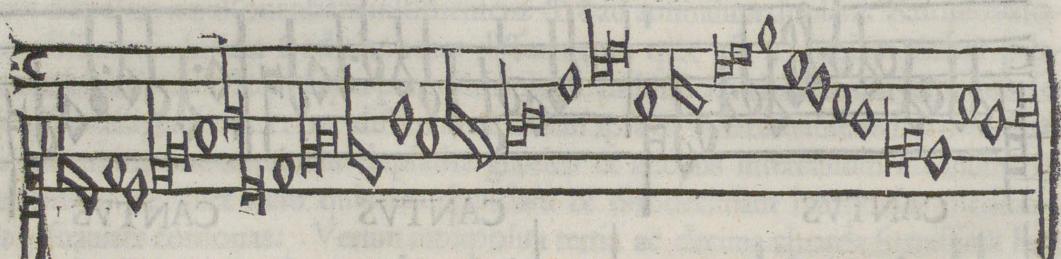
Prima regula

Secunda regula

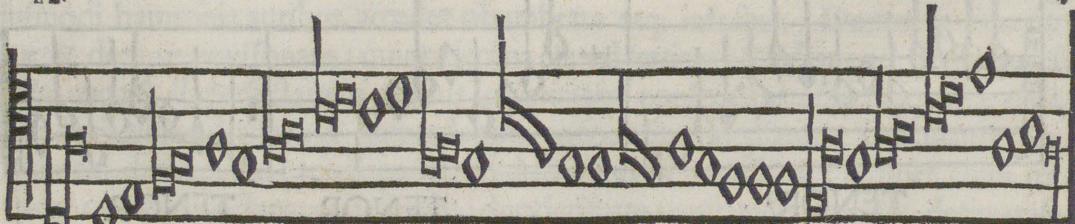
dd

quæ: aut duæ quintæ decimæ: siue etiam duæ quintæ aut duodecimæ: quæ & si perfectæ
 non sunt: perfectis tamen (ob quam sortiuntur suavitatem) connumerantur: ipsarum re-
 gulas atq; mandata seruantes. Hæc enim regula non arbitraria est: sed legalis: omnē pe-
 nitus exceptionem reiciens. Nōnulli tamen sunt arbitrii duas quintas simul ascenden-
 tes uel descendentes pronunciari posse: modo diuersis protensæ sint quantitatibus &
 interuallis: una scilicet perfecta: altera subtractione uel defectu semitonii diminuta: pu-
 ta procedendo ab Are ad Elami: siue a proslambanomene ad hypatenmeson. Inde sub-
 sequenter & immediate ascendendo a h̄ mi graui ad F sicut: siue ab hypatehypaton: ad
 parhypatenmeson. quod mea sententia falsum est. Nāq; quintam semitonio diminutam
 q; maxima & nota sit huiusmodi diminutio: cantilenæ incongruam esse nemo dubitat.
 Hinc diapenticarum specierum ordinem a Proslambanomene duci non patitur harmo-
 nica medietas diatonice disposita. Tamen quinta ipsa (quod organistæ afferunt) mini-
 ma ac latentis incertæq; quodammodo quantitatis diminutionem patienter sustinet
 quæ quidem ab ipsis participata uocatur. Tertia regula est: q; inter duas perfectas eius-
 dem generis concordantias diuersis uel consimilibus motibus int̄eras aut remissas: una
 saltem iuperfecta concordantia: puta tercia uel sexta & eiusmodi: debet media consti-
 tui. Plures itē imperfectæ similes: atq; etiam dissimiles ut duæ uel tres uel quattuor ter-
 tiæ & una aut plures sextæ: inter duas ipsas perfectas eiusdem generis: quā decenter di-
 sponuntur: quod presens monstrat exemplar:

CANTVS

TENOR

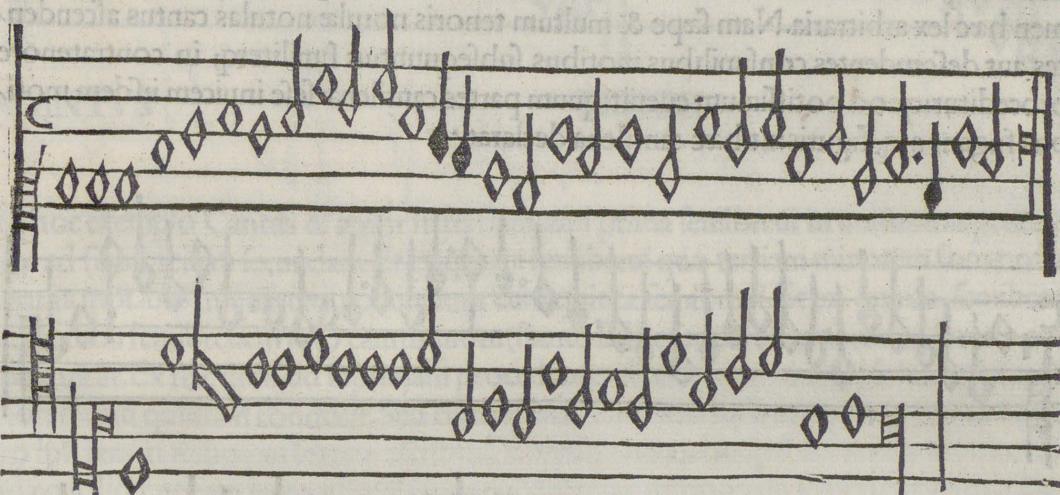

Contrapunctus autem solam inter duas eiusdem generis perfectas cōcordantias con-
 similibus motibus ascendentibus uel descendebus discordantiam continens: puta secun-
 dam uel quartam aut septimam: siue discordantia ipsa diminutiore figura notata sit ut
 seminima uel semiminima atq; etiam minima: siue maioris quantitatis temporalem fi-

guram imitetur ut semibreuem aut breuem: non admittitur: namq; si discordantia patens
ac nota contrapuncto non congruit: imperfectæ concordantiae locum ac uicem obtine-
re non potest: hinc & latens ipsa uelocitate discordantia imperfectæ huiusmodi cōcor-
dantiae nequaquam poterit suffragari.

Quarta regula est q; plures perfectæ & dissimi-
les concordantiae ascendentis uel descendentes possunt in contrapuncto consequenter
deduci: ut quinta post unisonum uel post octauam: & octaua post quintam: ac reliquæ
eodem modo: ut hoc constat concentu:

Quarta re
gula

Quinta Regula est q; duæ perfectæ concordantiae similes possunt in contrapuncto
consequenter & immediate constitui: modo dissimilibus procedant motibus atq; con-
trariis: ut si duarum octuarum prima in acutum sit protensa: secunda in graue remissa:
& econuerso. Similiter quum fuerint duæ quintæ immediate succedentes: quarum pri-
ma per

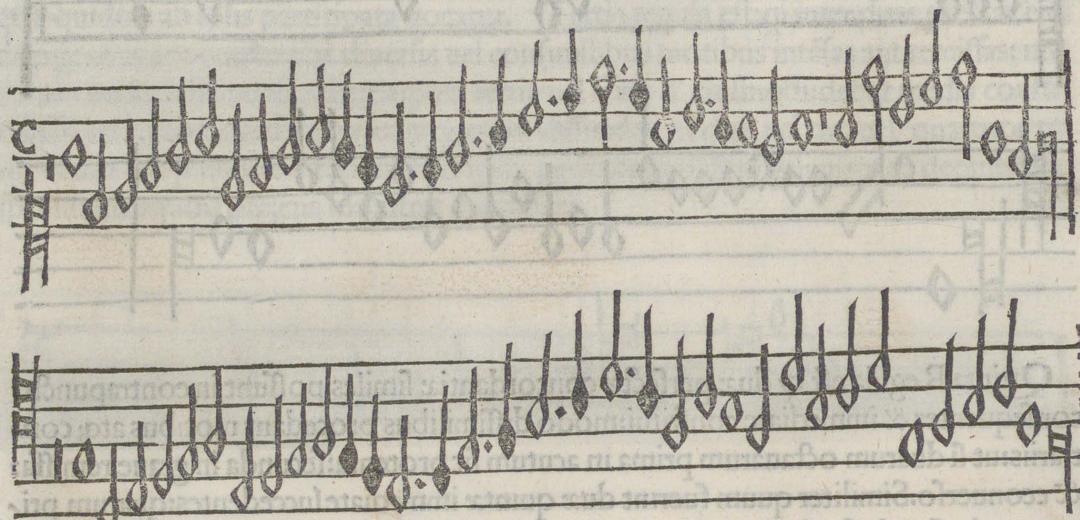
Quinta re
gula

TENOR

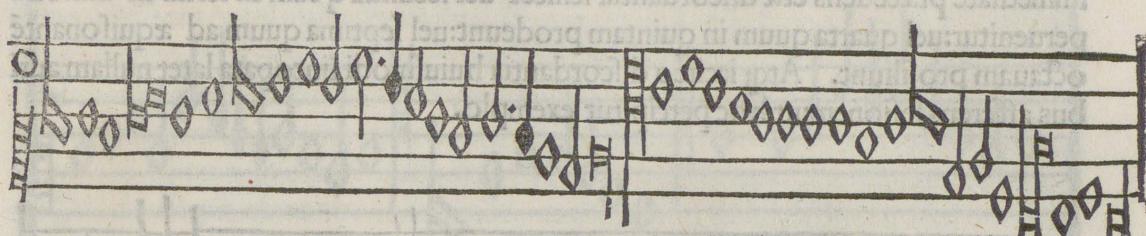
quia per octauam remittitur & tenor intenditur per octauam. Prima item semibreuis contratenoris est quinta intensa supra tenorem. Secunda uero est quinta intensa supra cantum. Item ultima semibreuis seu penultima notula contratenoris est quinta remissa sub tenore. Ultima uero notula ipsius contratenoris. s. longa est: item quinta sed intensa supra tenorem: quod in omnibus fere cantilenis euenire contingit. Sexta regula est q̄ in contrapuncto partes cantilenæ scilicet tenor & cantus atq; cōtratenor debent inuicem esse contrariae in motu: ut quum cantus ascendit: tenor descendat & econverso. atq; contratenor eodem modo se habeat cum altera ipsarum partium. Est tamen hæc lex arbitraria. Nam s̄æpe & multum tenoris notulae notulas cantus ascendentes aut descendentes consimilibus motibus subsequuntur: similiterq; in contratenore proceditur: quod potissimum euenit: quum partes cantilenæ sese inuicem in cīm moribus fugant atq; figuris: ut hæc cantilena declarat.

CANTVS

TENOR

nient: Atq; item laxati in contrarium ambo ad quintam transferuntur. quod hoc con-
centu facile comprobatur.

In hoc exemplo Cantus & tenor in tertiam cum prima semibreui in unisonum prolabū
tur ad semibreuem secundam. Et ex quarta semibreui quæ tertiam minorem sonat: con-
trariis motibus in quintam conueniunt cum quinta semibreui. Et ex quinta semibreui
ad sextam semibreuem solo cantus motu (stante scilicet tenore) in minorem sextam con-
uertuntur. Ex hac uero ad septimam procedentes semibreuem: motus solum cantus te-
nori stabili quintam conductit. Sed cum octaua semibreui solo item motu tensus immo-
to ipsi tenori minorem sextam ascribit. Dehinc quum ambo ipsi contrariis motibus (to-
nico scilicet utrinq; interuallo) ab iniucem distrahunt nonam semibreuem in octauā
ipsi sextæ propinquiores constituunt. Atq; ex undecima semibreui in sextam similiter
ducta ad octauam æquisonantem cum duodecima semibreui contrariis prodeunt mo-
tibus. In cæteris quoq; consimilem decet aggredi considerationem. Octaua & ultima re-
gula est q; omnis Cantilena debet finiri & terminari in concordantia perfecta uidelicet
aut in unisono ut Venetis mos fuit. aut in octaua aut in quintadecima: qd omnis musi-
cum scola frequentius obseruat: gratia harmonicae mediocritatis perficiendæ. Est enim
Finis teste Philosopho unius cuiusq; rei perfectio.

Octaue regula

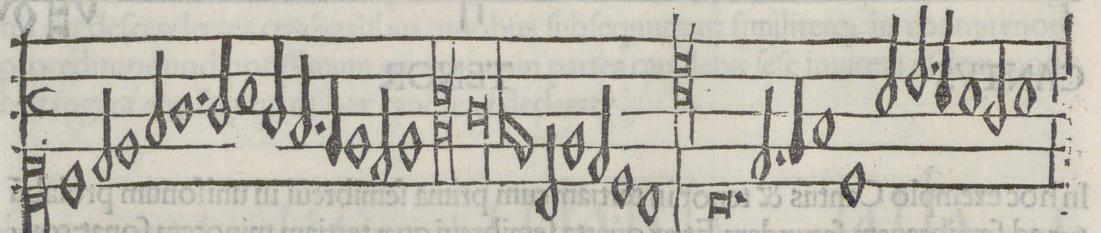
Philosophus

Quæ & ubi in contrapuncto admittendæ sint discordantiae.

Caput Quartum.

Væ uero in contrapuncto admittendæ sint discordantiae breui descriptione
duximus exprimendū. Semibreuis enim recta plenam temporis mēsuram con-
sequens: in modum scilicet pulsus æque respiratis: in contrapuncto discordantiae
subiacere nō pot: ut artis posuere magistri. similiter & breuē notulā discordantem non
admittunt: corrūpit. n. cōcentus naturā & suavitatē ipsa discordantia quū nota est. Quæ
uero per sincopā & ipso rursus celeri trāsitu latet discordantia admittif in contrapuncto.

Id enim in omnibus fere cantilenis cōtingit: ut quum imperfectam continemus concordantiam: ex qua immediate: per contrarios organizantium motus ad perfectam sibi propinquorem proceditur: tunc minima seu etiam semibreuis ipsam imperfectam immediate praecedens erit discordantia scilicet uel secunda quum ex tertia in unisonū peruenitur: uel quarta quum in quintam prodeunt: uel septima quum ad æquisonantē octauam prosiliunt. Atq; iccirco discordantia huiusmodi sincipata latet nullam auribus afferens lesionem: ut hoc percipitur exemplo.

Donstable
Binchoys
Dufay
Brasart

In hoc concentu: prima minima cantus secundam efficit ad tenorem (patentem qdem discordantiam): Atq; secunda pariter minima cantus quarta est ad tenorem notissime discordans: has ego raro concederem admittendas: est .n. nota ipsarū discordia: quamq; uelociter gradiens dimidium tantum semibreuis obtinet: Complures tamen discordā tem huiusmodi minimam atq; semibreuem admittebant. ut Donstable: Binchoys: & Dufay: atq; Brasart. Ultima uero semibreuis catus in duas minimas distincta: secundam minimam cum ultima semibreui tenoris septimam efficit discordem: sed latentem ducente sincipita. Idem quoq; comperies in ultima semibreui contratenoris: quam quum duas in minimas partitus fueris: secuda ipsarum ad ultimam tenoris semibreuem quartam discordem monstrabit sed latentem. Quare minimum huiusmodi atq; etiā semibreuem discordantem in contrapuncto admitti necesse est. Est item & latens discordia in contrapuncto preter sincipatam: quæ scilicet inter plures cātilenæ partes concordes continentur & obtundit. Semibreuis autē in duplo diminuta & breuis in quadruplo ac reliquæ eiusmodi: q; minimæ figuræ quantitat̄ æquiualeant: & si discordantes fuerint n contrapuncto poterunt sustineri.

De Consentanea suavitate quartæ Caput Quintum.

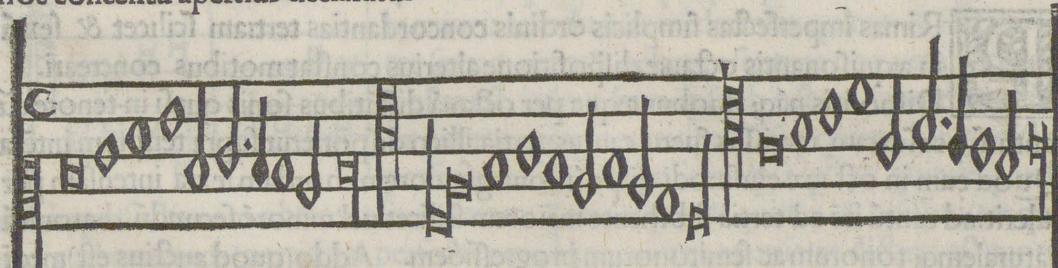
Sed quæ ex quatuor coniunctis inuicem sonis discordatia consurgit. Diatesia ron scilicet consonantiam sonans: duobus locis admittitur in contrapuncto. Primo quū tenor & cantus octauam inuicem sonuerint tunc medius qui cō-

tratenor dicitur in quintam supra tenorem: tribus. s. tonis ac semitonio ductam dispositus: ab acutissimo sono qui octauam æquisonantem perficit ad grauiorem: per quartam. s. diatesaron distabit in graue: atq; ita quarta huiusmodi inter contratenorem & cantum quoniam harmonice mediata est: optime concordabit: ut præfens monstrat cōcentus:

CANTVS TENOR CONTRATENOR

In hoc concentu: prima notula atq; item ultima contratenoris quintam supra tenorem & quartam sub cantu inuicem consonas harmonica medietate constituit. Secundo quum tenor & cantus procedunt per unam aut plures sextas: tūc uox media scilicet cōtratenor quartam semper sub cantu tenebit: tertiam semper ad tenorem obseruans in acutum. Huismodi autem contrapunctum cantores ad Faulx bourdon appellat. in quo quidem medium ipse contratenor s̄apius notulas cantus subsequitur: diatesaronica sub ipsis depressione procedens: quod in psalmodiarum modulationibus a musicis frequenter obseruatur. Atq; ita quarta huiusmodi inter contratenorem & cantum etiam per semibreues & breues ac longas deducta in cōtrapuncto cōcorditer admittitur: quod hoc concentu apertius declaratur.

CANTVS TENOR CONTRATENOR

Constat enim ex proposito concentu notulas omnes cōtratenoris per quartam a notulis cantus esse depresso: ac a notulis tenoris sextam ad cantum concludentibus per tertiam intentans: sed per quintam in acutum protractæ sunt ab his tenoris notulis quæ cum cantu octauam seu diapasonicam symphoniam harmonica mediocritate cōcludit: Inde concors noscitur huiusmodi cantilena.

d. iii

Quare Quarta inter medium sonum & acutiorem concordat: discordatq; inter medium & grauiorem.

Caput Sextum.

Boetius

Aristoteles

FT si sexta per tertiam supra tenorem mediata quartam inter medium terminum concorditer sustinet & acutum: quoniam inter duas ipsas concordantias tertiam scilicet & sextam (quáuis imperfectas) disposita est ab ipsis tanquam minor a maioribus obumbrata. Id tamen noscitur etiam natura atq; arte deductum. Nanq; acutiores soni uelocioribus motibus generantur. Inde & grauioribus quos tardior educit motus debiliores sunt: ut primo secundi theorica descriptissimus. Quare & ipsa uelocitate debilior effecta in acutum latet discordantia quartæ. Secus quū in grauioribus concipitur sonis: Tunc enim nota est & ad aures inuocundam reddit sonoritatem ob motuum tarditatē: quam Boetius noster primo Musicæ grauioribus sonis asserit inesse. Tarditas enim plus temporis naturaliter sibi uendicauit quam celeritas. Hinc potest in grauioribus sonis amplius discordari: consequenterq; discordantia percipi magis nota: quod Aristotelis est uigissimum primo problemate partis harmonicae. Iccirco in grauibus ipsis sonis. quartæ huiusmodi discordiam contrapunctus non sustinet.

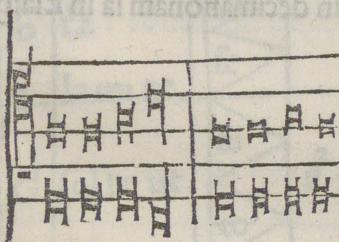
De Conformatitate & diuersitate tertiae & sextae. Caput Septimum.

PRimas imperfectas simplicis ordinis concordantias tertiam scilicet & sextam in æquisontanis octauæ dispositione alterius constat motibus concreari. Dispositis nāq; duobus æque per octauā distatiibus sonis quasi in tenore cū cantu: si per sextam remissus fuerit cantus: tertia illico disponetur supra tenorem intesa. Quod cum in octauæ eiusmodi dispositione grauiorem chordam sexta intensam pertulerit: ad cantū itē ad tertiam substituet maiorem scilicet uel minorē secundū diatonicā naturalemq; tonorum ac semitonorum progressiōem. Addo (quod auctius est) medium neruum in harmonica diapason consistentia dispositum unico motu ambas ipsas generare ad extremos: nanq; quum per tertiam remissus fuerit tertia efficiet ad grauiorem & sextam ad acutiorem. Quum uero semitonio aut tono medius ipse sonus fuerit intensus tertiam ad acutiorem: & sextam ad grauiorem comprobabit. Remissus insuper cantus ab octaua per tertiam maiorem uel minorem: in sextam illico minorem aut maiorem declinabit. Similiter & tenor quum octauam sonuerit sub cantu si per tertiam ascendat: sextam probabit ad cantū. quod diligente huius compositionis examine pernotescit.

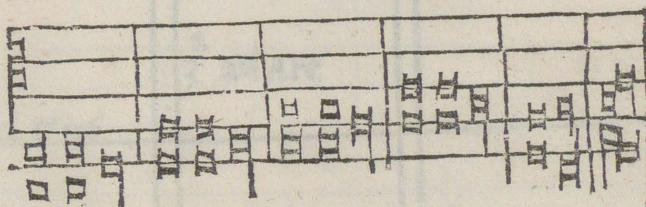

CANTVS **TENOR**

Id itē aduertendum est: q̄ si species siue concordātia cuius intenſiōe uel remiſſiōe altera producitur fuerit maior:puta tertia intensa a tenore uel remiſſa a cantu: producta erit minor scilicet sexta: & econuerso. quoniam in ipsa octaua perfecta quinq; tantum toni ac duo minora semitonias comprahenduntur. Patet igitur in ipsius octauae dispoſitione ex motu sextæ tertiam facile generari: atq; ex tertiae ductu sextam concludi. Inde q̄ ambæ imperfectæ sint unam eandemq; quodammodo naturam & proprietatem seruare uidentur. Prediximus insuper in tertio capite regula septima q̄ tertia ad unisonum atq; ad quintam: & sexta ad octauam contrariis motibus aptissime sese conserūt: qua re ineptius unico deferuntur motu. Hinc constat tertiam q̄ a duabus contiguis cōcordantiis perfectis (contrariis ab ipsa motibus) circūuenta sit: quinta. s. & unisono sua uiore esse q̄ sextam. hæc n. & si ab octaua & a quinta circūscripta est: ad ambas tamen contrariis motibus non procedit nāq; solo motu in quintam conuertitur: quāuis duobus contrariis ad octauam transcendat. ut hic patet.

Rursus sexta magis participat de quinta q̄ de octaua quoniam quintæ ipsi propinquior est & cōtigua: nulla enim intercidit uox media inter quītam & sextam. Inter sextam uero & octauam septima uox naturaliter disposita est. iccirco sexta ipsa ab octaua remotior quintæ naturam magis participat. Cūq; quinta longe distet perfectione ab octaua: Sexta ipsa ipsius quintæ particeps imperfectior em obtinuit sonoritatem q̄ tertia: quæ & quintæ & unisoni (tanquā media ad extremos) participat perfectionem. Hæc enim contrariis (ut dictum est) motibus & ad quintam & ad ipsum unisonum: cui octauæ perfectio simpliciter ascripta est: primo ac strictiore impetu noscitur transmovere. quod subiectæ notularum cōprobant descriptiones hoc modo.

De Denominatione extremorum sonorum iu concordantiis.

Caput octauum.

Sunt & qui extre mas concordiarum chordas multimodis syllbarum uocantium denominationibus considerant: dicunt enim quum tenor pronunciat ut cantus in unisonum: similiter ut modulabitur in tertiam mi & sol in quintam: atq; la in sextam in singulo exacordo. Sed in octauam cantus ipse similiter ut aequisonabit ipsi tenori atq; reliquas secundū huiusmodi considerationem existimant nuncupandas. Nos uero (& si in flore musicæ hunc ipsum descripsimus ordinem) nulla tamen lege credimus id esse seruandum: quoniam neq; aequalitas neq; diuersitas syllabarum sed propriis interuallis disiunctæ extremitates sonantium terminorum concordantias concludunt. Nam quum tenor in f ut dixerit ut: Cantus nō modo poterit ut in octaua exprimere secundum diatonicam Guidonis institutionem: uerū etiam, sol & re. in Gsol re ut grauem. Vnaquaq; enim syllaba in Gsol reut graui disposita: perfectam ad f ut aequisonat octauam: uidelicet diapason consonantiam. Similiter ad secundam chordam omnes poteris in introductorio concordantias ad decimam nonā usq; facile conducere. Nam quum in Are tenor quieuerit poterit cantus fa & ut in tertiam scilicet in Cfaut. Et la ac mi in quintam in Elami grauem enūciare. Et fa in Fsaut in sextam minorem. Atq; la & mi ac re in Alamire in octauam perfectam. Atq; item sol & fa & ut in decimam in Csolsaut: Et la atq; mi in Elami acutam in duodecimam. Et fa in Fsaut acuta in tertiam decimam. Atq; la & mi & re in Alamire superacutam in quintadecimam. Et sol & fa in decimam septimam in Csolfa: Atq; in decimam nonam la in Elam: qd præsentis figuræ descriptione notissime percipitur.

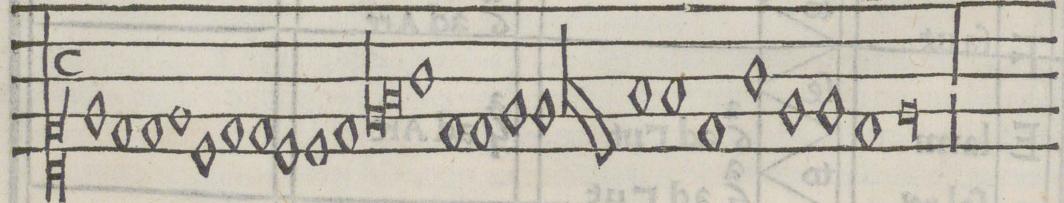
S	la la sol	to to	20 ^a ad Γ ut 19 ^a ad Γ ut	19 ^a ad Are	
S	solfā	se se		17 ad Are	
L	mi	apo se	17 ad Γ ut		
F	fa	se			
A	la mi re sel re ut	to to	17 ad Γ ut	17 ad Are	
G		to to			
F	faut	se se		17 ad Are	
C	la mi	17 ad Γ ut to		17 ad Are	
D	la sol re	to to	17 ad Γ ut		
C	sol faut	se se		17 ad Are	
H	mi	le apo	17 ad Γ ut		
B	fa	apo se			
A	lam re	se to		8 ad Are	
G	sol re ut	to to	8 ad Γ ut		
F	faut	se se		8 ad Are	
E	lam	se to	8 ad Γ ut	8 ad Are	
D	sol re	se to	8 ad Γ ut		
C	faut	to se		8 ad Are	
H	mi	se to	8 ad Γ ut		
A	re	to ton?		Vnisonis	
G	ut	ton?	unisonis		

Atq; ad reliquas consimilis erit concordantiarum inuicem consideratio uidelicet non solius utring; sillabæ dispositione: sed proportionatis inuicem sonis per congruas interallorum dimensiones.

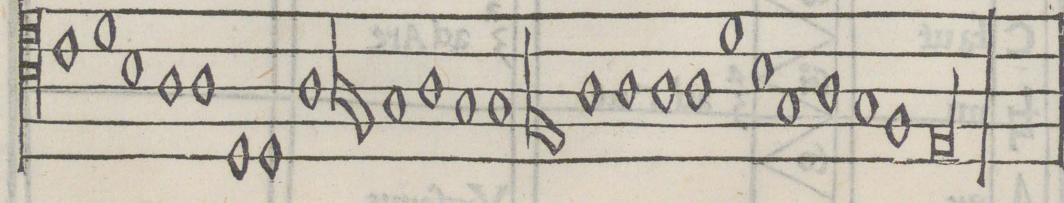
Altera intentione specierum atq; remissione diuersa contrapuncti disponuntur elementa.
Caput Nonum.

Non insuper id congruum esse puto quod exactius duximus explicandū: quē admodum scilicet elementariæ contrapuncti species sibi inuicem in cantilena solent cōmiseri. Quum enim cantus cum tenore tertiam tenuerit: diuersitate motuum cōputata: in unisonum illico collabuntur. Atq; rursus ex ipsa tertia diuersis item motibus ad quintam prosiliunt. Quum autem cantus per tertiam tenori superpositus unica intenditur uoce: remissus tūc tenor per quintam octauam inuicē persicent: & econuerso: quum scilicet tenor in octaua cum cantu dispositus intēditur per quintam & sola uoce cantus remittitur: ex octaua in tertiam suaviore transitu cōmeabunt. Ex octaua item ad sextam diuersis motibus: & ex octaua ad quintam unico uidelicet cantus motu per quartam remitto: uel tenoris per diatessaron intenso per optime proceditur. Verum ex sexta in tertiam organizantis sono per quartā remesso uel solius tenoris per quartam ipsam intenso facile peruenit. Est enim organizās ille qui acutiorem efficit cantilena partem. Similiter item ex tertia intensus cantus per quartam ipsi tenori sextam respondebit. Quod si tenor cum cantu in tertiam dispositus per quartam fuerit demissus: sexta pariter a cantu discedet: quæ hoc lucide disponitur harmento.

CANTVS

TENOR

In hoc exemplo omnes primæ notulae in octauam positiæ quamdecenter dispositæ sūt quia sunt immobiles (interposita etiam semibreui paula). Verum. quinta cantus mini ma minimæ pausam immediate sequens q̄ in octaua sit cum tenore non admittitur propter remissam octauam immediate præcedentem. Sunt & qui (interposita etiam pauſa semibreui) duas consimiles concordantias perfectas immediate ascendentis aut descendentes non admittunt quanquam his complures dissentient: quum pauſa semi breuis integrum temporis mensuram obſeruet. Condecenter item duæ aut plures semibreuiū pauſæ duas consimiles concordantias perfectas consequenter ascendentis aut descendentes mediabunt ſiue in tenore ſiue in cantu ſeu etiam in cōtratenore aut in Baritonante deductæ ſint. Quid insuper credendum censemus iis: qui organi zantibus obſtant: ne plures q̄ tres semibreues in cantu unisonas pronunciant? quod propterea affuerant: ne cantus uideatur in tenorem conuersus ac tenor in cantum. hoc noſtra qdem ſentētia ridiculū eſt. Solent enim perſape cantilenarū cōpositores tenorem atq; contratenorem diminutoribus pernotare figuris ac cantum tardioribus: quod recentiores frequentant: ut hic notiſſimo conſtat experimento.

CANTVS TENOR

Est & celeberrimus quidam in contrapūcto processus notularum uidelicet Baritonan tis ad cantus notulas institutus consimilibus notulis per decimam inuicem procedenti bus: tenore ad singulos concorditer commeāte: quem Tinctoris: Gulielmus guarnerii Iusquin despret: Gaspar: Alexander agricola; Loyset: Obrech: Brumel: Isaac: ac reliqui locundissimi compositores in suis cantilenis ſæpius obſeruarunt: quod & præsentis concetus consideratione percipitur.

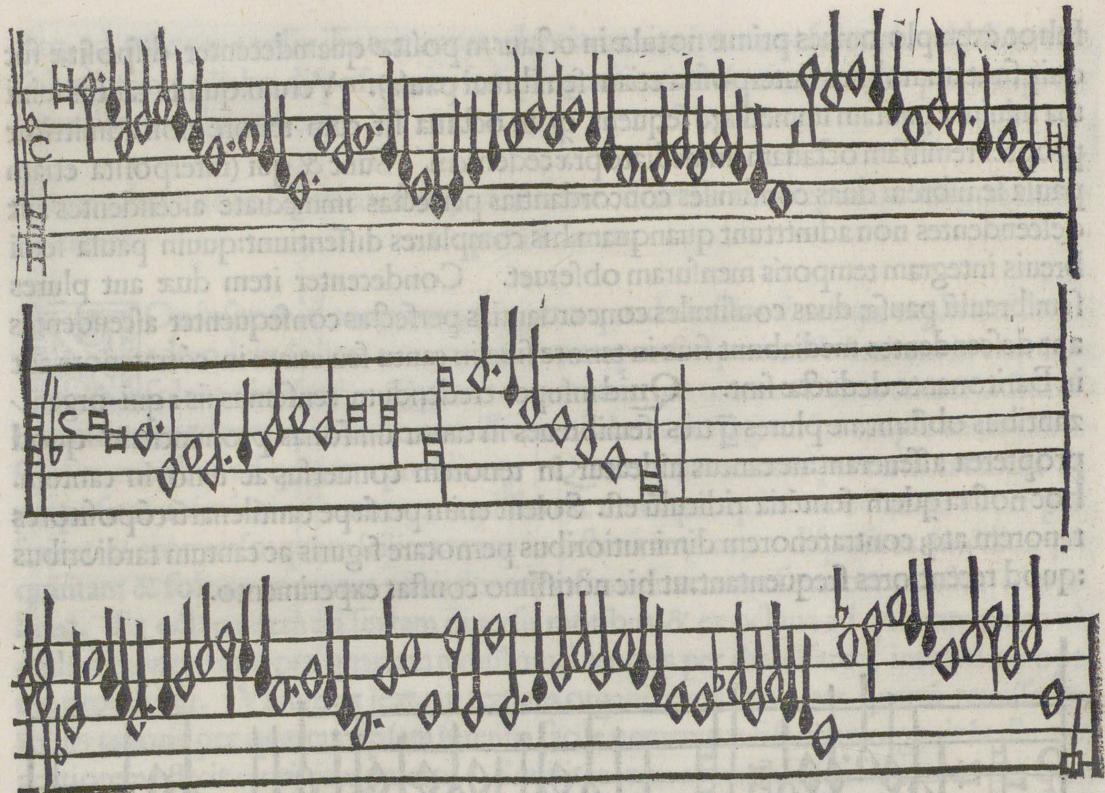
Tinctoris.
Gulielmus
guarnerii.
Iusquin.
Gaspar.
Agricola.
Loyset.
Obrech.
Brumel.
Isaac.

Verte folium.

CANTVS

TENOR

BARITO
NANS

De fictæ musicæ contrapuncto.

Caput Tertiumdecimum:

Fictas autem seu coloratas contrapuncti species quæ in monochordo chordulis ipsis singulos tonos diuidentibus considerantur aliquantulum prose quamur. Hæ enim q̄ chromatica dimensione ducuntur coloratas demonstrant cantilenas: quas & fictas dicunt. Est enim necessaria huiusmodi dispositio ad armonici instrumenti perfectionem: tum suauiori diatoni ci generis asperioris contenta: cum nonnullarū cōsonantiarum perfectione in diatonico chordotono conquirienda. Atq; iccirco ad Musicam huiusmodi fictam triplici consideratione proceditur: secundum scilicet chromatici generis dimensionem: secundum permixti generis demonstrationem: & secundum enarmonici generis divisionem. quæ omnes diatonici generis condensationes dictæ sunt & ornamenta: sed horum dimensiones in harmonica instrumentalis mathematice duximus disponendas. In Diatonico autem Guidonis introductorio Musica ficta unico toni monstratur interuallo: ubi uidelicet b molli exacordum quartā disponit chordam fa quæ toniā scindit distaniam inter Alamire & mi seu iter Mesen & Paramesē istar tetrachordi cōiūctarū: quare & chordulas huiusmodi toniā partientes interualla signo b rotūdæ pnotare solent eas per

fillabam fa pronūciantes. Persēpe etiam plēriq; pronuntiant sol sub la semitonii interuallo: quum potissime proceditur his notulis la sol la incipiendo in Alamire rursusq; in ipsam terminando: ut Salve regina. Atq; itē inter sol & fa incipiendo & terminādo in Gsolreut hoc trāsitu sol fa sol: qđ Ambrosiani plērūq; modulari solēt Non enim sillaba fa semitonium perficit sed ipsa semitonīai interualli dimensio duobus sonis circumscripta. Quum igitur in Exacordis Guidonicæ traditionis fictam hanc progressionem quæsieris: acutiores singulorum tonorum notulas maiore subtrahes semitonio: eas fa sillaba ac littera b rotunda describendo: permutatione ducēte qua sit ex tono transitus in semitonium: Plēriq; autem singulis tonorum interuallis huiusmodi uocem semitonīam inscribunt. Verum quum mi in fa permittatur loco b quadræ b rotundam ascribunt quum autem fa in mi loco b rotundæ b quadram ponunt. Inde si in Elami grauem permuttereris mi in fa: deponetur fa maiore semitonio in graue: cuius Exacordum in b mi grauem acquiret exordium. Quod si in C fa ut grauem fa permuttereris in mi per transitum maioris semitonii in acutum: Exacordum huiusmodi in Are initium assummet. Quum autem in b mi grauem permuttereris mi in fa per trāsitus maioris semitonii in graue: Exacordum ipsum incipies in acquisitam F fa ut tono sub ut depressam: qua re non incongruum est uocuum huiusmodi considerationem: Musicam acquisitam uocitare. Per reliquas item introductorii chordas consimilem acquisitorum exacordorum deduces coniunctionem. Quare & acquisitas consonantiarum species & tonos facile hac ficta musica cōperies acquisitos. Sunt & qui appositione huius signi $\#$ notulam cui apponitur deprimi uolunt minimo die seos interuallo: quod Enarmonici generis est. Est enim Diesis diuidium semitonii minoris interuallum duobus sonis circumscripsum. In ficta itaq; Musicæ consideratione Contrapunctus eisdē quæ proposuimus mandatis procedit: iisdēq; contextur concordantiis: ut hac dispositione percipi potest.

Ambnosiāi

ee iii

Diesis

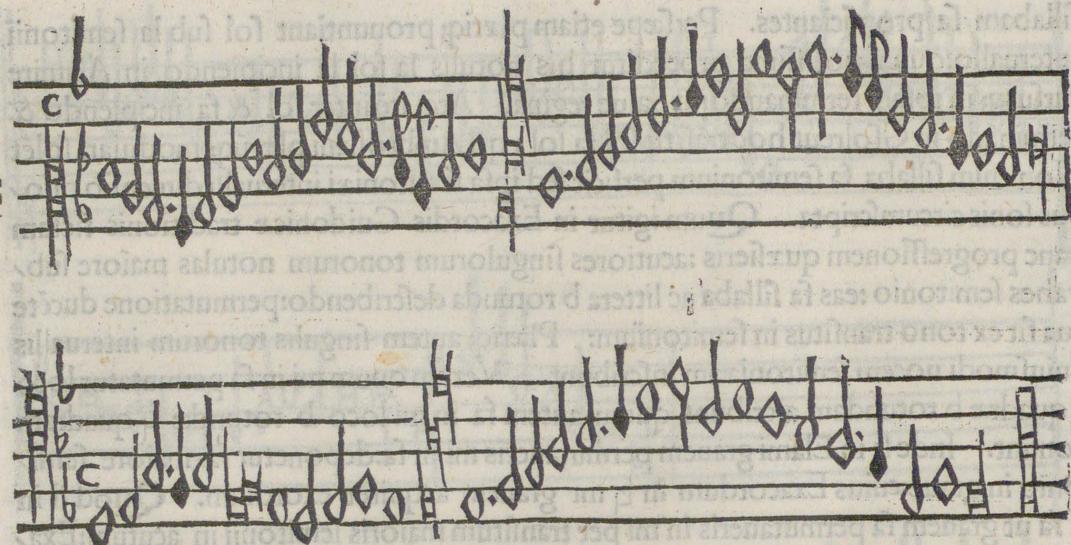
Verte folium

CANTVS

TENOR

Ambrosiāi

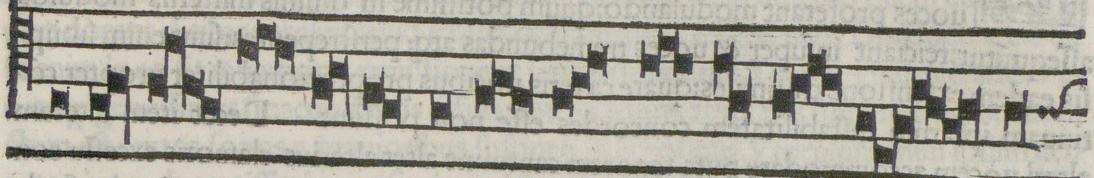
Guido

De Falso contrapuncto. Caput Quattuordecimum.

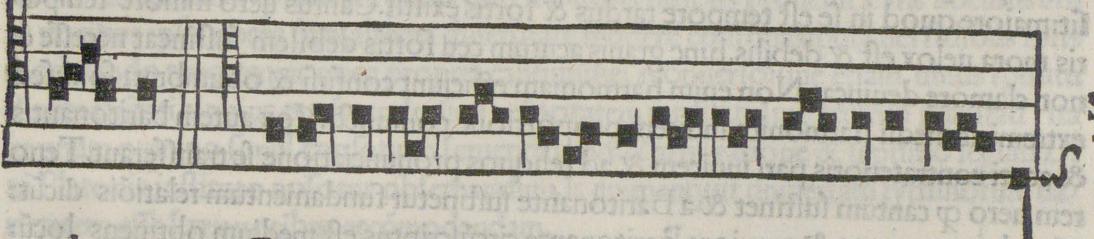
Alsum contrapunctum dicimus quum duo inuicem cantores procedunt per dissonas coniunctoru sonorū extremitates ut sunt secunda maior & minor quarta item maior et minor: atq; septima & nona eiusmodi: quæ ab omnibus suavis harmonia ratione & natura disiunctæ sunt. Hoc enim utuntur Ambrosiani nostri in uigiliis solemnibus martirum: & in nonnullis missis mortuorum cantis: afferentes a diuo Ambrosio institutum. Lugubrem quidem cantum: quo Ecclesia deploret effusionem sanguinis sanctorum martirum: ac mortuorum suffragia (quod absit) nusq; enim repperi ab ipso mellifluo Ambrosio celebratū: quippe q (ut inquit Guido) quum ecclesiastica describeret cantica in sola dulcedine mirabiliter laborauit: Non ne simplicem secundi & quarti atq; sexti toni modulationem modestis & lacrimatis congruere conscriptum est? Quare a nonnullis potius introductum falsum huiusmodi contrapunctum existimari licet. quos ignoratae Musicae liuor oppressit: ut Guidonis ipsius sententia testatur. Multa autem usurpantur nec tenentur regula: Quia tempore a multo desueuit Musica: dum inuidia & torpor cuncta tollunt studia Processus itaq; falsi contrapuncti: quem Ambrosiani ipsi sequentem uocant: est huiusmodi. Solus quidem cantor acutiore uoce pronunciat notulas cantus plani: duo uero aut tres succinunt unico sono notulas ipsas cantus subsequentes in secundam & quartam uicissim certo ordine: quem quoniam ab omni modulationis ratione seientius est: me pudet describere: Quandoq; incipiunt huiusmodi succentum in unisono

cum cantu plano procedentes inde per secundas & quartas ad finem usq: uel ad certam terminationem in quam unisonantes conueniunt. Plerunq: item in secundam usq: in quartam incipiunt: In unisonum uero semper terminantur: Cuius processus hac notatur descriptio: ne.

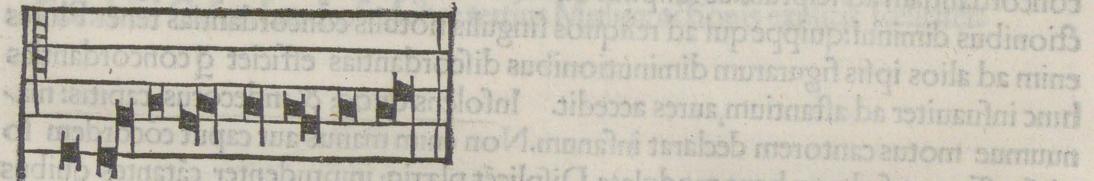
TENOR

Deprofun dis cla ma ui ad te do

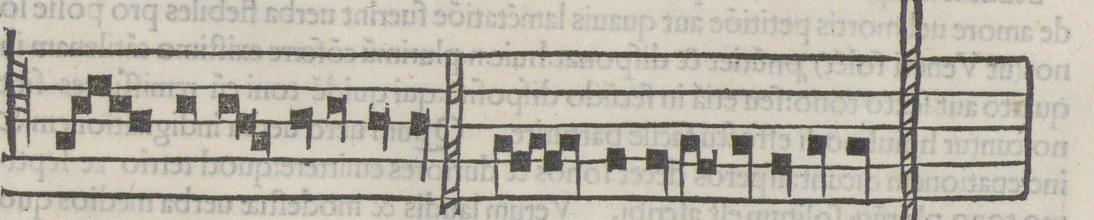
SUCCENTVS.

mi ne De pro fun dis cla ma ui ad te

domi ne

LETANIE MORTVORVM DISCORDANTES.

Do thi ne misere re Domi ne miserere:
TENOR SUCCENTVS

cc iiiii

Quomodo se regere debet cantor dum cantat.

Caput Quintumdecimum & ultimum.

Postremo nouis catoribus institutionis admonitionisq; causa duximus proponendum: ne insolito & in honesto oris hiatu aut ridiculo forte cachino uoces proferant modulando: quum potissime in diuinis mysteriis modulos assequuntur: reiciant insuper & uoces tremebundas atq; perstrepen tes: sunt enim sibi ipsi eadem extensione dissimiles: quare ceteris uocibus proportionabiliter propter continuam ipsarum instabilitatem concordes esse non possunt. Decet item alteram alteri uocem accommodare puta tenorem cantui: ne alter alterius clamoris excessu confundatur atq; succumbat. Inde quum uox tenoris cantum acutum attigerit: facile quot cantorum uocibus cantus tenori ipsi proportione conueniat poterit considerari. Namq; ut plurimum tenor cantui duplo in graue subiacet interuallo. Verum q; grauior sit: maiore quod in se est tempore tardus & fortis existit. Cantus uero minore temporis mora uelox est & debilis. hinc grauis acutum ceu fortis debilem sustineat necesse est: non clamore deuincat. Non enim harmoniam efficiunt consusi & obumbrati soni: sed extremiti ac medii harmonica inuicem proportione coniuncti. Vox autem baritonantis & acuti contratenoris pari inuicem & ad reliquos pronunciatione se transferant. Tenorem uero q; cantum sustinet & a Baritonante sustinetur fundamentum relatiois dicuntur: namq; ab acuto cantu & grauiore Baritonante circumscrip tus est medium obtinens locum: Quare ipsum concorditer conspicunt obseruant & uenerantur. Trahit enim amboru concordantiam ad seipsum: ac suipius ad alios confert. Neq; decet ipsum garulis fractionibus diminui: quippe qui ad reliquos singulis notulis concordantias tenet. Plures enim ad alios ipsi figurarum diminutionibus discordantias efficiet q; concordantias hinc insuauiter ad astantium aures accedit. Insolens quoq; & indecorus capit is: manuumue motus cantorem declarat insanum. Non enim manus aut caput concordem sonitum efficiunt: sed uox bene modulata. Displicit plerique imprudenter cantantes quibus se existimant placituros. Hæc etenim potissima fuit causa: cur relicto florido ac mensurabili cantu Guido ipse ad ecclesiasticam se contulit modulationem. Is enim (quod egre reffero) de eis inquit Temporibus nostris inter omnes homines fatui sunt cantores.

Studeat insuper cätilenæ cōpositor cantus suavitate cätilenæ uerbis cōgruere: ut quid de amore uel mortis petitioe aut quavis lamentatione fuerint uerba flebiles pro posse nos (ut Veneti solent) punitur & disponat. huic n. plurimū cōferre existimo cätilenam in quarto aut sexto tono: seu etiā in secundo disposita: qui quidē toni cū remissiores sint noscuntur huiusmodi effectū facile parturire. Quum uero uerba indignationem & increpationem dicunt: asperos decet sonos & duriores emittere: quod terrio ac septimo tono plerūq; solitum est ascribi. Verum laudis & modestiae uerba medios quodammodo sonos expetunt primo atq; octauo tono quādecenter inscripta. Sed tono;

Guido.

rum ipsorum proprietates atq; potentias in harmonia instrumentalis copiose describe
re constitui. Caeat postremo cantilenæ compositor tenorem aut Baritonantem in
cantilena per omnes notulas immobilem disponere. Non enim potest uox permanēs
ad perfectam concordiam contrariis motibus acquirendam cum altera proportio-
nabiliter conuenire. Iccirco ipsa non cadit in processum concordantiae auditum demul-
centis. Huiusmodi enim sonitus in instrumētis ductus: ceu in utriculo quem uulgares pi-
uam uocant dicitur uernare. apud Philosophum: apud uulgas uero Bordonizare. Nul-
la enim in eo sit intentione remissione mutatio. hinc nulla consurgit delectatio. Ve-
rum q; grauissimus sit: acutissimos ipsius utriculi sonos ac celeres sustentat: siquidem di-
ctum est acutos sonos a grauioribus sustineri & fortificari. Vtriculum enim ipsum uo-
cant piuam ab acutissimis eius sonis qui semper uidentur educere piu. Vernare enim
Petrus apponensis in elucidatione decimi problematis extensum esse sonū. afferit nul-
lius intentionis: nulliusq; remissionis participem. Oportet insuper & Cytharistam Lyri
cumue concentus exprimendi gratia qui ex canoris fidibus prouenit Lyrae uocibus uti:
ac uocibus ipsis uoces suas, alterna diuersitate reddere consonas: puta uel fidibus ipsis
modulando tenorem: ac uoce propria cantum: uel econuerso: siue etiam unius spissitudi-
inem raritati alterius conferendo siue uelocitatem tarditati: siue acumen grauitati: ita
ut unum omnino simul consonum seruent: quod & artis ratione & septimo legum Di-
ui Platonis instituto noscitur obseruandum. Is enim inquit uniuersam rythmorum ua-
rietatem esse Lyrae uocibus accommodandam.

Philoso-
phus.

Petrus Ap-
ponensis.

Plato;

Franchini Gafori Laudensis Liber tertius Musicæ actionis explicit fœliciter:

LIBER QVARTVS.

De Diffinitione: & Distinctione proportionis.

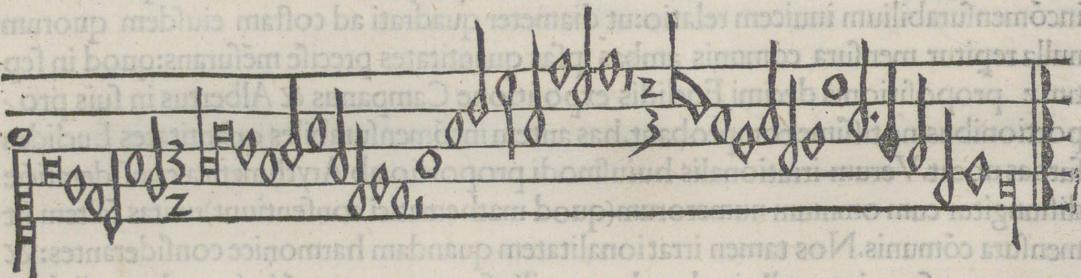
Caput Primum.

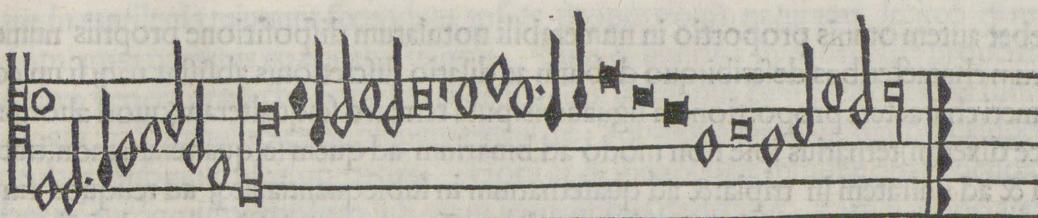
Roportio apud Euclidem est duarum quantæcunq; sint eiusdē generis quantitatū certa alterius ad alteram habitudo. Verum alia rationalis: alia irrationalis. Proportio ratiōalis est duarū cōmensurabilium quantitatū in discreto uel in continuo ad se inuicem comparatio. In discreto quidem ut sex ad quatuor ac re liquæ numerorum relationes quorum aliqua datur cōmuniſ mē ſura utrūq; eorum precise conducens: nāq; binarius ter ductus ſenarium numerat: bis uero quaternarium: hinc ipsorum dicitur cōmuniſ mensura. In continuo uero ut linea tripedalis ad lineam bipedalem quarū ſe- mipedalis aliquotiens ſumpta ambas mensurans dicitur mensura communis. Atq; in pō deribus quantitas nouem unctiarum ad sex unctiarum quantitatēm quarum pōdus tri- um unctiarum noſcitur mensura cōmuniſ. Huiusmodi quantitates in principio decimi Euclides ipſe cōmunicantes uocat. Irrationalis proportio est duarum quantitatū incōmensurabilium inuicem relatio: ut diameter quadrati ad costam eiusdem quorum nulla reputur mensura cōmuniſ ambas ipsas quantitates precise mēſurans: quod in ſep- tūme propositionis decimi Euclidis expositiōne Campanus & Albertus in ſuis pro- portionibus notiſſime comprobant. has autem incōmensurabiles quantitates Euclides ſurdas uocat. Verum irrationalis huiusmodi proportio ab Arythmetica conſideratiōe diſiungitur cum omnium numerorum (quod mathematici conſentunt) unitas ſaltem ſit mensura cōmuniſ. Nos tamen irrationalitatēm quandam harmonice conſiderantes: & eas quæ conſona interualla in chordotono illæſa non mentiunt̄ in ſecundo tertii theo- ricæ irrationales proponimus (non incongrue quidem) nāq; ipsarum dimensionum nul- la dignoscitur mensura cōmuniſ integritas: ut in harmonici instrumēti deſcriptiōe pro- babimus. Cum igitur Arythmetica proportio in numeris conſet: Geometrica in con- tinuis: Stereometrica in libratione ponderum: quæ & a nōnullis geometricæ ascribi- tur: Musica proportio (earum particeps) mutua conſideratione procedit. Ducibus nāq; numeris in chorda ſonora quæ cōtinua eſt ſonos diſponit ut in quinto theoricæ pro- posuimus: latiusq; in eo ope dicemus quod de harmonico instrumēto ſecūdū diuersa genera deſcripturi ſumus. Rursus numerorū opera (quod præſentis loci eſt) ſonos com- pleſtit ſecūdū temporis ſucceſſionem. Inde dupliſ proponimus musicæ propor- tionis effectū: primū in ſonorū diſpositione per cōlona interualla (quod theorici ē) al- terū in ipsorū tēporali quātitate ſonorū per notularū numeros: q actiuaſ ſeu practicæ ascribitur conſiderationi. in quo cunq; igitur genere ſermo noſter rationali immorabi-

Albertus
Io. Mar-
lianuſ
Plato
Philoso-
phi
Aristoteles

Quid sit
proportio
in notulis.

tur proportione quoniam in uniuscuiusq; proportionis terminis aliqua(faltem unitas) consistit mensura cōmuniſ. Consideratur plarūq; proportio & in potentiis ut Alber-
tus & Ioannes Marlianuſ in suis proportionibus comprobant: plarunq; etiam in locis
& temporibus ut plato in Thimeo & omnis philosophorum scola cōſentiunt inquā-
tum ſcilicet aliquid maius eſt altero uel ei æquale: quod proprium quantitatis eſt ut te
ſtatur Aristoteles in predicamentis. Qua re primo proportionem quantitati discrete
& continuæ: inde ſonis: locis: temporibus: ponderibus ac potentiis in eſſe neceſſum eſt.
Eſt & proportio æqualitatis duarum quantitatuum æqualium inuicem respectus ut
duorum ad duo: & linea bipedalis ad lineam bipedalem. Inæqualitatis autem pro-
portio eſt duarum inæqualium quantitatuum ad inuicem relatio ut quattuor ad tria: &
lineæ tripedalis ad bipedalem. Harum autem inæqualium proportionum alia maio-
ris inæqualitatis dicitur quum ſcilicet maior quantitas minori coæquatur per relationē.
Ut quattuor ad tria. Alta minoris inæqualitatis: quum minor quantitas maiori coæqua-
tur in relatione: ut tria ad quatuor. Erit igitur in cantilenis inæqualitatis proportio æq-
ualens maioris conſimilium notularum numeri cum minore: uel minoris cum maiore in
diuisione & pronunciatione mensuratio ut hic patet.

TENOR

Constat enim ex superiori proportionis diffinitione (ut & in disposito concentu percipitur) figuræ seu notulas omnes sibi consimilibus nomine & quantitate in quacunq; proportione comparari: puta semibreues minoris prolationis. semibreui bus minoris prolationis: ac breues temporis perfecti breuibus temporis pfecti. Quod si secus disposita fuerit proportio ut (exempli gratia) sesqualtera in acutiore cōcentus parte tres breues temporis perfecti cōnumerans duabus breuibus temporis imperfecti in tenore dispositis absurdā senties sesqualterā huiusmodi cōsideratiōem cum tres ipse breues temporis pfecti duabus breuibus tuis imperfecti in quantitate disentiantur: nāq; si earum partes quæ inuicem in quantitate conueniunt proportionabiliter conspexeris uidelicet nouem semibreues minoris prolationis quattuor semibreui bus eiusdem minoris prolationis: non utiq; sesqualteram quæ propriis numeris signata est: sed duplam sesquiquartā proportionem inuenies: atq; id idē proueniet quum tres maioris prolationis semibreues duabus minoris prolationis semibreui bus secundum sesqualteram ipsam duxeris coequandas: quod præsens probat concentus.

A

CANTVS

TENOR.

Debet autem omnis proportio in numerabili notularum dispositione propriis numerorum characteribus describi: quo dubium ac dilatio discretionis absistat. nāq; si unico numeri charactere proportionem signaueris: puta ternario sesqualteram (quod aliorūm pace dixerim) ternarius ipse non modo ad binarium ad quem sesqualteram monstrat: sed & ad unitatem in tripla: & ad quaternarium in subsequentia: atq; ad reliquos singulos pro instituentis arbitrio eodem modo posset comparari. Sic igitur describendi sunt proportionum termini inter notulas ut numerus alteratus superponatur recto ac præcedenti termino hoc modo. 3. siue clarius dixeris numerus reducibilium notularū superscribatur numero proxime. 2. præcedentis numerositatis ad quem reducitur. atq; ita clara & notissima erit disposita in cantilenis proportio: quæ ueluti quum præcedentem temporis uel prolationis numerositatem respexerit: naturalem consequetur numerorum proportionabilium considerationem: ita quoq; si (uerbi gratia) inter notulas cōtentus acutioris ascripta sit ad alteriusq; partis (puta tenoris) notularum numerositatem deducta: eandem pariter naturalem numerorum dispositionem imitatione conspiciet. Secus autem quum tenor & concentus dispari fuerint quantitate dispositi. In re liquis quoq; cantilenæ partibus ad se inuicem conducendis: idem consideradæ proportionis modus eueniat necesse est.

De Quinq; generibus proportionum maioris & minoris inæqualitatis.

Caput Secundum:

MAIORIS inæqualitatis proportio quinq; modis procedit: aut enim maior numerus minorem pluries compræhendit precise & tunc multiplex dicitur ut 6.ad.2.&.4.ad.1.&.5.ad.1. Aut maior compræhendit minorem semel & insuper ipsius minoris unam aliquotam partem & dicitur Epimoria seu Superparticularis ut 3.ad.2.&.4.ad.3.&.5.ad.4. Aut maior continet minorem semel & insuper unam ipsius minoris partem aliquantam ex pluribus aliquotis ductam & dicitur superpatiens ut 5.ad.3.&.7.ad.4.&.9.ad.5.&.11.ad.6. Aut maior numerus continet pluries minorem cū aliquota ipsius parte & dicit multiplex superparticularis ut 5.ad.2.&.7.ad.3.&.9.ad.4. Aut maior habet in se minorem pluries & unā partē nō aliquotā pluribus tamē aliquotis factā & dicitur multiplex superparties ut 8.ad.3.&.11.ad.4.&.14.ad.5.&.11.ad.3. Sunt enim quinq; huiusmodi consideratiōes generalia proportionū noīa quibus ifinitæ species conueniunt ut ex tertio Theoricæ constat & in sequētibus singulatim aperiemus.

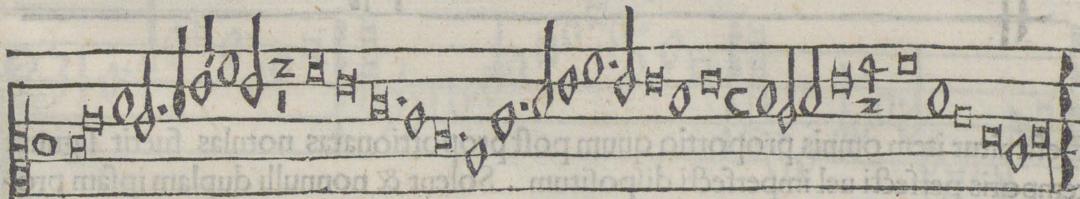
Harū autē maioris inæqualitatis proportionū effectus notulas quibus preponun-

tur in cantilenis minuant secundum ipsius proportionis naturam: Iccirco q̄ maior notularum numerus coæquatur minori. Sunt & minoris inæqualitatis proportionū quinq; genera prædictis opposita iisdem quoq; uocalibus cum prepositione subnuncupata :ut Submultiplex:Subsuperparticulare : Subsuperparties: Submultiplexsuperparticulare. Submultiplexsuperparties: Horū at & species sunt infinitæ quarū denotioni bus nō incogruit præpositio sub :ut in sequentibus declarabit. Earū.n. prietates notulas quibus præponuntur adaugent secundm uniuscuiusq; naturam & effectum quoniam igitur minoris huiusmodi inæqualitatis genera maioris inæqualitatis generibus opponuntur: eandem sapiunt naturam incontrariam scilicet considerationem:nāq; contrariorum eadem est disciplina: Submultiplex enim opponitur multiplici. Subsuperparticulare superparticulari & reliqua eodem modo. Notanter dicimus submultiplex opponi multiplici:quia quod unum efficit:opposito succidente destruitur ut his dispositionibus cōprobatur.izi. ccxxxii. cccliii. ccclxxxiii. sunt enim extremi termini inuenientem æquales.

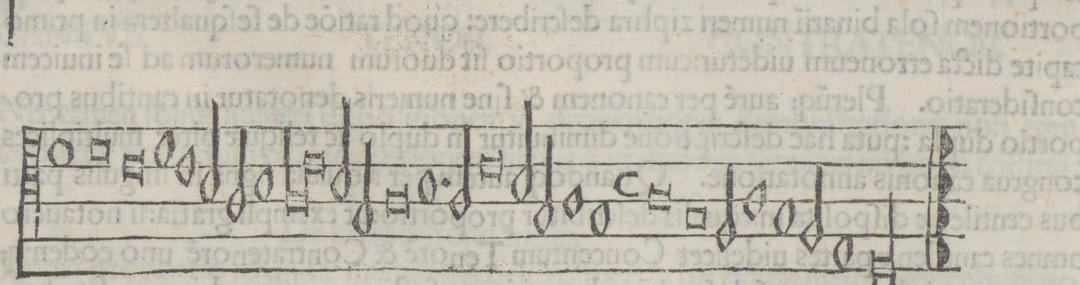
De Genere multiplici & eius speciebus Caput Tertium.

Multiplex genus est quum maior numerus cōparatus & superpositus minori cōprahendit ipsum intra se plures precise:ut bis uel ter uel quater & deinceps:q̄ si bis maior continet minorē dicitur proportio dupla ut.ii.ad.i. & iii.ad.ii.&.vi.ad.iii.hæc enim prima species est multiplicis generis:in qua maiori notularum numerus æquiuale minori:ita ut unaquæq; notula maioris dimidia sui quantitate minuatur:figuratur enim in cātibus hoc modo.z.4.6.quod præsentis cōcentus descriptione notatur.

.1. z. 3.

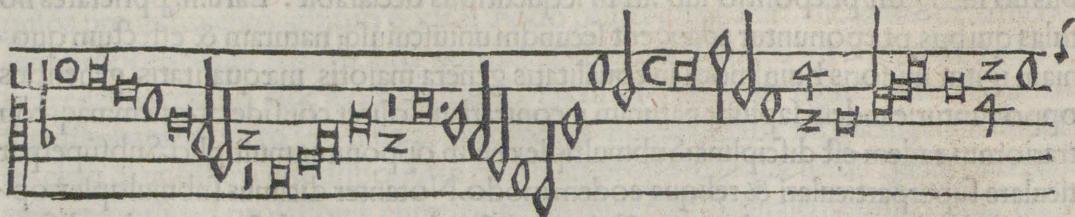
CANTVS

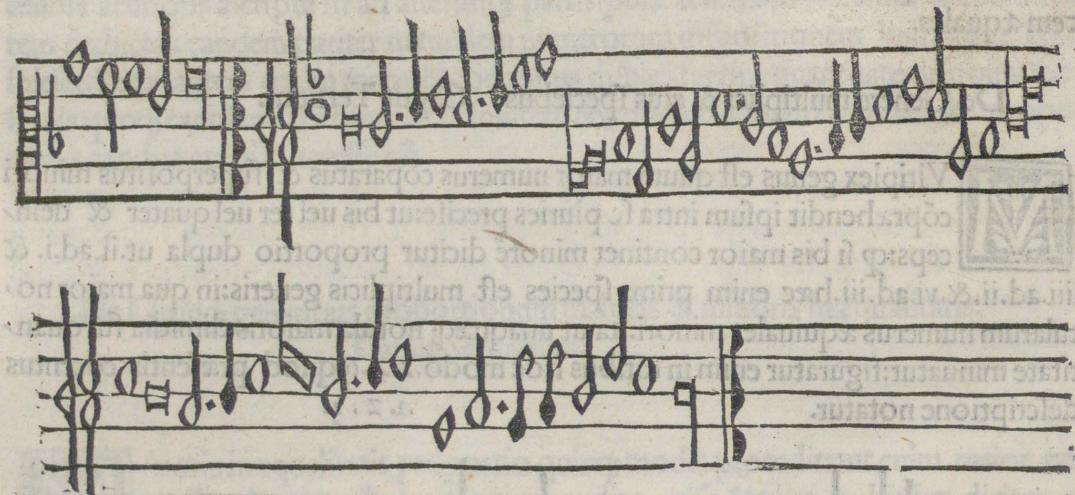
TENOR

Quod si subdupla proportio dupla ipsi contraria ea fuerit inter notulas immediate subiequuta: nullo temporis signo interposito quod naturalem eius potentiam impediat: ipsa statim dupla destruetur & sequentes notulae secundum priorem(ante scilicet duplae descriptionem) computabuntur numerositatem: propter extremorum in ipsis proportionibus oppositis dispositam aequalitatem: ut hoc probatur exemplo.

CANTVS

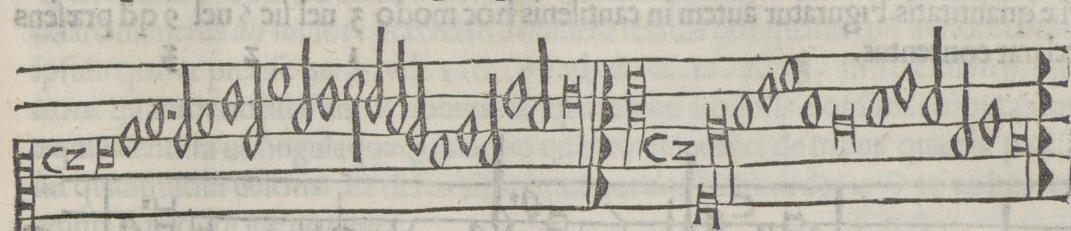

TENOR

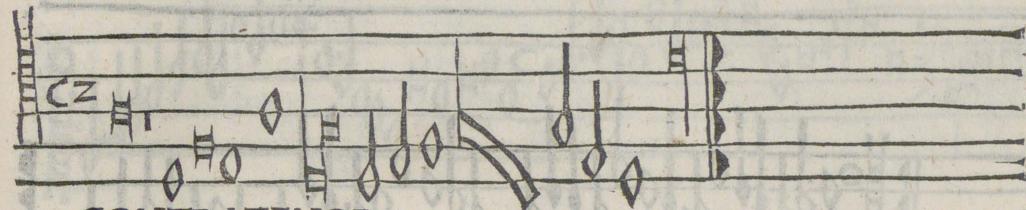
Destruitur item omnis proportio quum post proportionatas notulas fuerit signum temporis perfecti uel imperfecti dispositum . Solent & nonnulli duplam ipsam proportionem sola binarii numeri ziphra describere: quod ratiōe de fēs qualtera in primo capite dicta erroneum uidetur: cum proportio sit duorum numerorum ad se inuicem consideratio. Plerūq; aurē per canonem & sine numeris denotatur in cantibus proportio dupla :puta hac descriptione diminuitur in duplo ac reliquæ piter multiplices congrua canonis annotatione. Quandoq; autem per aequalia signa in singulis parti bus cantilenæ disposita inæqualis describitur proportio:ut exempli gratia: si notauero omnes cantilenæ partes uidelicet Concentum Tenorē & Contratenorē uno eodemq; proportionis signo:puta sub semicirculo qui imperfecti temporis ac binariæ semibre-

uum connumerationis signum est: solo binarii numeri charaktere pro dupla proportione disposito: ut hoc concentu percipitur.

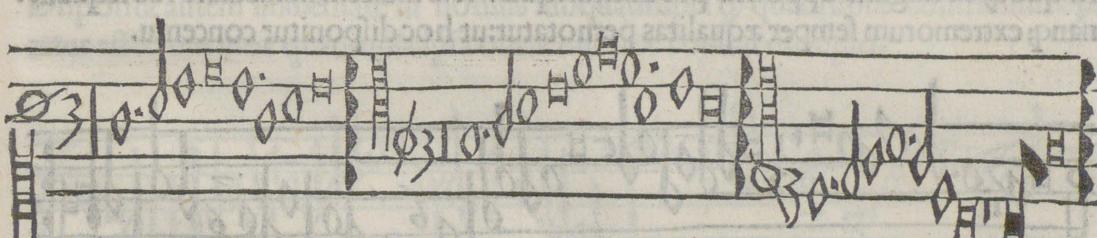
CANTVS

TENOR

CONTRATENOR

Sic enim sumenda est huiusmodi concentus consideratio: ut notulae acutioris ad tenoris uel contratenoris notulas uel econuerso: secundum aequalitatis proportionem consimili signo hincinde descriptam minime conducantur: uerum potius cuiuscunq; partis notulas in duplo uelociores consimilibus imperfecti temporis signo præsumptiis: tanquam præcedentibus in proportione censeo computandas: quod & Olreghem in Olreghem cantilena Lautredantan disposuit hoc modo

CANTVS

TENOR

CONTRATENOR

Nec tamen solius numeri dispositionem in proportionis demonstratione non egero: namque prætractum est proportionem minus quam in duobus terminis non posse constitui.

De proportione tripla.

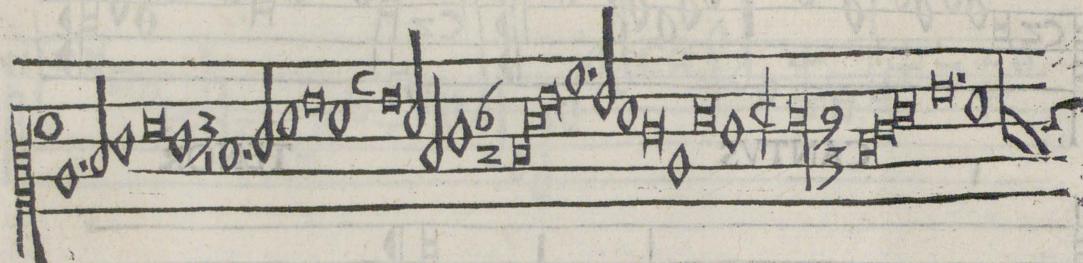
Tripla. proportio secunda multiplicis generis species fit: quum maior sequentium notularum numerus comparatus & superpositus minori præcedentium refertur & coquatur ipsi minori comprehendens ipsum ter in se precise ut. 3.ad.1.&.6.ad.2.&.9.ad.3.&

ff

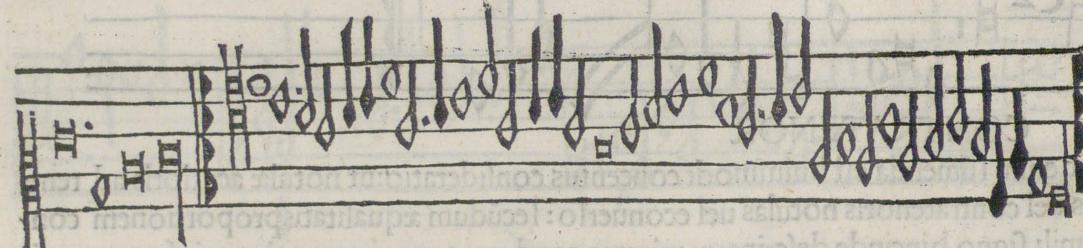
deinceps. In hac proportione tres notulae æquivalent uni sibi p̄sis nomine & quantitate consimili. ita ut unaquæq; ipsarum trium diminuatur de duabus tertius partibus propriae quantitatis. Figuratur autem in cantilenis hoc modo 3 uel sic 6 uel 9 qđ præsens declarat concentus.

1 z 3

CANTVS

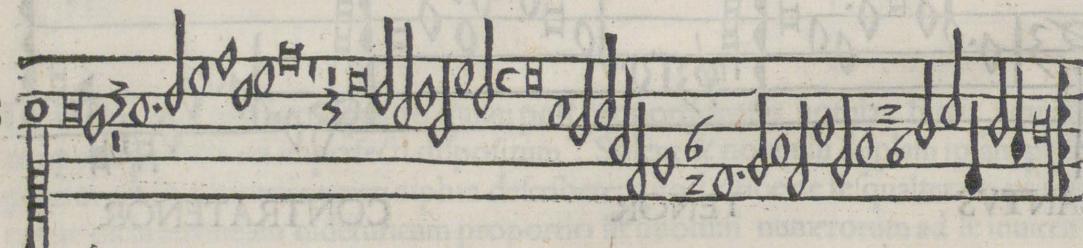

TENOR

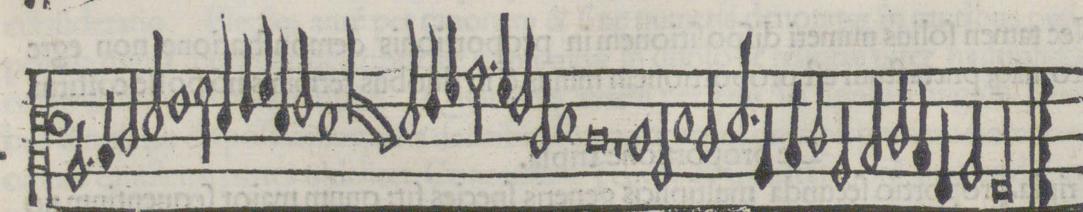

Quod si in figuris seu notulis post triplam proportionem disposita fuerit subtripla quæ ei contraria est: tripla ipsa mox destruetur: & notulae sequentes ipsam subtriplam ad priorem notularum quæ scilicet ante triplam fuerat reducentur considerationem. Id quoq; ex singulis oppositis producitur: quum seie inuicem immediate subsequuntur, namq; extremorum semper æqualitas pernotatur: ut hoc disponitur concentu.

CANTVS

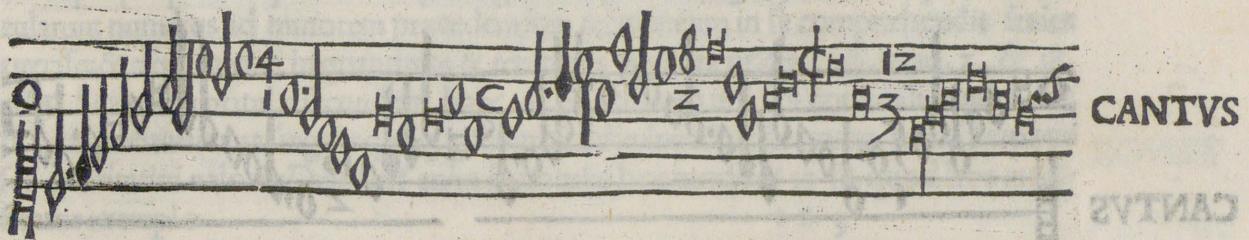

TENOR

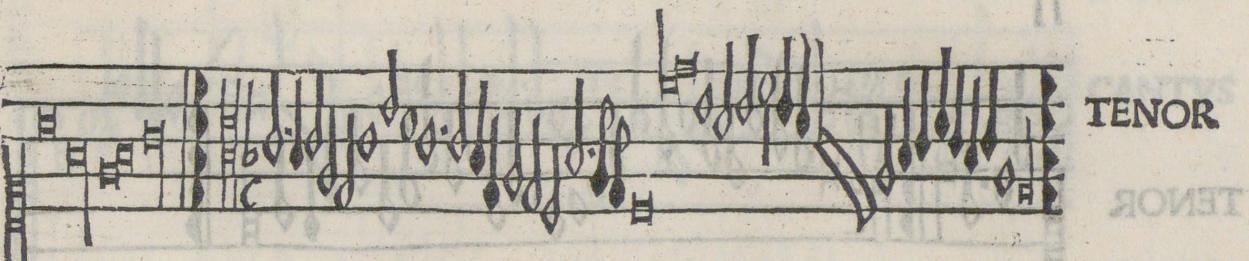

De Proportione quadrupla.

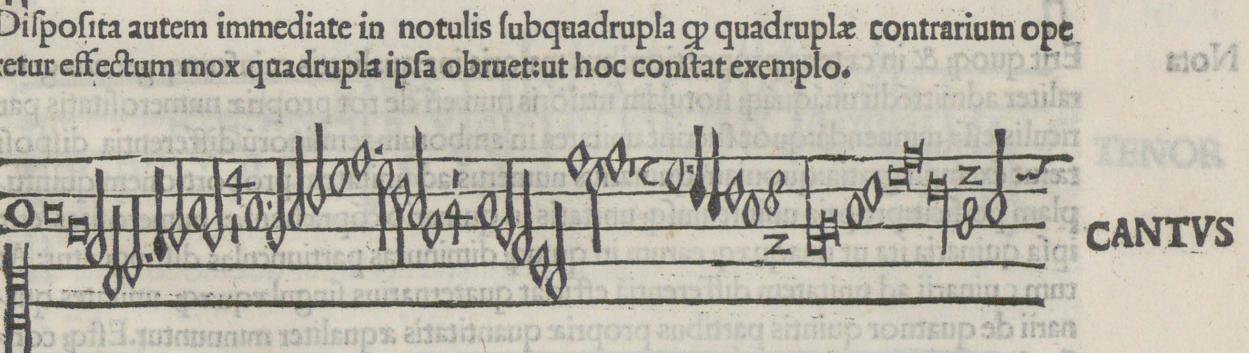
Quadrupla proportio tertia multiplicis generis species fit quā maior sequentiū notularū numerus ad minorē præcedētiū numerū relatus coæquatur ipsi minori: cōtinens ipsum quater precise ut. 4. ad. 1. & . 3. ad. 2. & . 12. ad. 3. In hac enim proportione quatuor notulae uni & nomine & quantitate sibiipsis consimili cōputantur & æquivalent: ita ut singula quæcū ipsarum quatuor minuantur de tribus quartis partibus sui quantitatiū ualoris. Et describitur inter notulas hoc modo 4 3 12 ut hac concentus dispositione notatur.

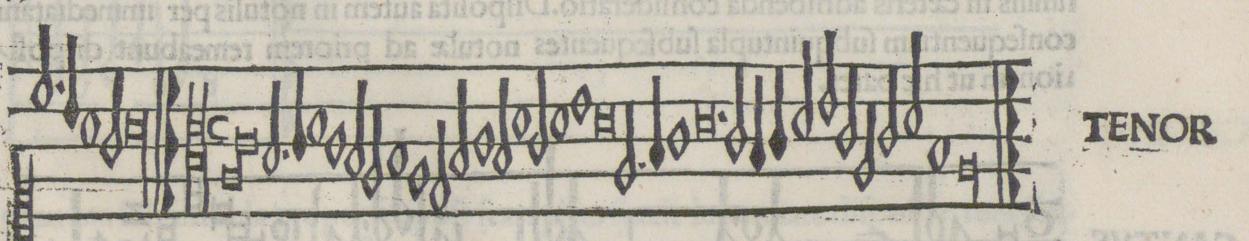
CANTVS

TENOR

CANTVS

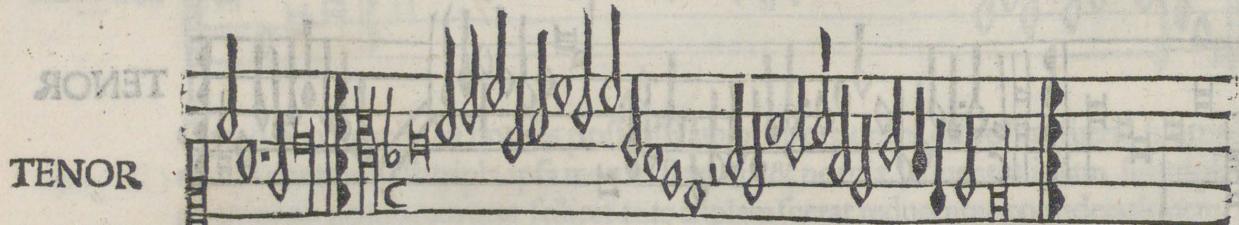
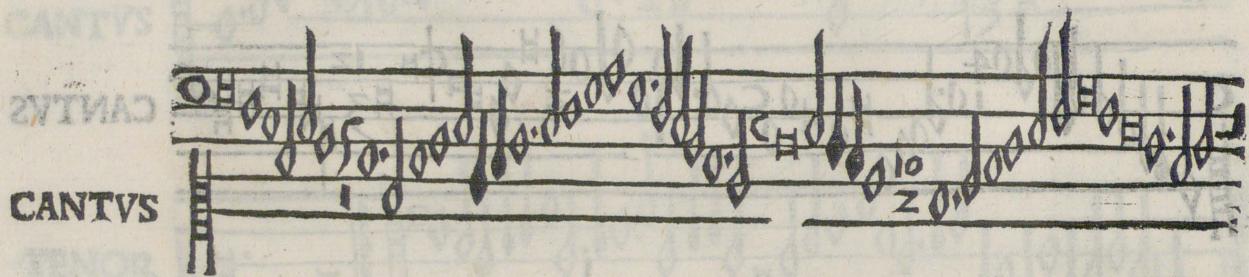
TENOR

ff ii

De Proportione quintupla.

Quintupla proportio quæ quarta multiplicis generis est species fit quum maior sequentium notularū numerus minorem præcedentium in se compræhendit quinques precise ipsi minori æquivalens in potentia: ut . 5 . ad . 1 . & . 10 . ad . 2 . & . 15 . ad . 3 . Ita hac proportione quinq; notulae æquivalent in pronuntiatioē ac temporis mensura unius libriplis & nomine & qualitate cōsimili: ita ut unaquæq; ipsarum quinq; minuatur de quatuor quintis partibus propriæ potentia: atq; describitur in notulis hoc modo . 10 15 ut hic patet.

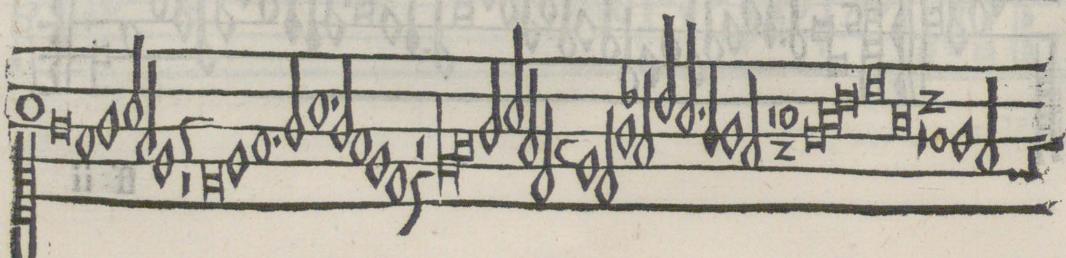
1 2 3

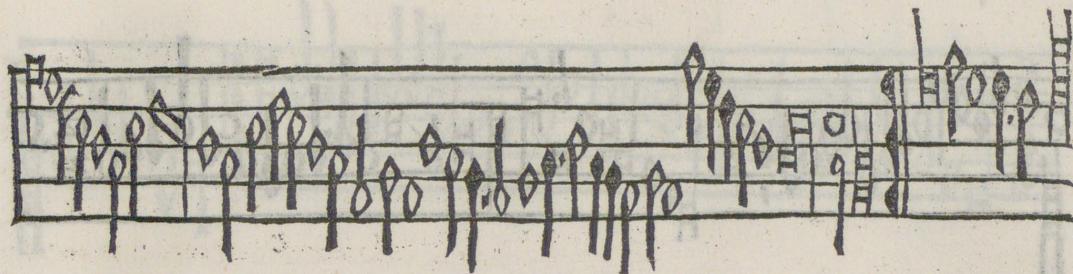

Nota

Erit quoq; & in cæteris proportionibus maioris inæqualitatis cuiuscunq; generis generaliter admittendū unāquæq; notulam maioris numeri de tot propriæ numerositatis particulis esse minuendā: quot fuerint unitates in amborum terminorū differentia dispositæ: ut exempli gratia: quoniam quinarius numerus ad unitatem proportionem quintuplam perficit: propria uniuscuiusq; unitatis in quinario cōpræhensæ numerositas erit ipsa quinaria ita ut unaquæq; earum in quinq; diminutas partiunculas distinguatur: At cum quinarii ad unitatem differentiā efficiat quaternarius singulæquæq; unitates quinarii de quatuor quintis partibus propriæ quantitatis æqualiter minuuntur. Estq; consimilis in cæteris adhibenda consideratio. Disposita autem in notulis per immediatam consequentiam subquintupla subsequentes notulae ad priorem remeabunt dispositionem ut hic patet.

CANTVS

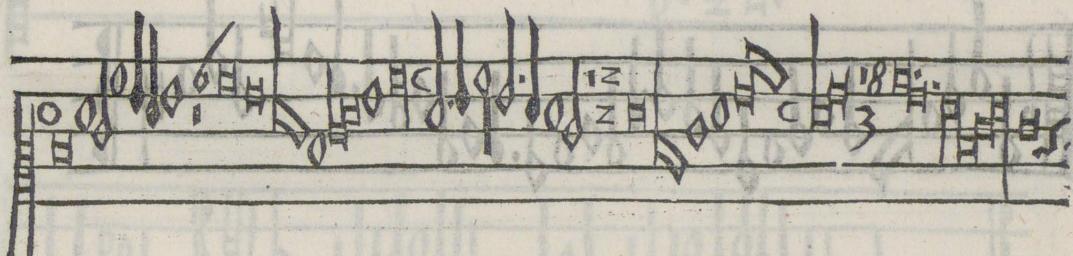

TENOR

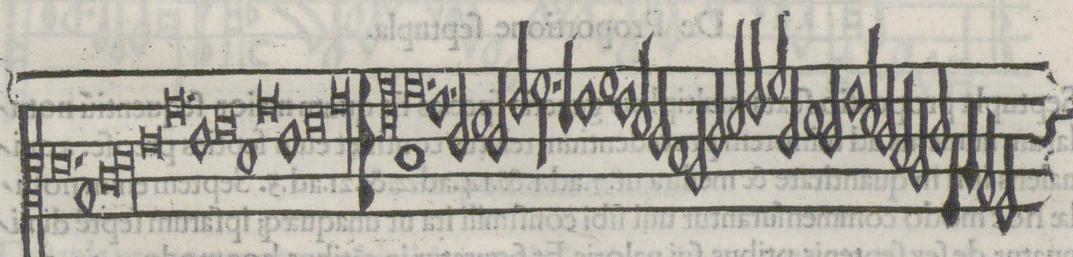
De proportione sextupla.

Sextupla proportio quinta multiplicis generis species fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus: eum in se compræhendit sexies precise: & æquiualeat ei in quantitate & temporis mensura ut. 6.ad.1. & .12.ad. 2. & 18. ad.3. Sex enim notulæ secundum hanc dispositionem uni sibi consimili æquivalent & coæquantur: ita ut singulæquæq; ipsarum sex diminuantur de quinq; sextis partibus sui quâtitatiui ualoris: Describis enim in notulis hoc modo 6 12 18. quod hoc monstratur exemplo.

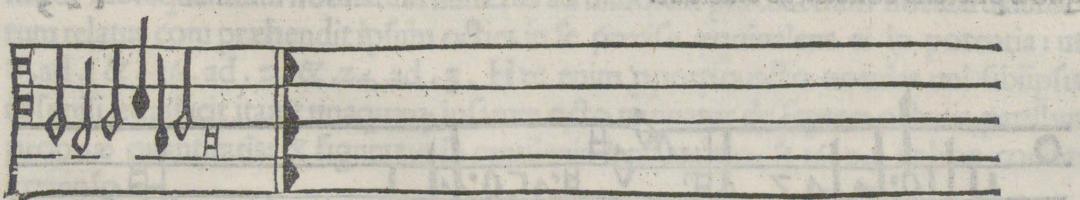
1 2 3

CANTVS

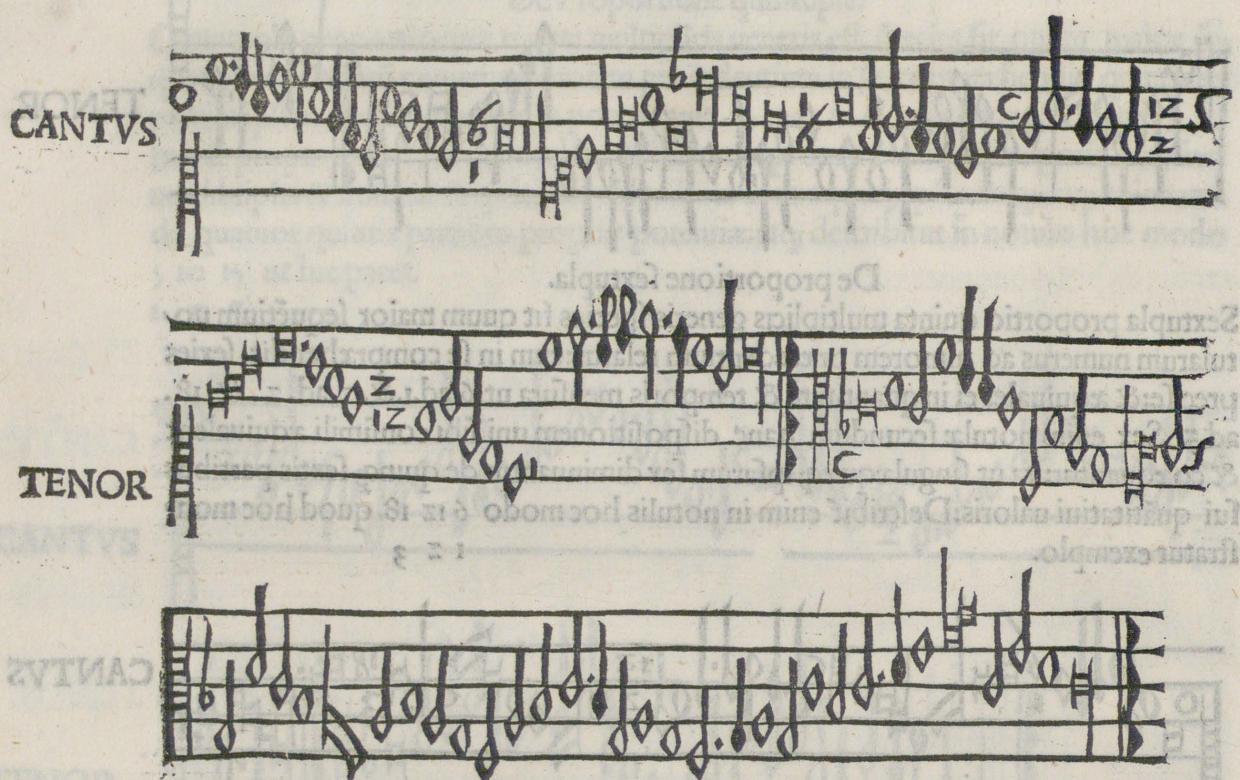
TENOR

CANTVS

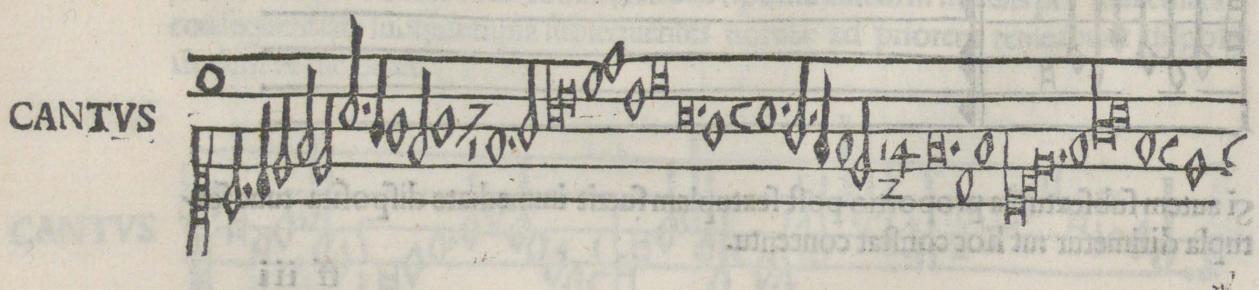
Si autem subsextupla proportio post sextuplam fuerit immediate disposita tunc sextupla dirimetur: ut hoc constat concentu.

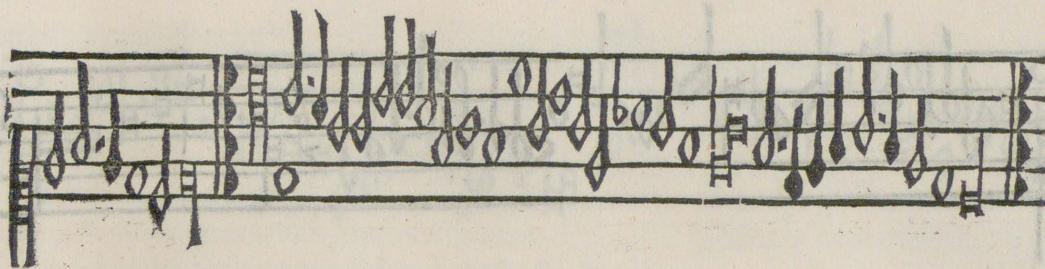
ff iii

De Proportione septupla.

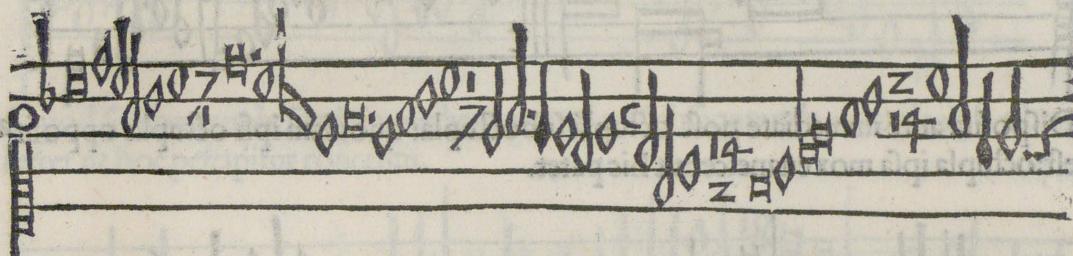
Septupla proportio sexta multiplicis generis species fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet eum septies precise: æquivalens ipsi in quantitate & mēsura ut. 7.ad.1.&.14.ad.2.&.21.ad.3. Septem enim notulae hoc modo commensurantur uni sibi consimili ita ut unaquaq; ipsarum septē diminuantur de sex septenis ptibus sui ualoris. Et figuratur in cātibus hoc modo. 7 14 21
quod præsens concentus elucidat.

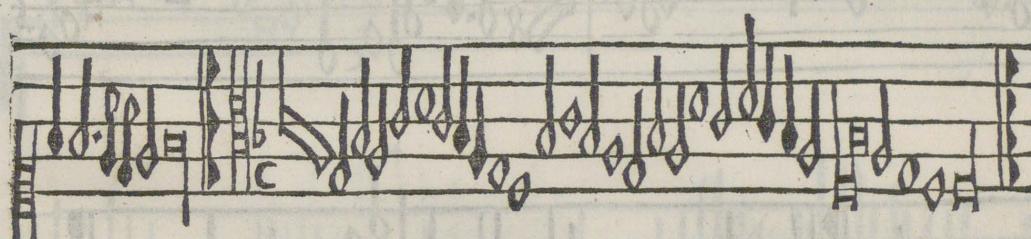

TENOR

Quod si post septuplam fuerit immediate apposita subseptupla quæ ipsi opposita est: tunc septupla ipsa destruetur ut hoc percipitur concentu.

CANTVS

TENOR

De Proportione octupla.

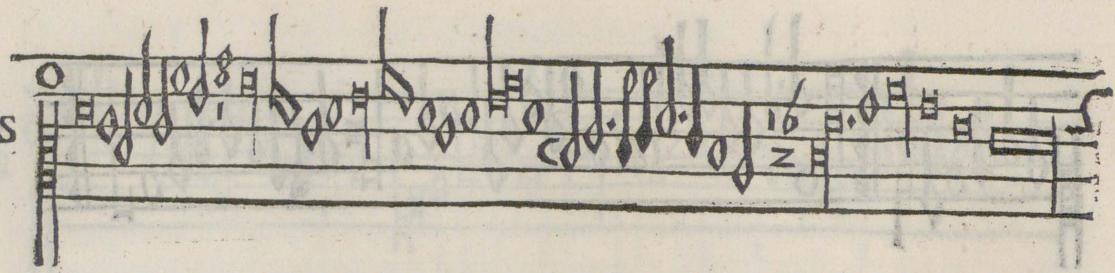
Octupla proportio quæ multiplicis generis septima species est in ordine: fit quum maior subsequentium notularum numerus ad minorem præcedentium notularum numerum relatus cum præhendit ipsum octies in se precise æquivalens ei in potentia: ut $3 \cdot ad \cdot 1 \cdot & \cdot 16 \cdot ad \cdot 2 \cdot & \cdot 24 \cdot ad \cdot 3$. Hrc enim pportio octo notulas uni sibiipsis cōsimili æquisfacit ita: ut unaquæq; ipsarum octo minuatur de septem octauis partibus propriæ quantitatis: & figuratur in cantilenis hoc modo $3 \cdot 16 \cdot 24$ ut hoc constat exemplo.

$1 \cdot z \cdot 3$

$ff \cdot iii \cdot i$

Verte folium

CANTVS

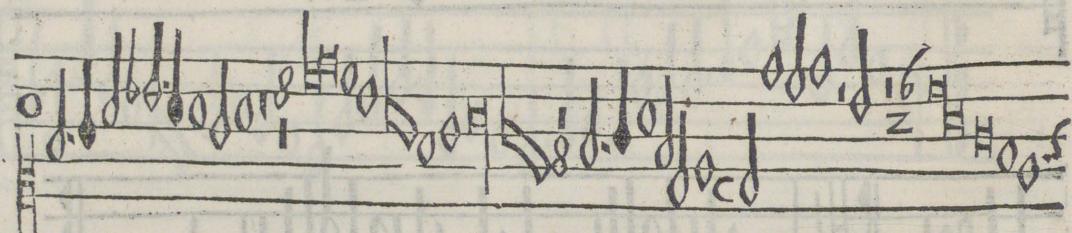
TENOR

ZVTINA

Disposita autē immediate post octuplā suboctupla: quoniam ipsi octuplæ opposita
est: octupla ipsa mox evanescet: ut hic patet.

CANTVS

TENOR

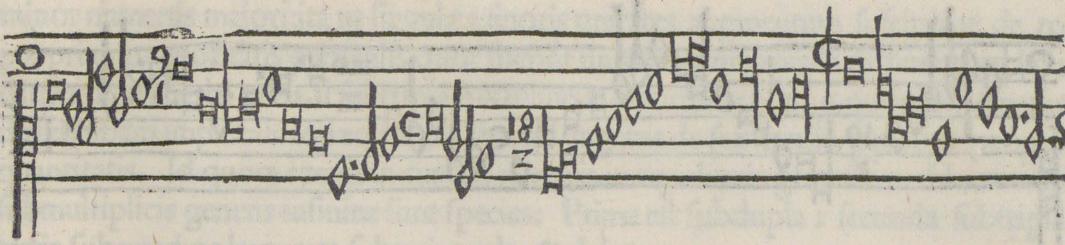

TENOR

De proportione nonupla.

Nonupla proportio octaua multiplicis generis species: fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium ductus comprahendit eum nonies in se precise & coequatur ei in quantitate & mensura: ut .9. ad .1. & .18. ad .2. & .27. ad .3. Nouem enim notulae in hac proportione uni sibiipsis consimili æquivalent ita ut singulaque ipsarum nouem de octo nonis partibus propriæ quantitatis diminuat. Et in notulis describitur hoc modo 9 18 27 ut hic patet.

1 2 3

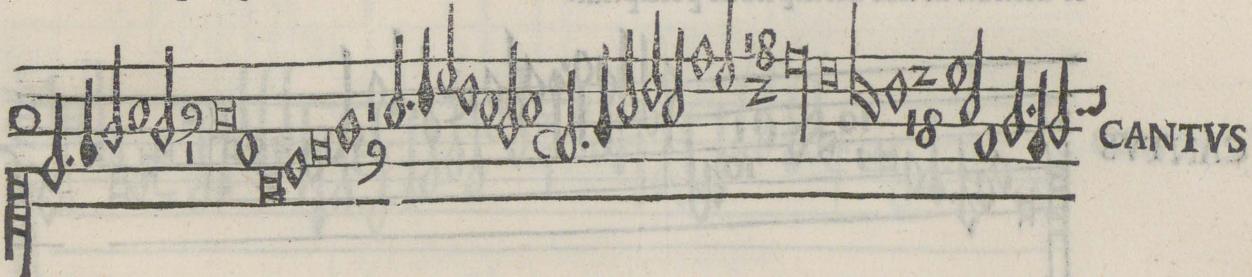

CANTVS
TENOR

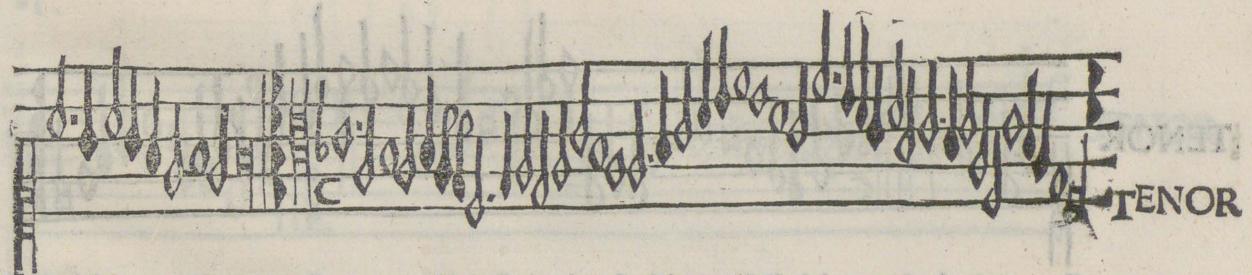

TENOR
CANTVS

Quod si subnonupla fuerit immediate nonuplam subsequata: tūc nonupla ipsa obmutescet ut hoc percipitur concentu.

CANTVS

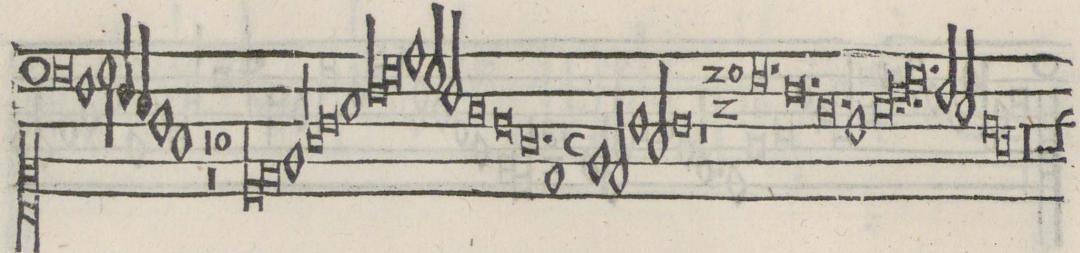

TENOR
CANTVS

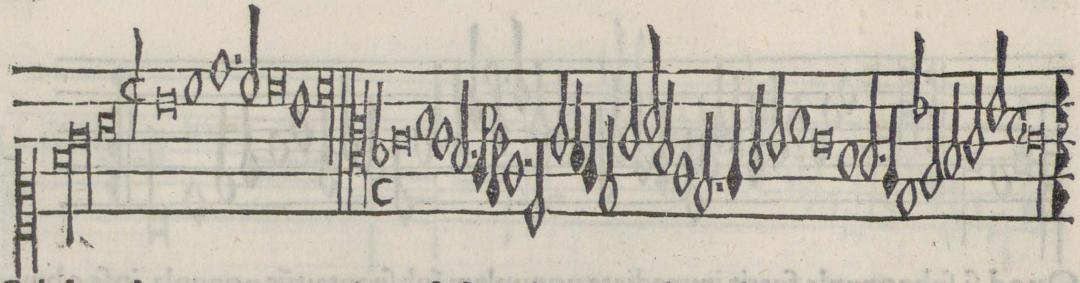
De Proportione decupla.

Decupla proportio, nona multiplicis generis species fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet ipsum dècies precise & æquualet ei in potentia & mensura: ut .10. ad .1. & .20. ad .2. & .30. ad .3. In hac enim proportione decem notulae commensurantur uni nomine & quantitate sibi simili ita ut unaquæq; ipsarum decem dimiuatur de nouem denis partibus sui quantitati ualoris. Figuratur quidem in cantilenis hoc modo .10 .20 .30 quod hoc concentu notissime disponitur.

CANTVS

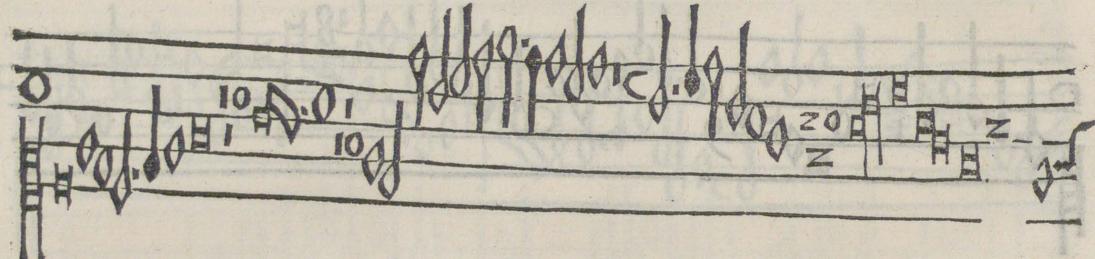

TENOR

Subdecupla autem proportio post decuplam immediate disposita ipsam corruptit & destruit ut hac descriptione percipitur.

CANTVS

TENOR

Sunt enim huius multiplicis generis species infinitæ: quas musicorum diligentia relinquis exquirendas.

De genere submultiplici quod primum est minoris inæqualitatis & eius speciebus.

Caput Quartum.

Submultiplex genus quod primum est minoris inæqualitatis fit quum minor notularum numerus comparatus & superpositus maiori refertur ad ipsum maiorem pluries in eo precise comprehensus ut .1.ad .z.&.1.ad.3.&.1.ad.4.&.z.ad.4.&.z.ad.6.&.z.ad.8. & deinceps Coæquatur enim

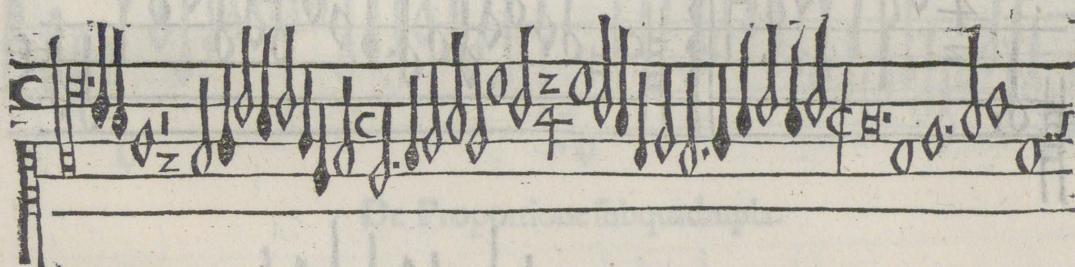
minor numerus maiori: ita ut singulae minoris unitates augmentum suscipiant de tot propriæ numerositatis particulis quot fuerint unitates terminorum differentiam constituentes: ut uerbi causa. si subtripla his numeris deduxero: 3. ad. 9. quoniam senarius differentiam implet: unaquæque uitas ternarii augetur de sex tertii partibus propriæ quantitatis. Id quoque evenit in cunctis minoris inæqualitatis generibus. Huius enim submultiplicis generis iusinitæ sunt species: Prima est subdupla: secunda subtripla: tertia subquadrupla: quarta subquintupla: & deinceps.

De proportione subdupla.

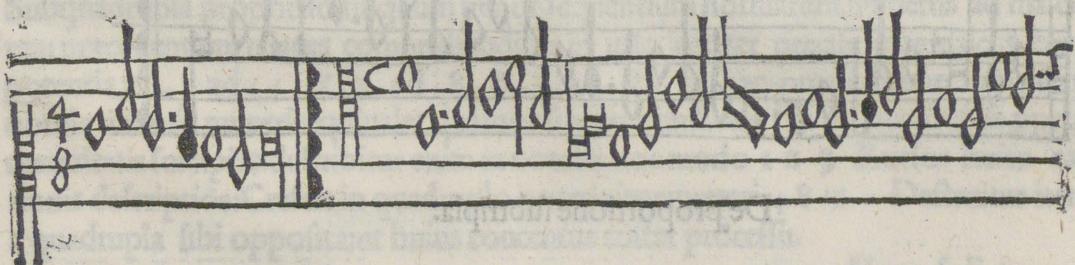
Subdupla proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus continetur in eo bis precise æquialēs ei in quātitate & mensura ut. 1.ad. 2. &. 2.ad. 4 &. 3.ad. 6. In hac enim proportione unaquæque notula minoris numeri æquiualeat & commensuratur duabus sibi nomine & quantitate consimilibus ita ut duplum propriæ quantitatis acquirat: & describitur in cātilenis hoc modo

1 z 3 quod hoc atet pconcentu.

z 4 6

CANTVS

TENOR

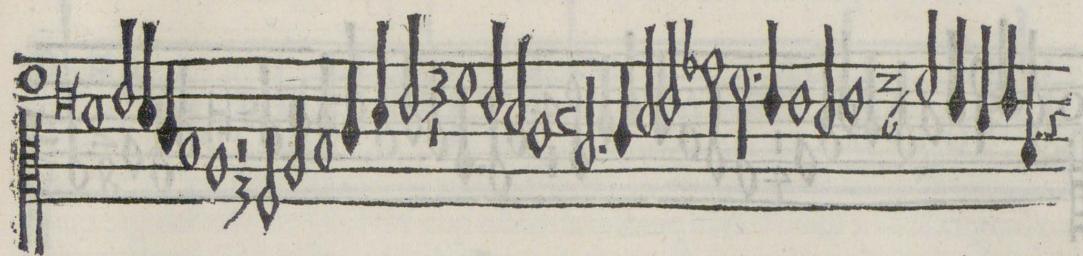

Solet plerūq; hæc subdupla proportio a cantoribus canonis descriptiōe probari: quū ascribitur crescit in duplo: neq; aliter q; uel propriis characteribus: uel ipso canone(qd nōnullorū pace dixerim) subduplam ipsam in cantilenis sentio disponendam. Verū cū dupla proportio subdupla contraria sit & opposita: si subduplam ipsam immediate fuerit. subsecuta: mox subdupla ipsa euanescent & destruetur: quod præsens concentus demonstrat.

The image shows three staves of musical notation. The top staff is labeled 'CANTVS' and has a soprano clef. The middle staff is labeled 'TENOR' and has an alto clef. The bottom staff is labeled 'BASSUS' and has a bass clef. Each staff consists of five horizontal lines. The notation uses vertical stems and small horizontal strokes to indicate pitch and rhythm. The music is written in common time, indicated by a 'C' at the beginning of each staff.

De proportione subtripla.

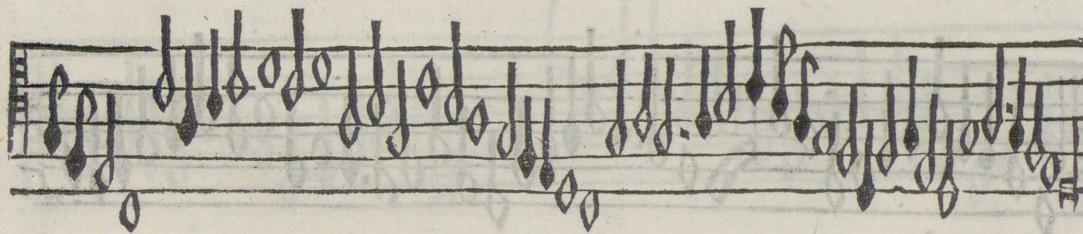
Subtripla proportio fit quum minor sequentiū notularū numerus ad maiorem præcedētiū relatus coprahenditur in ipso ter precise æquipotens ei in quantitate ut. 1. ad . 3. & . 2. ad . 6. & . 3. ad . 9. Hæc quidem proportio unāquāq; minoris numeri notulam tribus sibi consimilibus commenfurat: ita ut singulæ minoris numeri notulæ triplo propriæ quantitatis succrescant. Rursus huius canonis descriptione Crescit in triplo potest in cantilenis considerari. Figuratur autem inter notulas propriis numerorū characteribus hoc modo 1 z 3 & destruitur a tripla sibi opposita immediate subseqente ut hoc constat 3 6 9 exemplo.

CANTVS

TENOR

De Proportione subquadrupla.

Subquadrupla proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus comprehenditur in ipso quater precise æquivalens ei in potentia ut .. 1. ad . 4. & . 2. ad . 8. & . 3. ad . 12. In hac proportione unaquaq; notula minoris numeri æquivalet quatuor sibi consimilibus : ita ut quadruplū pprīa quantitatis suscipiat: describitur enim in notulis hoc modo 1 z 3 Rursus huius canonis descriptio: Crescit in quadruplo poterit interpretari 4 8 12 Destruitur item a quadrupla sibi opposita: ut huius concentus cōstat processu.

Verte solium

minor numeris coadūctere usum: ut in aliis minoribus numeris hinc processu quadrupliciter desuperioris concipiatur. Considerationem bisimulat. Pro cōsideratione sicut in dūmib; si cōsideratione minorē cōsiderationē p̄cūmodo 1 z 3 sit diffinitio s' dūmib; h̄i id quoque p̄sente cōsideratione.

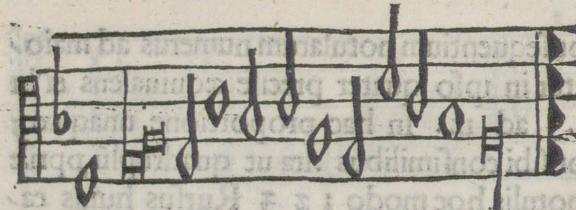
CANTVS

TENOR

De Proportione subquintupla.

De Proportione subquintupla.

Subquintupla proportio fit quam minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus continetur in ipso quinque præcise æquivalens ei in quantitate & mensura ut. 1. ad. 5. & 2. ad. 10. & 3. ad. 15. & 4. ad. 20. In hac proportione minor numerus coæquatur maiori: ita ut singulae minoris numeri notulae quintuplo propriæ quantitatis concrescant. Consideratur plenumq; hac canonis descriptione erescit in quintuplo. In cantilenis autem describitur hoc modo 1 z 3 atq; destruitur a quintupla sibi opposita: quod præsens comprobat concentus. 5 10 15:

CANTVS

TENOR

CANTVS

CANTVS

Reliquas uero submultiplicis generis species consumili consideratione musicorum
solertia perquirendas relinquimus.

SVperparticulare genus quod secundum est maioris inæqualitatis dicitur quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium quem semel tantum cū aliquota ipsius parte comprehenditur noscitur esse cōparatus: & equivalēs ei in potentia & tēporis mēsura. Pars aliqua est quæ aliquo tiens sumpta reddit suum totum precise: ut media quæ bis sumpta suum integrē numerum implet. & tertia ter sumpta. & quarta quater & deinceps: quod quidem latius constat ex his quæ tertio Theoricæ deducta sunt. Sunt n. huius generis species infinitæ prima est sesqualtera: secunda sesquiteria: tertia sesquiquarta: quarta sesquiquinta & deinceps: quarum ordinem ac processum concipies quum unumquemq; numerum minori sibi contiguo & proximioriduxeris comparandum: ut ternarium binario & erit sesqualtera. quaternarium ternario eriq; sesquiteria: quinarium quaternario sesqui-quarta. senarium quinario sesquiquinta: & reliqua eodem modo. In hoc n. genere euénit proportionem minoribus numeris ductam esse maiorem: minorem uero quæ maioribus numeris continetur ut sesqualtera. 3. ad. 2. maior est q; sesquiteria. 4. ad. 3. hæc quoq; q; sesquiquarta. 5. ad. 4. atq; in reliquis eadem consideratio repitur: nāq; dimidia pars maior est q; tertia. & tertia pars quartam uincit: atq; quarta qntam excedit quanto autem sesqualtera suberat sesquiteriam: ac sesquiteria sesquiquartā ac reliqua reliquias. In harmoniæ instrumetalis descriptione per regulam generalem notissime desctibemus. Verū huiōi epimorias species singillatim naturali ordine prosequamur.

De Proportione sesqualtera.

Sesqualtera prop̄tio fit: quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedētiū relatus continet ipsum semel tantū & insuper dimidiā ipsius partem æquivalens ei in quantitate & mensura ut. 3. ad. 2. & .6. ad. 4. & .9. ad. 6. & .12. ad. 8. In hac proportione tres notulae commensurantur duabus sibi & nomine & quantitate consimilibus: ita ut singulaquæq; ipsarum trium diminuantur de tertia prop̄iae quantitatis parte: & figuratur in cantibus hoc modo 3 6 9 quod præfens declarat concentus.

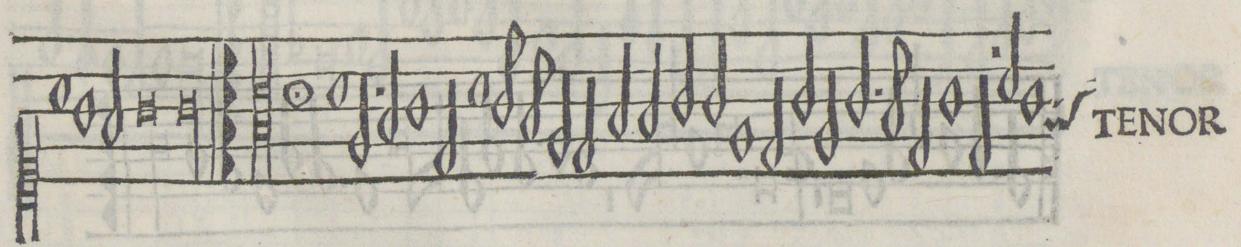
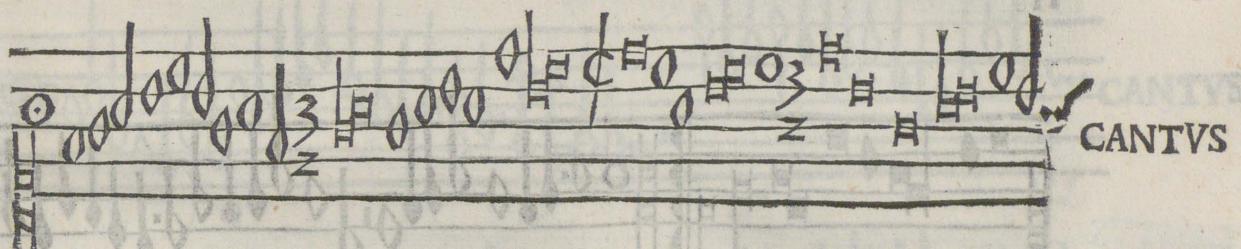
z 4 6

CANTVS

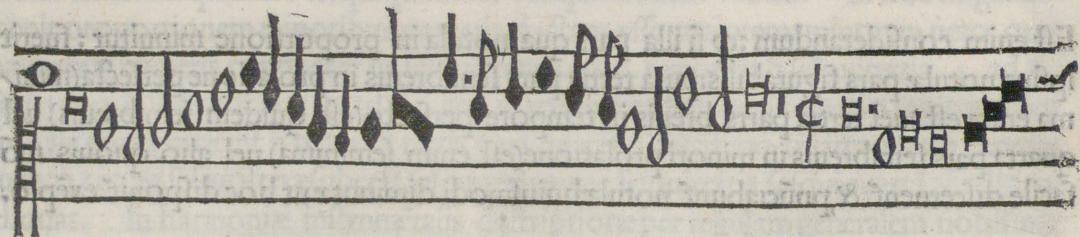
Est enim considerandum: q̄ si illa pars qua notula in proportione minuitur: fuerit ipsius notulae pars figurabilis: puta tertia pars semibrevis in prolatione perfecta (minima enim est) uel tertia pars brevis in tempore perfecto (est quidem semibrevis) uel quarta pars semibrevis in minori prolatione (est enim semiflora) uel alio quois modo facile discernent & p̄nūciabunt notula huiusmodi diminuta ut hoc disponit exēplo.

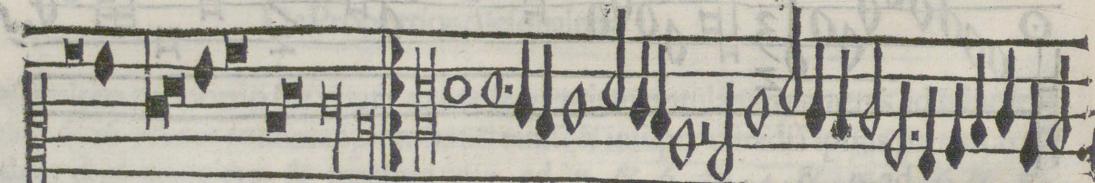
TEMOR

Quod si quantitas ipsa qua unaquæq; notula maioris numeri diminuitur non fuerit pars aliqua figurabilis sui totius: puta si fuerit quinta pars unius semibreuis quæ simplici non ascribitur figurarum consideratiōni tunc diminutia ipsarum notularum quantitates quasi quodammodo certa cōtinuatiōe iunguntur: ut propria uniuscuiusq; nōculæ quantitas certo medio distinguente ab alterius quantitate . haud facile possit disiungi: sed ita (uerbi gratia) continuatur alterutra quātitas & mensura: quemadmodū accidit in chorda quæ in instrumento percutitur dum torquetur: primus hāq; chordæ pulsus sonum emittit grauiorem: dum autem torquetur: sonum ipsum continuat in acutam: hoc quoq; sane oculis contuemur: quum cælestis arcus colores inspicimus: sunt enim ita sibiipsis proximi ut per continua mutationem alterius: color in sequētem nullo medio utrosq; distingueote uertatur colorem . Solet plœrunq; sequaltera proportio in cantilenis absq; numerorum characteribus denotari: quum scilicet notulis nigro uel alio colore plenis sub imperfectis notularū quātitatibus pnotatur hoc mó.

CANTVS

TENOR

Bonadies

Verum solam semibreuem minoris prolationis plenam: uel breuem solam temporis imperfecti: uel duas tantum plenas: q; ternariam nō sortiantur divisionē non harmo-
lia sed dupla dimensiōe disposuit Bonadies musicus præceptor meus. Quod quum

Minimæ at huiōi ipsa plenitudine sesquilateratæ de usu sint opari nō solēt: semibreves uero atq; breues huiōi plenæ solēt sincopari frequētius. Est insup aduertendū: ut quā tres minimas plenas conspexeris si ante eas uel post quartam fuerit minima huiōi plena quæ per sincopam ipsis tribus cōnumeranda sit: tūc tres ipsæ erunt semiminimæ & quarta ipsa seminima plena ipsis applicabif in diuisiōe: quod præsens démostrat cōcentus.

CANTVS

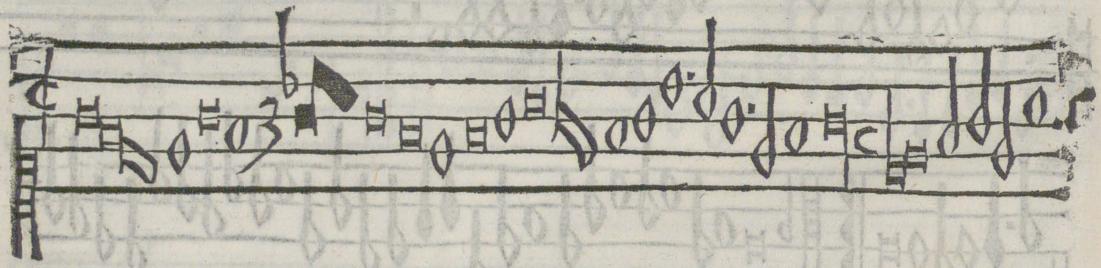
TENOR

BASSUS

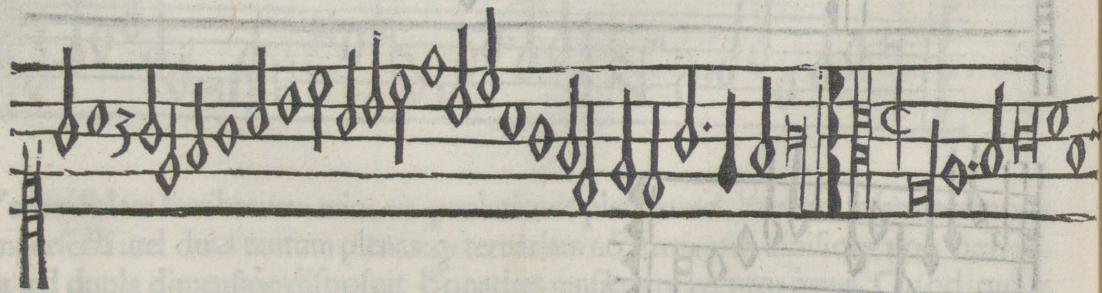
gg iii

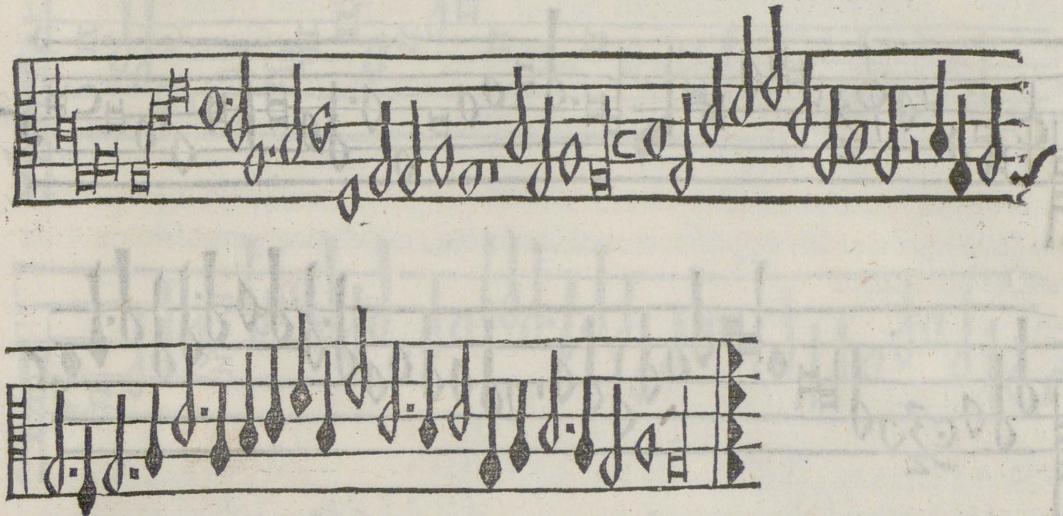
Sunt & qui sesqualteram proportionem in notulis disponunt exprimendam signo perfectæ prolationis. s. punto interposito signo temporis hoc modo C O nullam inter prolationem & proportionem differentiam sentientes: quod potissimum consideratio rationis confutare non distulit. namq; tres minimas duabus æquifacit proportio sesqualtera: perfecta autem prolatione tres ipsas minimas rectas unicuiq; confert. semibreui duabus non commensurandas. hoc quidem nō secus contingit q; in breui notula temporis perfecti quæ tris in semibreues resolutur non tamen coæquandas duabus semibreuibus in breui notula temporis imperfecti compræhensionis: quod quidem sane aduertens disposuit Gulielmus Dufay in Et in terra pax: & in Patrem: & Vnam sanctā catholicam missæ sancti Antonii: ubi perfectam seu maiorem prolationem & tempus imperfectum signauit: tres enim rectas minimas unicuiq; contulit semibreui duabus nequaq; æqueductas. Idem quoq; rationabiliter posuit Philippon de bourges in quodam Et in terra pax disponens signo perfectæ prolationis tres rectas & integras minimas unicuiq; semibreui: duabus minimis imperfectæ seu minoris prolationis inæquales. Tinctoris item: Aliiq; complures Id propriis cantilenis recte declarant Neq; assentio cōplurimorum corruptelæ. qui quum solo ternarii numeri charactere sesqualteram describūt in notulis tempus imperfectū (quod absurdum est) pro perfecto. atq; pro maiore prolatione minorem posuere. alterationē & perfectionem in notulis considerantes quo facile conspicitur ex diminutione proportionis deductum esse in notulis augmentum: ut hoc notatur exemplo.

CANTVS

TENOR

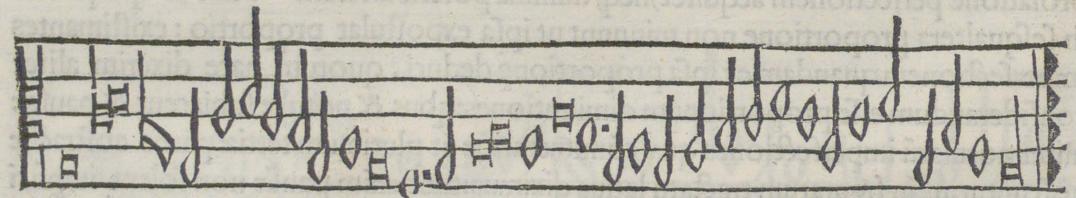
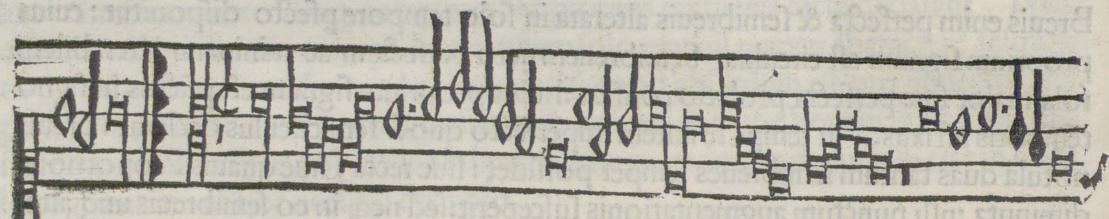
Brevis enim perfecta & semibrevis alterata in solo tempore pfecto disponitur: cuius proprium signum est circulus. Semibreuem uero perfectam ac minimam alterabilem sola maior siue perfecta prolation confert: huius proprium signum est puctus in signo temporis affixus. In tempore autem imperfecto quod semicirculus declarat: brevis notula duas tantum semibreves semper possidet: siue recta: siue quavis Proportione diminuta: nisi punctum augmentationis suscepere sit: sed neq; in eo semibrevis unq; alterationis suscipit incrementum. Atq; iccirco eodem sensu neq; semibrevis in minori prolatione perfectionem acquiret) neq; minima poterit alterari. Sunt & qui pausas in sesqualtera proportione non minuant ut ipsa expostulat proportio: existimantes imperfectionem quandam ex ipsa proportione deduci: quorum pace dixerim aliter considerandum esse proportionum diminutiones: qbus & notulæ subiacent & pausæ: aliter notularū imperfectiones quæ cōnumeratiōe ut plurimum tertia partis abstractæ noscuntur: ut in figurarum tractatu latius diximus: tunc enim pausæ non solent impisci Hoc quoq; de sesqualtera proportione ac ceteris notandum uidetur: qd quum notulæ proportionatae perfectæ quantitati insistunt: puta breues & semibreves proportionatae in tempore perfecto atq; semibreves & minimæ in prolatione perfecta: possunt notulae ipsæ secundum perfectæ suæ quantitatis accidentiam uariari: nam & brevis uacua ante breuem erit perfecta tris in semibreues resolubilis: duabus tamen iuxta pportiōis dispositionem coquatas: & secunda semibrevis inter duas breues alterabitur: rursus semibrevis uacua in prolatione pfecta ante sibi similem tres minimas duabus cōductas continebit: & secunda duarum minimarum inter duas semibreues dispositarum alterabitur. Atq; pausas breuum & semibreuum secundum hanc considerationem constat esse perfectas quod præsens declarat concentus.

gg ivi

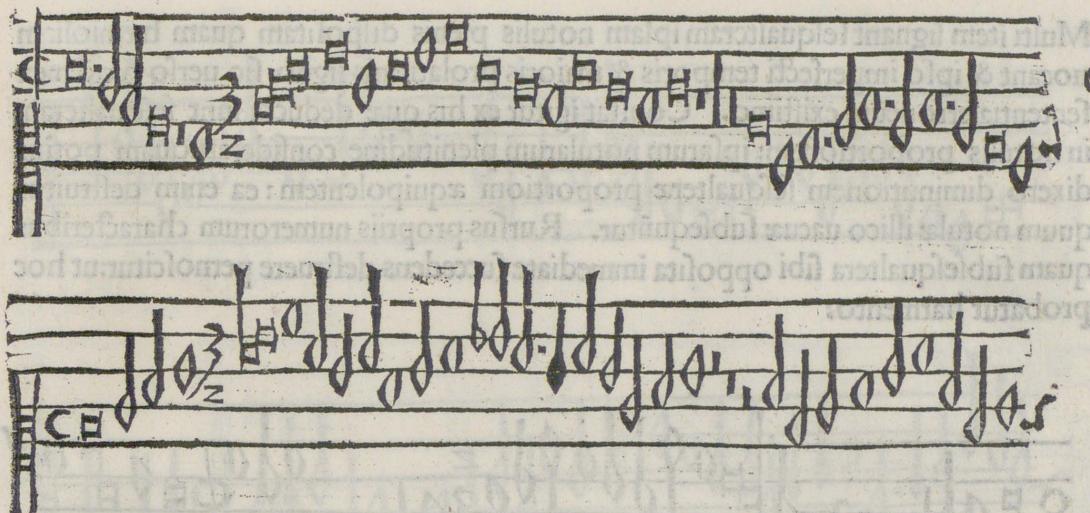
CANTVS

TENOR

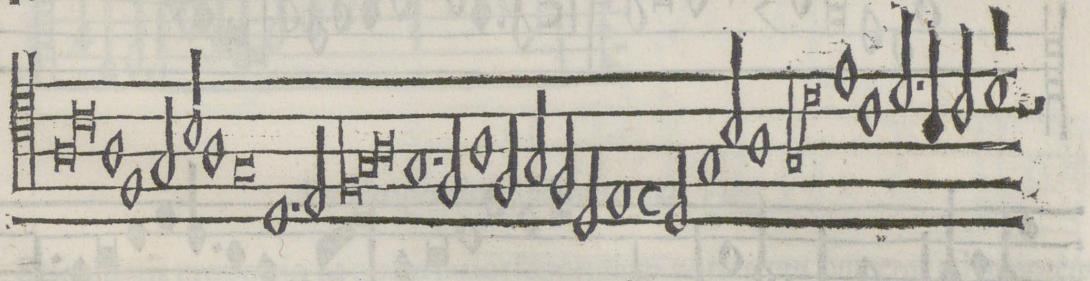
Si autem Proportio sesqualtera disposita fuerit in notulis imperfectarum quantitatibus subiectis omnes tunc notulae & pausae semper erunt imperfectae: ut si in tempore imperfecto ascribatur ipsa sesqualtera tres breves duabus æquifaciens: tunc unaquaque illarum triū semper de tertia propriæ qualitatis adimitur parte: atque similiter trium breuium pausae pro duabus proportionabiliter in æquivalentia computatur: ita ut singulaquaque pausa breuis diminuatur de tertia propriæ qualitatis parte. Eritque idem sentiendum de tribus semibreuiis minoris plationis & earum pausis: semper non in sesqualtera proportione eas de tertia sui parte constat esse admendas: ut praesenti exponitur cōcentu.

CANTVS

TENOR

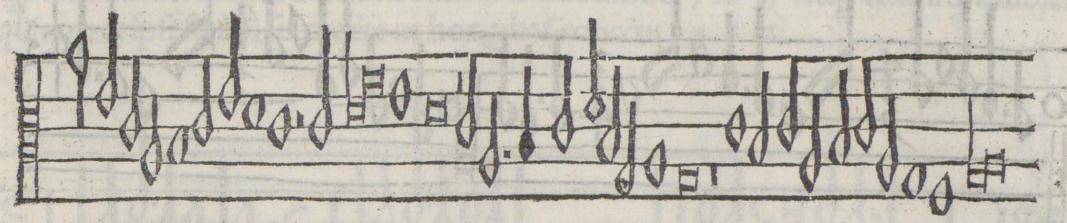

TENOR

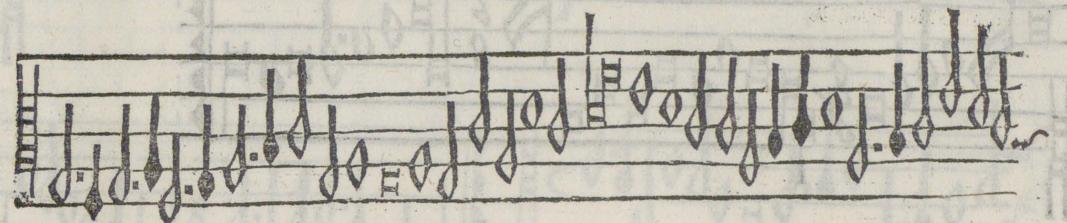
Inanis. n. eēt sesqualteræ pportiois i notulis dispositio: si pausæ & notulae ipsæ cōsimili diminutiōe nō cōsiderarent: Ois nāq; maioris inæqualitatis pportio in cātilenis descripta singlas notulas & pausas scđm ppriā atq; naturalē eius potetiā pari ac cōpetēte aq; liter adimit pte. Minoris uero inæqualitatis pportio notulas piter & pausas adauget.

Multi item signant sesqualteram ipsam notulis plenis dispositam quam hamioliam
uocant & ipso imperfecti temporis & maioris prolationis signo sic uerso qd mea
sententia erroneum existimo. Constat igitur ex his quæ deducta sunt sesqualteram
in notulis proportionem: ipsarum notularum plenitudine considerari: quam potius
dixero diminutionem sesqualteræ proportioni æquipotentem: ea enim destruitur
quum notula illico uacua subsequuntur. Rursus propriis numerorum characteribus
quam subsequaltera sibi opposita immediate succedens destruere pernoscitur: ut hoc
probatur harmento:

The image shows four staves of musical notation from a manuscript. The top staff is labeled 'CANTVS' and features a soprano vocal line with a mix of square and diamond-shaped note heads. The second staff is labeled 'ALIAS' and contains a soprano line with diamond-shaped note heads. The third staff is labeled 'TENOR' and shows a bass line with diamond-shaped note heads. The bottom staff is labeled 'BASSUS' and displays a bass line with square note heads. All staves are written on five-line music staves.

CANTUS

TENOR

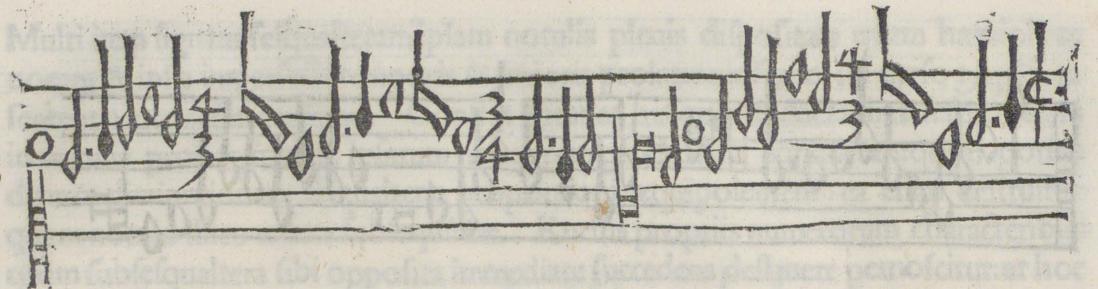
TENOR

De Proportione sesquitertia:

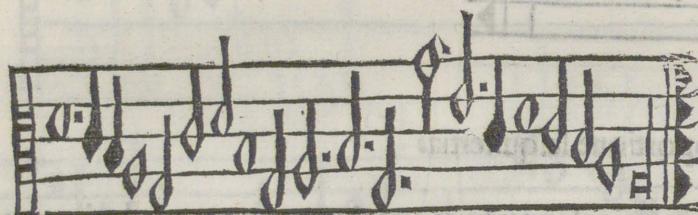
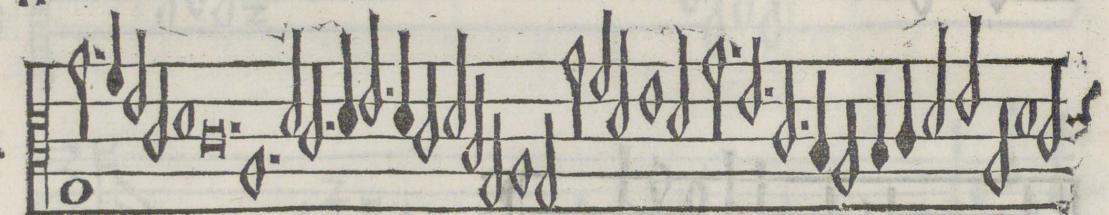
Sesquitertia proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentiū relatus cōtinet ipsum semel: & insup tertia ipsius minoris pte æqualēs ei in potentia & mensura ut: 4. ad. 3. & . 8. ad. 6. & . 12. ad. 9. Hæc enim prportio quatuor notulas æquifacit tribus sibi consimilibus nomine & quantitate: ita ut singulæ quæq; ipsarum quatuor diminuātur de quarta propriæ quantitatis parte. Figuratur autem in cantibus hoc modo: 4 8 12 Et deſtruitur a ſubſequente ſibi oppoſita ipsam ſtatiū ſubſequēte quod 3 6 9 hoc concentu percipitur.

Verte folium

CANTVS

TENOR

Nōnulli sesquiteriam ipsam in notulis signo temporis imperfecti sinistrorum sic uerso intelligi uoluerūt quos acerrime impugnat Prosdocimus patauinus in exposi^{tione brevis extractus loannis de muris Quilibet in arte pratica; & Tinctoris in suo proportionum tractatu.}

De Proportione sesquiquarta.

Sesquiquarta proportio dicitur quum maior sequentium notularum numerus ad minorem praecedentium relatus coprahendit ipsum in se semel & insuper ipsius minoris quartā partē: æquivalens ei in quātitate & t̄pis mēsura: ut .5. ad .4. & .10. ad .8. & .15. ad .12. In hac enim proportione quinq; notulæ æquivalent quatuor sibi consimilibus ita ut unaquaq; ipsarum quinq; diminuatur de quinta parte suæ

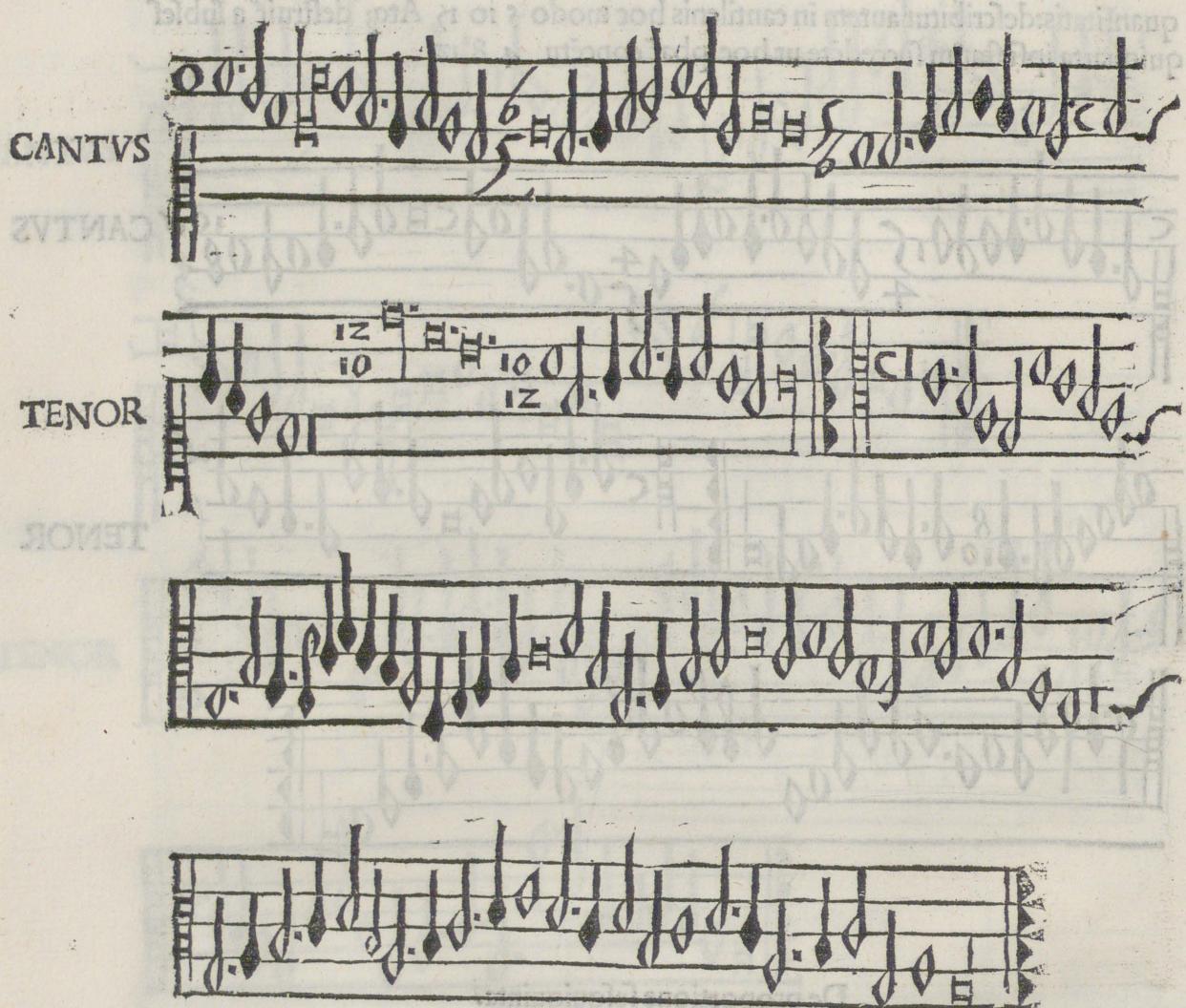
quantitatis: describitur autem in cantilenis hoc modo 5 10 15 Atq; destruit a subles
qui quarta ipsi statim succedēt ut hoc p̄bat concētu 4 8 12

De proportione sesquiquinta:

Sesquiquinta proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorē
præcedentium ductus continet ipsum semel & in super ipsius minoris quantam partem
æquivalens ei in potentia & mensura: ut .6. ad .5. & .12. ad .10. & .18. ad .15. Hæc
enim proportio sex notulas quinq; sibi consimilibus coæquat: ita ut singulæquæq;
ipsarum sex diminuantur de sexta parte sui quantitatiū ualoris. Figuratur enim in
cantibus hoc modo 6 12 18 Et succedente illico subsesquinta sibi opposita evanescit
qd præsens declarat 5 10 15 concentus.

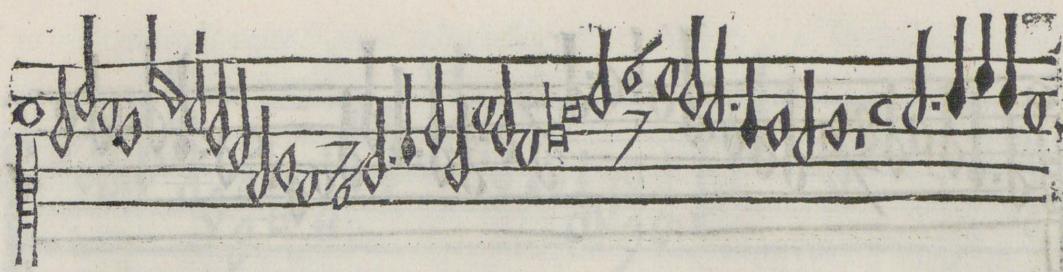
Verte folium

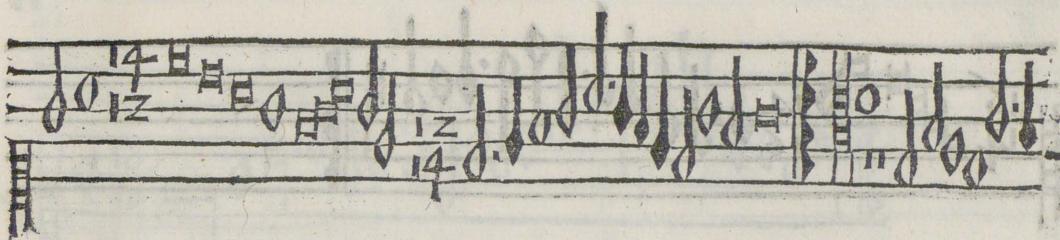
De Proportione sesquisexta.

Sesquisexta proportio fit quum maior sequentium notularum numerus minori prae-
dentium comparatus cōprāhēdit ipsum semel & insuper sextā eius partem atq; æqua-
tur ipsi in temporis mensura ut . 7 . ad . 6 . & : 14 . ad . : 12 . & . 21 . ad . 18 . Septem
enim notulae æquivalent sex sibi consimilibus in hac proportiōe: ita q̄ unaquæq; ipsarū
septem minitur de septima propriæ quantitatis parte. In cantilenis quidem describi-
tur hoc modo 7 14 21 Et destruitur a subsesquisexta sibi opposita: ut hic constat.

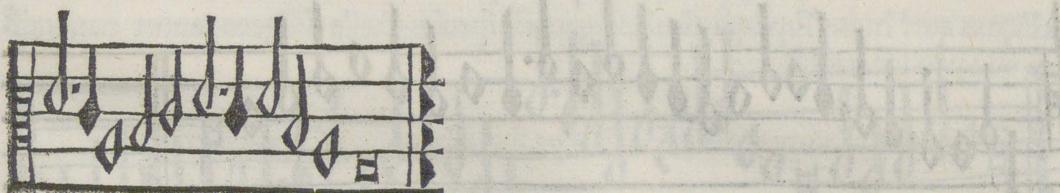
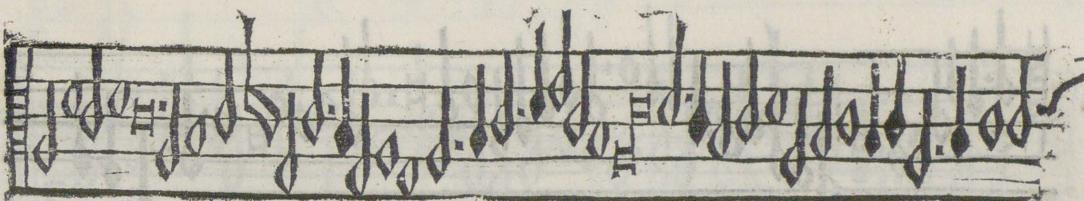
6 12 18

CANTVS

TENOR

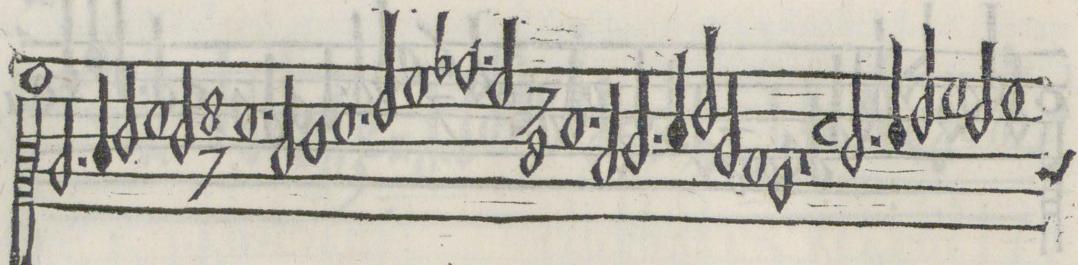

De proportione sesquiseptima:

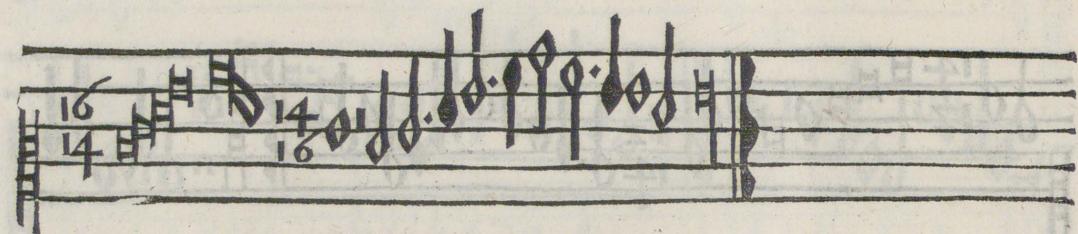
Sesquiseptima proportio fit quum maior sequentium notularum numerus minori praecedentium comparatus continet eū semel & insup eius septimā partē æquialēs ipsi in potentia ut. 8 . ad . 7 . & . 16 . ad . 14 . & : 24 . ad . 21 . In hac proportione octo notulae æquivalent & comensurantur septem sibi cōsimilibus: ita ut unaquæq; ipsarum octo minuantur de octaua sui valoris parte. Figuratur autem in cantibus hoc modo 8 16 24. Quod si subsesquiseptima fuerit eam illico subsecuta evanescet & destruet 7 14 21 quoniam eius opposita est: ut hoc notatur exemplo:

Verte folium.

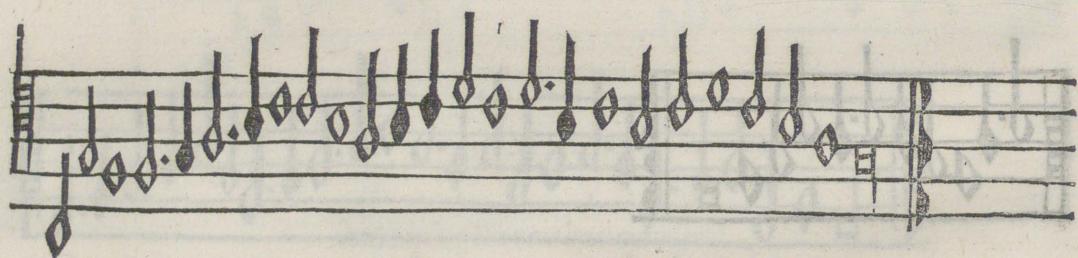
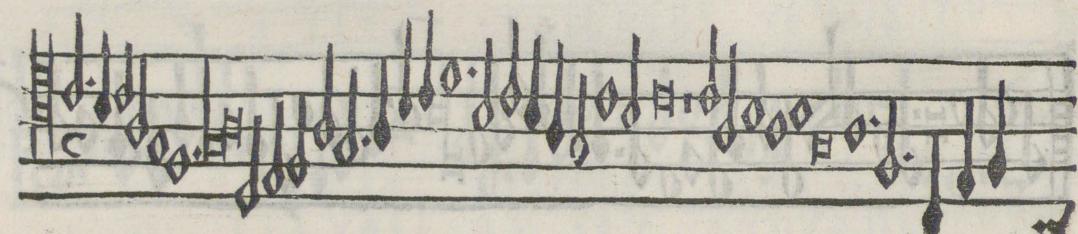
CANTVS

TENOR

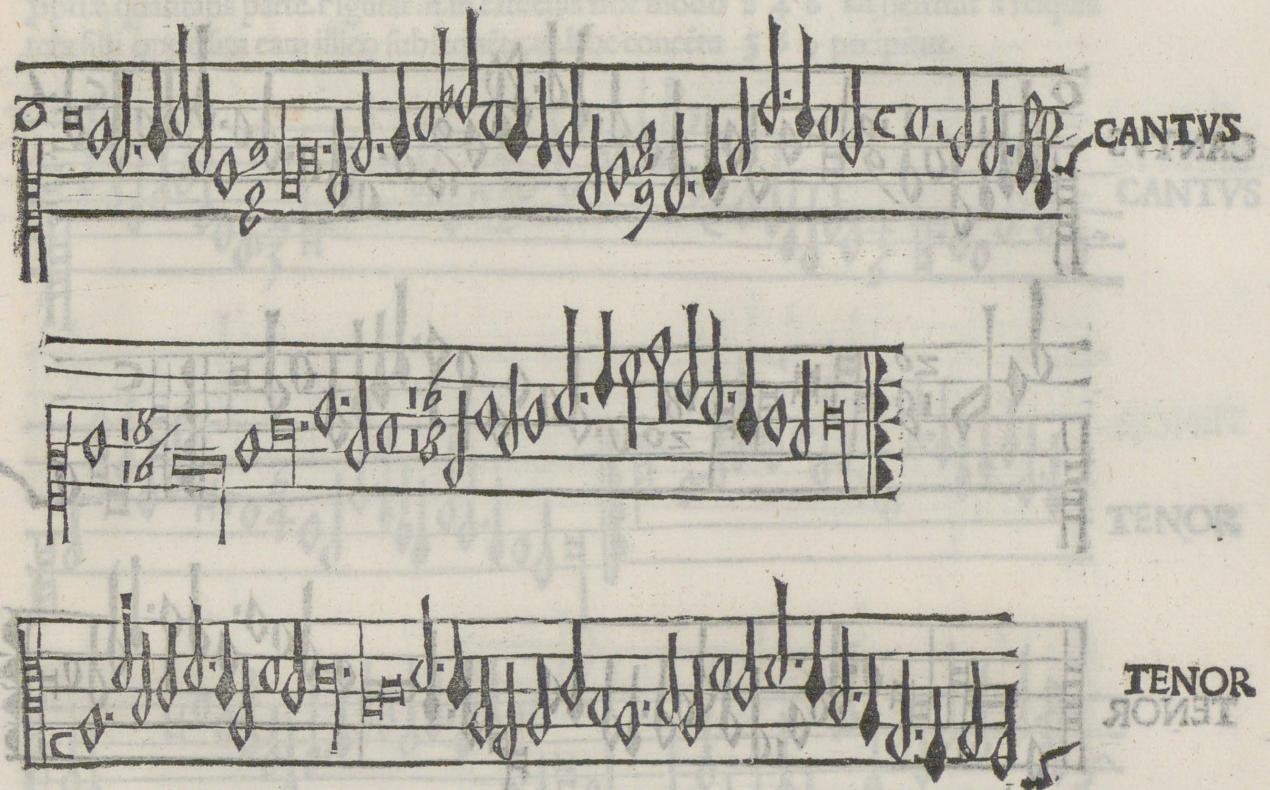

TENOR

De proportione sesquioctava.

Sesquioctava proportio fit quum maior sequentium notularum humerus ad minore præcedentium ductus æquiualeat ipsi: comprehendens eum semel & insuper octauam eius partem ut. 9. ad. 8. & .18. ad. 16. & .27. ad. 24. Hæc enim proportio nouæ notulas octo sibi consimilibus æquisfacit: ita ut singulæ quæq; ipsarum nouem diminuantur de nona parte propriæ quantitatis. Describitur in cantilenis hoc modo 9 18 27 Et destruitur a subsesquioctava sibi opposita ut hoc monstratur cōcentu. 8 16 24

De Proportione sesquinona.

Sesquinona proportio fit quem maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus æque ducitur ipsi : quem semel & insuper nonam ipsius partem continet ut . 10 . ad . 9 . & . 20 . ad . 18 . & . 50 . ad . 27 . In hac .n.proportione decem notulae æquivalent nouem sibi cōsimilibus : ita ut unaquaq; ipsarum decem diminuat de una sui ipsius decima parte. Et figuratur in cantibus hoc modo 10 20 Destruitur insuper a subsesquinona sibi opposita ut præsens pbat concensus. 9 18 ibidem etq; Verte folium hh

CANTVS

TENOR

Reliquas autē huius superparticularis generis species facile diligens cantor consimili processu poterit considerare.

De genere subsuperparticulari & eius speciebus.

Caput sextum.

SVb superparticulare genus est quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus æquiuale ipsi in quantitate & potentia cōpræhensus in eo semel cū una eius aliquota pte: ut. z. ad. 3. &. 3. ad. 4. &. 4. ad. 5. & deinceps. Sunt enim eius species infinitæ: Prima est Subsesqualtera Secunda subsesquitercia. Tertia subsesquiquarta Quarta subsesquiquinta & deinceps: de quibus singillatim est dicendum.

De Proportione subsesqualtera.

Subsesqualtera proportio fit quum minor sequentium notularū numerus ad maiorem præcedentium relatus compræhenditur in eo semel tantum & insuper ipsius minoris pars dimidia: & æquiuale ipsi maiori in potentia & temporis mensura: ut .z. ad. 3. &. 4. ad. 6. &. 6. ad 9. & deinceps in hac proportione duæ notulae æquivalent & conmensurant tribus sibi cōsimilibus: ita ut unaquæque ipsarū duarum augeatur de dimidia

ppriæ quātitatis parte. Figuraf. n. in cātlenis hoc modo 2 4 6. Et destruit a sesqual
tera sibi opposita eam illico subsequēte: ut hoc concētu 3 6 9 pecipitur.

De Proportione subsesquiteria.

Subsesquiteria pportio fit quū maior seqntiū notularū numerus ad maiore præce
dentium relatus seruatur in eo semel cū tertia ipsius minorispte: & æqualet ipsi maiori
in temporis mēlura: ut .3. ad. .4. & .6. : ad. .8. & .9. : ad. .12. & deinceps: In hac pro
portione tres notulae æquivalent & cōmensurant̄ quatuor sibi & noīe & quātitate consi
milibus: ita ut singulæquæq; ipsarū trium tertix ptis ppriæ quātitatis suscipiat augmen
tum: Figuratur uero in cātlenis hoc modo 3 6 9. Et destruitur a subsequēte sesqui
teria sibi opposita: qd præsentि concipiatur 4 8 12 exemplo. hh ii

CANTVS

CANTVS

TENOR

TENOR

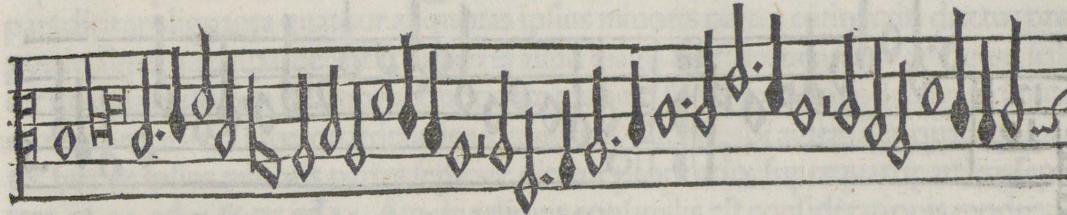
De Proportione subseſquiquarta.

Subſequiquarta proportio fit quā minor ſequētiū notularū numerus ad maiorem
præcedentiū ductus cōpræhenditur in ipſo ſemel & insuper quarta ipsius minoris pars
& aequialet iþi maiori in quātitate & mensura: ut . 4 . ad . 5 . & . 8 : ad . 10 . & . 12 .
ad . 15 . Hæc . n . pportio q̄tuor notulas quinq; ſibi cōſimilibus aequat: ita ut unaquæq;
ipſarum quatuor augeatur de quarta proprii ualoris parte. Et deſcribitur in notulis
hoc modo 4 8 12 15 D eſtruitur aut & euaneſcit quā ipſam immediate fuerit ſubsequata
ſequiquarta 5 10 15 quod præſens exprimit concentus.

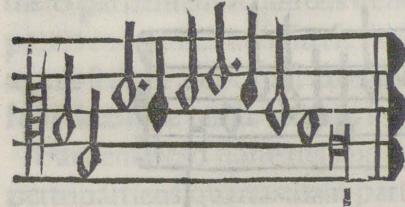
CANTVS

TENOR

TENOR

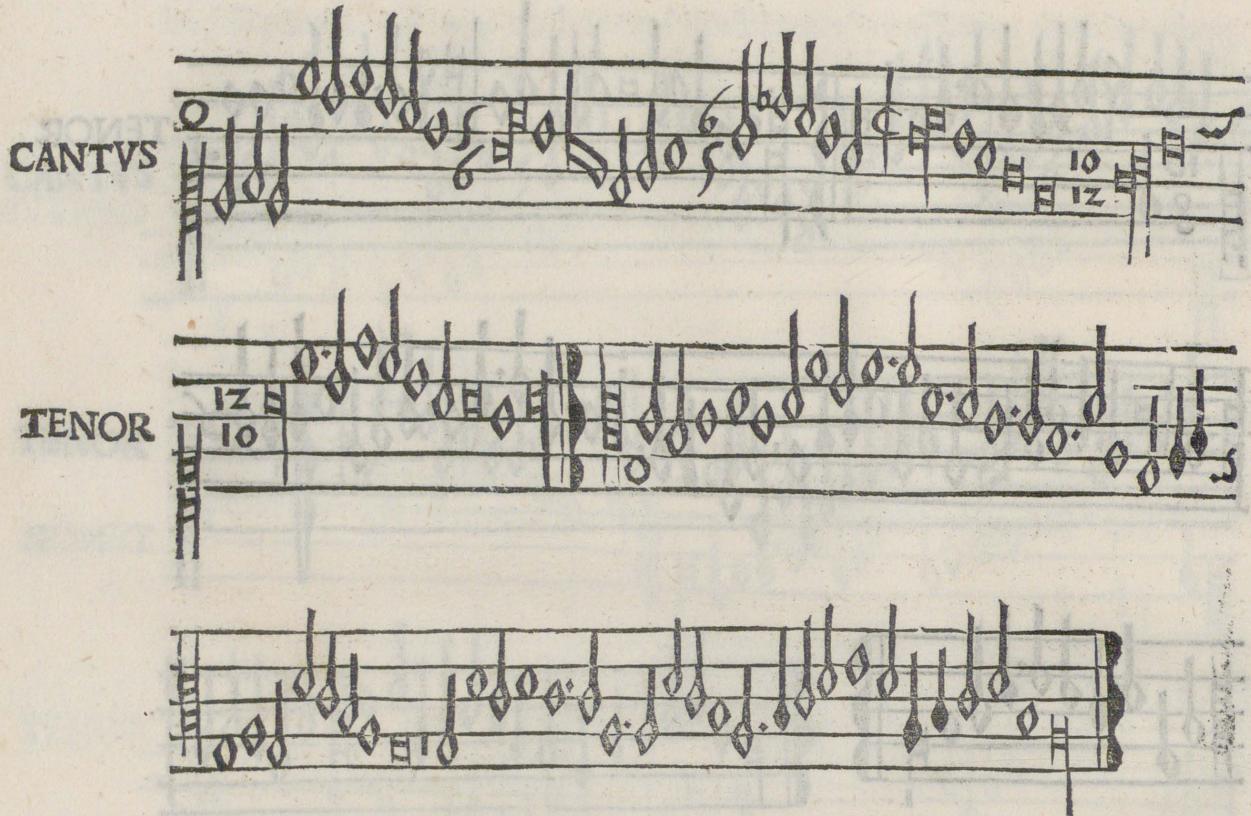

De Proportione subseſquinta.

Subſequinta proportio fit quum minor ſequentium notularum numerus ad maiorem precedentium relatus continetur in ipſo ſemel & insuper ipſius minoris quinta pars: & æquualet ipſi maiori ut. 5 . ad . 6 . & . 10 . ad . 12 . & 15 : ad . 18 . & deinceps. Hæc . n . proportio quinq; notulas ſex ſibi & noīe & quantitate cōſimilibus coæquata: ita ut unaquæq; ipsarum quinq; quintæ ſui ualoris partis ſuſcipiat incremētum. Figuratur aut in notulis hoc modo 5 10 15 Atq; deſtruitur a ſeq̄uita ſibi oppoſita: qd præſens exponit cōcentus. 6 12 18

Verte folium

hh iii

Reliquas huius subsuperparticularis generis species diligentia musicorum relinqmūs perquirendas. Quiescas interim iocundissime cantor si in alicuius proportiōis dispositione imperfectum repērieris notularum numerum. Plerunq;.n. quem non disponimus in semibreuibus cōsiderabis in minimis. Rursus proportionum quæ sola præcedētium destructione signantur in notulis numerositatem q̄ndoq; causa breuitatis imperfectam cōspicies ac temporalem notularum in tenoribus cōputationem uel superfluam eiusdem rei gratia uel diminutam.

De Genere superpartienti & eius speciebus: Caput septimum.

Suppartientis genus qđ tertium est maioris inæquitatis fit quum maior sequentiū notularū numerus ad minorē præcedentium relatus cōtinet ipsum in se semel tantum & insuper unam ipsius minoris aliquantam partem ductam ex pluribus aliquotis: & ipse maior minori coæquatur in potentia & tēporis mēsura. Qđ quū illa pars minoris aliquāta quæ & amborū terminorū excessus & differētia est duas dicti minoris mōstrauerit partes: erit pportio superbipartitus sortitur & aliud magis specificū nomen ut si ip̄e duas minoris ptes aliquota: fuerint ptes tertia: dicet

pportio subbiparties tertias ut. 5.ad.3. Si autem fuerint quintae partes dicetur pportio subbiparties quinta ut. 7.ad.5. Quod si septimae ptes fuerint dicetur subbipartiens septima ut. 9.ad.7. Quum autem pars illa aliquanta minoris qua maior ipsum uincit minorem tres eius minoris aliquotas monstrauerit: erit proportio supertripartiens: magis autem specifice nominatur: ut si illae tres aliquotae minoris partes fuerint ipsius partes quartae dicetur proportio supertripartiens quartas ut. 7.ad.4. Si uero fuerint partes quintae dicetur supertripartiens quintas ut. 8.ad.5. Si septimae partes fuerint erit supertriparties septimas ut. 10.ad.7. Quod cum illa terminorum differentia quae minoris pars dicitur aliquanta quatuor aliquotas ipsius minoris partes continuerit: dicetur proportio superquatripartiens. Est tamen ei aliud magis specificum nomen: ut quum scilicet unaquaque illarum quatuor aliquotarum partium fuerit ipsius minoris pars quinta: dicetur proportio superquatripartiens quintas ut. 9.ad.5. Si autem illae quatuor partes fuerint ipsius minoris partes septenae dicetur proportio superquatripartiens septimas ut. 11.ad.7. & 22.ad.14. Atque in reliquis consimilis est considerationis modus.

In hoc insuper superpartienti genere hoc naturaliter euenit quod proportio a pari numero partientem acquirens denominationem: partitas imparis numeri scilicet minoris partes conueniet: ut si fuerit superbipartiens tertias hoc modo. 5.ad.3. namque partiens numerus scilicet amborum excessus: binarius est par: hinc superbipartiens: partitus uero sunt duae ipsae tertiae ternarii imparis partes: inde superbipartiens tertias nominatur.

Partiens uero numerus impar: partitas numeri paris partes consequitur ut. 7.ad.4. supertripartiens quartas: nam partiens est ternarius impar: sic circa supertripartiens dicitur partitae uero partes quaternarii paris: ex quo supertripartiens quartas uocatur. Plerique item & partiens numerus impar partitas imparis numeri partes insequitur ut. 10.ad.7. supertripartiens septimas. Quod si partiens numerus & partitae partes secundum paris numeri denominationem considerentur: non in superpartientem sed in epimoriem conuenient habitudinem ut. 6.ad.4. non enim dicitur superbipartiens quartas sed sesqualtera: & 8.ad.9. non superbipartiens sextas: sed sesquiteria. Quum igitur excessus seu differentia terminorum cuiusvis proportionis fuerit minoris termini pars aliqua (ac si plures quoque ipsius minoris aliquotas contineat partes) proportio ipsa non in superpartienti: sed in superparticulari genere consideranda est: ut. 9.ad.6. non enim dicitur supertripartiens sextas: sed sesqualtera: cum maior minorem semel insuperque ipsius minoris dimidiem quae & tribus sextis eius partibus ducta est: contineat partem: Huius autem superpartientis generis infinitae sunt species. Prima enim est superbipartiens. Secunda supertripartiens. Tertia superquatripartiens. Quarta superquincupartiens. Quinta supersexcupartiens sicque est ad infinita processus.

In naturalibus autem numeris primae ipsae tanquam radices hoc ordine considerantur. Prima enim ex terminis producitur quibus solus terminus interiacet: ut. 5.ad.3. est enim horum medius quaternarius & 7.ad.5. quorum medius est senarius. Terminos enim in

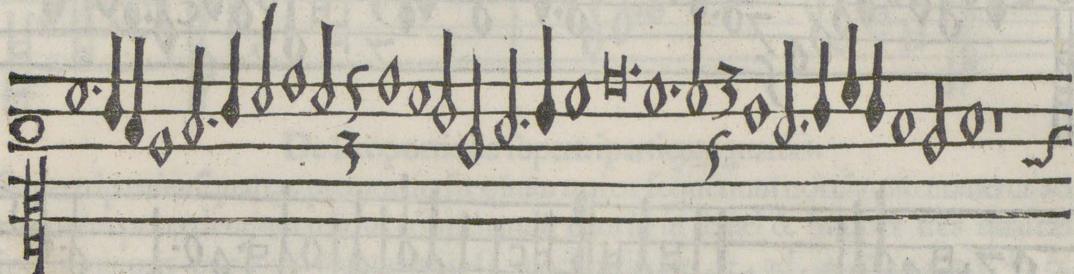
hac consideratione numeros uocamus. **Setunda** duos intermittit numeros. ut. 7. ad. 4. sunt enim intermissi numeri quinarius & senarius. Quod si ex. 8. ad. 5. consurgat intermittuntur senarius & septenarius. **Tertia** species tres numeros propriis terminis intermittit ut. 9 ad. 5. quorum medii sunt senarius: septenarius & octonarius: Et. 11. ad. 7. horum medii sunt octonarius: nouenarius: & denarius. **Quarta** inter extremos eius terminos quatuor claudit numeros ut. 11. ad. 6. quorum medii sunt septenarius: octonarius: nouenarius: & denarius. & 12. ad. 7. horum enim medii sunt octonarius: nouenarius: denarius: & undenarius: atq; ita quota fuerit huiōi species in ordine tot erunt inter eius terminos iteriecti numeri: ut si prima fuerit species: unus erit inter eius terminos iteriecti numerus. si scđa duo numeri ipsis terminis intercludent. si tertia tres. si q̄ta quatuor. si quinta quinq; ac deinceps: Ut prima superbiparties unū claudat inter terminos numerū: Secunda superbipartiens duos monstrat numeros inter terminos contineri. **Tertia** superbipartiens tres numeros propriis intercipit terminis. **Quarta** superbiquincupartiens: cuius termini quatuor intercipiunt numeros huiusmodi & reliquæ in simpliciori & naturali numerorum dispositione procedunt. Dicuntur autem hæ species subalternæ: nāq; in uim generum transeunt: hinc & a nōnullis ponuntur ut genera: cum superbipartientium alia sit superbipartientias. ut. v. ad. iii. alia superbipartiensquintas ut. vii. ad. v. alia superbipartiensseptimas: ut. ix. ad. vii. & deinceps: quas quidem specialissimas species dyalec̄tici uocant. Supertripartientium similiter Alia superbipartiesquartas: ut. vii. ad. ivi. Alia superbipartiensquintas ut. viii. ad. v. Alia superbipartiens septimas ut. x. ad. vii. Item superbiquincupartientium alia superbiquatripartiensquintas. ut. ix. ad. v. Alia superbiquatripartiensseptimas ut. xi. ad. vii. Alia superbiquatripartiens nonas ut. xiii. ad. ix. Superquincupartientium item alia superbiquincupartiessextas ut. xi. ad. vi. Alia superbiquincupartiensseptimas ut. xii. ad. vii. Alia superbiquincupartiens octauas ut. xiii. ad. viii. atq; eodem modo species huiusmodi superbipartientes in genera conuertuntur alias atq; quodāmodo infinitas species producendo. **Est enim genus multarum aggregatio specierum unam eandemq; naturam diuersimode participantium.** Species uero dicitur quantitas specialis & qualitas generis. sed de his series sic describatur.

De Proportione superbipartientetertias:

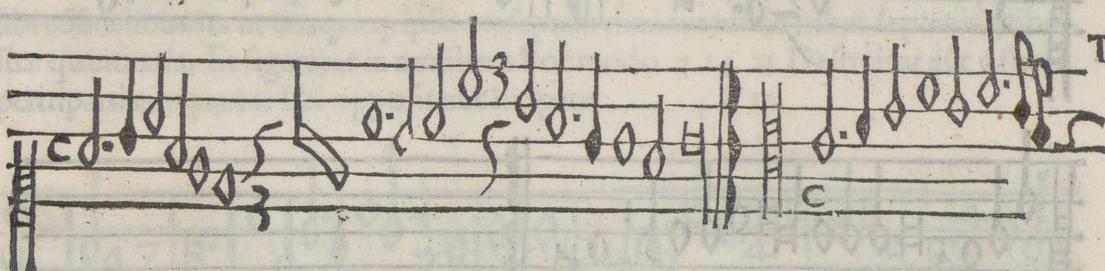
Superbipartienstertas proportio fit quū maior sequentiū notularū numerus ad minorem relatus cōtinet eum semel & insuper unam aliquātam ipsius minoris partem ex duabus tertii partibus factam & æquialer ipsi minori ut. v. ad. iii. & 10. ad. vi. & xv. ad. ix. In hac enim pportione qnq; notulae æquialent & cōmensurantur tri-

Genus est
Species est

bus sibi cōsimilibus: ita ut unaquæq; ipsarum quinq; de duabus quintis partibus propriæ
quātitatis diminuatur. Figuratur autē in cantilenis hoc modo v x xv Et destruitur
a subsuperbipartienter tertia sibi opposita qđ præsente proba. iii vi ix tur concentus

CANTVS

TENOR

CANTVS

De Proportione superbipartiente quintas.

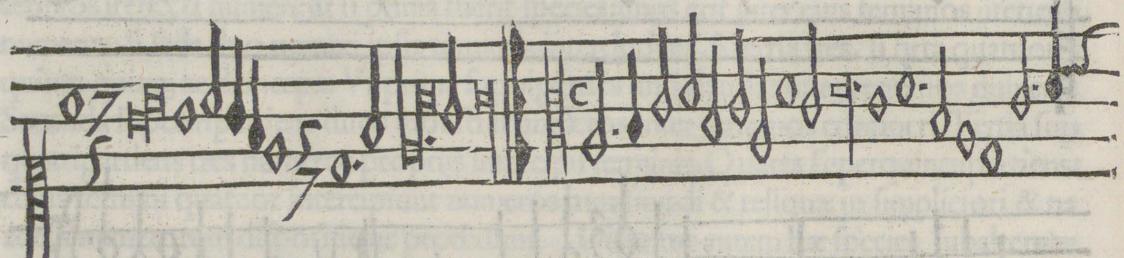
Superbipartiens quintas proportio sit quem maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentiū ductus æquualet ei cōpræhendens ipsum semel & insuper duas ipsius minoris quintas partes ut .vii. ad .v. & .xiiii. ad .x. & .xxi. ad .xv. In hac proportione septem notulae æquantur quinq; sibi & nomine & quātitate cōsimilibus ita ut singulaquæq; ipsarum septem diminuatur de duabus leptenis partibus propriæ potentia. Describitur n. in notulis hoc modo vii xiiii xxii Atq; destruitur a subsuperbipartiente quintas proportioe quæ eius oppo. v x xv sita est. ut hoc concentus facile consideratur.

Verte folium

CANTVS

TENOR

De Proportione superbipartiente septimas.

Superbipartientis septimas proportio fit quam maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus æquialet ipsi continens eum semel & insuper duas eius septimas partes ut. 9.ad. 7.&. 18.ad. 14.&. 27.ad. 21. Hæc enim proportio æquat nouem notulas septem sibi consimilibus ita ut singulæ quæq; ipsarum nouem diminuantur de duabus nonis partibus proprii valoris. Figuratur quidem in cantibus hoc modo 9 18 27 Arq; destruitur a subsuperbipartiente septimas sibi opposita; ut hoc per ci. 7 14 21 pitur conceutus.

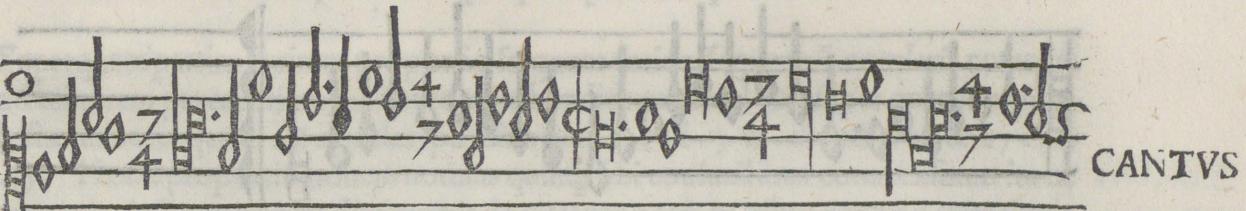
CANTVS

De Proportione supertripartiente quartas.

Supertripartiens quartas proportio sit quem maior sequētium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus cōpræhendit eum in se semel & insuper tres quartas ipsius minoris partes: & æquiualeat ipsi in potentia: ut . 7 . ad . 4 . & . 14 . ad . 2 . & . 21 . ad . 12 . In hac proportione septem notulae æquiualent & cōmensurantur quatuor sibi cōsimilibus: ita ut unaquaq; ipsarum septem diminuatur de tribus septenis partibus suæ quantitatis. Et figuratur in cantilenis hoc modo 7 14 21 Destruitur aut a subsu pertripartiente quartas sibi opposita: ut hic patet. 4 8 12

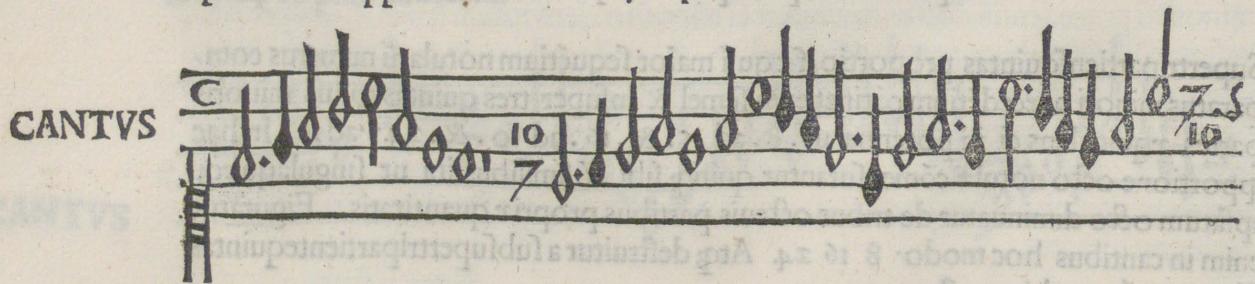
De Proportione supertripartiente quintas.

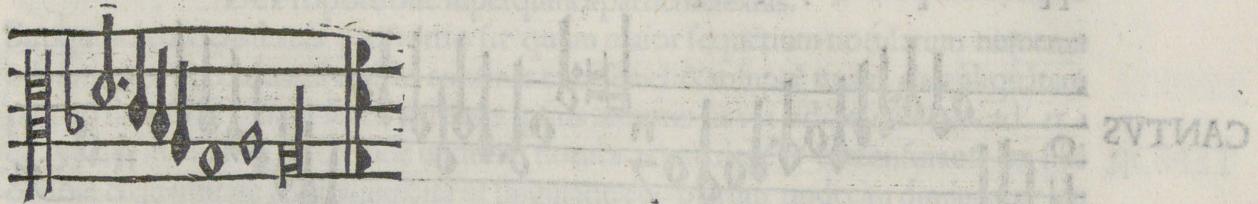
Supertripartiens quintas proportio, sit quū maior sequētium notularū numerus comparatus minori præcedētūm cōtinet eum semel & insuper tres quintas ipsius minoris partes æquiualens ei in potentia ut . 8 . ad . 5 . & . 16 : ad 10 . & . 24 : ad 15 . In hac proportione octo notulae cōmensurantur quinq; sibi cōsimilibus: ita ut singulaquaq; ipsarum octo diminuatur de tribus octauis partibus propriæ quantitatis. Figuratur enim in cantibus hoc modo 8 16 24 Atq; destruitur a subsupertripartiente quintas sibi opposita: ut hic constat 5 10 15

De Proportione supertripartiente septimas.

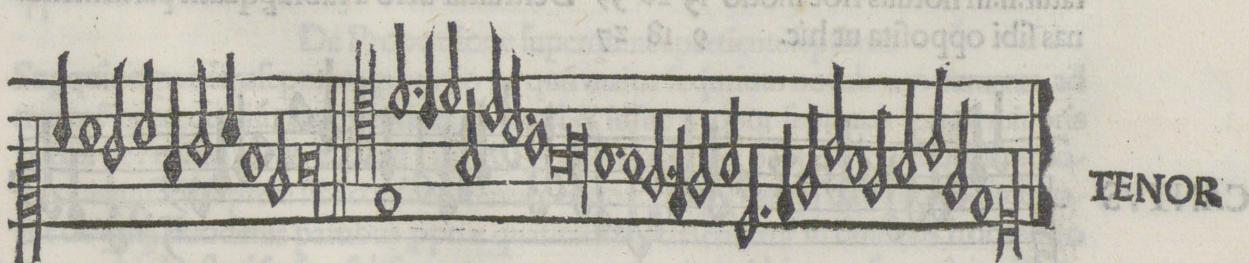
Supertripartientes septimas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus continet eum semel & insuper tres ipsius minoris septimas partes & æqualet ipsi minori ut . 10 . ad . 7 : & . 20 . ad . 14 . & . 30 . ad . 21
Hæc namque proportio decem notulas æquat septem sibi cōsimilibus in terporis measura: ita ut unaquæque ipsarum decem minuatur de tribus denis partibus sui valoris Describitur autem in notulis hoc modo 10 20 30 Insuper destruitur a subluptripartiente septimas sibi opposita:ut hic 7 14 21

De Proportione superquatripartiente quintas.

Superquatripartiens quintas proportio fit quam maior sequentū notularū numerus ad minorem præcedētū ductus compræhendit eum semel & insuper quatuor q̄ntas ipsius minoris quartes : & æqualet ipsi minori: ut . 9 . ad . 5 . & . 12 . ad . 10 . & . 27 . ad . 15 . Hæc n. proportio nouem notulas quinq; sibi consimilibus commensurat: ita ut unaquæq; ipsarum nouem diminuatur de quatuor nonis partibus propriæ quantitatis Figuratur aut in cantibus hoc modo 9 12 27 Et destruitur a subsuperquatripartiente quintas sibi opposita: ut hoc mōstra, 5 10 15 tur concentu.

TENOR

De proportione superquatripartiente septimas.

Superquatri partiens septimas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus compræhendit eum semel & insuper quatuor septimas ipsius minoris ptes: ut .11. ad .7. & .22. ad .14. & .33. ad .21. In hac ppor tione undecim notulae æquivalent septem sibi consimilibus: ita ut unaquaq; ipsarum undecim diminuatur de quatuor undemis partibus proprii ualoris. Figuratur enim in cantibus hoc modo 11 22 33 Destruitur item a subsupquatripartiente septimas sibi opposita: ut præsens 7 14 21 probat concentus.

CANTVS

TENOR

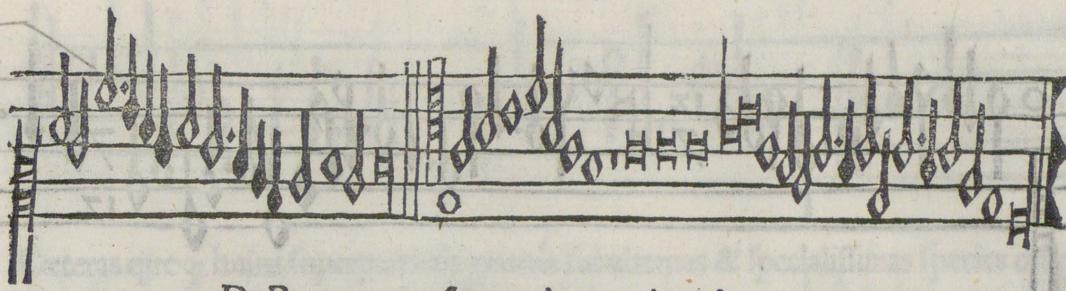

De Proportione superquatripartiente nonas.

Superquatripartiens nonas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus cōparatus minori præcedentium continet eū semel & insuper quatuor eius nonas ptes & coæquatur ei: ut .13. ad .9. & .26. ad .18. & .39. ad .27. Hac n. pportio tredecim notulas cōmensurat nouem sibi consimilibus: ita ut unaquaq; ipsarum tredecim diminuatur de quatuor tertiiis decimis partibus proprii quātitatiui ualoris. Figu ratur n. in notulis hoc modo 13 26 39 Destruitur uero a subsupquatri partienteno nas sibi opposita ut hic. 9 18 27

CANTVS

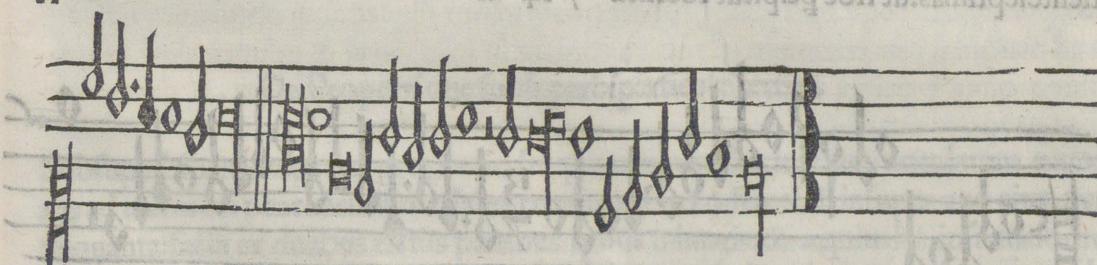
CANTVS
TENOR

De Proportione superquincupartientes sextas.

Supquincupartiens sextas proportio fit quem maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium ductus continet eum semel: & insuper unam eius aliquatam partem sicutam ex quinq; sextis partibus ipsius minoris ut .11 ad .6 . & .22 ad .12 & .33 ad .18 . In hac pportione undecim notulae aequivalent & comensurantur sex sibi & noie & quantitate consimilibus: ita ut singulaqueq; ipsarum undecim diminuantur de quinq; undenis partibus propriæ quantitatis. Describitur n. in cantibus hoc modo 11 22 33 Item destruitur a subsuperquincupartiente sextas pportione sibi opposita 9 18 27 quod præsens declarat concentus.

CANTVS

TENOR

De Proportione superquincupartiente septimas

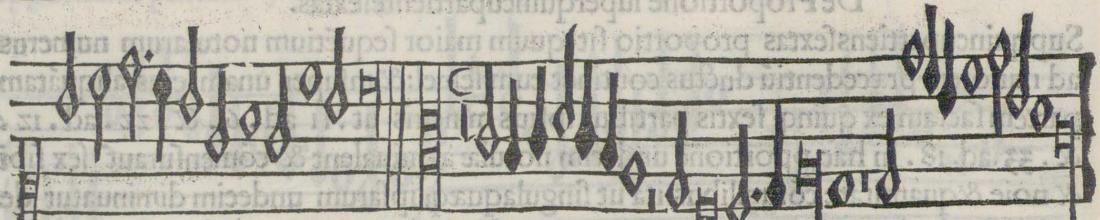
Supquincupartiens septimas pportio fit quū maior seqntium notularum numerus ad minorē praecedentiū relatus cōtinet eū semel & insuper qnq; septimas ipsius minoris partes ut .12 .ad .7 .& .24 .ad .14 .& .36 .ad .21 . Hæc proportio duodecim notulas aequifacit septem sibi consimilibus: ita ut unaquaqueq; ipsarum duodecim diminuantur de qnq; duodenis partibus propriæ quātitatis. Et describitur in cantibus hoc modo 12 24 36 Destruit aut a subsuperquincupartiente septimas sibi opposita ut hic cōstat.
7 xiiii 21

Verte folium

CANTVS

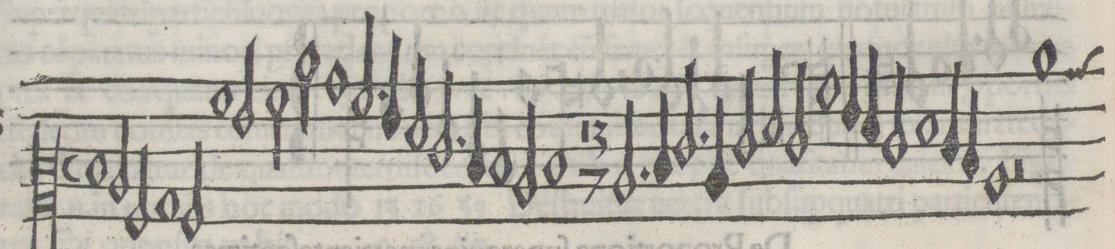
TENOR

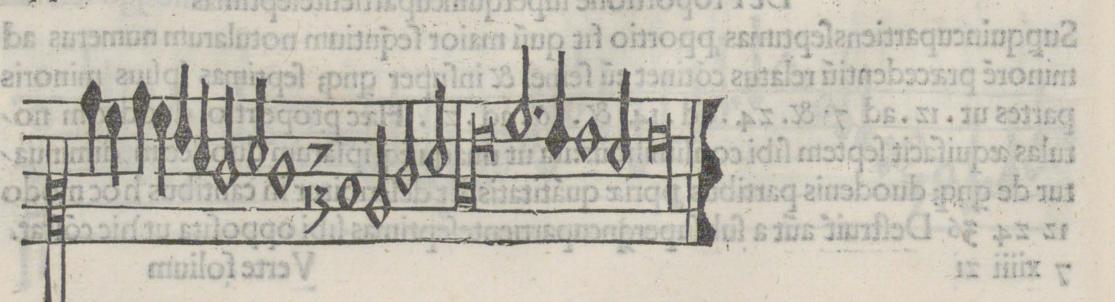
De Proportione supersexcupartiente septimas.

Supersexcupartiens septimas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus: compræhendit eum semel. & insuper sex eius septenas partes ut . 13 . ad . 7 . & . 26 . ad . 14 . & . 39 . ad . 21 . In hac proportione tredecim notulae æquivalent & commensurantur septem sibi consimilibus: ita ut una quæq; ipsarū tredecim diminuatur de sextertiis decimis partibus suæ potentiae & quantitatis. Figuratur in cantibus hoc modo 13 26 39 Atq; destruitur a subsupersexcupartiente septimas: ut hoc p̄cipitur cōcentu 7 14 21

CANTVS

CANTVS

Cæteras quoq; huius superpartiētis generis subalternas & specialissimas species diligē
tia cantorum linquimus conquireendas.

De Genere subsuperpartienti & eius speciebus:

Caput octauum.

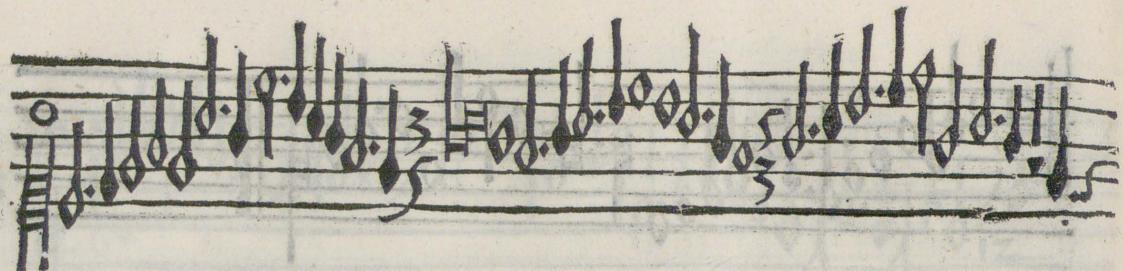
SVb superpartiēs genus quod tertium est minoris inæqualitatis oppositum quidem superpartienti fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus compræhenditur in eo semel & insuper una eius aliquāta pars facta ex pluribus aliquotis & minor ipse majori æquualet in potētia. Sunt enim huius generis species subalternæ: Subsuperbipartiens: Subsupertripartiēs Subsuperquatripartiens: Subsuperquincupartiens. & deinceps. Specialissimæ autem eius species sunt Subsuperbipartientertias: Subsuperbipartiensquintas. Subsuperbipartiensseptimas. Item Subsupertripartiensquartas. Subsupertripartiensquintas. Subsupertripartiensseptimas: Atq; reliqua secundum eandem cōsiderationem procedunt de quibus singillatim est dicendum.

De Proportione subsuperbipartiente tertias.

Subsuperbipartienstertias proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus continetur in eo semel & insuper una eius pars aliquanta: facta ex duabus tertii partibus ipsius minoris: & æquualet ipsi majori: ut .3. ad .5. & .6. ad .10. & .9. ad .15. & deinceps. In hac proportione tres notulae æquivalent & commensurantur quinq; sibi & noīe & quantitate consimilibus: ita ut unaquæq; ipsarum trium augmentum suscipiat de duabus tertii partibus propriæ quantitatis. Et figuratur in cantibus hoc modo 3 6 9. Destruitur enim a subbipartientetertias eā illico subseqüente quæ sibi oppo .5. 10 15 sita est ut hoc cōcentu apte percipitur.

Verte folium

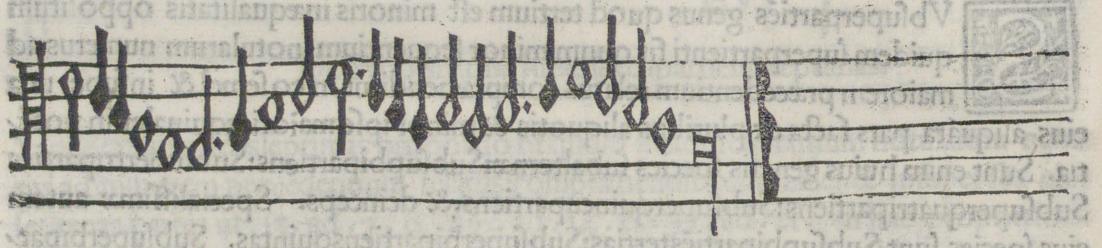
CANTVS

TENOR

TENOR

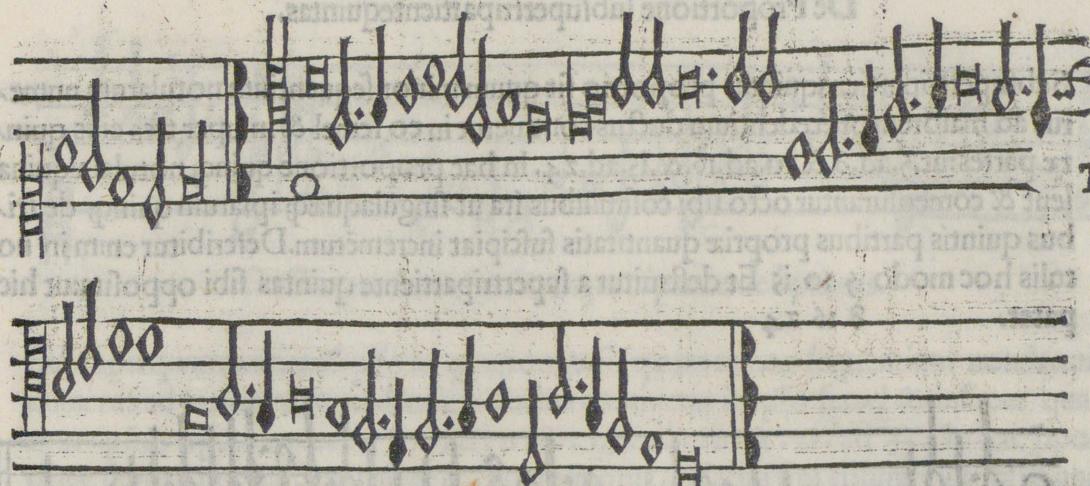

De Proportione subsuperbipartiente quintas.

Subsuperbipartiens quintas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus continetur in ipso semel & insuper duæ ipsius minoris quintæ partes ut . v . ad . viii & . x . ad . xiii : & . xv . ad . xx . & deinceps. In hac proportione quinq; notulae æquivalent & cōmensurantur septem sibi consimilibus: ita ut singulaquæc; ipsarum quinq; duarū quinarum partium propriæ quātitatis suscipiat incrementum. Figuratur autem in cantibus hoc modo . v . x . xv . Et destruit a superbipartiente quintas sibi opposita ut hic probat cōcentus . viii . xiii . xxii

CANTVS

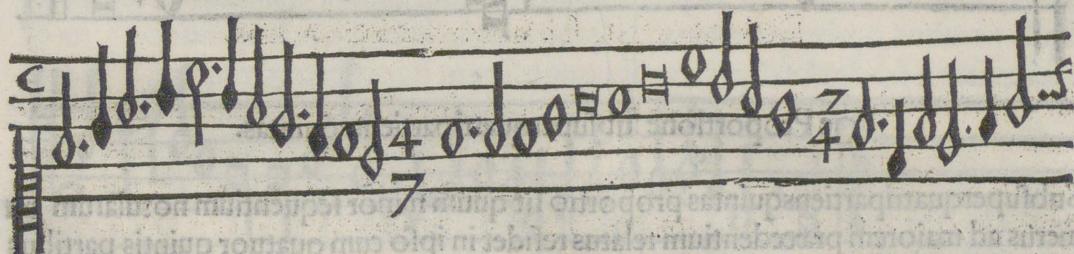

TENOR

De proportione subsupertripartientequartas

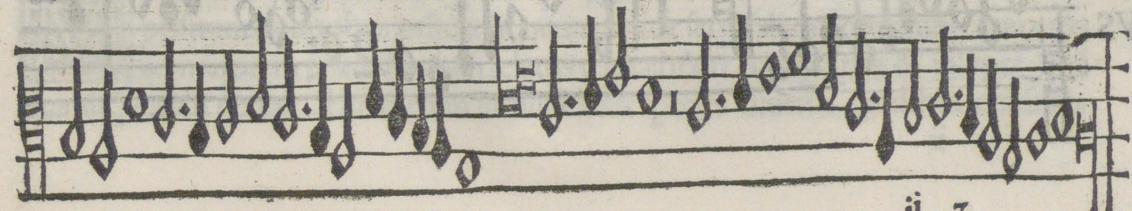
Subsuptripartiesquartas proportio sit quū minor sequētiū notularū numerus ad maiorem præcedētiū relatus cōprahenditur in ipso semel & insup tres quartæ ipsius minoris partes ut.iii. ad.vii. &. viii. ad.xiii. &. xii.ad.xx. Hæc proportio quatuor notulas septem sibi consimilibus æquat ita ut unaquæq; ipsarum quatuor augeatur de tribus quartis partibus sui ualoris. Figuratur enim in notulis hoc modo. iiiii viii xii. Et destruitur a suptripartientequartas sibi opposita ut hoc mōstraſ cōcē vii xiii xxi tu.

CANTVS

TENOR

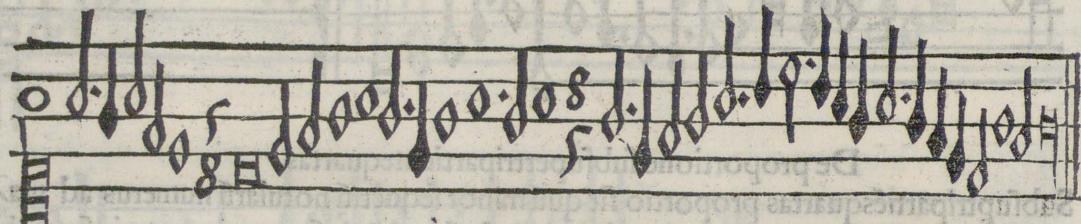

ii z

De Proportione subsupertripartiente quintas.

Subsupertripartiens quintas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus continetur in eo semel & insuper tres eius quintæ partes: ut. 5.ad.8.&.10.ad.16.&.15.ad.24. In hac proportione quinq; notulae æquivalent & cōmensurantur octo sibi cōsimilibus ita ut singulaque ipsarum quinq; de tribus quintis partibus propriæ quantitatis suscipiat incrementum. Describitur enim in notulis hoc modo 5 10 15 Et destruitur a supertripartiente quintas sibi opposita: ut hic patet. 8 16 24

CANTVS

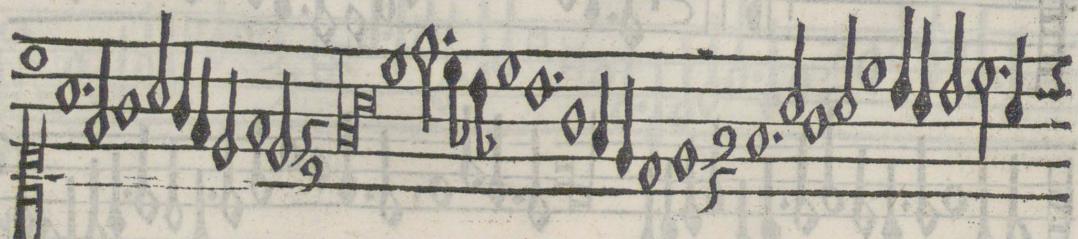
TENOR

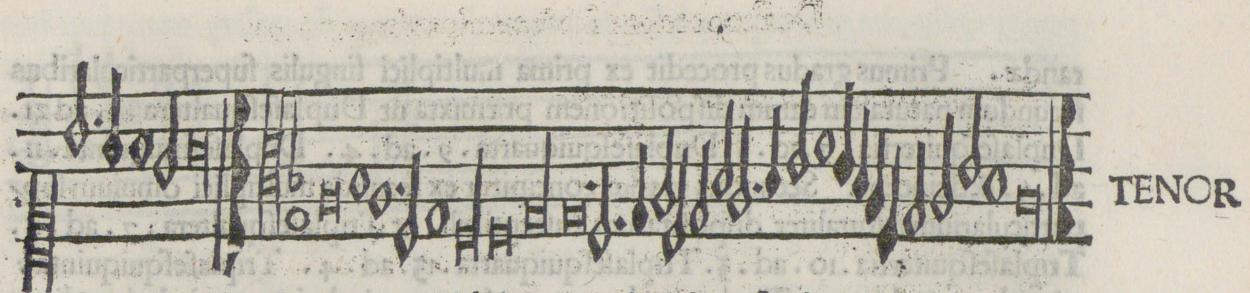

De Proportione subsuperquatripartiente quintas.

Subsuperquatripartiens quintas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus residet in ipso cum quatuor quintis partibus suis: ut. 5.ad.9.&.10.ad.18.&.15.ad.27. & deinceps. Hæc pportio quinq; notulas æquat nouem sibi consimilibus ita ut unaquæque ipsarum quinq; augeatur de quatuor quintis partibus propriæ quantitatis. Figuratur autem in cäribus hoc modo 5 10 15 Atq; destruit a supquatripartiente quintas sibi opposita: ut hoc patet exéplo 9 18 27

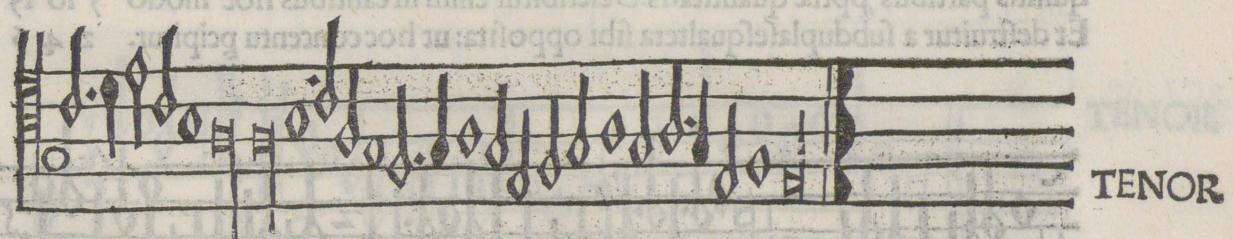
CANTVS

De Proportione subsuperquatripartiente septimas.

Subsuperquatripartiens septimas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus continetur in ipso semel & insuper quatuor ipsius septenæ ptes: ut : 7 . ad . ii : & : 14 . ad . zz . & . 21 . ad . 33 . In hac ppor tione septem notulæ æquivalent & cōnumerantur undecim sibi cōsimilibus: ita ut una quæq; ipsarum septem crescat de quatuor septenis partibus propriæ quātitatis. Figu ratur enim in cantibus hoc mō 7 14 21. Et destruitur a superquatripartiente septimas sibi opposita ut hoc probatur ii zz 33 concentu.

Reliquas autem huius generis & subalternas & sp̄cialissimas species diligentia musi corum considerandas relinquimus.

De Genere multiplicis superparticulari & eius speciebus. Caput nonum.

Nonplex superparticulare genus qđ quartum est maioris inæqualitatis com posatum ex duobus primis fit quum maior sequētūm notularum numerus ad minorem præcedentium relatus cōprahēdit eum pluries & insuper unā eius aliquotam ptem. Huius enim infinita sunt species diuersis gradibus conside

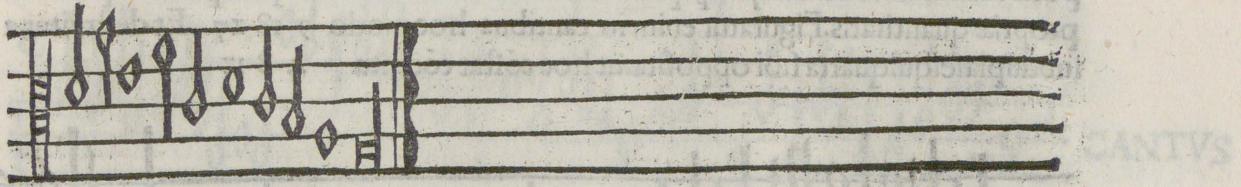
ii iii.

randæ. Primus gradus procedit ex prima multiplici singulis superparticularibus secundum naturalem earum dispositionem præmixta ut Duplæsqualtera . 5 . ad . 2 . Duplæsquitertia . 7 . ad . 3 . Duplæsquiæquarta . 9 . ad . 4 . Duplæsquiæquinta . 11 . ad . 5 . & deinceps. Secundus gradus concipitur ex secunda multiplici omnium superparticularium naturaliter dispositarum susceptibili. ut Triplæsqualtera . 7 . ad . 2 . Triplæsquitertia . 10 . ad . 3 . Triplæsquiæquarta . 13 . ad . 4 . Triplæsquiæquinta . 16 . ad . 5 . & deinceps. Tertius gradus omnes superparticularis generis habitudines tertiaræ multiplici coniungit: ut Quadruplæsqualtera . 9 . ad . 2 . Quadruplæsquiæquarta . 13 . ad . 3 . Quadruplæsquiæquinta . 17 . ad . 4 . Quadruplæsquiæquinta . 21 . ad . 5 . & deinceps. In quarto gradu singulæ superparticulares quartæ multiplici adhærent ut Quintuplæsqualtera . 11 . ad . 2 . Quintuplæsquitertia . 16 . ad . 3 . Quintuplæsquiæquarta . 21 . ad . 4 . Quintuplæsquiæquinta . 26 . ad . 5 . & deinceps. Atq; ita infiniti sunt huius generis gradus: Graduumq; species infinitæ.

De Proportione duplæsqualtera:

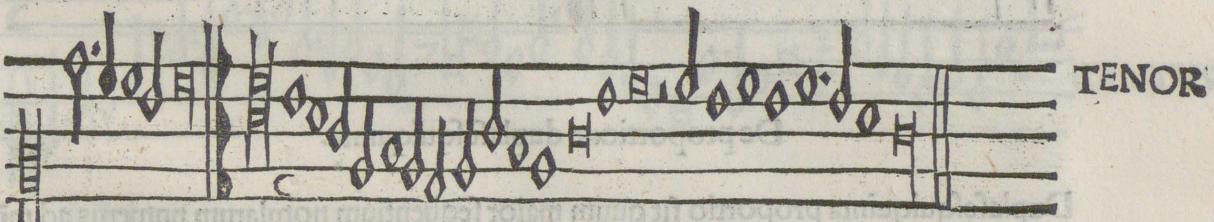
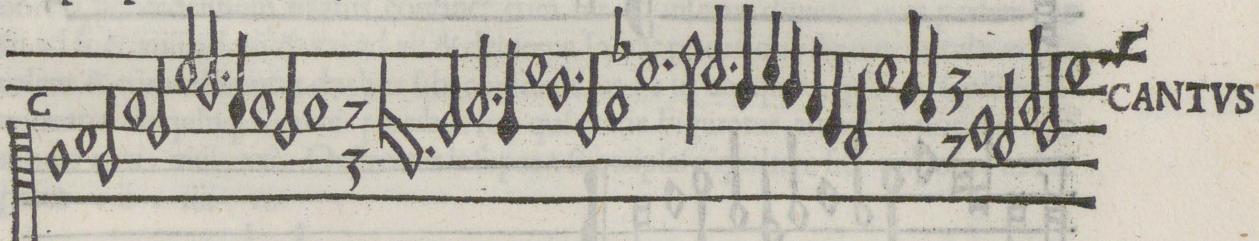
Duplæsqualtera proportio fit quum maiorsequentium notularū numerus ad minorem præcedentium ductus cōtinet eum bis & insuper dimidiam ipsius pte æquivalens ei in potentia & temporis mensura ut . 5 . ad . 2 . & . 10 . ad . 4 . & . 15 . ad . 6 . & deinceps. In hac proportione quæc; notulae æquivalent & cōmensurantur duabus sibi cōsimilibus nomine & quætitate. ita ut unaquæc; notula ipsarum quinq; diminuatur de tribus quintis partibus ppteræ quantitatæ. Describitur enim in cantibus hoc modo 5 10 15 Et destruitur a subduplæsqualtera sibi opposita: ut hoc cōcentu pcpitur. 2 4 6

The image shows two staves of musical notation from a medieval manuscript. The top staff is labeled 'CANTVS' and the bottom staff is labeled 'TENOR'. Both staves use a system of short vertical strokes (neumes) on four-line red staves. The notation is rhythmic, with vertical stems indicating pitch and horizontal strokes indicating duration. The music consists of two measures, separated by a vertical bar line. The CANTUS staff begins with a single note, followed by a group of three notes, then a single note, and so on. The TENOR staff begins with a single note, followed by a group of two notes, then a single note, and so on. The notation is typical of Gregorian chant notation.

De Proportione duplaesquitertia.

Duplaesquitertia proportio fit quum maior sequentium notularum numerus minorem precedentium comparatus continet eum bis & insuper terciam ipsius partem aequivalens ei in potentia: ut .7. ad .3. & .14. ad .6. & .21. ad .9. & deinceps. Hac enim proportio septem notulas tribus sibi cōsimilibus coequat: ita ut singuaquæque ipsarum septem diminuatur de quatuor septenis partibus sui valoris. Figuratur enim in cantibus hoc modo .7 .14 .21. Et destruitur a subduplaesquitertia sibi opposita ut hoc percipitur con- 3 6 9 centu.

De Proportione duplaesquiquarta.

Duplaesquiquarta proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus continet eum bis & insuper quartam eius partem ut .9. ad .4. & .18. ad .8. & .27. ad .12. & deinceps. In hac proportione nouem notulae aequivalent & commensurantur quatuor sibi cōsimilibus in quantitate & tem-

ii iiiii

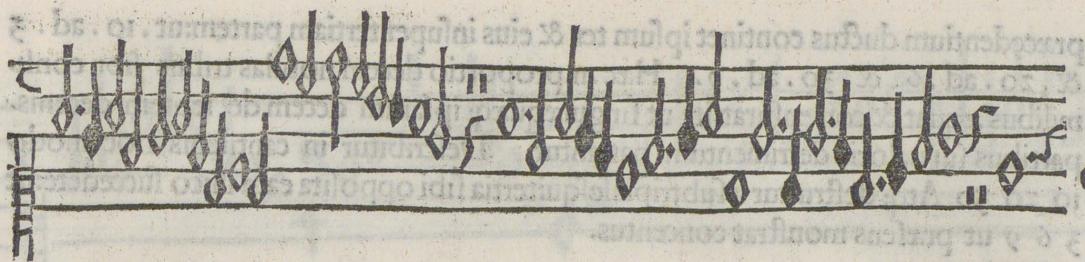
poris mensura: ita ut unaquæq; ipsarum nouem diminuatur de quinq; nonis partibus
propriæ quantitatis. Figuratur enim in cantibus hoc modo 9 18 27 Et destruitur a
subduplas equiquarta sibi opposita: ut hoc constat cōcentu 4 8 12

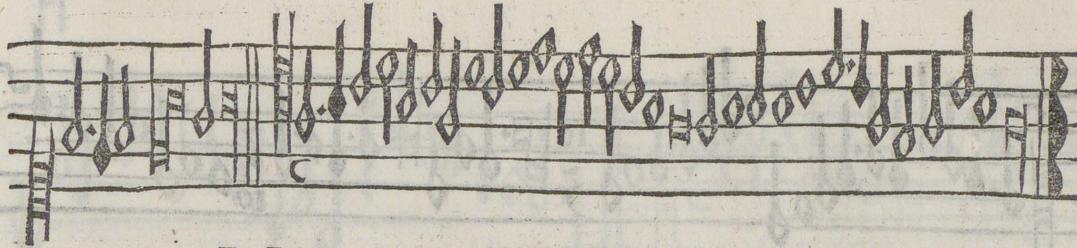
De proportione duplaesquiquinta.

Duplaesquiquinta proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad mi-
norem precedentium ductus comprahendit eum bis & eius insuper quintam partem:
ut. ii. ad. 5. & 22. ad. 10. & .33. ad. 15. Hac enim proportio undecim notulas quinq; sibi
consimilibus coequat in potentia & temporis mensura: ita ut unaquæq; ipsarum unde
cim minuatur de sex undenis partibus propriæ quantitatis. Describitur in cātēnis hoc
modo 11 22 33 Et destruitur a subduplaesquiquinta sibi opposita ut hic patet.

s io i5

CANTVS

TENOR

De Proportione tripla sesqualtera.

Triplas es qualtera proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus continet eum ter & insuper dimidiā eius partem : ut vii.ad.ii.&.xiii.ad.iii.&.xxi.ad.vi. & deinceps. In hac proportione septem notulae æquivalent & cōmensurantur duabus sibi consimilibus ita ut unaquæcū ipsarum septem diminuatur de quinqū septenis partibus suæ quātitatis. Figuratur autem in notulis hoc modo : vii. xiii. xxi. Destruitur insuper a subtripla sesqualtera sibi opposita ut hic patet . ii . iii. vi.

CANTVS

TENOR

De Proportione triplesquitertia.

Tripla sesquitertia proportio fit quum maior sequentiū notularū numerus ad minorē.

præcedentium ductus continet ipsum ter & eius insuper tertiam partem: ut . 10 . ad . 3
& . 20 . ad . 6 . & . 30 . ad . 9 . Hæc n. proportio decem notulas tribus sibi confli-
milibus æquat & cōmensurat: ita ut singulæquæq; ipsarum decem de septem decenis-
partibus sui ualoris detrimentum patientur. Describitur in cantilenis hoc modo
10 20 30 Atq; destruitur a subtriplaesquiteria sibi opposita eam illico succedēte: ut
3 6 9 ut præsens monstrat concentus.

CANTVS

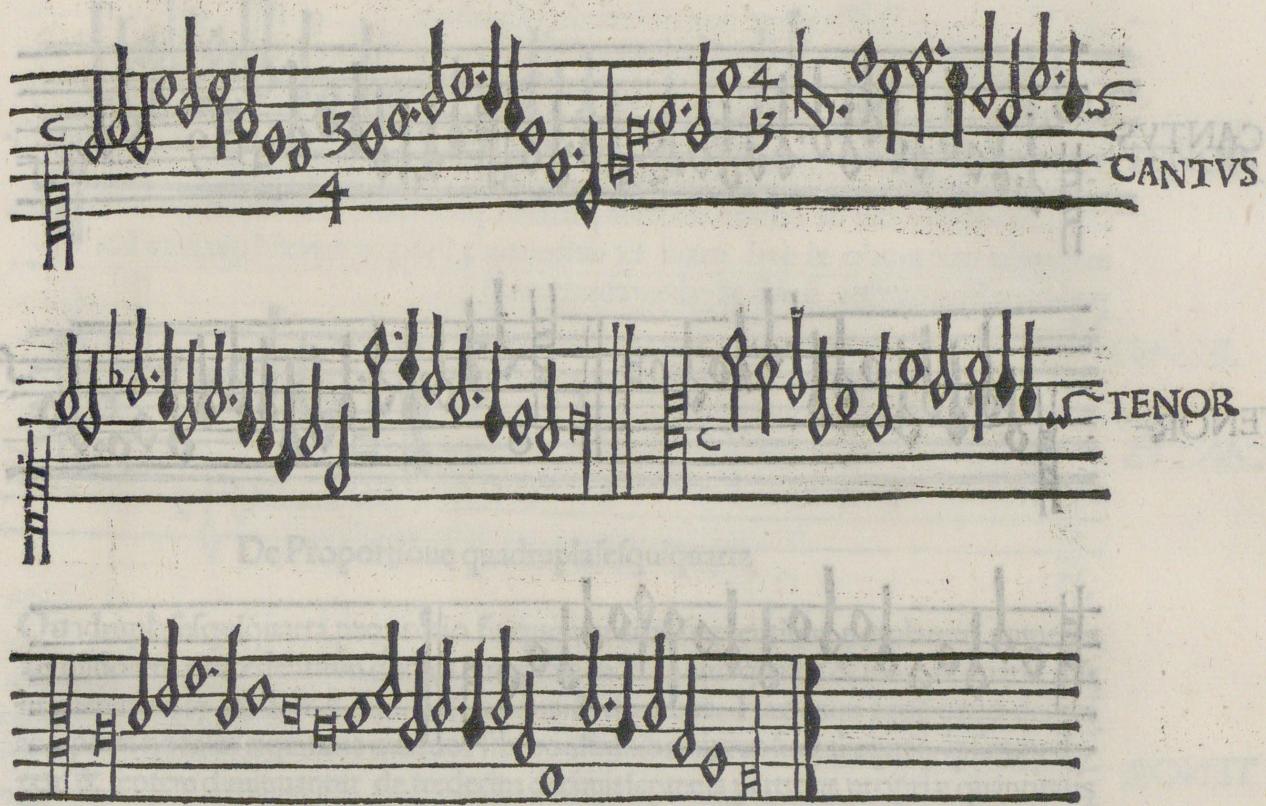
CANTVS

TENOR

De Proportione triplasquiquarta.

Triplasquiquarta proportio sit quum maior sequentium notularum numerus ad
minorem præcedentium relatus comprehendit eum ter & eius insuper quartam; partē
ut . 13 : ad . 4 . & : 26 : ad . 8 . & . 39 . ad . 12 . & deinceps. In hac proportione trede
cim notulæ æqualēt & cōmensurant̄ q̄tuor sibi cōsimilibus ita ut unaquaq; ipsarū trede
cim diminuatur de nouem terdenis partibus propriā quantitatis. Figuratur enim in
cantibus hoc modo 13 26 39 Et destruitur a subtriplaesquiquarta sibi opposita ut
hoc constat concentu 4 8 12

De Proportione quadruplesqualtera.

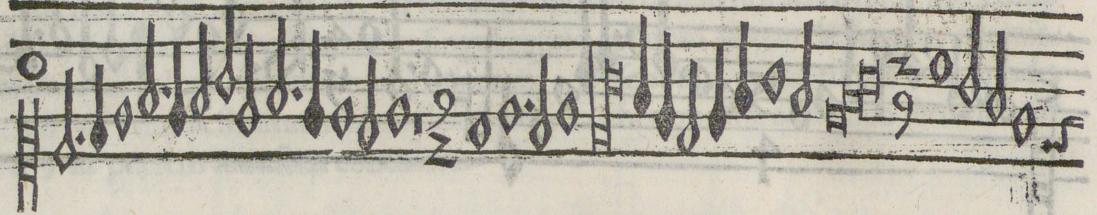
Quadruplesqualtera proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus continet eum quater & insuper dimidiam eius partem. ut . 9 . ad . 2 . & . 18 . ad . 4 . & . 27 . ad . 6 . Hæc enim proportio nouem notulas coæquat duabus sibi consimilibus: ita ut unaquæq; ipsarum nouem diminuantur de septem nonis partibus sui ualoris. Describitur autem in cantilenis hoc modo

9 18 27 Atq; destruitur a subquadrupla sibi opposita ut hic.

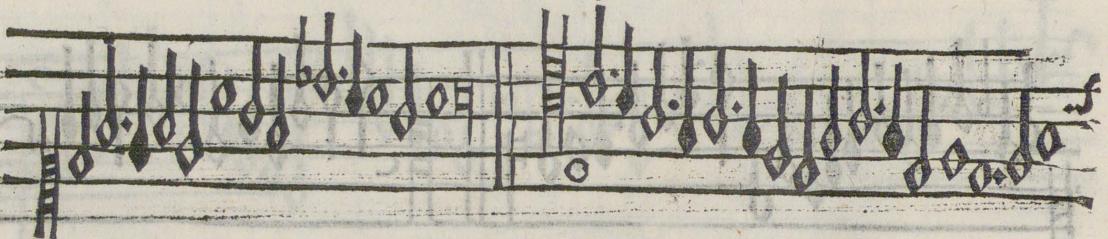
2 4 6

Verte folium

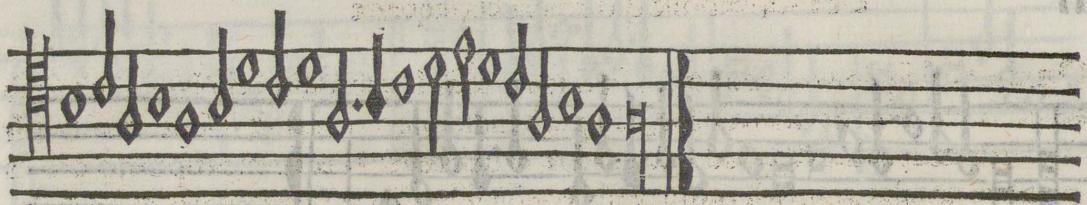
CANTVS
DIVVS

TENOR

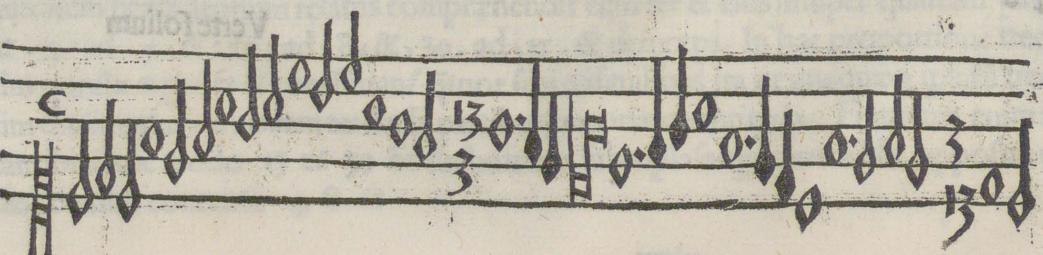
TENO

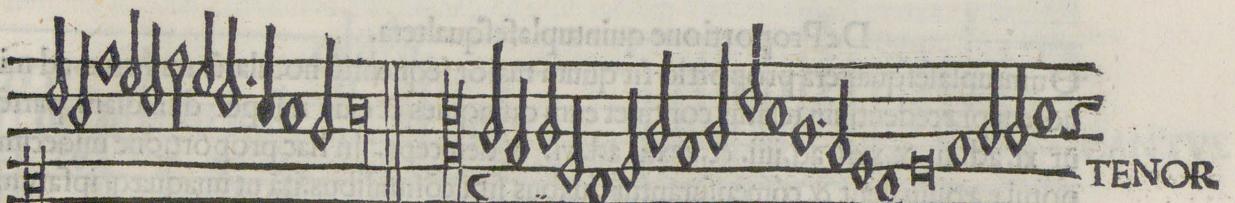

De Proportione quadruplaes quiteritia.

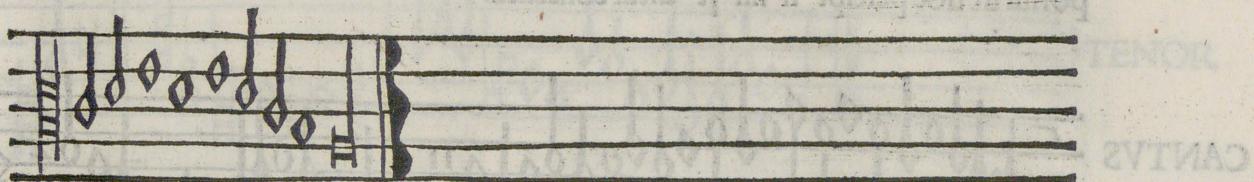
Quadruplaes quiteritia prop̄tio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem pr̄cedentium relatus continet ipsum quater. & eius insuper tertia partem ut. 13. ad. 3. & 26. ad. 6. & 39. ad. 9. & deinceps. In hac p̄portione tredecim notulae æquivalent & cōnumerant̄ tribus sibi cōsimilibus: ita ut unaquæq; ipsarum tredecim diminuantur de decem tertiiisdecimis ptibus sui uolris. Describitur n. in cantibus hoc mō 13. 26. 39. Et deſtruitur a subquadruplaes quiteritia sibi opposita: ut pr̄ſente concētu 3 6 9 mōstratur.

CANTVS

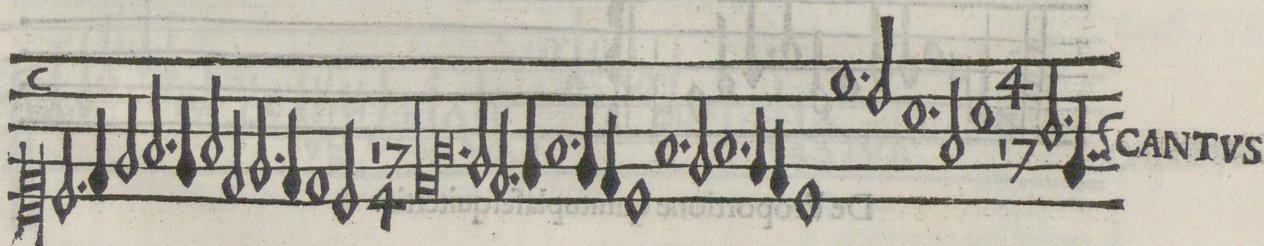
TENOR

CANTVS

De Proportione quadruplicata et quarta

Quadruplicata et quarta proportio fit quem maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium ductus comprehendit ipsum quater & insuper quartam ipsius partem ut. i. 7. ad. 4. & . 3. 4. ad. 8. & . 5. 1. ad. 1. 2. & deinceps. Hac enim proportio decem ac septem notulas et quis facit quatuor sibi consimilibus: ita ut singulæqueque ipsarum decem & septem diminuantur de tredecim decimis leptonis partibus propriæ quantitatis. Figuratur in cantilenis hoc modo i. 7 3. 4 si Destruitur item a subquadruplicata et quarta sibi opposita ut hic constat 4 8 1. 2

CANTVS

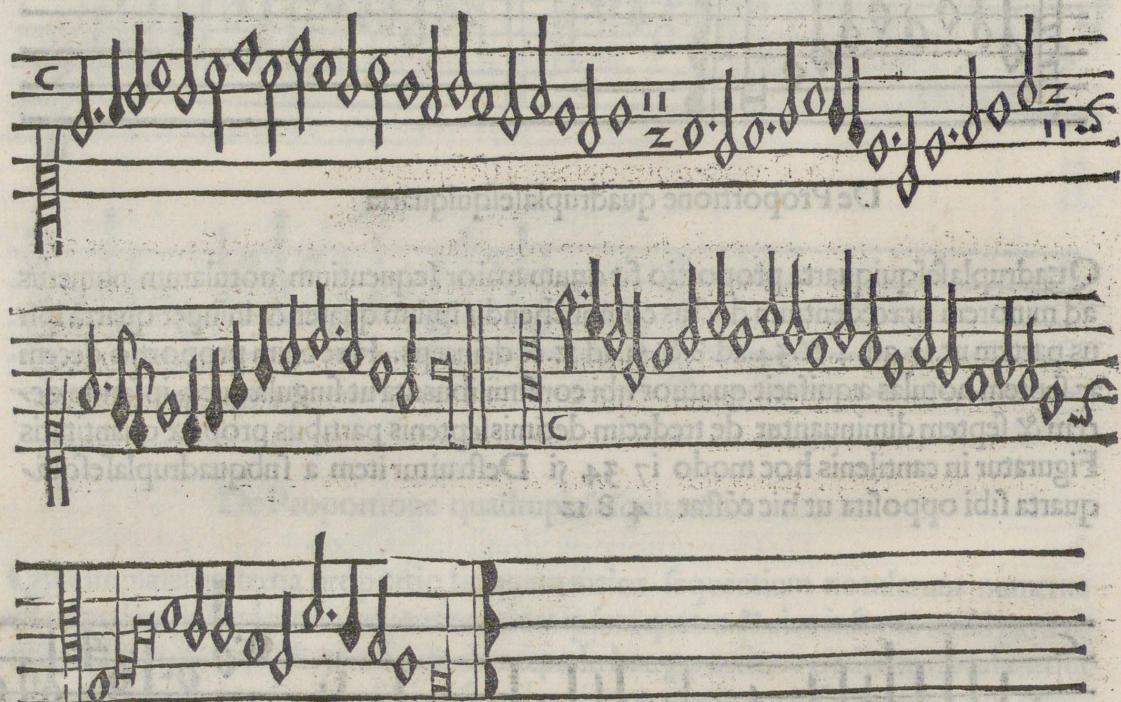

TENOR

De Proportione quintuplas es qualtera.

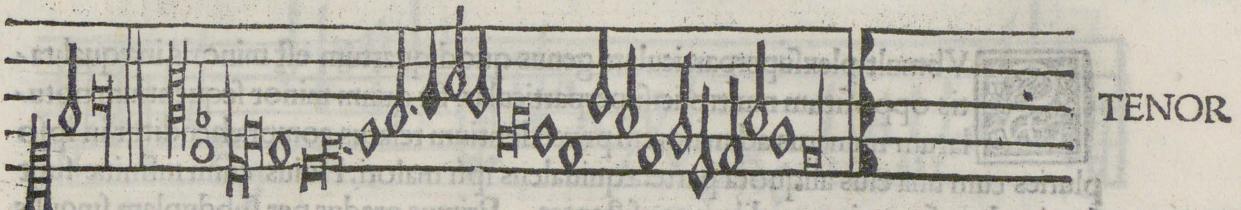
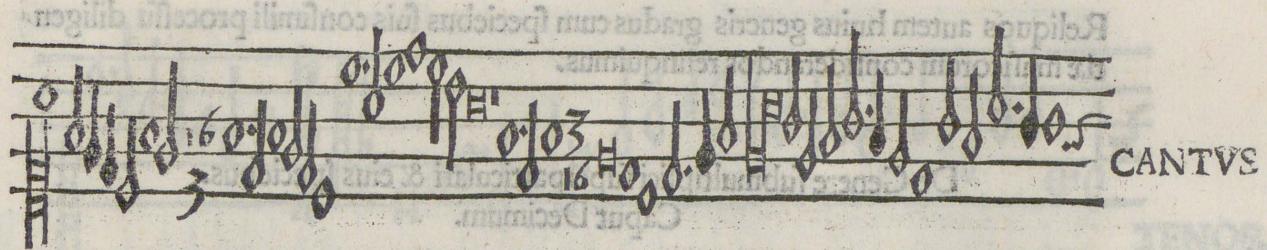
Quintuplas es qualtera proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus continet eum quinques & eius insuper dimidiam partem ut xi. ad. ii. &. xxii. ad. iii. &. xxxii. ad. vi. & deinceps. In hac proportione undecim notulae æquivalent & cōmensurantur duabus sibi consimilibus: ita ut unaquaq; ipsarum undecim diminuatur de nouem undenis partibus propriæ quantitatis. Figuratur enim in notulis hoc modo xi xxii xxxii. Et destruitur a subquintuplas es qualtera sibi opposita ut hoc percipi ii iiiii vii. ditur concentu.

CANTVS

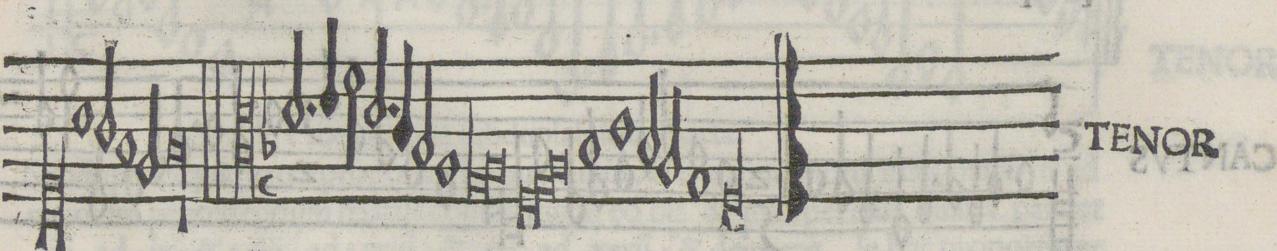
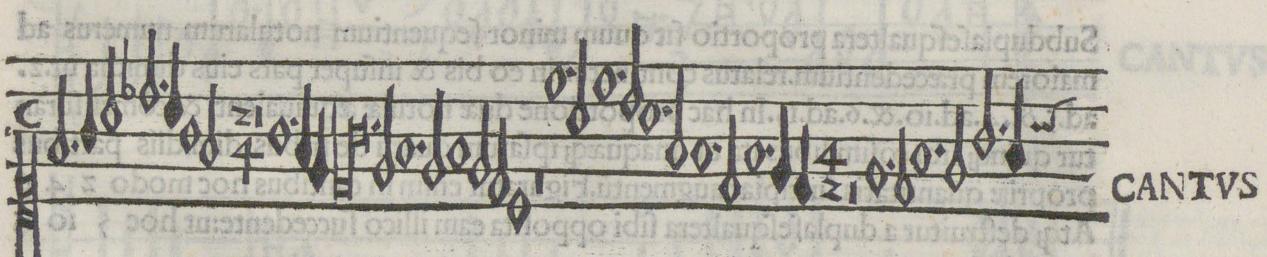

De Proportione quintuplas es quitercia.

Quintuplas es quitercia proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus cōpræhendit eum quinques & insuper tertiam ipsius minoris partem ut. xvi. ad. iii. &. xxxii. ad. vi. &. xlvi. ad. ix. & deinceps. Hæc proportio sexdecim notulas æquat tribus sibi consimilibus: ita ut unaquaq; ipsarum sexdecim diminuatur de tredecim sexdenis partibus sui ualoris. Describitur autem in cātēnis hoc modo xvi xxxii xlvi. Et destruitur a subquintuplas es quitercia quod præsens probat cō. iii. vi ix centus.

De Proportione quintuplasequiquarta.
Quintuplasequiquarta proportio fit quum maior sequentium notularū numerus ad
minorem præcedentium ductus: continet eum quinques & eius insuper quartam par-
tē ut .xxi. ad .iii. & .xlii. ad .viii. & .lxiii. ad .xii. & deinceps. In hac pportione
viginti & una notula æquivalent & cōmensurantur quatuor sibi cōsimilibus: ita ut una
quæq; ipsarum unius & viginti diminuatur de decem septem uigesimalis primis partibus
propriæ quātitatis. Describitur .n. in notulis hoc modo .xxi. .xlii. .lxiii. Et destrui-
tur a subquintuplasequiquarta sibi opposita ut hic patet. .iii. .viii. .xii.

Reliquos autem huius generis gradus cum speciebus suis consimili processu diligenter etiam musicorum considerandos relinquimus.

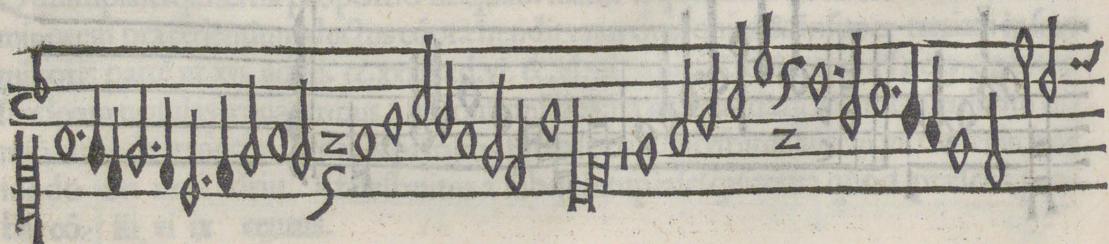
De Genere submultiplici superparticulari & eius speciebus.
Caput Decimum.

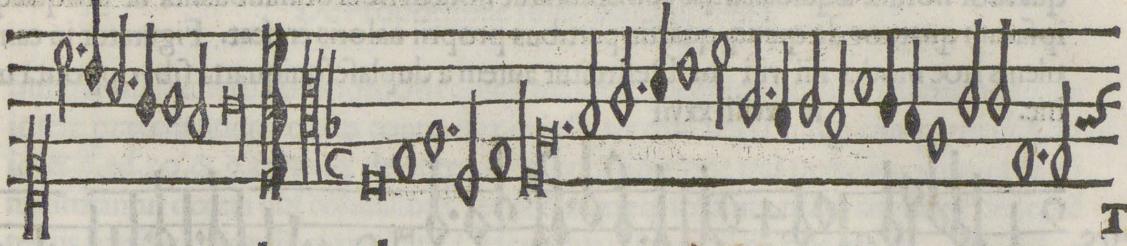
Submultiplex superparticulare genus quod quartum est minoris inæqualitatis oppositum multiplex superparticulare fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus compræhenditur in ipso plures cum una eius aliquora parte: æquivalens ipsi maiori. Huius enim infinitæ sunt species diuersis pariter gradibus consistentes. Primus gradus per subduplam singulis superparticularibus commixtam cōsideratur: Cuius prima species est Subduplices qualtera: secunda Subduplices quitteria: tertia Subduplices quiqua: quarta Subduplices quiq[ua]nta & deinceps. Secundus gradus singulas superparticulares subtriplae copulat hoc ordine. Subtriplaes qualtera: Subtriplaes quitteria: Subtriplaes quiqua: Subtriplaes quiq[ua]nta: & deinceps. Tertius gradus singulas superparticulares tertiae commiscet submultiplici scilicet Subquadruplices: ut Subquadruplices qualtera: Subquadruplices quitteria: Subquadruplices quiqua: Subquadruplices quiq[ua]nta & deinceps. Atque reliquos quidem gradus consequenti processu facile quisq[ue] considerare potest.

De proportione Subduplices qualtera.

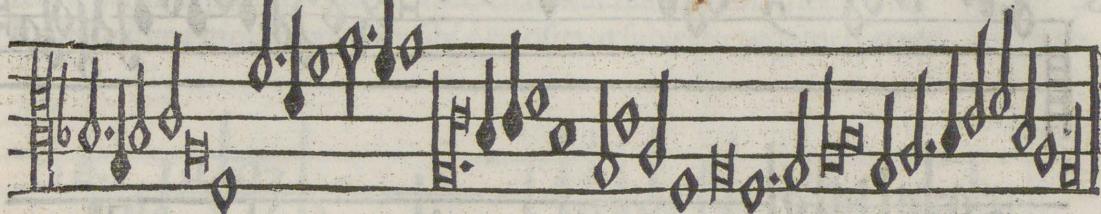
Subduplices qualtera proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus continetur in eo bis & insuper pars eius dimidia ut z. ad. 5. &. 4. ad. 10. &. 6. ad. 15. In hac proportione duæ notulae æquivalent & cōmensurantur quinq[ue] sibi cōsimilibus ita ut unaquaq[ue] ipsarum duarū de tribus dimidiis partibus propriæ quantitatis suscipiat augmentū. Figuratur enim in cantibus hoc modo z 4 6 Atque destruitur a duplaes qualtera sibi opposita eam illico succedente: ut hoc 5 10 15 percipitur concentu.

CANTVS

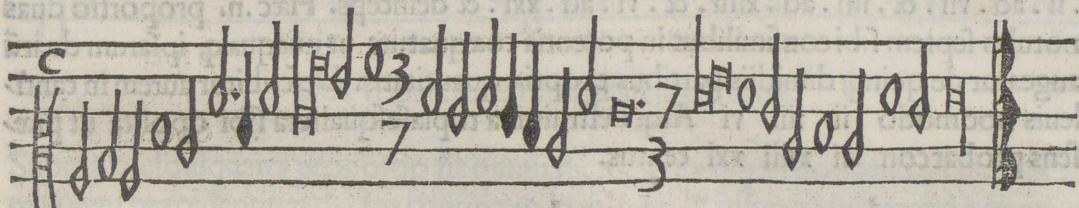

TENOR

De Proportione subduplas esquitertia.

Subduplas esquitertia proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus compræhenditur in ipso bis & eius insuper pars tertia æqualens ei in potentia & temporis mensura: ut . iii . ad . viii . & . vi . ad . xiii . & . ix . ad . xxii . & deinceps. Hæc enim proportio tres notulas septem sibi consumilibus cōxquat ita ut unaquæq; ipsarum trium augeatur de quatuor tertiiis partibus propriæ quantitatis. Figuratur enim in cantibus hoc modo iii vi ix Et destruitur à duplas esquitertia sibi opposita ut hic patet.

CANTVS

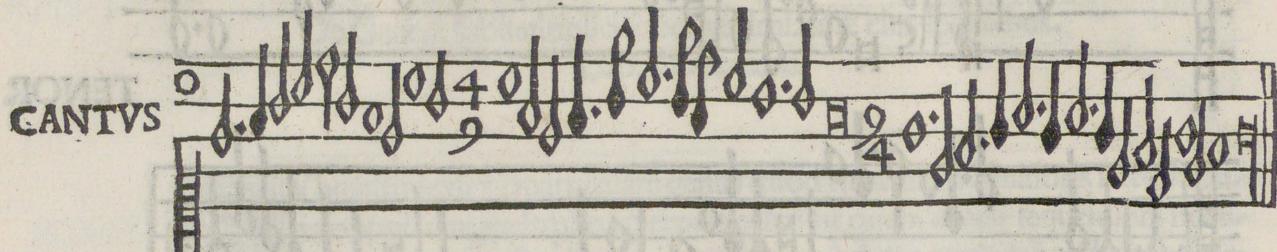
TENOR

De Proportione subduplas equiquarta.

Subduplas equiquarta proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus conspicitur in eo bis & insuper eius quarta pars ut . iii . ad . ix . & . viii . ad . xiii . & . xii . ad . xxvii . & deinceps. In hac proportione kk

quatuor notulae aequivalent, & comensuratur nouem sibi consimilibus: ita ut unaquaque ipsarum quatuor de quinq[ue] quartis partibus proprii valoris crescat. Figuratur in cantilenis hoc modo **iiii viii xii** Destruitur autem a duplasequiquarta sibi opposita ut hic.

ix xviii xxvii

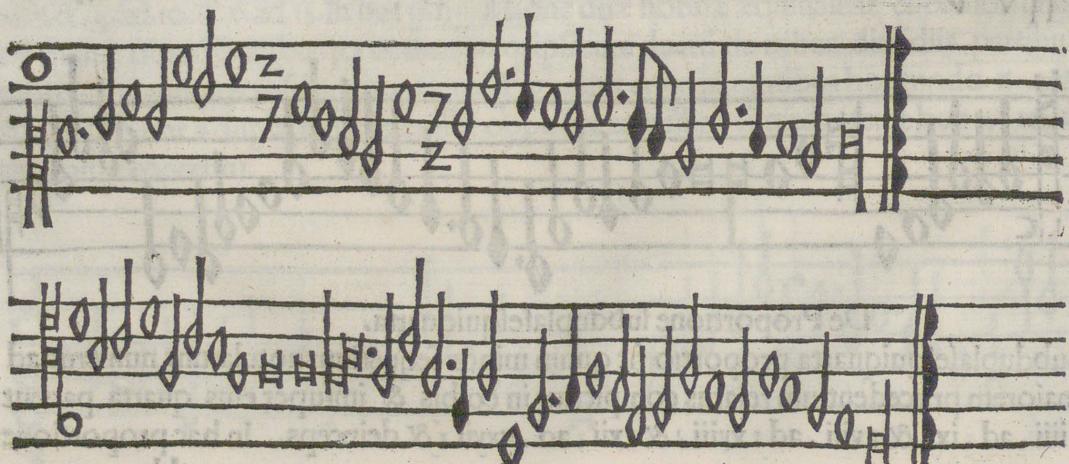
TENOR

De Proportione subtriplesqualteria.

Subtriplesqualteria proportio fit quem minor sequentium notularum numerus ad maiorem precedentium ductus continet in ipso ter & eius insuper pars dimidia: ut . ii . ad . vii . & . iiiii . ad . xiiii . & . vi . ad . xxi . & deinceps. Hac n. proportio duas notulas septem sibi consimilibus in potentia coaequat: ita ut unaquaque ipsarum duarum augeatur de quinq[ue] dimidiis partibus proprias quantitatis. Describitur autem in cantilenis hoc modo **ii vi vi** Atque destruitur a triplesqualteria sibi oposita ut praesens probat con. **vii xiiii xxi** centus.

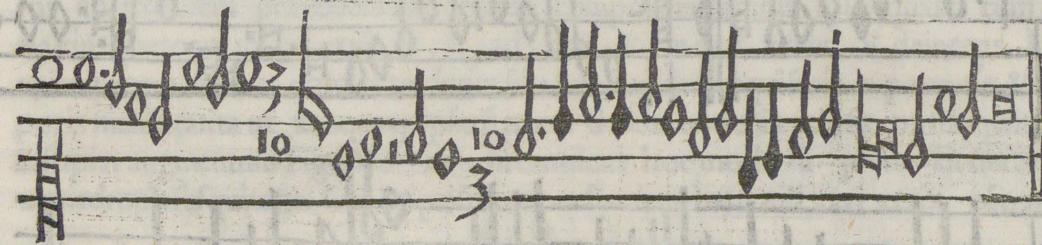
CANTVS

TENOR

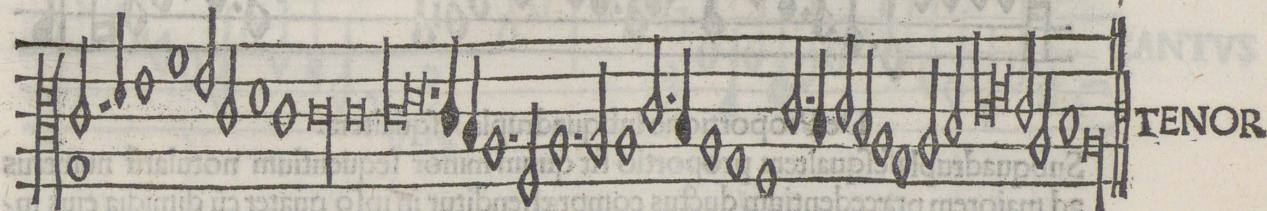

De Proportione subtriplaesquitertia.

Subtriplaesquitertia proportio fit quum minor sequentium notularū numerus ad maiorem præcedentium relatus continetur in ipso ter cum tertia insuper eius parte. ut 3.ad 10.& 6.ad.20.& 9.ad.30. & deinceps. In hac proportione tres notulae æquialēt & cō mensurantur decem sibi cōsimilibus: ita ut unaquæq; ipsarum trium augeatur de septē tertiiis partibus propriæ quantitatis. Describitur n. in cantibus hoc modo 3 6 9 Et destruitur a triplasquitertia sibi opposita ut subiecto p̄cipitur cōcētu. 10 20 30

TENOR
CANTVS

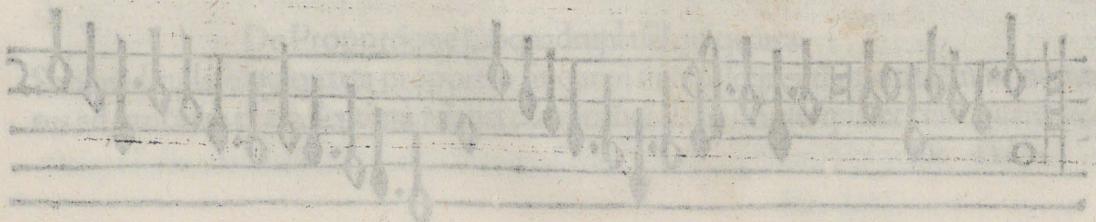
TENOR

De Proportione subtriplaesquiquarta:

Subtriplaesquiquarta proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus continetur in ipso ter & insuper eius quarta pars: ut 4. ad.13.& 8.ad.26.& 12.ad.39. & deinceps. Hæc enim proportio quatuor notulas tredecim sibi cōsimilibus coæquat in potentia & temporis mensura. ita ut unaquæq; ipsarū quatuor de nouem quartis partibus propriæ potentiaz acquirat augmentum. Figuratur in notulis hoc modo 4 8 12 Et destruitur a triplasquiquarta sibi opposita ut præ sens declarat cōcētus. 13 26 39

kk ii

Verte folium

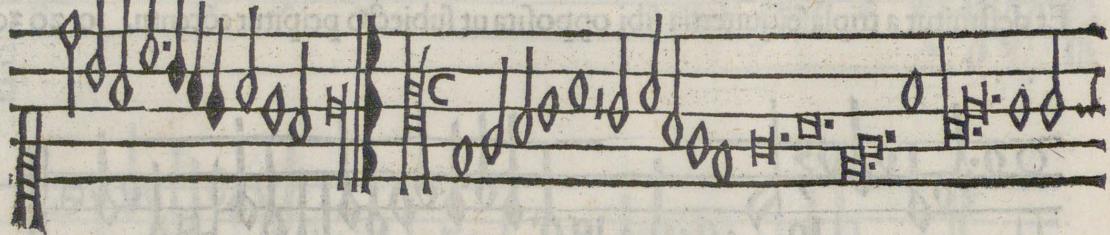

TENOR

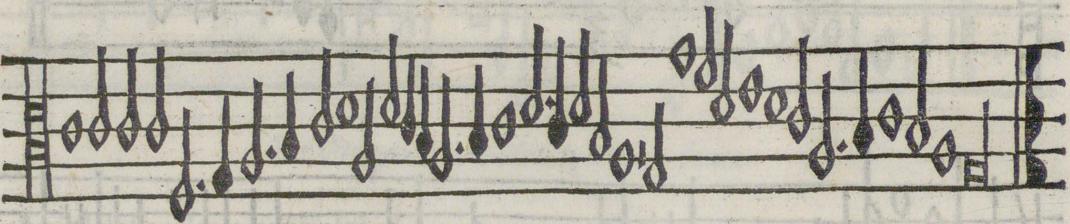
CANTVS

TENOR

CANTVS

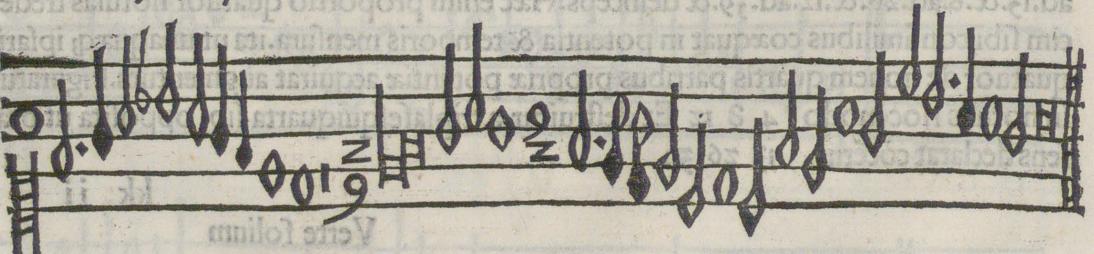

De Proportione subquadrupla sesqualtera.

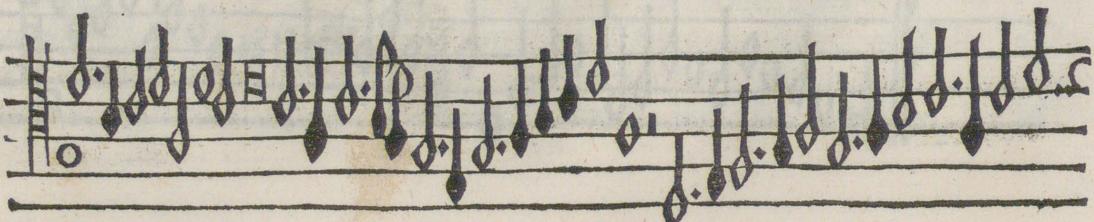
Subquadrupla sesqualtera proportio fit quum minor sequentium notularū numerus ad maiorem præcedentium ductus compræhenditur in ipso quater cū dimidia eius in super parte: ut. z. ad. 9. & . 4. ad. 18. & . 6. ad. 27. & deinceps. In hac proportione duæ notulae æquivalent & cōmensurant nouem sibi cōsimilibus: ita ut unaquæq; ipsarū duarum augeatur de septem dimidiis partibus propriæ quantitatis. Figuratur in notulis hoc modo z 4 6. Atq; destruitur a quadrupla sesqualtera sibi opposita ut hic patet.

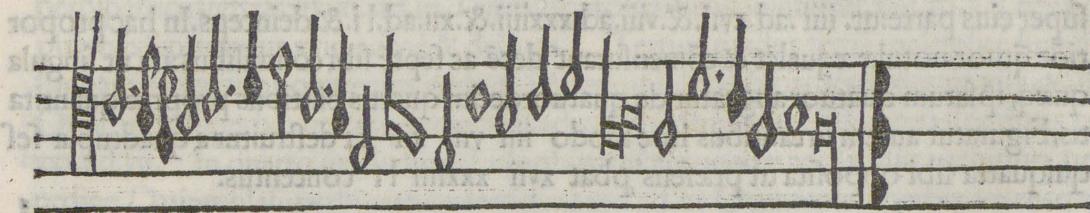
9 18 27

CANTVS

TENOR

De Proportione subquadraplaesquitertia.

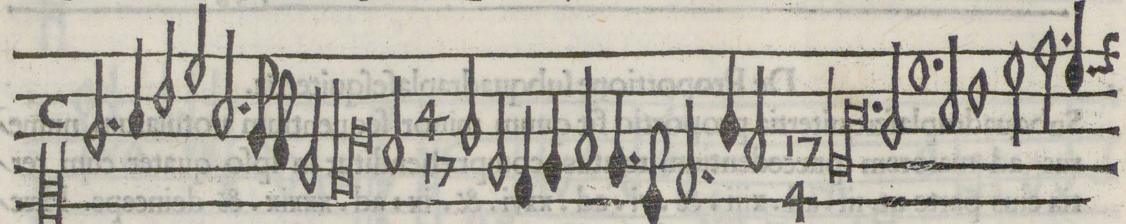
Subquadraplaesquitertia proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentiam relatus compræhenditur in ipso quater cum tercia eius parte ut. iii . ad . xiii . & . vi . ad . xxvi . & . ix : ad . xxxix . & deinceps. Hæc enim proportio tres notulas tredecim sibi consumilibus æquifacit in potentia & temporis mensura: ita ut unaquæq; ipsarū trium decem terdenis ptibus ppriæ quætitatis suscipiat augmentum Figuratur enim in cantilenis hoc modo iii yi ix Et destruitur a quadraplaesquitertia sibi opposita ut præsens probat xiii xxvi xxxix cōcentus.

De Proportione subquadraplaesquiquarta.

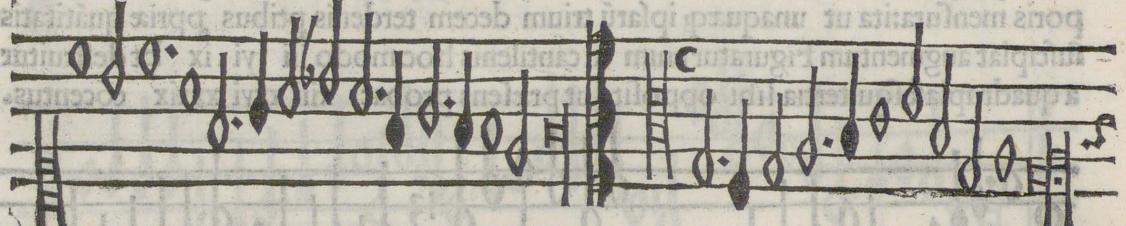
Subquadraplaesquiquarta proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus compræhenditur in ipso quater cum quarta in-

super eius parte: ut. iiiii. ad. xvii. & viii. ad. xxxviii. & xii. ad. li. & deinceps. In hac propor-
tione quatuor notulae æqualiter & cōmensurantur decē ac septē sibi cōsimilibus: ita ut singula
quæcūq; ipsarum quatuor augeatur de quatuordecim quartis partibus propriæ quantita-
tis. Figuratur autem in cantibus hoc modo. iiiii viii xii. Et destruitur a quadrupla se-
qui quarta sibi opposita ut præsens pbat xvii xxxviii li concentus.

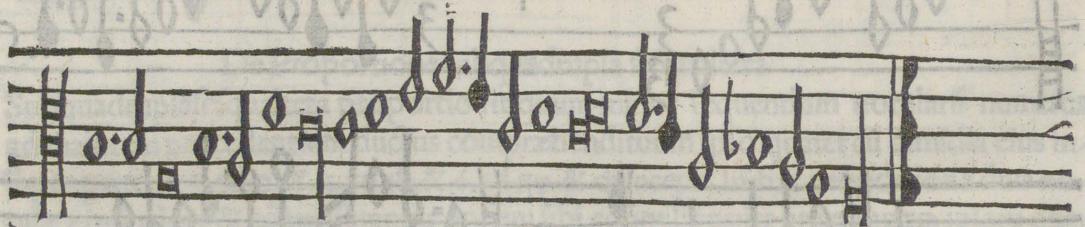
CANTVS

TENOR

CANTVS

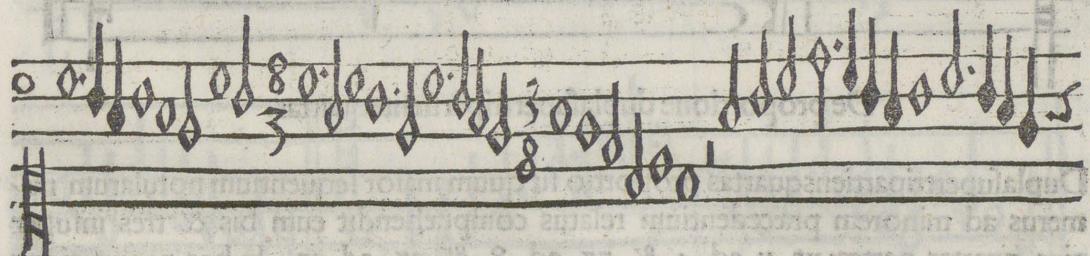
De Genere multiplici superpartiente & eius speciebus. Caput undecimum.

Multiplex superpartiens genus quintum maioris inæqualitatis est quem maior
sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus cōtinet
ipsum plures: cum una eius aliquanta parte plures aliquotas cōducente. Infi-
niti enim sunt huius generis gradus singulis multiplicibus quascunq; superpartientes
complectentibus procedētes. Primus enim gradus fit ex prima multiplici singulis su-
perpartientibus connexa: ut Dupla superbi partiens. Dupla supertripartiens. Dupla sup-
quatripartiens & deinceps. Hæc enim subalternæ species dicuntur: nācūq; in unum generis
unaquæq; conuertitur cum duplarum superbipartientium Alia dupla superbipartieſter
tias: ut. viii. ad. iii. Alia dupla superbipartiens quintas: ut. xii. ad. v. Alia dupla superbipar-
tientes septimas: ut. xvi. ad. vii. Alia dupla superbipartieſnonas: ut. xx. ad. ix. & de-
inceps. Verum huiusmodi specialissimas species uocant. Cæteris uero gradibus
consimilis considerationis adhibetur modus. Secundus gradus singulas superpartie-
tes secundæ multiplci coniungit. Cuius subalternus & specialissimus ordo est. Triplasu-

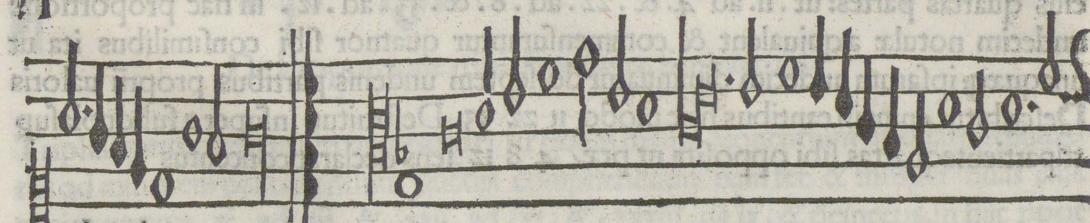
per bipartientias: ut. xi. ad. iii. Triplasuperbipartiensquintas: ut. xvii. ad. v. Triplasuperbipartientib[us] septimas ut. xxiii. ad. vii. & deinceps. Tertius gradus tertia multiplicē singulis superpartientibus apponit: cuius ordo ē Quadruplasuperbipartientias: ut. xiii. ad. iii. Quadruplasuperbipartiensquintas. xxii. ad. v. Quadruplasuperbipartiensseptimas: ut. xxx. ad. vii. In quarto gradu singulae subbipartientes. quartæ applaudūt multiplici hoc ordine. Quintuplasuperbipartientias: ut. xvii. ad. iii. Quintuplasuperbipartiensquintas. ut. xxvii. ad. v. Quintuplasuperbipartiensseptimas. ut. xxxvii. ad. vii. Consideratur plerūq[ue] huiusmodi processus per subalternarum superpartientium singulis multiplicibus applicationem: ut Duplasuperbipartiens. Duplasupertripartiens. Duplasuperquadrupartiens: atq[ue] in reliquis diuersimoda congruit consideratio. de quibus singillatim est dicendum.

De Proportione duplasuperbipartientias.

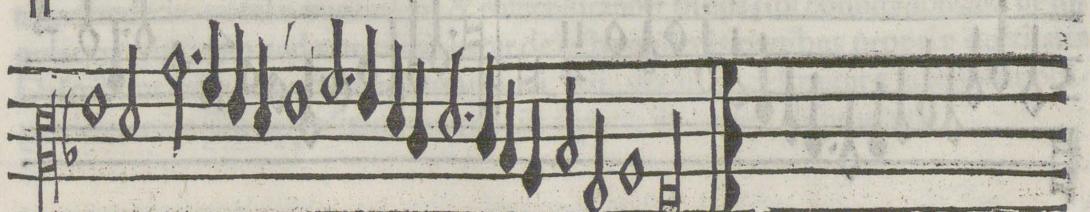
Duplasuperbipartientias proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus compræhendit eum bis & insuper unam eius alii quātam partem factam ex duabus tertis partibus ipsius minoris: ut. viii. ad. iii. &. xvi. ad. vi. &. xxiii. ad. ix. & deinceps. In hac proportione octo notulae æquivalent & cōmensurantur tribus sibi consimilibus: ita ut unaquæque ipsarum octo diminuat de quinq[ue] octauis partibus propriæ quantitatis. Figuratur enim in cantibus hoc modo viii. xvi. xxiii. Et destruitur a subduplasuperbipartientias sibi opposita ut hic mon. iii. vi. ix. stratus concentus.

CANTVS

TENOR

kk. iiiii

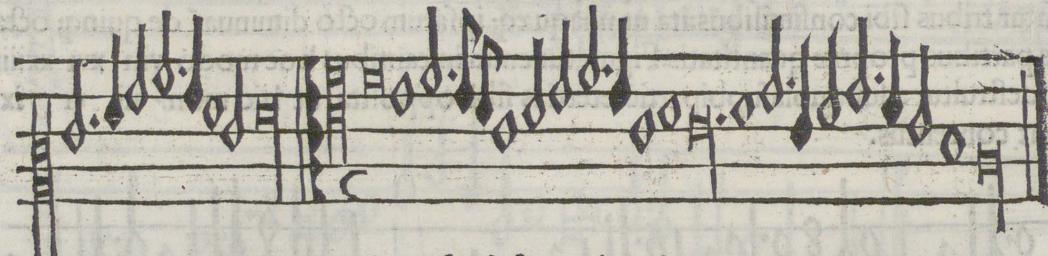
De Proportione duplasuperbipartiente quintas.

Duplasuperbipartiensquintas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus continet ipsum bis & insuper duas eius quintas partes: ut. 12. ad. 5. & . 24. ad. 10. & . 36. ad. 15. & deinceps. Hæc proportio duodecim notulas æquifacit in potentia & temporis mensura quinq; sibi consimilibus: ita ut singulaquæq; ipsarum duodecim de septem duodenis partibus propriæ quantitatis detrimentum patiatur. Figuratur in cantilenis hoc modo 12 24 36. Et destruitur a subduplasuperbipartientequintas sibi opposita: ut hoc cō. 5 10 15 stat concentu.

CANTVS

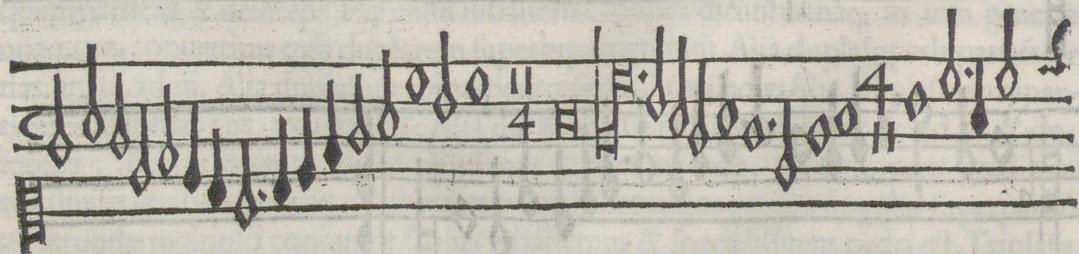
TENOR

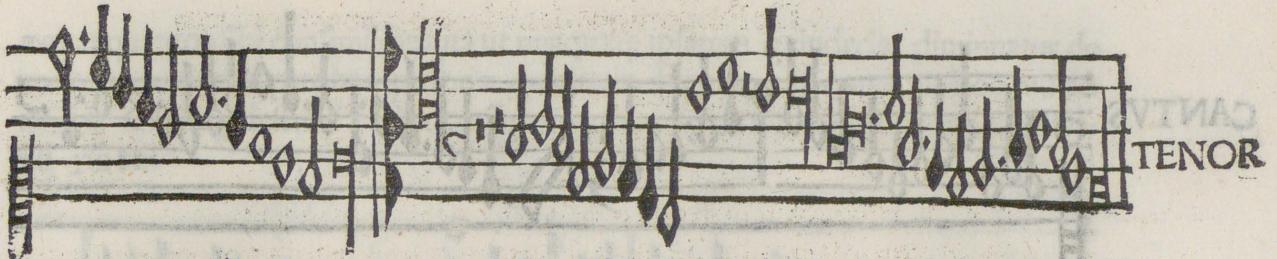
De proportione duplasupertripartientequartas.

Duplasupertripartiensquartas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus compræhendit eum bis & tres insuper eius quartas partes: ut. 11. ad. 4. & . 22. ad. 8. & . 33. ad. 12. In hac proportione undecim notulæ æquivalent & commensurantur quatuor sibi consimilibus ita ut unaquæq; ipsarum undecim diminuatur de septem undenis partibus proprii ualoris. Describitur enim in cantibus hoc modo 11 22 33. Destruitur insuper a subduplasup tripartientequartas sibi opposita ut præ. 4 8 12 sens declarat concentus.

CANTVS

III. 11

De Propotione duplasupertripartientequintas.

Duplasupertripartiensquintas proportio fit quatuor maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium relatus continet eum bis & tris eius quintas: partes ut xiii . ad . v . & . xxvi . ad . x . & . xxxix . ad . xv . & deinceps. Hæc enim proportio tredecim notulas coæquat quinq; sibi consumilibus: ita ut unaquaq; ipsarum tredecim diminuatur de octo undenis partibus propriæ quantitatis. Describitur in cantibus hoc modo xiii xxvi xxxix Et destruitur a subduplasupertripartientequintas sibi opposita: ut hic v x xv constat.

De Propotione triplasuperbipartientetercias.

Triplasuperbipartienttercias pportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem precedentium ductus comprehendit eum ter & insuper duas eius tertias partes: ut . xi . ad . iii . & . xxii . ad . vi . & . xxxiiii . ad . ix . & deinceps. In hac proportione undecim notulae æquivalent & cōmensurantur tribus sibi consumilibus: ita ut singulaquaq; ipsarum undecim diminuatur de octo undenis partibus propriæ qualitatis. Describitur enim in notulis hoc modo xi xxii xxxiiii. Et destruitur a subtriplesuperbipartientetercias sibi opposita: ut hoc cō . iii . vi . ix . centu disponitur.

CANTVS
TENOR

TENOR

De Proportione triplasuperbipartientequintas.

Triplasuperbipartiensquintas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium relatus cōtinet eum ter: & insuper duas ipsius quatas partes: ut . xvii . ad . v . & . xxxiiii . ad . x . & . li . ad . xv . & deinceps In hac proportione decem ac septem notulae æquivalent & cōmensurantur quinq; sibi cōsimilibus: ita ut singulæquæq; ipsarum decem septem diminuatur de duodecim septem denis partibus sui ualoris. Describitur in notulis hoc mó xvii xxxiiii li. Et destruitur a subtripla sapb iparietéquintas sibi opposita. ut præ. v x xv sens probat cōcentus.

CANTVS

TENOR

De Proportione triplasupertripartientequartas.

Triplasupertripartiensquartas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentiū ductus cōpræhendit eū ter & tris eius quartas partes ut . xv . ad . iii . & . xxx . ad . viii . & . xl . ad . xii . Hæc proportio quindecim notulas

æquat quatuor sibi consimilibus: ita ut unaquaq; ipsarum quindecim diminuatur de undecim quindenit partibus propriæ quætitatis. Figuratur in cantilenis hoc modo
xv xxx xlvi Atq; destruit a subtripla supertripartiente q̄rtas sibi opposita ut hic cōstat:
iii viii xii

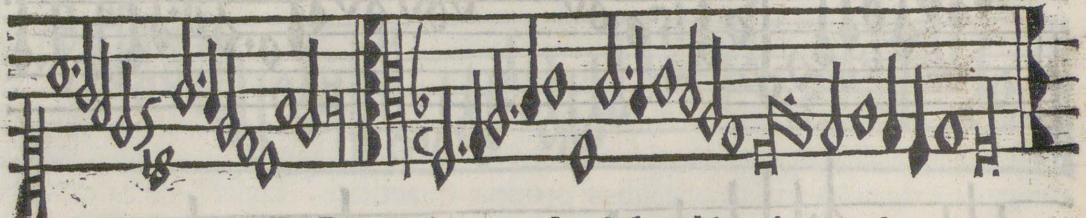
De Proportione tripla supertripartiente quintas.

Triplasupertripartiensquintas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus continet ipsum ter & insuper tres eius quintas partes: ut . xviii . ad : v : & . xxxvi . ad . x . & liii : ad . xv . & deinceps. In hac proportione decem & octo notulae æquivalent & cōmensurantur quinq; sibi consimilibus: ita ut unaquaq; ipsarum decem & octo diminuatur de tredecim octodenit partibus propriæ quantitatis: Describitur . n. in cantibus hoc modo xviii xxxvi liii Atq; destruit a subtripla supertripartiente quintas sibi opposita: ut hoc y x xv p̄cipitur concetu: Verte folium

CANTVS

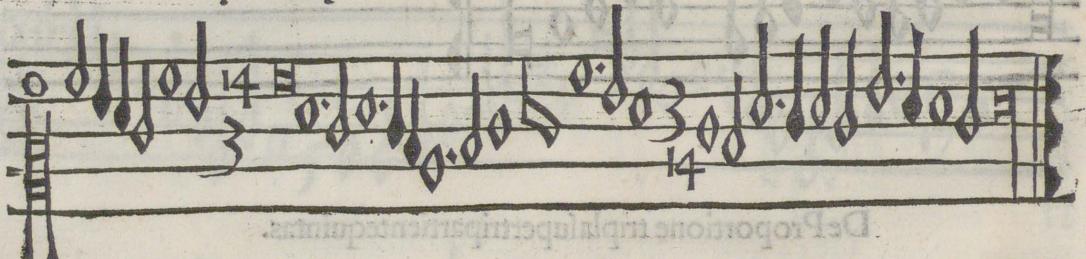
TENOR

De Proportione quadruplasuperbipartientetertias.

Quadruplasuperbipartienstertas proportio fit quum maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus cōprahendit eum quater & duas insuper ipsius tertias partes: ut .xiiii. ad .iii. & .xxviii. ad .vi. & .xlii. ad .ix. & deinceps. Hæc enim proportio quatuordecim notulas coæquat tribus sibi cōsimilibus in potentia & temporis mensura: ita ut singulaquæq; ipsarum quatuordecim diminuatur de undecim quartisdecimis partibus sui ualoris. Figuratur autem in cātilenis hoc modo .xiiii .xxviii .xlii. Et destruitur a subquadruplasuperbipartientetertias sibi oposita .iiii .vi .ix ut præsens probat concentus.

CANTVS

TENOR

De Proportione quadruplasuperbipartientequintas.

Quadruplasupbipartiensqntas pportio fit quū maior sequētiū notularū uumerus ad minorē præcedentiū ductus cōtinet ipsū q̄ter cū duabus eius qntis ptibus: ut .xxii. ad .v. & .xlivii. ad .x. & .lxi. ad .xv. In hac proportione uiginti & dñæ notulæ

æquivalent & cōmensurantur quinque sibi consimilibus in potentia & temporis mensura: ita ut unaquæque ipsarum uigintiduarum diminuatur de decemseptem uigesimis secūdis partibus proprii ualoris. Figuratur in notulis hoc modo zz 44 66 Et destruitur a subquadrupla superbipartiente quintas sibi opposita: ut 5 10 15 hoc probatur concentu.

De Proportione quadrupla supertripartiente quartas.

Quadrupla supertripartientis quartas proportio fit quam maior sequentium notularum numerus ad minorem præcedentium ductus comprehendit eū quater & insuper tres ipsius quartas partes: ut. 19.ad. 4.& 38.ad. 8.& 57.ad. 12. & deinceps. Hæc enim proportio decē ac nouē notulas cōnumerat & cōmēsurat quatuor sibi consimilibus: ita ut unaquæque ipsarum decemnouem diminuatur de quindecim decimis nonis partibus propriae quantitatis. Describitur enim in cantilenis hoc modo 19 38 57 Et destruitur a subquadrupla supertripartiente quartas sibi opposita: quod 4 8 12 præsens mōstrarunt concentus.

Verte folium

CANTVS

Reliquas autem subalternas & specialissimas huius generis species diligens ex seipso
perscrutator pari consideratione perquirit.

De Genere submultiplicisuperpartiente eiusq; speciebus.
Caput Duodecimum.

Submultiplexsuperpartiens genus quod quintum est minoris inæqualitatis oppositum multiplicisuperpartienti est quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem precedentium relatus cōprehenditur in ipso semel cū aliquanta ipsius parte plures aliquotas complectente:æquiualetq; minor ipse maiori in potentia & téporis mensura: ita ut singulaꝝ quæq; notulæ minoris de tot propriæ numerositatis particulis suscipiant augmentum quot fuerint notulæ ipsorum numerorum differentiam disponentes: ut & in cæteris minoris inæqualitatis generibus evenire contingit. Infinitos item gradus huius generis distribuit singularis submultiplicitas superpartientes cōplectes habitudies. Primus gradus fit ex subdupla. ut Subduplasupbiparties. Subduplasuptriparties. Subduplasupquartipties. huiōi aut sp̄es subalterna sunt q; quæq; in uim generis transeat: ut Subduplasuperbipartenstertias. Subduplasuperbipartiens quintas. Subduplasuperbipartiens septimas. hæ autem species specialissime vocantur. Idem quoq; in cæteris considerationis processus appetet. Secundus gradus fit ex subtripla ut Subtriplasuperbipartiens. Subtriplasupertripartiens. Subtriplasuperquatripartiens: & deinceps. Tertius gradus a subquadrupla concipitur ut Subquadruplasuperbipartiens. Subquadruplasupertripartiens. Subquadruplasuperquatripartiens. Huiusmodi autem subalternis specialissimæ species supponuntur. Quarum processum disponamus hoc ordine.

De Proportione subduplicisuperbipartientetertias.

Subduplicisuperbipartienstertias proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus comprehenditur in eo bis cum duabus insup tertii partibus suis: ut iii . ad . viii . & . vi . ad . xvi . & . ix . ad . xxiiii . & deinceps In hac proportione tres notulae æquivalent & cōmensurantur octo sibi consimilibus ita ut unaquaq; ipsarum trium augeatur de quinq; tertii partibus propriæ quantitatis Describitur enim in cantibus hoc modo iii vi ix Et destruit a duplasuperbipartientetertias sibi opposita ut hic mōstrat viii xvi xxiiii concentus.

The musical notation consists of two staves. The top staff, labeled 'CANTVS' on the right, has a treble clef and a common time signature. It contains six measures of music, each starting with a long note followed by a series of shorter notes. The bottom staff, labeled 'TENOR' on the right, has a bass clef and a common time signature. It also contains six measures of music, with note patterns corresponding to the top staff. The notation uses vertical stems and small horizontal strokes to indicate pitch and rhythm.

De Proportione subduplicisuperbipartientequintas.

Subduplicisuperbipartiensquintas proportio fit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium ductus continetur bis in ipso & due eius quintæ partes: ut. v . ad . xii . & . x . ad . xxiiii . & . xv . ad . xxxvi . Hæc . n. proportio quinq; notulas coæquat in potentia & temporis mensura duodecim sibi consimilibus. ita ut singulaquaq; ipsarum quinq; de septem quintis partibus propriæ quantitatis acquirat augmentum. Figuratur autem in notulis hoc modo v x xv Atq; destruit a duplasuperbipartientequintas sibi opposita ut hic xii xxiiii xxxvi patet

The musical notation consists of two staves. The top staff, labeled 'CANTVS' on the right, has a treble clef and a common time signature. It contains five measures of music, each starting with a long note followed by a series of shorter notes. The bottom staff, which is mostly faded and illegible, appears to have a bass clef and a common time signature. It contains five measures of music, corresponding to the top staff. The notation uses vertical stems and small horizontal strokes to indicate pitch and rhythm.

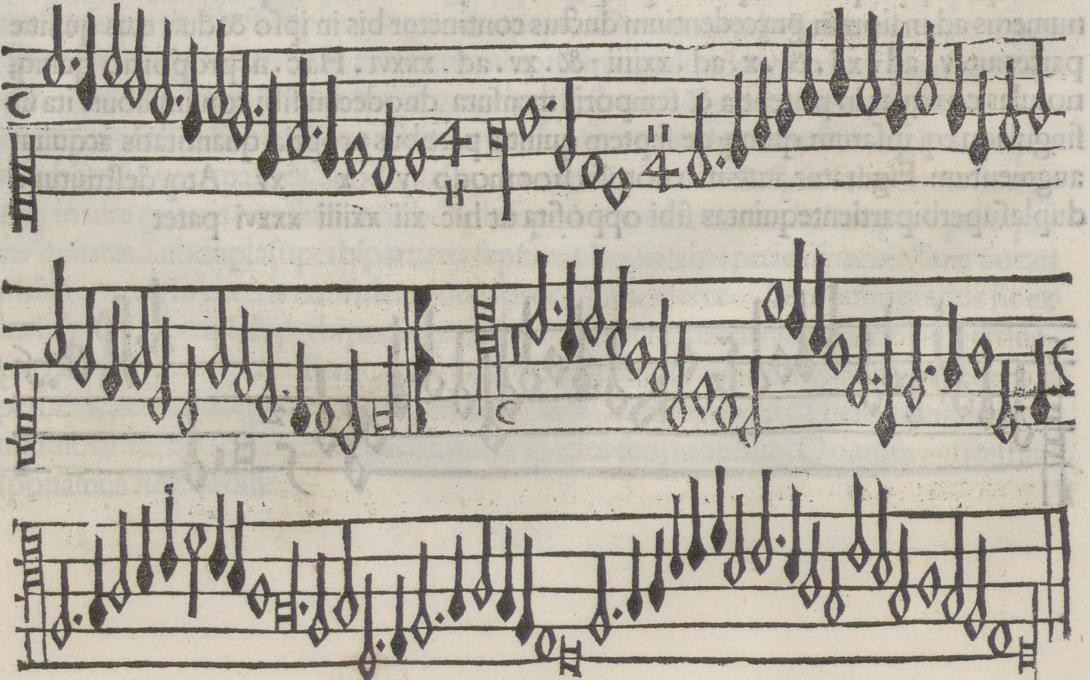
CANTVS

De Proportione subdupla supertripartiente quartas

Subdupla suptriptiesq̄rtas pportio fit quū minor sequētiū notularū numerus ad maiorem pcedētiū ductus cōtineat in ipso bis & tres insup eius quartæ ptes: ut .4. ad .ii . & 8. ad .zz. & .iz. ad .33. & deinceps. In hac pportioē quatuor notulae æquivalent & comēsurant undecim sibi cōsimilibus: ita ut unaquaq; ipsarū q̄tuor augeat de septē quartis partibus pprix quātitatis. Describitur in cantilenis hoc mō iiiii viii xii. Et destruit a duplasuptripartiente quartas sibi opposita ut hoc cōcēta p̄ci. xi xxii xxxiii pitur.

CANTVS

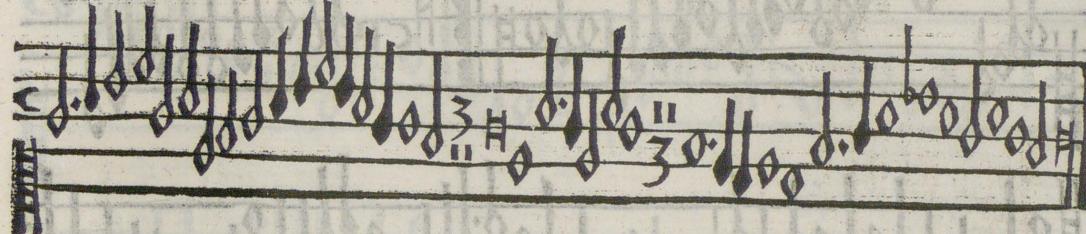

De Proportione subtripla superbipartientetertias.

Subtripla superbipartientertias proportio sit quum minor sequentium notularum numerus ad maiorem præcedentium relatus comprehenditur ter in ipso cū duabus tertiiis partibus suis ut . 3 . ad . 11 . & . 6 . ad . 22 . & . 9 . ad . 33 . & deinceps. Hæc pportio tres notulas æquifacit undecim sibi consimilibus: ita ut singulaquæq; ipsarum trium de octo tertiiis partibus sui valoris suscipiat augmentū. Describitur n. in notulis hoc modo

3 6 9 Atq; destruitur a tripla superbipartientetertias sibi opposita: ut hic constat.

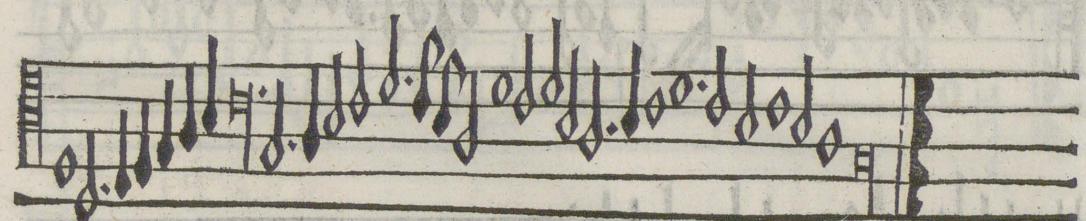
4 22 33

TENOR
CANTUS

TENOR

De Proportione subquadrupla superbipartiente quartas.

Subquadrupla superbipartiens quartas proportio sit quū minor sequentium notularū numerus ad maiorem præcedentium ductus continetur in ipso quater cum tribus quartis partibus suis: ut . 4 . ad . 19 . & . 8 . ad . 38 . & . 12 . ad . 57 . & deinceps. In hac proportione quatuor notulae æquivalent & comensurantur decem ac nouem sibi consimilibus: ita ut unaquæq; ipsarum quatuor augeatur de quindecim quartis partibus propriæ quantitatis. Describitur in cantilenis hoc modo 4 8 12 Et destruitur a quadrupla superbipartiente quartas sibi opposita: ut hoc per 19 38 57 cipitur concentu:

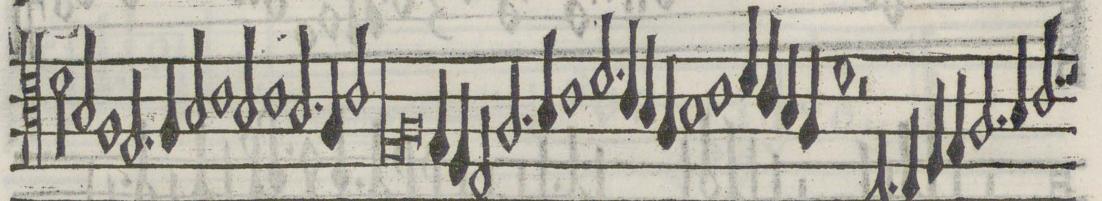
CANTVS

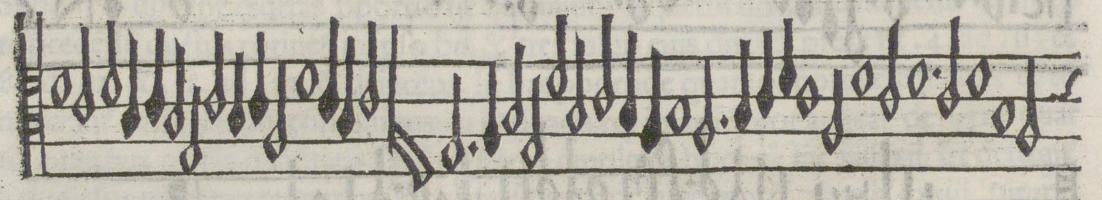
TENOR

CANTVS

SOPRANO

CANTVS

Reliquas autē huius generis habitudines musicorū diligentia cōmittimus pscrutādas.

De Coniunctiōe pluriū dissimilium proportionum. Caput Tertiūmdecimum.

Diversæ proportiones sele inuicem consequentes uarias subsequentium notularum ad præcedentes sana consideratione ducunt habitudines. Nāq; si (exempli causa) tripla proportio in notulis immediate duplam fuerit

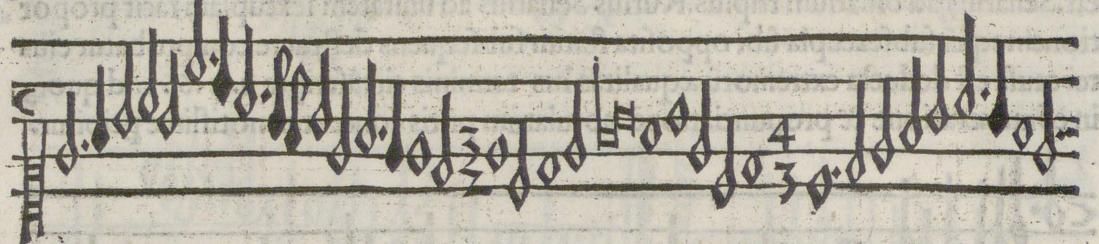
Subsequuta: sexcupla illico proportio ex numerositate notularū ipsius triplæ descriptæ ad priorem notularum numerum qui scilicet ante duplam ipsam dispositus fuerat: resultabit: quod his numeris sane p̄cipitur. i. z. 6. Binarius enim ad uitatem duplus est. Senarius ad binarium triplus. Rursus Senarius ad unitatem sexcuplam facit proportionem: quā subsequpla sibi opposita statim subsequens destruere comprobatur eius rei causa est deducta extremerū æqualitas his terminis circucripta. i. z. 6. 1. Id quoq; in cōnumeratione & pronunciatione notularum p̄ntis concentus notissime p̄cipitur.

The image shows three staves of musical notation. The top staff, labeled 'CANTVS', has a soprano-like range with stems pointing upwards. The middle staff has a middle range with stems pointing downwards. The bottom staff, labeled 'TENOR', has a bass-like range with stems pointing upwards. All staves use a system of vertical stems and horizontal dashes to represent pitch and duration, typical of early printed music notation.

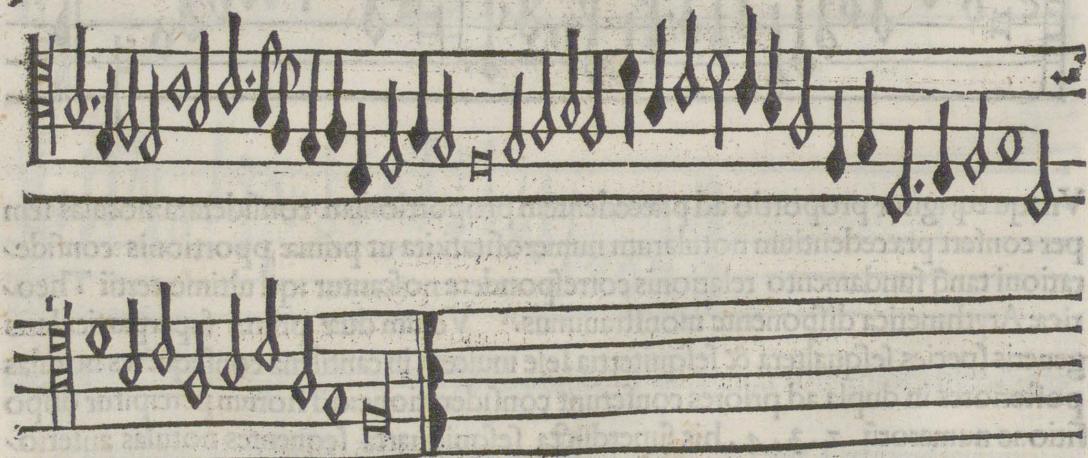
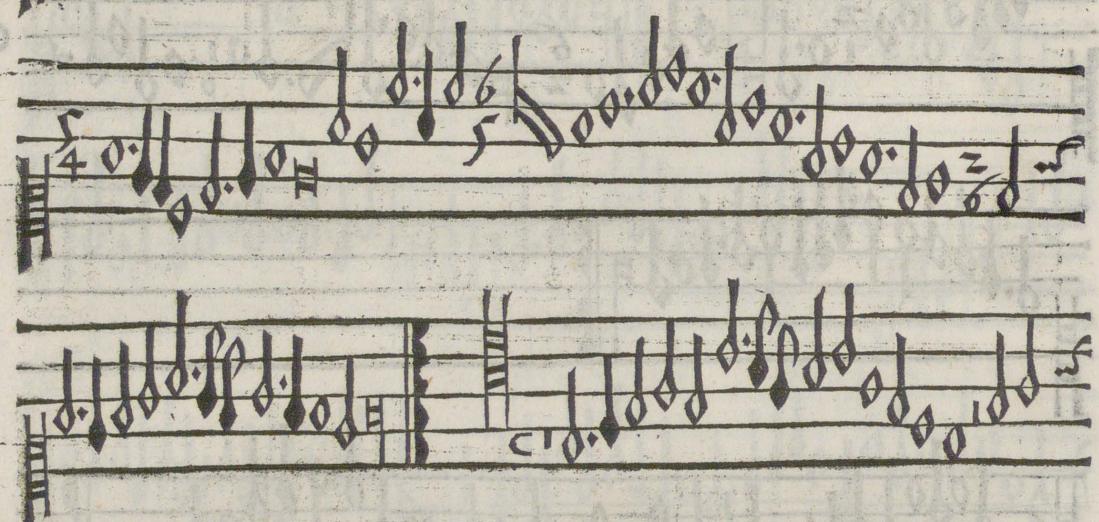
Vnaquæq; igitur proportio ad præcedentem proportionem considerata: notulas semper conserit præcedentium notularum numerositati: ita ut prima proportionis considerationi tanq; fundamento relationis correspondere noscantur: qđ ultimo tertii Theoreticæ Arythmetica disponente monstrauimus. Verum duæ primæ superparticularis generis species sesqualtera & sesquitertia sele inuicem in cantilena consequētes notulas posteriores in dupla ad priores conserunt consideratione: qđ horum percipitur dispositione numerorū. z. 3. 4. his superducta sesquiæquaæta sequentes notulas anteriores commensurat secundum duplam sesqualteram: ut his constat numeris. z. 3. 4. . 5. Superaddita insuper sesquiæquaæta triplam ad primum notularum numerum perficiet proportionem: ut hac dispositione monstratur. z. 3. 4. . 5. 6. Senarius namq; ad binarium triplam implet habitudinem. Subsequente autem subtripla proportione omnes

destruentur dispositæ pportiones: nāq; extrmorum succedit æqualitas: ut probat hæc dispositio . 2.3.4.5.6.2. Atq; in notulis eadem sit cōsideratione pcessus: ut hoc patet concētu.

CANTVS

TENOR

Cōstat isup duas cōtiguas atq; imediatas supparticularis generis sp̄es p̄ter sesq;iterā & sesq;teriā: quæ primæ sunt & maiores cæteris epimoriis duplā pportionē implere nō posse. Nā cū maioribus disponātur numeris q; duas ipsæ primæ minorē ducat pportio nē necessū est: ut si sesq;teriā & sesq;quartā disponuero his numeris. 3.4.5. extremi inuicē

termini duplam proportionem perficerent non possunt: uerum superducta sesquiquinta extremitates inuicem dupla se se habitudine custodient hoc modo. 3. 4. 5. 6. Senarius enim ad quinarium sesquiquintam: ad ternarium uero duplam dicit collationem quam illico succedens subdupla sibi opposita destruit: deducta extremorum aequalitate: ut his constat numeris. 3. 4. 5. 6. 3. ternarius enim ad senarium subduplam perficit proportionem: priorem uero ternarium ipsa conspicit aequalitate: posteriores notulas priorum conferens numerositati: ut hoc percipitur concentu.

CANTVS

TENOR

CANTVS

Id quoq; in huiusmodi cōsideratione contingit: q; extincta quavis proportione a sua opposita eam illico subsequente extinguūtur & reliquæ præcedentes quæ eius mēbra sunt: quod ex præcedentibus dispositionibus deductum est: nāq; subdupla ipsa non modo duplam extremorum destruxit proportionem: sed & sesquitertiam: sesquiquartā atq; sesquiquintam (dupla ipsius membra) fecit obmutescere. Variis quoq; moribus se se inuicem subsequuntur continua cuiuscunq; generis habitudines: quod cautus ex se ipso musicus facile considerare potest.

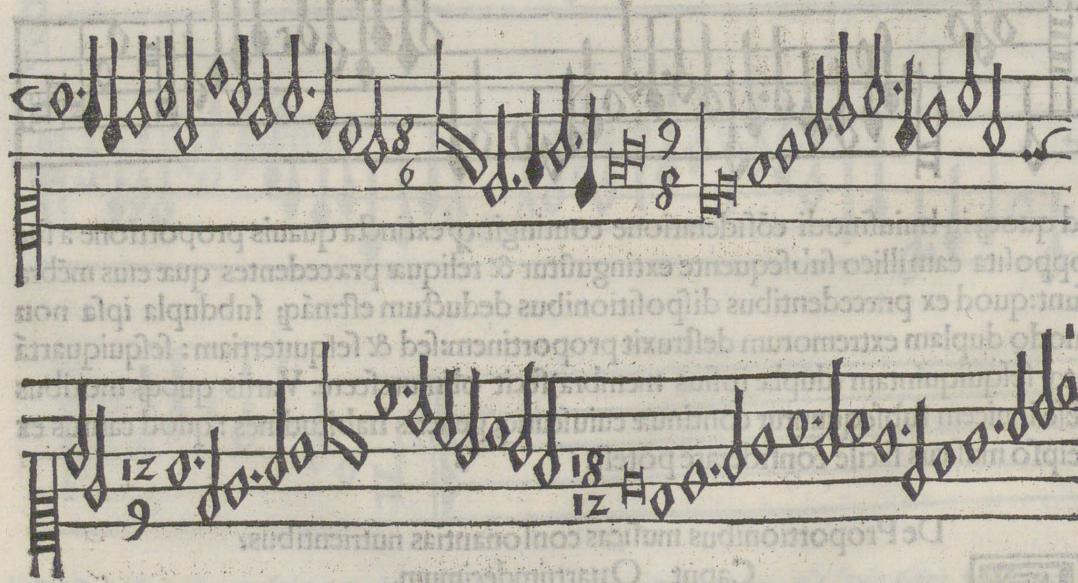
De Proportionibus musicas consonantias nutrientibus.

Caput Quartumdecimum.

Erum uero proportionum quæ propria dimensione musicas probant consonantias processum atq; naturam duximus exponendam. Sunt enim

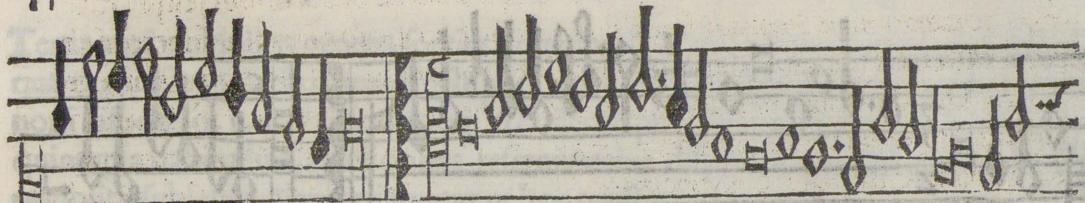
in multiplici genere: Dupla: Tripla: Quadrupla: quibus Diapason: Diapason diapente
 atq; Disdiapason conducuntur In superparticulari: Sesqualtera: Sesquiteria: & Sesqui-
 octaua: Diapenten: Diatestaron: ac tonum demonstrantes: quas quidem & si in theoretis
 de eis uerba latius feci: hic tamen libet in ordine notularū strictius explicare. Quo-
 circa quum dispositæ sesquiteriaæ sesquioctaua superduxeris: extremi inuicem termini
 sesqualtera sese habtiudine conseruabunt: ut his constat numeris .6. 8. 9. Octona-
 trius nāq; ad senarium sesquiteriam facit: nouenarius uero ad octonarium sesquiocta-
 uam: rursus nouenarius ad senarium sesqualteram ducit proportionem: cui superposita
 sesquiteria extreimos terminos dupla obseruatione locabit: ut his monstratur numeris
 6. 8. 9. 12. Duodenarius enim ad nouenarium sesquiteriam probat: ad senarium
 uero duplam. Superducta insuper sesqualtera: tripla illoco resultabit extreorum con-
 sideratio: quod hac dispositione probatur .6. 8. 9. 12. 18. Numerus nāq; .12. ad
 12. sesqualteram efficit: ad .6. uero triplam. Quod quum triplæ huiusmodi sesqui-
 teriam apposueris quadruplam perficies extreorum: ut hic .6. 8. 9. 12. 18. 24. nā
 numerus .24. ad numerum .18. sesquiteriam monstrat: ad senarium uero quadrupla
 Verum quum huiusmodi quadrupla subiecta fuerit subquadrupla sibi opposita: mox
 quadrupla ipsa eiusq; membra euanescent: cum ad priorem numerositatem subsequentes
 notulae conducantur: quod extreorum terminorum probat æqualitas: ut his patet nu-
 meris .6. 8. 9. 12. 18. 24. 6. Numerus enim .6. ad .24. subquadruplam efficit ad
 priorem uero senarium ipsa æqualitate refertur quod & præsens concentus disponit
 in notulis hoc modo.

CANTVS

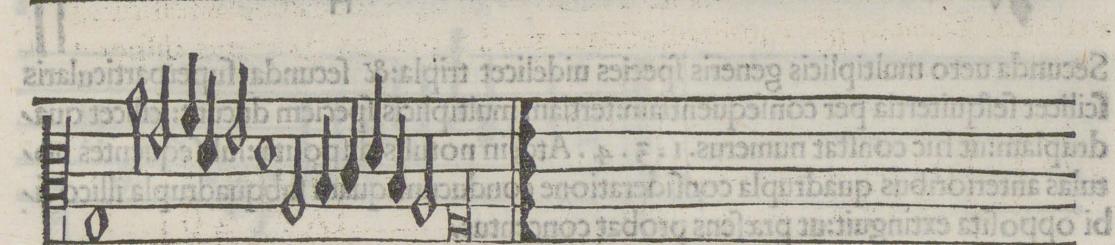
CANTUS

TENOR

BASSUS

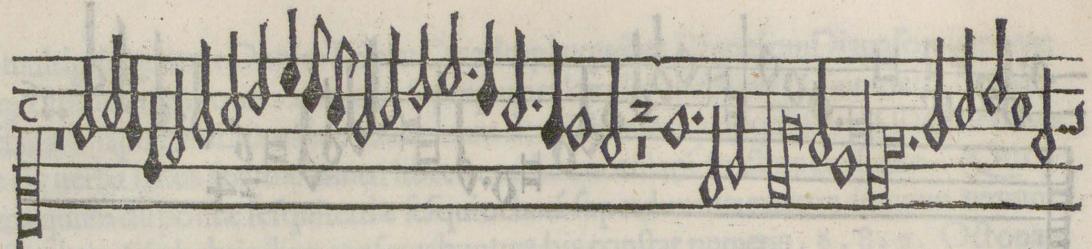
CONTRATENOR

De productiōe multiplicium proportionum ex multiplicibus & superparticularibus.
Caput Quintumdecimum.

Postremo multiplicium specierum ordinem ex multiplicitate & superparticularitate produci considerandum est. Prima enim multiplicis generis species scilicet dupla: & prima superparticularis scilicet lesqualtera simul iuncta: secundam multiplicem ducunt in extremis. s. triplam ut his constat numeris. $1:2:3$. superdueta autem subtripla: destruitur propter aequalem extremorum considerationem: ut hic. $1:2:3:1$: Atq; in notularum quantitatibus secundum temporis mensuram idem consistit: quod praesens declarat concentus.

Verte folium:

CANTVS

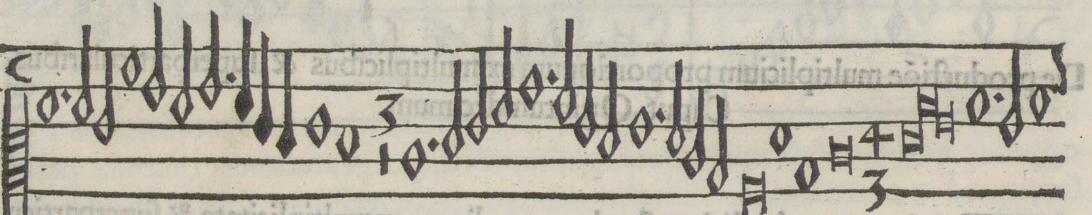

TENOR

Secunda uero multiplicis generis species uidelicet tripla: & secunda superparticularis scilicet sesquitertia per consequentiam: tertiam multiplicis speciem ducunt: scilicet quadrupla: ut hic constat numerus. 1 : 3 . 4 . Atq; in notulis dispositæ: subsequentes notulas anterioribus quadrupla consideratione conducunt: quam subquadrupla illico si bi opposita extinguit: ut præsens probat concentus:

CANTVS

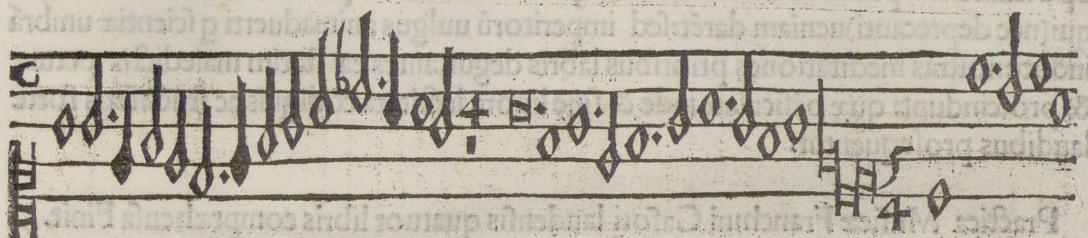

TENOR

Tertia autē multiplicis generis species. sc. quadrupla & tertia superparticularis. sc. seſqui-
quarta coiūctæ: quartā cōcreant multiplice uidelicet qntuplam: qđ horū probat termi-
norū dispositio. 1. 4. 5. Idem quoq; in cātilenis perficiunt: nam notulae subsequētes
quintupla habitudine, anterioribus referunt: cuius dispositio per subquintupla sibi
oppositæ subsequentiam extinguitur ut hoc constat concentu.

CANTVS

TENOR

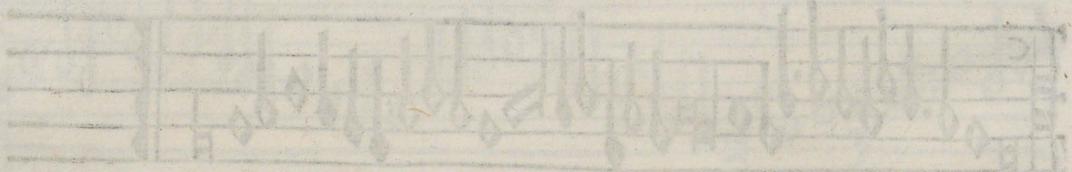

Consimilis quoq; deducendarum multiplicium pportionum ex multiplicibus & sup-
particularibus pcedit cōsideratio. Namq; quarta multiplicis species & quarta suppar-
ticularis qntā multiplice ducūt: ut his pbatur numeris . 1. 5. 6. Quinta uero multiplicis
generis species & quinta supparticularis sextam conficiunt multiplicem qđ his constat
numeris . 1. 6. 7. Sexta autē multiplicis generis species & sexta supparticularis septimā
pbant multiplicem his numeris . 1. 7. 8. Atq; reliqua eodē mo secūdū naturale num-
erū pgressionē cōsiderat. Habes nūc cādidissime lector nostras Musicae exercitatiōis

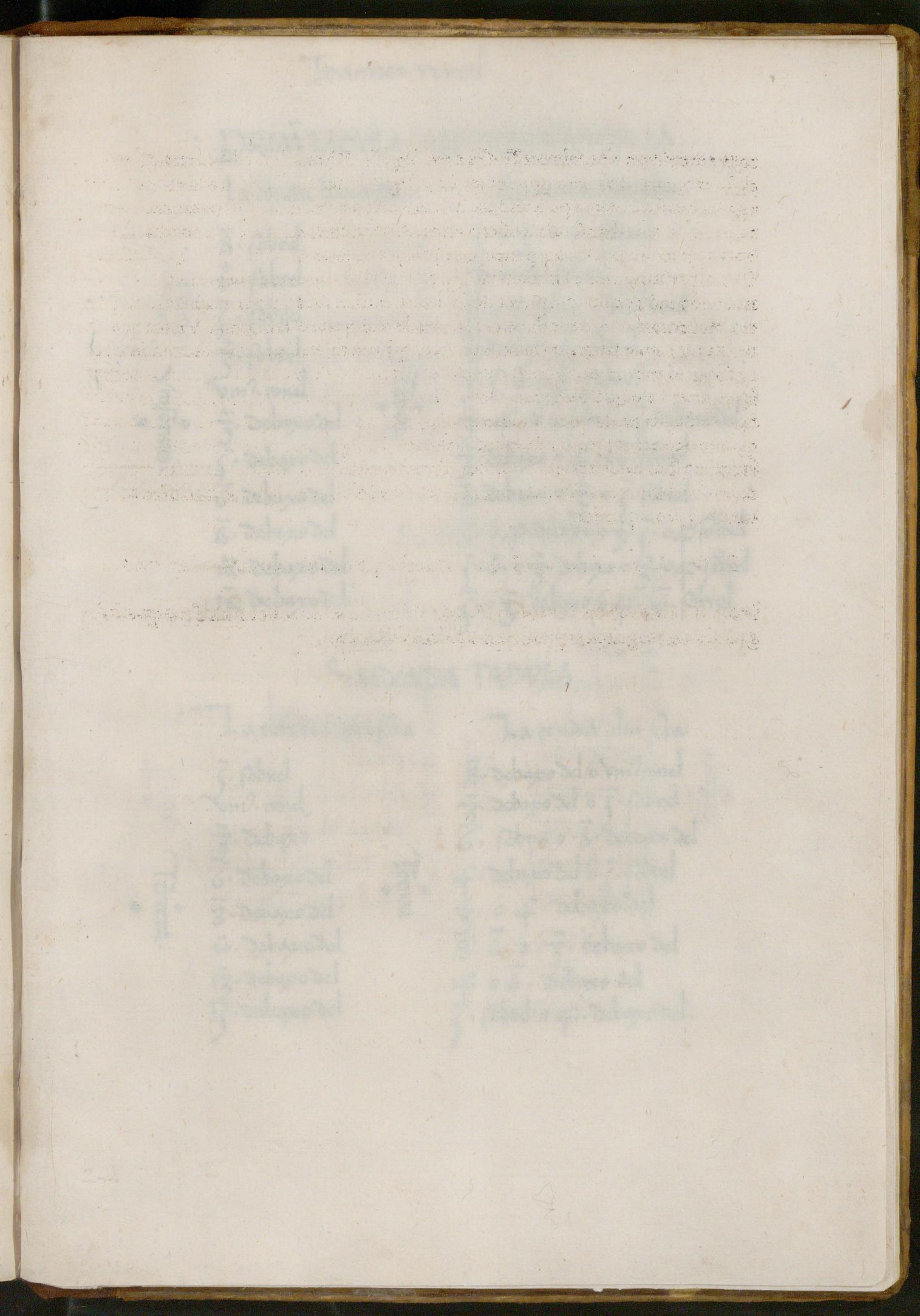
commentationes non timore, sorsan a me ingenio & industria ellaboratas q̄ tacito
abste exoptatas desiderio q̄ppe quæ quū in legendis nostris Theoricae libris eris defa-
tigatus: quasi quædam æpulae acidulæ stomachum tuum recreent & refoueāt: nec carere
culpa posse opinabar: si cum musicam artem edocuerim: & eius ueluti penetralia secre-
tiora aperuerim: hanc quoq; partem quæ practica vocatur & in ipso Musicæ actu con-
sistit & perficitur tacere sustinuisse. Quod si in tanto opere quis depræhensus fuerit
error: non indignentur propterea docti homines: cum mea scripta mathematicorum
atq; musicorum cuiq; peritissimo perpendenda relinquam & castiganda. Verum quum
uerbis aut parum latinis aut nimis recentibus q̄spiam offendetur: uelim materiae in qua
uersamur id tribuat: nec ignoret complures scriptores si exacte res curare uoluerint
sapienter antiquo uerborum usui & Grammaticorum consuetudini indicere bellū
oportuisse: Ista præfari non institueram: quia hæc doctis & prudentibus a me scribūtur
qui (nec deprecanti) ueniam darēt: sed imperitorū uulgus animaduerti q̄ scientiæ umbrā
induti: nostras meditationes prioribus labris degustantes ea statim maledictis petunt
& proscindunt: quæ pesciculate inde & sine liuore lexitata cōdignis ac fructiferis forte
laudibus prosequentur.

Practica Musicæ Franchini Gafori laudensis quatuor libris compræhensa Finis.

Impressa Brixia opera & impensa Angeli Britannici: anno salutis Millesimo quattuor
gentesim nonagesimo septimo: nono Kalen: Octobris.

Qui 23 accidit quatuor et tristis quatuor et quatuor et quatuor et quatuor et
tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et
tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et
tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et
tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et tristis et

...dum non nescire forsan utrumque oportet. Tunc vero si factio
politis etiam deficiat et per quae in legibus per se sint libri etis dicit
quod etiam quendam etiam concile frumentorum suorum et ceterum nec eorum
tempore deponit anima, non minus quam anno octoginta & annis nonnullis illis, scien-
tiam regis et amicorum quae per eum parva possumus & in ipsius etiam iudicio con-
siderantur facere transiit. Quod si in tanto opere quis disponeat futuris
expensionibus agere ne proponatur alio hominum cum nos scripta matronarum videntur
esse, aut omnino eis per se sunt, non solum auctoritate castiganda. Verum quia in
eis aut prius latet etiam per se sicut in omnibus officiis et ministeriis praeceps in opere
modestus et modestus, nec quodcumque complices impotens si omnes te dicunt esse scripta
matronarum tempore antequam eum & Granthecorum consilium videtur esse possit
operari fieri prafata non infirmari anima nec omnis etiam in aliis etiam in aliis
tempore omnino etiam daret credi imperatori vel regi etiam in aliis etiam in aliis
tempore omnino etiam in aliis
tempore omnino etiam in aliis etiam in aliis

...B. Reg. & ipsa Angli Britanniis l. 11. cap. 11. fino quarti
tempore omnino etiam in aliis etiam in aliis

Ioannes vrred.

PRIM TABVLA. AD ORDINANDVM.

La contra bassa sera.

8. sobrel
7. sobrel
6. sobrel
5. sobrel
4. sobrel
Vm. roncl
3. debaxo del
2. debaxo del
1. debaxo del
0. debaxo del
-1. debaxo del
-2. debaxo del

Vm. roncl.

Tenor.

La contra alta sera.

5. 6. 3. / 6. sobrel
3. 5. 0. 8. sobrel
8. 5. 0. 3. sobrel / 0 Vm. roncl
5. 5. 0. 6. / 0. 8. sobrel
3. 5. 5. 6. / 0 3. sobrel
3. 4. 5. 0. 6. sobrel / 0 5. debaxo del
3. debaxo / 0 4. 5. 0. 6. sobrel
8. debaxo / 0 3. 5. 0. 3. sobrel
6. 0. 4. debaxo / 0 3. 5. 0. 4. sobrel
3. 6. 0. 3. debaxo / 0 3. 0. 4. sobrel
3. 5. 0. 3. debaxo / 0 4. 0. 6. sobrel

SECVNDA TABVLA.

La contra bassa sera

5. sobrel
Vm. roncl
3. debaxo
2. debaxo del
1. debaxo del
0. debaxo del
-1. debaxo del
-2. debaxo del

Terra.

Tenor.

La contra alta sera.

8. debaxo del / 0 Vm. roncl
3. debaxo del / 0 5. sobrel
6. sobrel / 0 8. debaxo del
4. debaxo del / 0 5. sobrel
3. 0. 4. debaxo del
8. 6. 0. 3. debaxo del
4. 0. 6. debaxo del
5. sobrel / 0 4. debaxo del.

TERTIA TABVLA.

La contra bassa fera

$\tilde{3}$. sobrel

$\tilde{3}$. son conc

$\tilde{6}$. debaxo del

$\tilde{8}$. debaxo del

$\tilde{5}$. debaxo del

$\tilde{15}$. debaxo del

Quinta.

La contra alta fera

$\tilde{8}$. sobrel

$\tilde{3}$. sobrel

$\tilde{4}$. debaxo del / o $\tilde{3}$. sobrel

$\tilde{3}$. sobrel / o $\tilde{6}$. debaxo del

$\tilde{4}$. debaxo del

$\tilde{3}$. sobrel

Tenor.

QVRTA TABVLA

La contra bassa fera

$\tilde{3}$. sobrel

$\tilde{3}$. debaxo del

$\tilde{3}$. son conc

$\tilde{3}$. debaxo del

$\tilde{8}$. debaxo del

$\tilde{10}$. debaxo del

$\tilde{12}$. debaxo del

$\tilde{15}$. debaxo del

Sexta.

La contra alta fera.

$\tilde{8}$. sobrel

$\tilde{3}$. sobrel

$\tilde{3}$. / o $\tilde{3}$. debaxo del

$\tilde{4}$. sobrel

$\tilde{3}$. sobrel / o $\tilde{6}$. debaxo del

$\tilde{6}$. debaxo dd / o $\tilde{3}$. sobrel

$\tilde{3}$. / o $\tilde{3}$. debaxo del / o $\tilde{4}$. sobrel

$\tilde{3}$. sobrel / o $\tilde{6}$. debaxo del

Tenor.

QVINTA TABVLA

La contra bassa scra

6. sobrel
7. sobrel
8. sobrel
vñson' roncl
9. debaxo del
10. debaxo del
11. debaxo del
12. debaxo del
13. debaxo del

Dataua

Tenor

La contra alta scra.

3. sobrel
4. sobrel
5. sobrel
6. / o 7. sobrel / o debaxo del
7. / o 8. sobrel
8. / o 9. sobrel
9. sobrel / o 10. debaxo del
10. / o 11. sobrel / o 12. debaxo del
11. / o 12. debaxo del

Tenor

SEXTA TABVLA.

La contra bassa scra

6. sobrel
7. sobrel
8. sobrel
9. sobrel
vñson' roncl
10. debaxo del
11. debaxo del
12. debaxo del
13. debaxo del

Dezena

Tenor

La contra alta scra

3. sobrel
4. sobrel
5. / o 6. sobrel
6. sobrel
7. / o 8. sobrel
8. / o 9. sobrel
9. debaxo del / o 10. sobrel
10. / o 11. sobrel / o 12. debaxo del
11. / o 12. debaxo del

Tenor

SEPTIMA TABLA.

La contra baxa scra	La contra alta scra
īō. sobrel	īō. ī. / o 3. sobrel
īō. sobrel	īō. ī. / o 3. sobrel
ī. sobrel	ī. ī. / o ī. sobrel
ī. sobrel	ī. ī. / o ī. sobrel
Vmson? rec	ī. ī. ī. ī. / o ī. sobrel
ē. debaxo del	īō. ī. ī. / o 3. sobrel
ī. debaxo del	ī. ī. debaxo. ī. ī. / o 3. sobrel

Dozena

Tenor

Tenor

OCTAVA TABVLA

La contra baxa scra	La contra alta scra.
īō. sobrel	īō. ī. / o 3. sobrel
īō. sobrel	īō. ī. / o ī. sobrel
ī. sobrel	īō. ī. / o ī. sobrel
ī. sobrel	īō. ī. / o ī. sobrel
Vmson? rec	ī. ī. ī. ī. / o ī. sobrel
ī. debaxo del	ī. ī. ī. / o ī. sobrel
ī. debaxo del	ī. ī. debaxo. ī. ī. / o 3. sobrel
ī. debaxo del	ī. ī. ī. / o 3. sobrel

Tezona

Tenor

Tercera.

Tenor

Vmson?

NOVENA TABVLA.

La contra baxa sera.

13. sobrel
12. sobrel
10. sobrel
8. sobrel
6. sobrel
5. sobrel
3. sobrel
Vmson tonel
3. debaxo del
5. debaxo del
6. debaxo del
8. debaxo del

La contra alta sera.

10. 6. 0. 8. sobrel
8. 10. 0. 3. sobrel
13. 12. 8. 5. 0. 3. sobrel
12. 13. 10. 8. 6. 5. 6. 3. sobrel
13. 10. 8. 6. 0. 3. sobrel
12. 10. 8. 5. 0. 3. sobrel
12. 10. 8. 5. 0. 6. sobrel
13. 12. 10. 8. 6. 5. 0. 3. sobrel
13. 10. 8. 6. 0. 3. sobrel
13. Vm. 8. 6. 0. 4. sobrel
12. 10. 8. 5. 0. 3. sobrel
13. 12. 10. 8. 5. 6. 0. 3. sobrel

Quinta.

Tenor.

Tenor.

Dota q̄ todo musico q̄ componer quisiere le es necesario mirar la letra
por q̄ son ocho modos o la letra es de deprecation o narratio o interrogacion
o de dolor o lastrina o lamentatua o conqueriendo o de deprecation con
llanto. Si la letra es de deprecation el tanto ha de ser compuesto del primero
tono. Si es de narratio del segundo. Si de interrogacion del tercero. Si de
dolor del quarto. Si lastrina del quinto. Si de lamentatio del sexto. Si
conqueriendo del settimo. Si de deprecation con llanto sera del octavo tono.

ANVÄNT AV EVO

- 10 Cursus vox hominis suavior est nō eis q̄ sine suō cantat suavior prouent̄ verbi . 38.
 gratia tertantis s̄ tibia lyrae suam̄ sonat. an ne illa qđem que vorabulio articulata emittit eque suavis est. nisi per simulationē formetur. Ceterū operi p̄ficit. ut gravior sit. vox. n. hominis suavior constat. oris aut instrumenta pulsandi vīm optinent plenorez quam obrem suavius cantat q̄ tercat.
- 11 Cur vox aut sōns desinens acutior sit. An q̄ minor ut que facta imbenior sit. . 39.
- 12 Quam obrem que gravior est fidibus est. hinc semper actus modulandi committit. nam si p̄x̄ma quoq; amēdia pulsanda sit media tantu. nihilominus reddi mediu. potest. At si media subiungenda est p̄x̄ma a media idem reddi nō potest. An q̄ magnu. quod grave. est itaq; validum esse necē est et inest p̄fecto in magno quod paru. et quid dñe nēte in hīpate efficiunt si terp̄antur. . 40.
- 13 Cur in consonantia Diapason grave quidem acuti antiphoniz acipi p̄t gravis acutu. nō potest. An maxime q̄ in utroq; modulū utrīq; contenta est. si si minus certe in gravi acutu est maius. n. hor. est.
- 14 Cur antiphoniz diapason consonantia ita latitat ut vīsonu. esse videat velut in primo aut atropo que nāq; posita in artis sunt nō vīsona. s̄ expōnōc sibi diapason consonantia respondent. An modus p̄portionē fāst ut sonus quasi id esse apparat p̄portion. n. in sōnis cōditas est: cōgle autē oē ad vītātē referens est. Hor id in fistulis etiā cūcūt ut falli aures p̄sint.
- 15 Cur genus cantilene qđ lex appellatuz est nō per antistrophos olīm agebat. n̄ tamē ceteris chororū cantio antistrophi usus nō dēset. An q̄ olīm leges amagistris certa dijū perit agebant. qui m̄ iaz egrediē simulare valenterq; pertendere possint. cantum et phōnu. et variu. confinebant itaq; ut sōba ita ēt moduli numeriq; varie subinde similiatioē insq; bāntur iūtari. namq; modulaminc potiū quāz vorabulio uerescē est. Nam obrem dīth yambi etiam posteaq; simulari reperunt. Antistrophis amplius nō utuntur itaq; plurimuz antētercentur. Enīz rei causa est. q̄ olīm hōres liberi ataq; ingēni ad morē adire solebant itaq; multos esse qui fungi cantu certarōrō possent erat diffīlicis. Quāpt̄ illi in morem fierat. ut modulos euāmodios cantaret. Vīz. n. cōbro cantilenam mutare variāq; contēdere facilius potest q̄ multi. et qui certat fāstū q̄ qui moreb conservat. Quārrā simplicius illi modulati debuerant. Antistrophus autē simplex est quip̄ q̄ mērū sit vītātēq; mensurē. her eadē causa est enīz scena nullū chorēa plurimū antistrophi usus sit. Histrionāq; simul et cōrtator et simulatōr est. Chorus autē minime iniūtatur.
- 16 Quāde causa dissonantia copulatio quod antiphoniz nominans suavior q̄ consonum est. An q̄ expressius ita consonantia p̄enp̄i potest q̄ cum vōce resonā adīta cantat alteram. n. vōrem idem sonare uerescē est. itaq; duas ad unam resonare. que tertiam offūscare fāste possint.
- 17 Cur sola diapason consonantia cantet har. n. Magadare. nec illa alia rōsuerunt. An q̄ her sola ex fidibus inter se ob sonis rōstat: atq; in obsōno etiā: si alteram canis dentidem effīs Vōces. n. ambarum una quodāmodo illa cōntinet. Ergo in hoc resōnāndi genere rōz l. una canit̄ consonantia tota perfic̄ potest et cum ambe aut rōz altera canit̄ altera tibia sonatur una q̄si de duabus exultat: Atq; ita offit ut sola her cantilenam patiat̄ eo salbet q̄ absens vōrem obtineat nōm̄ eiusōm̄.
- 18 Sed nō sōls obsōno datum hor. est. an quod sole pari intervallo distant amēdia. itaq; medietas similitudinem quandam sōnoz efficit ut sensus auriu. ambas et laudem

et extremas diuiditare videat²

19 Cur in Diapente et Diateseron consonantia numeris antiphonis cantat. an q̄ non c̄ adē consonandi rō in hic est que in diapason continentia quip̄ cum in illa ḡmē eundem ad pportiones mod optineat: quem acuta acuminis itaq̄ sit ut et ead̄ quasi et diversa vox oriat̄ at vero in diapente atq̄ diateseron consonantia nō ita est. Quamobrem sonus vōne oposite perpendi non p̄t q̄m id nō est.

20 Cur si quis ceteris oībus nervis consonatis mediodo in conūmo pulsat instrumentum nō solum cum ad medij sonum deuenicit s̄ et ceteris modulandi partib⁹ angēt aures modumq̄ incompōnit dissipatimq̄ dicit. si si h̄chanz aut que sonus alius mouerit tñ discriminē distinxat apparet cum eis pulsauerit quem mouerit. In ratioē hor cūent optima quandoquid omnia egregia modulandi genēa medio neruo sepe utunt̄ oēq̄ probifidūnes rebro ad medij veniunt. et si discesserint modo redeunt ead̄. Nervi illi alii toties repetunt. Ergo quemadmodū ademptis ex orōe quibusdam conūntiōib⁹ ut tñ oratio minūs grāta relinq̄t alijs vero quibusdam detraheat. nihil insudior accidit eo qd̄ alijs sepe in dicendo utrū nāc est alijs minime sic et medius velut conjunctio est sonor maximeq̄ elegantiōis quoniam eis sonus assūm̄ sepiissime sollecat.

21 Quia de causa qui gramm̄ cantant si absōnant deprehendi farilius possunt q̄ qui cantant acutus. Nervos sens in numeris accidit. Cū dentores. n. qui perant in gramm̄. Vtrum q̄ plus temporis grāta obtinet: plus aut plenus a sensu auris perspī potest. an q̄ in spōre amphori agit. h̄n̄ et plus sensus adhibet. velox aut et acutus fariles suaz ob volontatem latet.

22 Quā ob causā multo m̄ cantant melius m̄eros ferunt q̄ pauci. In q̄ multi melius vñus sunq̄ dūrem aspiciunt tardiusq̄ imp̄iunt. itaq̄ farilius assequi idem possunt. quippe cum in accelerando exēit ut plus erroris committat.

23 Cur necē duplo acutior est h̄pate. an primum q̄rum nervis pars sui. dimid̄ diapulse et totus diapason continentia exultat quod uel in fistulis eque p̄sonere licet. Vox. n. que per medius foramē emergit diapason resonat m̄ ea que per totam fistulam promitt. Quid et in cetero duplo intervallo rapi diapason consonantia nouiss. nam et qui tibias perforant ita disponere solent. et qui fistulas apte coninuant extremitate tera marginat foraminis principali. Nervi vero ad dimid̄ implent: et in triquetris spalterijs neru quoz alte longitudine dupla: alterz subdupla est eque intenti diapason consonantiam reddunt. Genus autē consonandi quod diapente nominat sexqualtera constat. Quod vero diateseron vocamus intervallo sesquiterio rotinēt.

24 Cur si quis necē pulsatam apprehenderit: h̄pate sola resonare videbit. An optimū tub q̄ ex har p̄sonis solet. sono illius maxime sonitat̄ et congruit. Ut potz q̄ responsum sit ergo q̄ suo consonanti contrerset: solus appetit. Ceteri vero interē suam ob exiguitatem inveniunt.

25 Cur merito medius inconveniens appellamus cum inter octo nulluz medius sit. An q̄ oīm̄ contentus septem nervis constabat. Septem autē medius optinent.

26 Cur in acutum magna ex parte vox aberrare consuet. Vtrum q̄ farilius acutum q̄ que cantat. an q̄ acutum grāti deterius est: perire autē nō aliud est q̄ rem agere determinat.

27 Cum interiora que sensum capiunt solum id mores optinet: quod obuias auribus esse potest.
Nam et siquid sine simone modulamur mores tui pse ipsa modulatio fert quos non color
nō odor nō sapor gere pte. Non q; motus solum hor optinet. Nō dico quē streptus reddit.
Talio n. l. ceteris adst. Quippe r; et color nostrum mouere aspectum possit. sed cum
intelligo. Volo quem genus id streptus subsequetur sentimus. Hinc n. similitudinem gerit
Tunc in musicis: tū in sonorum ordine antox et graminis nō in mixtione quod esse ceteris
sensibilibus nō potest. At qui motus eiusmodi sibi auctor vindicat. Quemorū index
proculdubio est.

28 Cur leges pleriq; cantilenae appellant? Om q; homines priusq; litteras sicut leges
cantabant: ne eas obliuionis mandarent. quod ērā etate Agathyrsis in morem
est. Ergo primas quoq; posteriores cantilenas eadem appellaverunt nomine: quo
omnes superiores vorabant.

29 Cur numeri musici: et modi qui voces sunt moribus similes esse exhibent. saporesq;
aut colores aut odores nullam eiusmodi similitudinem gerunt. Om q; numeri mu-
sicis et moduli moribus continet. Quo etiam actiones. At omnis efficiensia morales
res est: moresq; condere potest. Sapores vero aut colores hoc idem eque confitent
non queunt.

30 Cur neq; subdorius neq; subfrigius genus in tragedijs chorum habeat? Om quo-
nam Antistropho rareant: ut poterit stemis sint: imitationis accommodati.

31 Cur plaxy nra ceteris eius statim modis modulandi potius quam excrebant? Om
q; tum in tragedijs carminis usus modulamus longe amphor erat.

32 Cur diapason consonantiam dicimus nō oratione numeri diacto ut diatesseron
ut diapente. Om q; priscis nō pluribus in verbis q; septem fuit in morem: deinde
terpanderet tercia excepta netem adiunxit: ac eius temporibus diapassen herappe-
llata est consonanta nō diacto. Quippe q; septem nō octo restaret.

33 Quamobrem aptius de acute in grave canit: q; de geni in acutum. Vtrum q; ita sit
ut asus inchoetur principio. Neru n. qui medius et dux est: acutissimus prius
tetracordi hēt: illo aut modo nō apnipro sit a fine exordiatur. Om q; grave
genius sonansq; ab acute orni potest.

34 Cur biocapente aut bis diatesseron consonantia componi nō potest. Bis autem
diapason est. Om q; nō biocapente nec bis diatesseron instrui pte si diatesseron ac
diapente proportiones apte in unam diapason consonantiam repulantur.

35 Cur diapason consonantia omnis pulcherrima est. Om q; integris terminis hu-
iis portiones continentur. ceterarum aut nō integris. r; n. nec dupla ad hy-
patem sit quoniamq; in geni nec duo tenuerit. hypate unus habebit: et ubi hypate duo:
nec quatuor resonabit: ac ita deinceps. At vero eadē nec medie sesquialta est. propor-
tio namq; sesquialtera qua consonantia diapente concludit nō integris numeris posita est.
Maior n. minorē intrasē continet totum. et partem eius dimidiam quamobrem
nō integrum integris comparant: si partes supersunt. Consonantia quoq; diatesserō
proportionē sesquialtera continet. Que terminis confitat: quoq; maior minorē intraseto-
rum continet: et insuper tertiam eius partem. Om q; ex ambabus consistit perfectissima
est. Et qm modulandi mensuram her tenet: merito omnis eleganssima restat.

36 Cur si nra medius ex suo intentionis modo dimotus sit: ceteri quoq; oīcē sonos in-

compositos reddent. si si integrum illo manente aliquis ritter sit dimotus: solue hinc aberrabit: qui modo suo caruerit. Omnes q[uod] ratio coniunctio nervis oibus apta intetio ne continetur. que non nisi per habitudinem quidam ad medium accommodanda oibus est. ordoque ratione illius disponi singulis est ergo sublata continendi coniunctio; tam non consentio eque custodiri preterea non potest. cuius tam non nervus medio sibi constantem unus ex ritteris aliquis disrepatur merito illius pars dimittitur deest. ritteri namque de modis sue coniunctio scruntur integrum.

37 Quare non aratum effici momentu possit exiguo: gravitas autem non nisi magno prouocat ut n[on] graue ob multitudinem graue est: ita acutum ob declinationem acutum existit inq[ui] si ita est maius negotius cantus resince acutum q[uod] graue est: Et q[uod] pauci reperunt qui superna cantare valeant: leges quoque acute et arduae diffinie iecurro cantant: quia intento vehementius sunt: quamq[ue] minus negotii sit mouisse quod exiguum q[uod] quod multum est. Itaque l. in acre horudem accidere oportet. Omnes vocem et natura mittere acutam: non id est q[uod] acutum cantare. Sed mittunt q[uod] acutam uocem omnia que natura sunt imberilla co. s. q[uod] aeris parum non multum rire possunt: parum autem aeris velociter fertur. Unde etiam i. qui consumpto corporis habitu emarginant acutam proferunt vocem. At vero acutum nisi viribus valent cantare non possunt. Cuius certe indicium q[uod] velociter fertur quod vehementer fertur. Ita bony viribus index acutum est: et superna cantare admodum difficulter est: gravia autem locum tenent inferiorem.

38 Cur numeris modulis cantus: denique oibus coniuncti generibus oblectari oportet. Omnes q[uod] moribus naturalibus oblectari datum natura omnibus est. Indicium quod pueri adeo nupti editi hinc ipsius moueri oblectari possunt. Modis tamē astrictiorum cantorum ut delectemur efficiere affuetandi ratio potest. Sed n. numeri propterea nulli sunt: q[uod] ratiis ordinatus computandi numeri habent momenta non pro sua equilibrii serie ordinate. Motus n. familiarior natura est ordinatus q[uod] inordinatus. Itaque sibi natura hinc magis esse probant. Argumentum prorum ordinatus et laboramus et bibimus et comedimus natam vircem, m[us] et seruamus et augemus. Contra inordinate rum agimus depravamus naturam atque de suo statu dimouemus motus n. naturalis ordinis corporum esse motiones nullus dubius est. Consonantia vero demulcere ideo potest q[uod] mixtio sine temperatio contraria est iunctio apte intellese portionemque inuenit custodiens. portio igit[ur] ordo est. quem modo natura sua uenit esse proposimus. Et temperatus quoque omnis summa q[uod] intemperatus est presentem si cum sensibile sit parit[us] vim habeat utriusque extremi quemadmodum non solum ex portionibus temperat. Et propter ipsa ambo ex parte potentiam, eque in consonantia tenet.

39 Cur suumus antphonum equisono est. Omnes obsonus consonus diapason est. ipse cum ex adolescentibus viribus consistat qui ita distant inter se tonis ut nete et bipate. At ies consonantia sono simplici suavior est. Cur autem ita dictus iam est atque omnis suadissime diapason personalis equisonus autem illud simplici coniuncti sono conspectum est.

scit ipsi per se potius q̄; rūz prīmī p̄ certant.

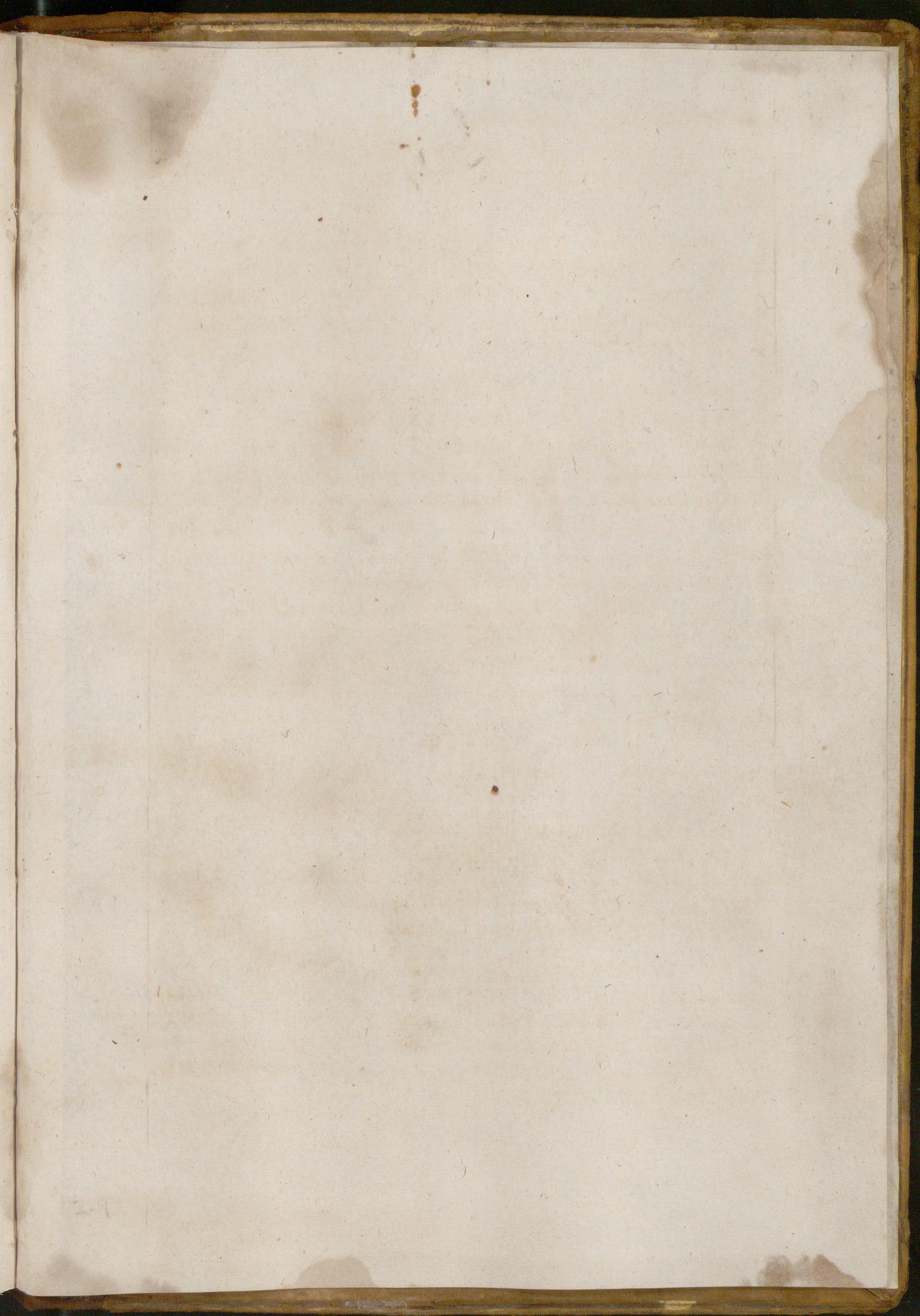
47 Cū vox in partē acutā magna ex parte degenerat. An gravatus fātius q̄; gra
ue cantat? Autum igit̄ rebrūs cantant. Dum q̄ id faciunt errorē rebrūs com
mittunt

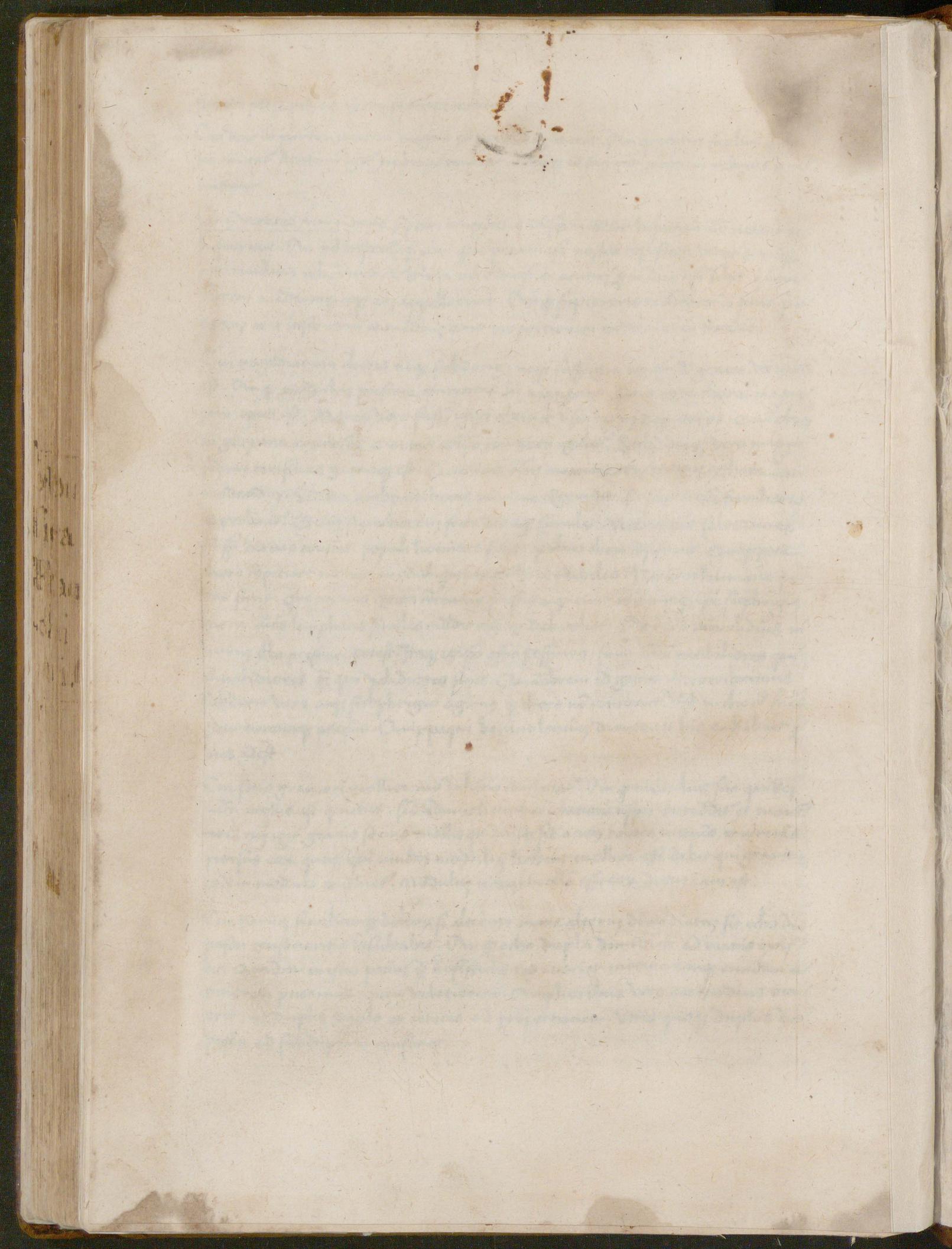
48 Cū dōctērēs rūm nērūis sēptēm cōn̄entus dīspōnerent. Impatē nō uetē re
līquerunt. An nō Impatē: si cam que p̄er amēsē nō strātē p̄fēstātē dorat̄ tōnīq;
intervallūm relīqrunt. Ultima uero dēnsi m̄ acutūs p̄ media usi sūnt quam
obrem mediamq; eaz appellārunt. An q̄ superiore tēthrāordi fīnc p̄n
ip̄is erat inferioris et mediu⁹ tonō proportionē extēmōrum tenebat.

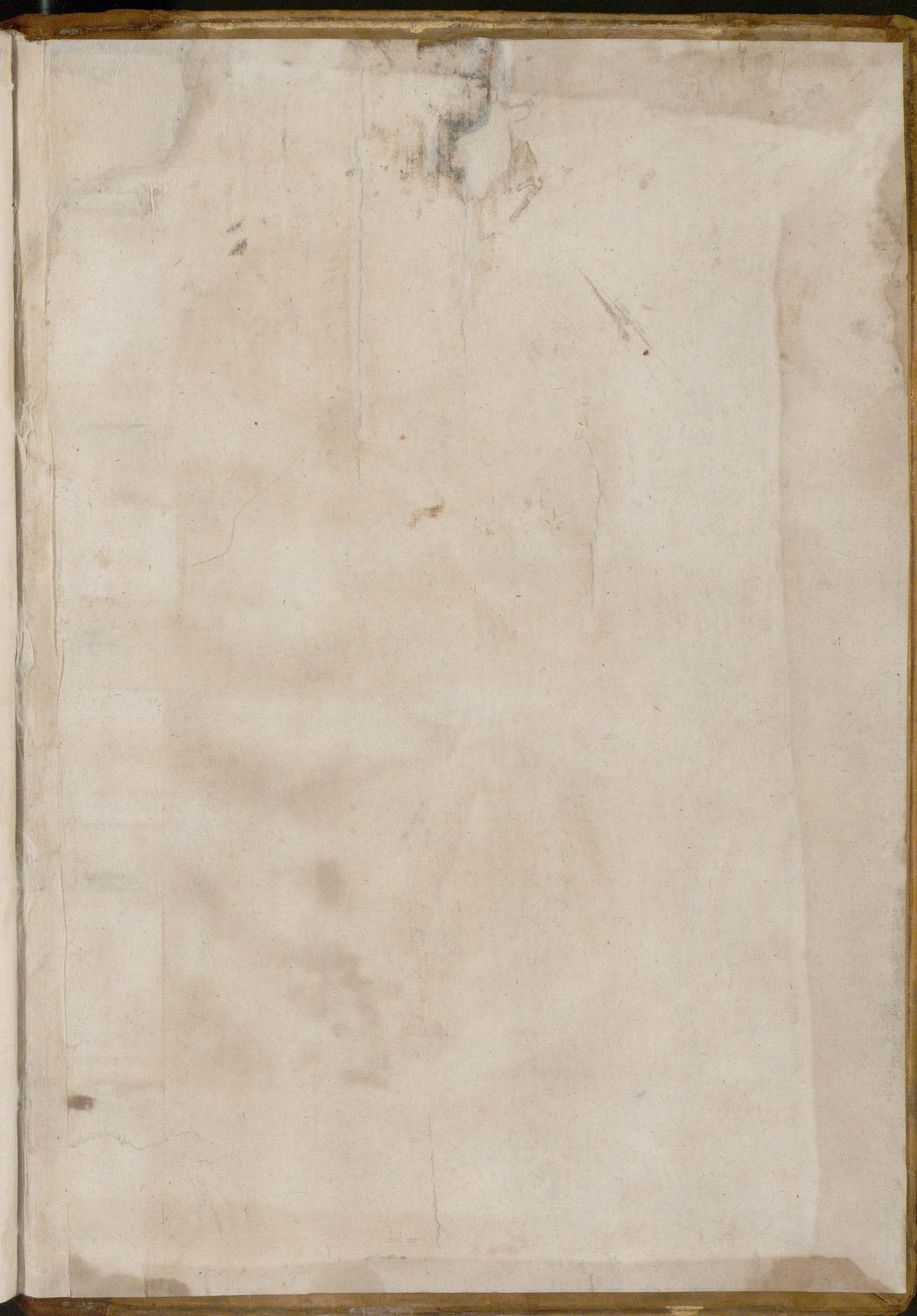
49 Cū tragediarūm choris neq; subdōri⁹: neq; suffrīgō cantandi genere uti mo
est. An q̄ modulūs p̄fēstare cōn̄entus hī nequeunt. Quo cōrte choris magno
perc opus est. Mores vero suffrīgō obtinet usi rerū depūtātōs. Quā obrem
in gēryone exūrsus et ar̄ma cōpō cōn̄entu⁹ agunt. Subdōri⁹ vero magni
firūm cōnfans grāueq; est. Quo circa ūrū maxime cōn̄entus ḡthāre acc
modandūs. Sed hēc ambo ut choris minime cōgeunt. si frēmē cōsideratio
ra probant. Etenī ſēnā herou⁹ facta dictaq; simulat. Veterū aut̄ ſolos dūres
fuisse herōas cōfīat. populi homīnes sūnt: quib⁹ chori adfīstunt. Quā ppter
choro cōpetunt mores: modulūs tranquilli et flebiles. Herēis humāna po
tūs sūnt. que minime reteri cōtentus p̄fēstare quēunt minimeq; ip̄e ſubfrīgō
hīc. n. aōs lymphatis ſimiles reddit cogitq; debarahari. At uero mixolidius m
irūs illa p̄fēstare potest. Itaq; cōpō affīi possim⁹: ūnt aut̄ patibiliōres qui
in ualidiores q̄; qui valdiores sūnt. Quā obrem id genus chorotribuimus
subdōri⁹ vero atq; ſubfrīgō agīng q̄; choro nō conuenit. Est. n. chori diēc
qđam curatōrē orōſus. Qui ppe qui bēniuolētia⁹ dimittat his exhibeat q̄
bus adēſt.

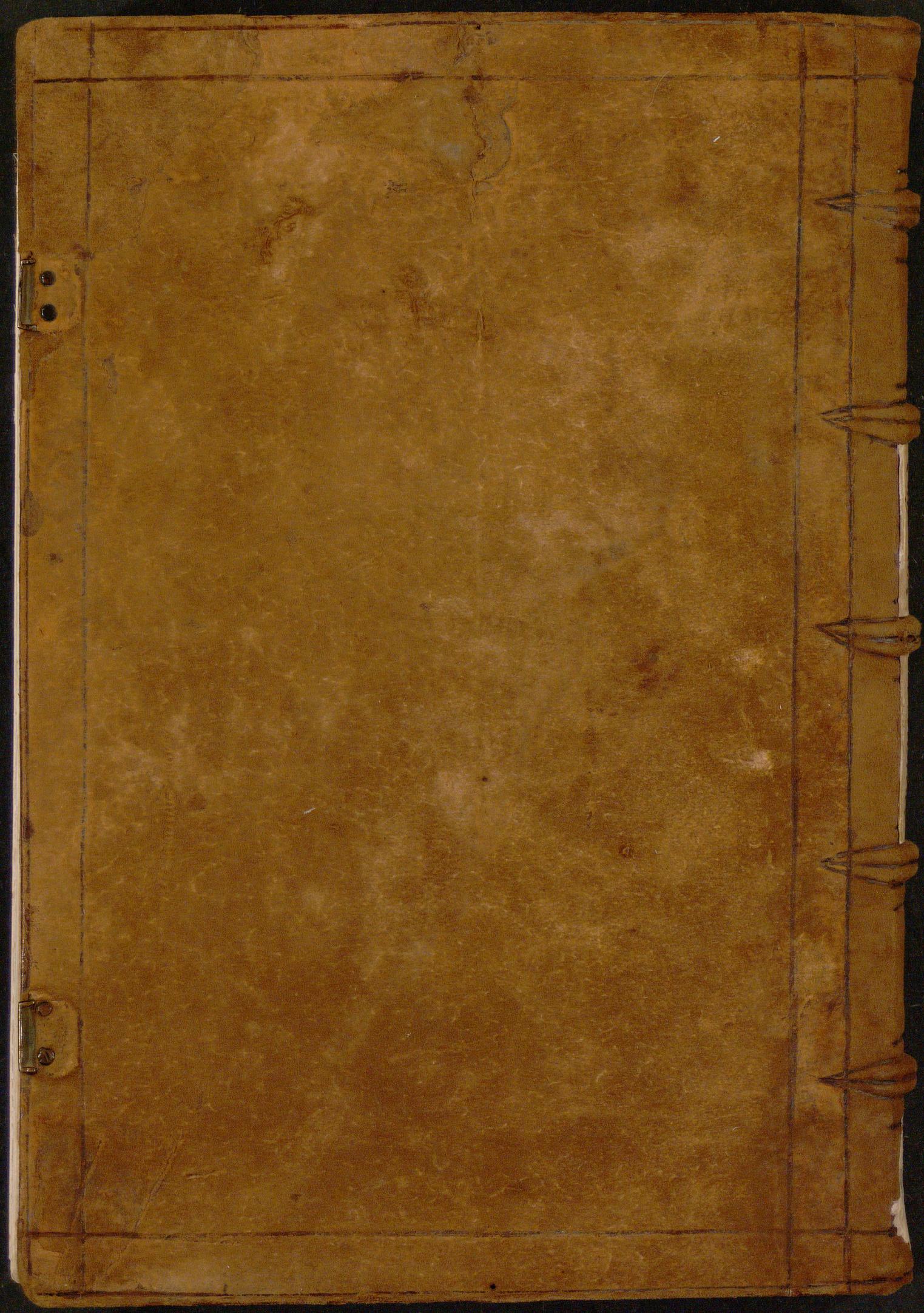
50 Cū ſōni grāuior i mollior modulatio cōtineat. An q̄ modulūs ūia quidez
uata molliis est quietus: ſed admixti numeri ratione aſperor reddit̄ et mouē
tior. rūz igit̄ grāuis ſōni molliis quietusq; fit acut⁹ contra mouēs et irritātēs
proſus coꝝ quoꝝ qui cūdēt modulūs habent mollior eſſe debet qui grāuior
codēm modulō cōtinet. Modulū ūaq; molli eſſe coꝝ dict⁹ iam est.

51 Cū parius ſimiliumq; dolioꝝ ſi alterū ināc alterū diuidiātū ſit echo dia
paſon rōſonāntia rōſultabit. An q̄ echo dupla diuidiāt ad ināc exar
tit. Quid. n. in istis potius q̄; in ſiſtulis res cuariet motū ūaq; cūdēm a
utidēm putamus: quem velotiorem. Amplioribus vero ac tardius ocu
rrit: ut duplie duplo et reteris ad proportionē. Utris quoꝝ dupliꝝ dia
paſon ad ſubdupliꝝ rōſonat.

183

